ΝΕΟΙ ΡΥΘΜΟΙ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΥ

ΟΡΓΑΝΟ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΣΤΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ Γ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

RAINER MARIA RILKE Ἡ ἔνατη ἐλεγεία τοῦ Ντουΐνο (μετάφραση ΜΗΝΑ ΔΗΜΑΚΗ)

ANTONELLO COLLI Μιὰ μεγάλη σύγχρονη εὐρωπαία ποιήτρια (μελέτη)

ΝΙΚΟΣ ΠΑΠΠΑΣ Keats, Rimbaud, Lautreamont (μελέτη)

ΧΡ. Ν. ΚΟΓΛΟΥΡΗΣ . . . Τρία Πολικὰ Ποιήματα

ΚΡΙΤΩΝ ΑΘΑΝΑΣΟΥΛΗΣ . Τρεῖς ἱστορίες (ποιήματα)

JOSÉ LOUIS MUNOZ AZPIRI Ἡ Ἀργεντινὴ ποίηση (μελέτη καὶ ἀνθολογία ποιημάτων, μετ. ΡΙΤΑΣ ΜΠΟΥΜΗ - ΠΑΠΑ)

ΤΑΚΗΣ ΓΚΟΣΙΟΠΟΥΛΟΣ . 89 Σκαλοπάτια (ποίημα)

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΟΥΛΗΣ . . . Golden Ocean (ποίημα)

ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΧΡΥΣΟΛΟΥΡΗΣ Αὐτὸ τὸ ἐξαίσιο θράδυ (ποίημα)

ΝΤΙΝΟΣ ΤΑΞΙΑΡΧΗΣ Θάνατος Παληκαριοῦ (ποίημα)

Λ. Ν. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ Θάλασσα, καλή μου Κυρὰ (ποίημα)

ΡΟΣΟ ΝΤΙ ΣΑΝ ΣΕΚΟΝΤΟ Ἡ πεντάμορφη ἀποκοιμισμένη (θεατρικό, τέλος, μετ ΑΛΚ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ)

Ο ΜΗΝΑΣ

Σημειώματα — Κριτικὴ βιβλίου — Géo Libbrecht — Θέατρο — Ἐκλογὴ Ἀκαδημαϊκοῦ — Τὰ ξένα βιβλία — Εἰδήσεις — Ἐπιθεώρηση Τύπου — Ἀλληλογραφία.

ΕΚΔΟΤΗΣ:

ΑΡΙΣΤ. ΜΑΥΡΙΔΗΣ

9

ΑΘΗΝΑ

ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ 1949

ΝΕΟΙ ΡΥΘΜΟΙ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΟΡΓΑΝΟ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΣΤΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ Γ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ Ε' - ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ

ΑΡΙΣΤ. Ν. ΜΑΥΡΙΔΗΣ

ΘΕΜ. ΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 11 - ΑΘΗΝΑΙ

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Ἐσωτερικοῦ ἐτησία Δραχμ. 50.000
» Ἐξάμηνη » 25.000
Ἐξωτερικοῦ ἐτησία Δολλάρια 20
ἢ Λίρες 5

Ἐμβάσματα στὸν ἐκδότη Α. ΜΑΥΡΙΔΗ
Θεμιστοκλέους 11 — Ἀθῆναι

ΓΡΑΦΕΙΑ:

ΟΔΟΣ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 11 - ΑΘΗΝΑΙ

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται
Βιβλία κρίνουμε ὅσα μᾶς στέλνονται
σὲ δυο ἀντίτυπα

Στὰ ἐρχόμενα τεύχη μας

1) ΠΑΝΟΡΑΜΑ ΤΗΣ ΚΡΟΑΤΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΕΩΣ: τοῦ εἰδικοῦ ἰταλοῦ βαλκανιολόγου, Καθηγητοῦ Luigi Salvini, μὲ λυρικὰ κείμενα κλπ., εἰδικὰ γραμμένο γιὰ τοὺς «Ν. Ρ.».

2) ΠΑΝΟΡΑΜΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΜΕΞΙΚΑΝΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΕΩΣ, εἰδικὰ ἐπίσης γραμμένο γιὰ τοὺς «Ν. Ρ.» ἀπὸ τὸ γνωστὸ μεξικανὸ ποιητὴ καὶ διπλωμάτη Manuel Arce Maples.

3) ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΝΕΓΡΩΝ ΠΟΙΗΤΩΝ, μὲ βιβλιογραφικὰ σημειώματα καὶ σχολιασμένη ἀπὸ τὴ Ρίτα Μπούμη Παπᾶ.

4) ΤΖΑΚΟΜΟ ΛΕΟΠΑΡΝΤΙ, περισπούδαστη μελέτη τοῦ γερμανοῦ Karl Vossler, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου.

5) Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΟΥΓΚΟ ΜΠΕΤΤΙ, μελέτη τῆς Ρίτας Μπούμη Παπᾶ στὸ λυρικὸ καὶ θεατρικὸ ἔργο τοῦ κορυφαίου ἰταλοῦ ποιητή, μὲ σειρὰ ἀπὸ ποιήματά του στὰ ἑλληνικά.

6) ΕΝΑΣ ΕΦΗΒΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΟΣ, μελέτη τοῦ Νίκου Καρούζου, γιὰ τὴν ποίηση τοῦ Νίκου Παπᾶ.

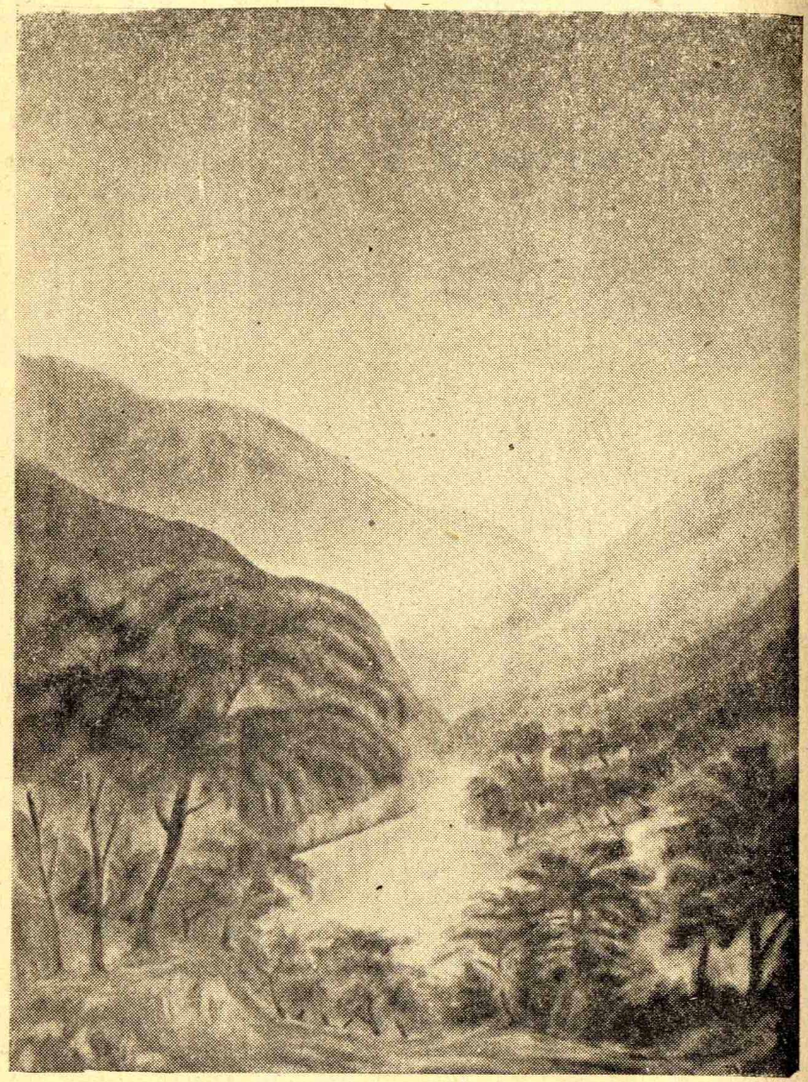

ΤΑΚΗ ΒΑΛΣΑΜ — ΤΟΠΕΙΟ

ΝΕΟΙ ΡΥΘΜΟΙ
ΜΗΝΙΑΙΟ ΟΡΓΑΝΟ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΣΤΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΕΤΟΣ Α΄. ΑΘΗΝΑ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1949 ΤΕΥΧΟΣ 9

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Η ΕΝΑΤΗ ΕΛΕΓΕΙΑ ΤΟΥ ΝΤΟΥΪΝΟ

τοῦ RAINER MARIA RILKE

Γιατί, ὅταν γίνεται, ἔτσι τὴν προθεσμία τῆς ὕπαρξης
νὰ περάσουμε, σὰν δάφνη, λίγο σκοτεινότερη ἀπ' ὅλες
τὶς ἄλλες πρασινάδες, μὲ μικρὰ κύματα στὸ κάθε
κράσπεδο τοῦ φύλλου (σὰν τὸ χαμόγελο μιᾶς αὔρας)—: γιατὶ τότε
στὸν ἐνανθρωπισμό μας νὰ ἐπιμένουμε—καί, ἀποφεύγοντας τὸ πεπρωμένο,
νὰ ἀποβλέπουμε στὸ πεπρωμένο ; . .
Ὤ, ὄχι γιατὶ εἶναι εὐτυχία,
αὐτὸ τὸ λαχανιασμένο πλεονέκτημα, ἑνὸς κοντινοῦ χαμοῦ.
Ὄχι ἀπὸ περιέργεια ἢ γιὰ ἄσκηση τῆς καρδιᾶς,
ποὺ κι αὐτὴ θ ἄ τ α ν μέσα στὴ δάφνη . . .
Ἀλλὰ γιατὶ νὰ βρίσκεσαι ἐδῶ εἶναι πολύ, καὶ γιατὶ καθὼς φαίνεται
ὅλα τὰ πάντα μᾶς χρειάζονται ἐδῶ κάτου, αὐτὰ τὰ φθαρτά, ποὺ τόσο
παράξενα μᾶς ἱκετεύουν. Ἐμᾶς τοὺς πιὸ πολὺ φθαρτούς. Μ ι ὰ φορὰ
τὸ καθένα, μόνο μ ι ὰ φορά. Μ ι ὰ φορὰ καὶ τίποτα πιά. Κι ἐμεῖς ἐπίσης
μιὰ φορά. Ποτὲ πάλι. Ἀλλ αὐτό,
ποὺ ὑπῆρξες μ ι ὰ φορά, ἔστω καὶ μόνο μ ι ὰ φορά :
γ ή ι ν ο ς ποὺ ὑπῆρξες, φαίνεται ἀναπότρεπτο.

Κι ἔτσι συνωθούμαστε καὶ θέλουμε νὰ τὴν ἐκπληρώσουμε,
θέλουμε νὰ τὴ συγκρατήσουμε στὰ ἀπέριτα χέρια μας,
στὸ πιὸ βαρὺ βλέμμα μαςκαὶ στὴν ἄφωνη καρδιά μας.
Θέλουμε νὰ τὴν πραγματώσουμε. Σὲ ποιὸν νὰ τὴ δώσουμε ; Προτιμοῦμε
ὅλα γιὰ πάντα νὰ τὰ κρατήσουμε... Ἄ, στὸν ἄλλο κόσμο,
ἀλλοίμονο, ἐκεῖ πέρα τί νὰ πάρεις ; Μήτε τὴν τέχνη νὰ βλέπεις,
ποὺ τόσον ἀργὰ ἐδῶ ἔμαθες, καὶ κανένα περιστατικὸ ἀπὸ δῶ. Τίποτα.

Λοιπὸν τοὺς πόνους. Λοιπὸν πάνω ἀπ' ὅλα τὸ βάρος τῆς ὕπαρξης,
λοιπὸν τὴ μεγάλη πεῖρα τοῦ ἔρωτα, — λοιπὸν
τίποτα πάρεξ τὸ Ἄφατο. Ἀλλ' ἀργότερα,
ἀνάμεσα στ' ἀστέρια, τί σημαίνει ; Αὐτὰ βρίσκονται κ α λ ύ τ ε ρ α στὸ ἄφατο.
Δὲν φέρνει βέβαια κι αὐτός, ὁ ὁδοιπόρος ἀπ' τὶς ψηλὲς πλαγιὲς τοῦ βουνοῦ
μιὰ φοῦχτα χῶμα κάτω στὴν κοιλάδα, ἄφωνη γιὰ ὅλους,
ἀλλὰ μιὰ λέξη ἀποκτημένη, ἄδολη, τὴν κίτρινη καὶ γαλάζια
γεντιανή. Εἴμαστε ἴσως ἐ δ ῶ, γιὰ νὰ νὰ ποῦμε: σπίτι,
γέφυρα, βρύση, πύλη, ὑδρία, καρποφόρο δέντρο, παράθυρο, —
τὸ πολύ: κολόνα, πύργος ; .. μὰ νὰ τὸ π ο ῦ μ ε, καταλαβαίνεις,
ὦ νὰ τὸ ποῦμε ἔτσι ποὺ τὰ ἴδια τὰ πράγματα ποτὲ
στὴν οἰκειότητά τους δὲ σκέφτηκαν πὼς εἶναι. Δὲν εἶναι ἡ κρυφὴ πονηριά
τούτης τῆς σιωπηλῆς γῆς, ἅμα σπρώχνει τοὺς ἐραστὲς
ποὺ στὸ αἴσθημά του καθένας, ἀπὸ τὸ κάθε τι νὰ μαγεύεται ;
Κατώφλι ; τί νάναι γιὰ τοὺς δυὸ
ἐραστές, παρὰ τὸ πιὸ παληὸ ἀπ' αὐτοὺς κατώφλι τοῦ σπιτιοῦ
νὰ φθείρουν λίγο, κι αὐτοὶ ἐπίσης ὕστερα ἀπὸ τόσους ποὺ πέρασαν
καὶ πρὶν ἀπ' αὐτοὺς ποὺ θἄρθουν ..., ἐλαφρά.

Ἰδοὺ ὁ καιρὸς τῶν ρ η τ ῶ ν πραγμάτων, ἰδοὺ ἡ πατρίδα τους.
Μίλησε καὶ ἀνακήρυξε. Περισσότερο παρὰ ποτὲ
παρακμάζουν τὰ πράγματα ποὺ μποροῦμε νὰ ζήσουμε, γιατὶ
τ' ἀντικαθιστοῦν ἐκτοπίζοντάς τα, ἐργαλεῖα ἀνέκφραστα.
Ἐργαλεῖα κάτω ἀπὸ κροῦστες, ποὺ πρόθυμα σπάζουν, μόλις
τοὺς ξεφύγει ἡ ἐνέργεια ἢ ἀλλοιῶς περιοριστοῦν.
Ἀνάμεσα στὰ σφυριὰ ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχει
ἡ καρδιά μας, καθὼς ἡ γλῶσσα
ἀνάμεσα στὰ δόντια, ποὺ ὡστόσο,
καὶ παρ' ὅλα, μένει αὐτὴ ποὺ ἐγκωμιάζει.

Νὰ ἐγκωμιάζεις, στὸν ἄγγελο, τὸν κόσμο, ὄχι τὸν ἄφατο, γι αὐτὸν
δὲ θὰ μποροῦσες νὰ τὸ κάμεις μὲ τὸ μεγαλεῖο ποὺ τοῦ ἀνήκει· μέσα στὸ σύμπαν
ποὺ ἐκεῖνος πιὸ εὐαίσθητος αἰσθάνεται, εἶσαι πρωτόπειρος. Γι' αὐτὸ δεῖξε του
τὸ ἀπέριτο, ποὺ παίρνοντας μορφὴ ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεά,
ζεῖ σάν κάτι δικό μας κοντὰ στὸ χέρι καὶ μέσα στὸ βλέμμα.
Μίλησέ του γιὰ τὰ πράγματα. Θὰ μείνει πιὸ πολὺ ἔκθαμβος, καθὼς ἐσὺ
μπροστὰ στὸ σκοινοπλόκο στὴ Ρώμη, ἢ μπροστὰ στὸν ἀγγειοπλάστη στὸ Νεῖλο.
Δεῖξε του, πόσον εὐτυχισμένο μπορεῖ νά γίνει ἕνα πράγμα, πόσον ἀθῶο καὶ δικό μας,
πόσον ὁ ἴδιος ὁ πόνος ποὺ ὑρηνεῖ καθαρὰ συγκατανεύει στὴ μορφή,
γίνεται πράγμα ποὺ ὑπηρετεῖ ἢ πεθαίνει γιὰ νά γίνει πράγμα, — καὶ ἐκεῖ πέρα
ξεφεύγει μὲ τὴν εὐδαιμονία τοῦ βιολιοῦ. Κι αὐτά τὰ πράγματα ζώντας
ἀπὸ τὸ χαμό, καταλαβαίνουν πὼς τά δοξολογεῖς. Ἐφήμερα
μᾶς ἐμπιστεύονται νὰ τὰ σώσουμε, ἐμεῖς οἱ ποιὸ πολὺ ἐφήμεροι.
Θέλουν, βαθειὰ στὴν ἀόρατη καρδιά μας νὰ τὰ μεταμορφώσουμε
στὴν — ὦ ἄπειρο — στὴν ὕπαρξή μας! Ὅ,τι κι ἂν γίνουμε στὸ τέλος.

Γῆ, δὲν εἶναι αὐτὸ ποὺ θέλεις, ἀόρατη
νὰ μᾶς ἀναστηθεῖς ; Δὲν εἶναι τὸ ὄνειρό σου,
κάποτε νὰ γίνεις ἀόρατη ;— Ὦ γῆ ! ἀόρατη !
Ποιά εἶναι ἡ ἐπείγουσα ἀποστολή σου, παρὰ ἡ μεταμόρφωση ;
Γῆ, ἐσὺ ἀγαπημένη, τὸ θέλω. Ὦ πίστεψε, δὲν χρειάζονται πιὰ
οἱ ἀνοίξεις σου γιὰ νὰ σοῦ ἀποδοθῶ, μιά,
ὦ, μιὰ μοναδικὴ εἶναι κιόλας πάρα πολὺ γιὰ τὸ αἷμα.
Ἀνώνυμος ἀποφασισμένος σὲ σένα, ἀπὸ μακρυὰ πρὸς ἐσένα.
Εἶχες πάντα τὸ δίκηο, καὶ ἡ ἄγια σου ἔμπνευση
εἶναι ὁ θάνατος ὁ οἰκεῖος.
Κύτταξε, ζῶ. Ἀπὸ τί; Μήτε ἡ παιδικότητα μήτε τὸ μέλλον
λιγοστεύουν ... Ὕπαρξη ὑπεραφθονίας
μέσα στὴν καρδιά μου ἀναβρύζει.

ΜΗΝΑΣ ΔΗΜΑΚΗΣ

φραση ἀπὸ τὰ γερμανικὰ)

ΣΧΟΛΙΟ ΣΤΗΝ ΕΝΑΤΗ ΕΛΕΓΕΙΑ ΤΟΥ ΝΤΟΥΪΝΟ

Ἡ ἐνάτη ἐλεγεία εἶναι ἴσως ἡ πιὸ συνθετικὴ ἀπ' ὅλες. Ὁ ποιητὴς ξαναπαίρνει εὐρύνοντας τα κάποια χαρακτηριστικὰ σημεῖα διεσπαρμένα στὶς πρῶτες ἐλεγεῖες, ἀναπτύσει προσδιορίζοντας τὴν ἀντίληψή του πάνω στὴν ἀνθρώπινη ζωὴ γιὰ νὰ μιλήσει γιὰ τὴν ἀποστολὴ τοῦ ἀνθρώπου· ἀφόμοιώνεται τόσον καλὰ μαζί του ποὺ στὸ τέλος τὸν βλέπουμε νὰ ἐπεμβαίνει προσωπικά.

Στὴν ἀρχὴ τῆς ἐνάτης ἐλεγείας διαγράφεται μιὰ ἐσωτερικὴ σύγκρουση. Ὁ ποιητὴς ἀντιμετωπίζει τὸν ἄνθρωπο. Θὰ μποροῦσε νὰ ἔχει μιὰ ὕπαρξη ποιητῆ ποὺ θὰ τὸν ἀνύψωνε πάνω ἀπ' τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ὅσον ἡ δάφνη ὑπερτερεῖ ἀπὸ τ' ἄλλα δέντρα. Γιατὶ λοιπὸν πρέπει νὰ εἶναι ἄνθρωπος, νὰ διάγει μιὰ γήϊνη ζωή, νὰ ἀποβλέπει στὴν ἀνθρώπινη μοῖρα ποὺ ὡστόσο τὴν ἀποφεύγει γιατὶ γνωρίζει τὰ στενά ὅρια της ; Ἂν φανταστοῦμε ἕναν ἄγγελο ποὺ θἄχε τὴν νοσταλγία τῆς γῆς καὶ ποὺ θὰ τρόμαζε νὰ ἐγκαταλείψει γι' αὐτὴν τὸν ἄπειρο χῶρο του, θὰ ἐννοήσουμε αὐτὴ τὴ σύγκρουση ποὺ ὁ ποιητὴς θέλει νὰ καταργήσει.

Ποιοὶ λόγοι τὸν σπρώχνουν νὰ ἐπιθυμεῖ αὐτὴ τὴ ζωή, κατὰ τὰ φαινόμενα κατώτερη ; Οὔτε ἡ ἐλπίδα τῆς εὐτυχίας, πλεονέκτημα περαστικὸ ποὺ ἀκολουθεῖ ἀπό κοντὰ τὸ χαμό του, μήτε ἡ περιέργεια τῶν γήϊνων πραγμάτων, μήτε ἡ δυνατότητα νὰ ἀσκήσει τήν καρδιά του, γιατὶ ὁ ποιητὴς θὰ τὸ ἔκανε ἐπίσης. Προσελκύεται πρῶτα— πρῶτα ἀπὸ τὴ λαμπρότητα τῆς ζωῆς ἐδῶ κάτω, ἀπὸ τὸ ἄπειρο μεγαλεῖο αὐτοῦ τοῦ ἄπειρα φευγαλέου ὄντος ποὺ εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ ὁ ποιητὴς ποὺ τὸν εἶχε δοξάσει στὴν ἑβδόμη ἐλεγεία ἀρκεῖται νὰ τὴν ξαναθυμίσει. Ἀντίθετα θὰ ἐκθέσει σὲ μάκρος τὸν ἄλλο λόγο : τὴν ἀποστολὴ τοῦ ἀνθρώπινου ὄντος. Μιὰ καί βρίσκεται στὴν πορεία τῆς ἐξέλιξης του, ἔχει καθῆκον νὰ ζήσει μιὰ ἀνθρώπινη ὕπαρξη καὶ νὰ τεθεῖ στὴν ὑπηρεσία τῶν πραγμάτων τῆς ἐδῶ ζωῆς ποὺ ἀκόμα πιὸ ἐφήμερα ἀπ' αὐτὸν ἔχουν τὴν ἀνάγκη του. Θὰ ξαναμπεῖ ἔπειτα μέσα στὴν ἀγκαλιὰ τῆς γῆς, χωρὶς ἄλλο γιὰ νὰ περιμένει μιὰ καινούργια μεταμόρφωση σὲ μιὰ ὕπαρξη πιὸ ἐξελιγμένη. Ὁ Ρίλκε κάποια μέρα μίλησε γιὰ τὴν ὕπαρξή μας καθὼς γιὰ μιὰ «ὑπαγόρευση» ποὺ πρέπει νὰ ἐκτελέσουμε ὥς τὸ ἔσχατο. Εἴδεμὴ κινδυνεύουμε νὰ βρεθοῦμε τοποθετημένοι στὸ Ἐπέκεινα μπροστὰ σὲ νέες δοκιμασίες πάνω ἀπὸ τὶς δυνάμεις μας. Μιὰ φορά, μιὰ μόνη φορά, ὀφείλουμε νὰ ἐκπληρώσουμε τὴ γήϊνη ἀποστολή μας. Εἶναι ἡ ἀμετάκλητη ἀπόφαση, νόμος τῆς δουλείας μας καὶ προϋπόθεση τοῦ μεγαλείου μας. Θέλουμε λοιπὸν νὰ προσκοληθοῦμε στὴ γῆ, νὰ συμπληρώσουμε τὴ γήϊνη δοκιμασια μας, μὲ τα χέρια μας, μὲ τὸ βλέμμα μας μὲ τὴν καρδιά μας δηλαδὴ σὰν τεχνίτες, σὰν καλλιτέχνες, σὰν ἐραστές.

Κι' ὅταν θὰ περάσουμε στὸ βασίλειο τοῦ θανάτου, θὰ πάρουμε ἕνα μέρος ἀπ' αὐτὴ τὴν ὕπαρξη ποὺ εἴταν δική μας ἐδῶ: τὸν πόνο, τὴν ὀδυνηρὴ πεῖρα τοῦ ἔρωτα, ὅ,τι βαραίνει κι' ὅ,τι ποὺ μένει ἄφατο. Ἀλλὰ δὲ θὰ μπορέσουμε νὰ τὴν πάρουμε πιὸ πέρα ἀπ' αὐτὸ τὸ βασίλειο, στὴν ἀστρικὴ μας ζωὴ, γιατί τ' ἀστέρια μένουν γιά μᾶς ἀνέκφραστα (μέσα στὸ ἄφατο). Θὰ

μοιάζαμε μὲ τὸν ταξιδιώτη ποὺ ἀπ' τὸ βουνό, θἄφερνε στοὺς ἀνθρώπους λίγο χῶμα ἄφωνο στὴ θέση μιᾶς γεντιανῆς, ἄνθηση καὶ ἀνθοφορία τοῦ ἴδιου τοῦ χώματος. Ἡ ἀποστολή μας εἶναι νὰ τραγουδήσουμε τὰ πράγματα, ἀπόρροιες καὶ δημιουργήματα τοῦ ἀνθρώπου, νὰ τοὺς δανείσουμε τὴ φωνή μας, νὰ τούς ποῦμε ἐκεῖνο ποὺ χωρὶς νὰ τὸ ξέρουν εἶναι.

Ὁ Ρίλκε προσδιόρισε τὴ σκέψη του στὸ γράμμα του πρὸς τὸν Hulewicz ποὺ τοῦ ἀναγγέλει τὶς βίαιες κριτικές ποὺ ἀπηύθυνε ὁ Georges Duhamel στὸν ἀμερικάνικο πολιτισμό. Γιὰ τοὺς προγόνους μας, λέει, ἕνα σπίτι, μιὰ βρύση, ἕνας πύργος, ἕνα ροῦχο, ἕνας μανδύας εἴταν πράγματα οἰκεῖα καὶ κάτι σὰν ταμεῖον κειμηλίων ὅπου εὕρισκαν ἕνα ἀπόθεμα ἀνθρωπότητας καὶ πρόσθεταν τὸ δικό τους ἀνθρώπινο ἀποταμίευμα. Μὰ νὰ ποῦ ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ μᾶς ἔρχονται πράγματα ἀδιάφορα, κομωμένα ἐπιφανειακά, ἁπλᾶ ἐργαλεῖα. Δὲν εἶναι βιωμένα καὶ ἐνσυνείδητα, σὰν ἐκεῖνα ποὺ ἐμεῖς —οἱ τελευταῖοι ἴσως— μπορέσαμε νὰ γνωρίσουμε. Ἔχουμε λοιπὸν τὸ καθῆκον καὶ τὴν εὐθύνη νὰ διατηρήσουμε τὴν ἀνάμνηση τῶν ἀληθινῶν πραγμάτων καὶ πάνου ἀπ' ὅλα τὴν ἀνθρώπινη τους ἀξία.

Ὁ Ρίλκε ἀναφέρει πολλὰ καὶ δίνει ἕνα παράδειγμα : τὸ κατώφλι, αὐτὸ τὸ ἁπλὸ πέτρινο σκαλοπάτι, ἀπ' ὅπου περνοῦν οἱ ἐραστές, ἤδη πρὶν ἀπ' αὐτοὺς τὸ ἔφθειραν γενεές· ὕστερα ἀπ' αὐτοὺς γενεὲς θὰ τὸ φθείρουν. Αὐτὸς ὁ σκληρὸς ὄγκος, ἀσυνείδητος, καταπατημένος ἀπ' αὐτοὺς ποὺ τὸν περνοῦν γιὰ νὰ πᾶνε πρὸς τὴ ζωή, πρὸς τὸ θάνατο, πρὸς τὸν ἔρωτα, πρὸς τὸ πεπρωμένο, ἐνανθρωπίζεται, μετέχει στὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πέρνει ἀπ' αὐτὴν συνείδηση. Πῶς θὰ μποροῦσε νὰ γίνει ἔτσι γιὰ ἕνα κατώφλι ἀπὸ τσιμέντο, ἢ γιὰ τὰ προϊόντα τῆς μηχανῆς ποὺ δὲν εἶναι γιά μᾶς παρὰ ὄργανα καὶ παύουν νὰ ζοῦν ὅταν πάψουν νὰ ὑπηρετοῦν, ὅταν ἕνα ὄργανο καινούργιο, θὰ ἐκπληρώσει καλύτερα τὴν ὑπηρεσία ποὺ κάνουν ; Ζοῦμε σήμερα ποὺ βασιλεύει τὸ χρήσιμο ἀνάμεσα στὸν πάταγο ποὺ κάνουν τὰ σφυριὰ καὶ οἱ τροχοί (ἕνα προσχέδιο τούτης τῆς ἐλεγείας ποὺ χρονολογεῖται ἀπὸ τὸ 1912 δὲν εἶχε «ἀνάμεσα στὰ σφυριά» ἀλλὰ «ἀνάμεσα στοὺς τροχούς»). Ὡστόσο ἡ καρδιὰ ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχει, καθὼς ἀνάμεσα στὰ χρήσιμα δόντια, ἡ γλῶσσα μένει τὸ ὄργανο ποὺ ἐγκωμιάζει.

Σὰν ἐμπνευσμένος ἀπὸ τούτη τὴν ἰδέα τοῦ ἐγκωμίου, ὁ ποιητὴς ξαναπιάνει μὲ μιὰ ἀπαράμιλλη βεβαιότητα καὶ προδιορίζει τὴν ἰδέα ποὺ εἶχεν ἀναπτύξει στὴν ἑβδόμη ἐλεγεία. Δὲν θὰ τραγουδήσει τὰ ἄφατα (ἀπροσδιόριστα) πράγματα ποὺ ὁ ἄγγελος γνωρίζει καὶ αἰσθάνεται πολὺ καλύτερα γιατὶ ἡ περιοχή του εἶναι ἐκείνη τοῦ Ἀόρατου μέσα στὸ ὁποῖο γκρεμίζονται οἱ κόσμοι τοῦ σύμπαντος. Θὰ τοῦ ἀπευθύνει τὸ ἐγκώμιον τῶν πραγμάτων ποὺ πῆραν μορφὴ στὴνπ ορεία τοῦ χρόνου,καθὼς τὸ σκοινὶ ἢ ἡ χύτρα ποὺ ὁ Ρίλκε εἶδε νὰ κατασκευάζουν στὴ Ρώμη καὶ στὶς ὄχθες τοῦ Νείλου καὶ ποὺ γιὰ τὸν ἄγγελο εἶναι ἤδη ἀόρατα. Ἄλλα εἶναι εὐτυχισμένα, ἄλλα θρηνοῦν, μὰ ἡ ὀδύνη ὑπῆρξεν ἀναγκαία γιὰ νὰ δημιουργήσει ὁ ἄνθρωπος τὸ βιολὶ ποὺ σκορπᾶ τόση εὐτυχία. Φθαρτό, κάθε τι καμωμένο ἀπὸ τὴ γῆ θέλει νά γίνει ἄφθαρτο. Λίγο ἐνδιαφέρει τὴ φύση ὅ,τι κι ἂν εἶναι ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ ἐλάχιστο τῆς διάρκειας του. Εἶναι ἱκανὸς νὰ δώσει τὴ ζωὴ σ' ὅ, τι ποὺ πεθαίνει μεταμορφώνοντάς το, γιὰ νὰ κάμει ἀπ' αὐτό, μέσα στὴν καρδιά του, τὸ ἀόρατο πράγμα ποὺ δὲν πεθαίνει πιά.

Σάμπως ἡ γῆ νὰ τοῦ εἶχε ἀπευθύνει αὐτὴ τὴν ἱκεσία, ὁ ποιητὴς συγκατατίθεται. Δὲν ἔχει ἀνάγκη γι' αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἔξαψη τῆς ἄνοιξης ποὺ διεγείρει τὸ πουλί, γιατὶ τὸ αἷμα του δὲν θὰ τὴν ὑπέφερε πιά. Προσκολᾶται στὴν ἀλάνθαστη γῆ, στό θάνατο τώρα οἰκεῖο καὶ νικημένο. Ἀπεκάλυψε τὸ νόημα τῆς ζωῆς, τὴν παιδικότητα ποὺ δὲν περνᾶ, τὸ μέλλον ποὺ δὲν πεθαίνει. Αἰσθάνεται νὰ ἀναβρύζει στὴν καρδιά του μιὰ ὑπεραφθονία ζωῆς.

Στὸ τέλος τῆς ἑνάτης ἐλεγείας ὁ Ρίλκε ἀπεκάλυψε ὅ, τι μάταια ζήτησε ὁ Μάλτε. Ἀκολούθησε ὡς τὸ τέλος «τὸν καλὸ καὶ σκληρὸ δρόμο τῶν μακρῶν σπουδῶν», ποὺ τὸν ὁδήγησε στὴν κατάφαση τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, ἅμα τὰ ἐννοήσουμε καὶ τὰ δυὸ σὰν συμπληρωματικὲς καταστάσεις τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι στὸ κατώφλι τῆς τελευταίας μύησης, πλούσιος ἀπὸ τὴν ὕπαρξη ποὺ πρὶν λίγο εἶχε τὴ μαρτυρία της, ἕτοιμος νὰ μπεῖ στὸ βασίλειο τοῦ Θανάτου.

J. F. Angelloz

(Μετάφρ.) ΜΗΝΑΣ ΔΗΜΑΚΗΣ

ΜΙΑ ΜΕΓΑΛΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΥΡΩΠΑΙΑ ΠΟΙΗΤΡΙΑ

ΤΟ διεθνῆ ποιητικὸ Διαγωνισμὸ «Συρακοῦσαι» ὑποβλήθηκε καὶ διακρίθηκε μεταξὺ τῶν πρώτων, ἡ συλλογὴ «Ἐπιστροφὴ στὴν Ὀρτυγία» τῆς νεοελληνίδας ποιήτριας κ. Ρίτας Μπούμη Παπᾶ. Πρόκειται γιὰ τὴν ἴδια ποιήτρια ποὺ ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, ἐτίμησε στὰ 1936, καὶ ποὺ ἀποτελεῖ πολύτιμο στέλεχος τῆς νεώτερης ἑλληνικῆς ποιήσεως, ἡ ὁποία ἐπὶ τρεῖς χιλιετηρίδες δὲν ἔπαυσε νὰ δίνει στὸν κόσμο ποιητὲς πρώτου μεγέθους.

Μέσα στὸν συγκεχυμένο θόρυβο τῆς σύγχρονης εὐρωπαϊκῆς λυρικῆς ποιήσεως, ἡ φωνὴ τῆς Ρίτας Μπούμη Παπᾶ, εἶναι ἀναμφισβήτητα, μιὰ ἀπὸ κεῖνες ποὺ ὑψώνονται καθαρές, τίμιες καὶ σίγουρες γιὰ τὸν ἑαυτό τους. Τὸ τραγοῦδι της ἂν καὶ δὲν ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν κλασσικὴ λυρικὴ παράδοση τῆς χώρας της, εἶναι ἐν τούτοις τολμηρὸ σὲ μοντέρνα ἐκφραστικὰ μέσα, ποὺ συχνὰ τὸ φέρνουν στὶς πρῶτες γραμμὲς τῆς εὐρωπαϊκῆς πρωτοπορείας. Ἡ ποιήτρια ἐχθρὰ τῆς αὐτόματης γραφῆς καὶ κάθε ἄλλης ἀσέβειας καὶ παραλογισμοῦ, ἐχθρὰ τῆς κατὰ συνθήκην ἔκφρασης, καὶ ἀδιάφορη πρὸς τὶς διάφορες μανιέρες καὶ ἐξωτερικὲς μόδες τοῦ ποιητικοῦ λόγου, καλλιεργεῖ ἕνα στὶχο ὑγιέστατο καὶ προχωρημένο, ἐπιζητῶντας τὴν ἀνανέωση στὴν οὐσία καὶ ὄχι στὸν τῦπο. Ἀποτελεῖ μέλος μιᾶς ὁμάδας ποιητῶν τῆς γενεᾶς 1930, τῶν «συναισθηματιστῶν», ὅπως ὀνομάζονται, ποὺ μαζὶ μὲ καλλιτέχνες, ἀγωνίζονται, ὅπως βλέπω ἀπὸ τὸ μηνιαῖο τους ὄργανο «Νέοι Ρυθμοί» ποὺ ἐκδίδουν στὴν Ἀθήνα, γιὰ μιὰ ἕνωση, καὶ μιὰ σύνθεση μέσα στὸ σύγχρονο ρεαλιστικὸ πνεῦμα, ποὺ θὰ σώσει τὴν ποίηση ἀπ' τὴν περιφρόνηση τῶν ἀνθρώπων. Εἶναι εὐτύχημα, ὅτι μιὰ τέτοια κίνηση ἀποκατάστασης, παρατηρεῖται μεταπολεμικὰ σὲ ὅλες τὶς χῶρες, καὶ δὲν εἶναι λίγο φυσικὰ τὸ βάρος καὶ ἡ σπουδαιότητα ποὺ δίνει στὴν ἑλληνικὴ αὐτὴ αἰσθητικὴ ἄποψη, τὸ ὄνομα μιᾶς τόσο ἀξιόλογης εὐρωπαίας ποιήτριας, ὅπως εἶναι ἡ Ρίτα Μπούμη Παπᾶ.

Τὸ φρέσκο καὶ μεγαλόπνοο τραγοῦδι της, ἡ ἐσωτερικὴ μουσικότητα τοῦ στίχου της, ἡ γρήγορη ἀρχιτεκτονικὴ ὕφανση τῶν λυρικῶν της συνθέσεων, τὸ βάθος τῆς ἔμπνευσης καὶ ἡ σιγουριὰ τοῦ πετάγματός της, σὲ χώρους καὶ ὕψη ποὺ σπάνια ἔφθασε γυναικεῖος πήγασσος, ἡ ἀπόλυτη κυριαρχία στὰ ἐκφραστικὰ μέσα ποὺ ἄφθονα, ζεστὰ καὶ πολύχρωμα προσφέρει ἡ ζωντανὴ νεοελληνικὴ γλῶσσα, δίνουν στὸν ποιητικὸ λόγο τῆς κ. Ρ. Μ.-Π. τὴ μαγικότητα τῆς μεγάλης ποιήσεως : Τῆς ποιήσεως ποὺ παρηγορεῖ, ποὺ τραγουδεῖ, ποὺ μεθᾶ καὶ παρασύρει. Ξέρει νὰ φτιάχνει τὸ στὶχο της μὲ σίγουρο καὶ σταθερὸ χέρι, πάνω σ' ἕναν ἱστὸ ἐξαιρετικὰ διάφανο καὶ δυνατό, ξένη ἀπὸ κάθε τέχνασμα καὶ μὲ ἀπέριττη χάρη.

Εἶναι δυὸ χρόνια, ποὺ ἐγὼ ὁ ἴδιος, ἐδιάβασα ἀπὸ τὴν ὑποδειγματικὴ Ἀνθολο-

γία τοῦ Ἡρακλῆ Ἀποστολίδη καὶ μπροστὰ σ' ἕνα πυκνὸ καὶ πολὺ ἐκλεκτὸ ἀκροατήριο στὴν αἴθουσα Καπιτσούτι τῆς Ρώμης, μερικὰ ἀπὸ τὰ πιὸ χαρακτηριστικὰ λυρικά της ποιήματα, σὰν τὸ «Ἀπόψε»,«Ἐπιστροφή», καὶ τελευταῖα τὸ ἔξοχο «Ἡ καρδιὰ τοῦ Πινόκιο», καθὼς καὶ «Τὸ αἰχμαλωτισμένο ἰταλικὸ σύνταγμα». Πολλὲς ἰταλικὲς λογοτεχνικὲς ἐπιθεωρήσεις ἀσχολήθηκαν μὲ τὴ Ρ. Μ.—Π., ὡς τὸ «Λέττερε», «Μιζούρα», «Ἀουζόνια», «Πάτζινε Νουόβε», «Τρίπους», «Γκραάλ». τὸ τεῦχος δὲ τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ περιοδικοῦ «Νέες Σελίδες», περιέχει πολλὰ καὶ ἀξιόλογα δείγματα τῆς ποιητικῆς της ὡριμότητας. Ἀκόμα ἡ ἐπιθεώρηση τῆς Ρώμης «Ντοκτρίνα» δημοσιεύει στὸ τρέχον τεῦχος της, ἕνα ποίημα μεταφρασμένο ἀπὸ τὴν ἴδια, μὲ εἰλικρινῆ καὶ ἐνθουσιώδη εἰσαγωγὴ τοῦ περιοδικοῦ. Ἄρθρα γιὰ τὸ ἔργο τῆς μεγάλης νεοελληνίδας ποιήτριας, δημοσιεύθηκαν στὶς ἐφημερίδες «Τζορνάλε ντὲλ Ἐμίλια», «Σιτσίλια ντὲλ Πόπολο», «Ἴλ Πόπολο», «Μομέντο», «Κουοτιντιάνο», «Νατσιονάλε». Στὴν Ἰταλία δέ, ἐκτὸς τοῦ ὑποφαινομένου, ἀσχολήθηκαν μὲ τὴν ποιήτρια : οἱ Γκοβόνι, Φιοῦμι, Μπέττι, Σιτζιλλῖνο, Στομέο, Μαντζίνι κτλ. Τελευταῖα λόγῳ τῶν ἐπιφυλάξεων ποὺ δίχως εὐγένεια διετύπωσε ἀπ' τὴν ἐπιθεώρηση «Ἰντέα», ὁ Φιλίππο Μαρία Ποντάνι, γιὰ τὴν ἀξία τοῦ ἔργου τῆς ποιήτριας, ὡς καὶ τοῦ συζύγου της Νίκου Παππᾶ, ἐκπληκτικοῦ ποιητοῦ ἐπίσης, τὸν ὁποῖο θὰ γνωρίσω στοὺς ἀκροατές μου σὲ προσεχῆ ραδιοφωνικὴ ὁμιλία, δημιουργήθηκε ἕνα τεράστιο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν Ρ. Μ.—Π., ποὺ τείνει νὰ καταλάβει πρωτεύουσα θέση στὴν περιέργεια τοῦ ἰταλικοῦ πνευματικοῦ κόσμου.

Μέρος τοῦ ἔργου της ἔχει μεταφρασθεῖ ἀγγλικά, γαλλικά, γερμανικὰ καὶ ἀλβανικά. Καμμιὰ ἀπὸ τὶς νεώτερες ποιήτριες, ὕστερα ἀπὸ τὴν Ἄντα Νέγκρι καὶ τὴ Καμπριέλλα Μιστράλ, δὲν μπορεῖ νὰ καυχηθεῖ γιὰ μιὰ κριτικὴ τόσο πλατειὰ κι' εὐνοϊκή, ὅσο ἡ Ρ. Μ.—Π.

Γιὰ τὴ νεοελληνίδα ποιήτρια, ἔγραψαν μ' ἐνθουσιασμὸ οἱ πιὸ ἔξοχες πέννες στὴν Ἑλλάδα καὶ στὸ ἐξωτερικό. Ὁ Παλαμᾶς τὴν ὀνόμασε «Νέα Μοῦσα τῆς Ἑλλάδας», ὁ Τωμαδάκης κι' ὁ Μιχαλόπουλος τὴν ἐσύγκριναν μὲ τὴν Σαπφώ, μεγάλα ὀνόματα σὰν τοῦ Σικελιανοῦ, Καζαντζάκη, Γκόλφη, Ξενόπουλου, Σκίπη, Πρεβελάκη, Χουρμούζιου, Ἄγρα. Παράσχου, Σπανούδη, Στασινόπουλου, Σφακιανάκη, Κανελλῆ, Δημάκη, Ζώρα, Αὐγέρη, Ρίτσου, Ρουσέλ, Κλεμάν, Λεβὲκ καὶ πολλῶν ἄλλων. Ὅλοι συμφωνοῦν, καὶ ἀπὸ κοινοῦ τὴν θεωροῦν ὡς τὴν κορυφαία ποιήτρια τῆς σύγχρονης ἑλληνικῆς ποιήσεως. Ἐμεῖς δὲ ποὺ μελετήσαμε τὸ ἔργο της καὶ ἀσχοληθήκαμε ὅσο λίγοι μὲ αὐτό, προσθέτομε, ὄχι μόνο τῆς ἑλληνικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς ποιήσεως. Γιατὶ ἡ γλαφυρότητα τοῦ τραγουδιοῦ της, ἡ ἰδεώδης ὠμορφιὰ ὁρισμένων ὁρμητικῶν αἰσθημάτων της, ἡ ὑλικὴ θὰ ἐλέγαμε δόνηση ποὺ πέρνουν μερικὲς ἐρωτικὲς νότες στὴν ποίησή της, τὸ εὐτυχισμένο παιχνίδισμα τῆς ποιητικῆς προοπτικῆς, ἡ ἔλλειψη τοῦ περιττοῦ καὶ τὸ οὐσιαστικὸ βάρος κάθε της στίχου, δίνουν στὴν ποίησή της ὁλότελα ἰδιαίτερο τόνο καὶ σημασία.

Φορὲς αἰσθανόμαστε νὰ βγαίνει ἀπ' τὰ ποιήματά της, τὰ τόσο ἀνάλαφρα καὶ μαζὶ ρωμαλέα, τὰ τρυφερὰ καὶ γεμάτα σκληρὴ πεῖρα, ἕνας ἀνθρωπισμὸς εἰλικρινής, ἕνα πάθος ἔμμονο γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὰ πεπρωμένα του, κι' ἄλλοτε πάλι ἐν' ἄρωμα πραϋντικὸ τῶν κήπων καὶ τῶν νησιῶν τοῦ Αἰγαίου. Ἐδῶ ἡ ἠρεμία τῶν ἐλαιώνων τῆς Φωκίδας καὶ τῆς Αἰτωλίας διαδέχονται τὶς θύελλες, ἐκεῖ ἡ τραχύτητα τῶν ἑλληνικῶν βουνῶν, καὶ ἡ καρτερία τοῦ θεσσαλικοῦ κάμπου. Στὰ ποιήματά της, διάφανα καὶ θερμὰ σὰν τὸν ἀττικὸ οὐρανό, καὶ μεγαλόπρεπα σὰν τὸ βράχο τῆς Ἀκροπόλεως, κινοῦνται εὐκίνητοι θρακικοὶ ἵπποι, καὶ ἀκούγονται ἀργὰ νανουρίσματα ἀπὸ χωρικὲς μητέρες ποὺ γαλουχοῦν πάντοτε ἥρωες κάτω ἀπὸ τὸν Ὄλυμπο, τὴν Πίνδο, τὸν Παρνασσό, τὸν Ταΰγετο. Δὲν ὑπάρχει νότα ποὺ νὰ λείπει ἀπ' τὴ συμφωνικὴ ποίηση τῆς Μπούμη, δὲν ἔμεινε χρῶμα ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ γῆ ποὺ νὰ μὴν τὸ περιλάβει στοὺς πίνακές της. Ἡ λέξη της εἶναι πάντα σαφής, ἁπλή, καίρια καὶ ἀνθρώπινη. Ἂν ψάξεις θὰ βρεῖς τὶς ρίζες της στὸ λαϊκὸ ἑλληνικὸ τραγοῦδι, ποὺ ἄφθονα μετάφρασε ὁ φιλέλληνας ποιητὴς Νικολὸ Τομαζέο στὰ ἰταλικά. Ἁ-

πλότητα, τοπικὸ χρῶμα, καὶ ἀνθρωπισμὸς βαθὺς καὶ εἰλικρινής, εἶναι οἱ τρεῖς χορδὲς πάνω στὶς ὁποῖες ἠχεῖ κι' ἀναπτύσσεται ἡ λυρικὴ της ποίηση. Μιὰ ἁπλότητα μὲ καινούρια οὐσία καὶ ἔκφραση, ποὺ χαράσσει, ἀπομονώνει καὶ ξαναδίνει στὴν αἴσθηση, τὴ λυρικὴ κι' αἰώνια ὀντότητά της. Ἕνας ἀνθρωπισμὸς ἐνεργητικός, ποὺ ἀπευθύνεται στὴν καρδιὰ τῶν ἀνθρώπων, ἀνθρωπισμὸς ντυμένος μὲ τόση νεότητα, ποὺ κανένας ὅρος αἰσθητικὸς δὲν μπορεῖ νὰ λιγίσει, καμμιὰ παραλογιστικὴ μανία νὰ σκιάσει.

Πρὸς τὴν ἐξαιρετικὴ αὐτὴ ποιήτρια, ἐμεῖς οἱ Ἰταλοί, αἰσθανόμαστε εὐγνωμοσύνη, γιὰ τὸ ἔργο ποὺ ἐδῶ κι' εἴκοσι χρόνια, θέλησε ν' ἀναλάβει, διαδίδοντας στὴν Ἑλλάδα τὴν ἰταλικὴ λογοτεχνία καὶ ποίηση. Ἔχει μεταφράσει ἀπὸ τὸ 1927 ἕως σήμερα, ποιήματα τῶν Καρντοῦτσι, Λεοπάρντι, Πάσκολι, Στεκέττι, Ντανούντσιο, Γκοτζάνο, Ἄντα Νέγκρι, Καμπάνα, Κορρατζίνι, Παπίνι, Παλατσέσκι, Καρνταρέλλι, Πιρανττέλλο, Γκοβόνι, Φιοῦμι, Μπέττι, Καπάσσο, Σιτζιλλίνο καὶ πολλῶν νεωτέρων ποιητῶν, καὶ μετέφρασε ἐκτὸς ἀπὸ πλῆθος νουβέλλες ἰταλῶν πεζογράφων καὶ θεατρικὰ ἔργα τῶν Μπέττι, Ντὲ Φιλίππο, Ἀλβάρο καὶ Μποντεμπέλλι.

Ἐκτὸς δὲ ἀπὸ τὴν παραπάνω μεταφραστικὴ δραστηριότητα, ἐργάζεται μιὰ Ἀνθολογία Νεώτερης Ἰταλικῆς Ποιήσεως.

Αὐτὸ τὸν καιρό, ἐπεξεργάζεται γιὰ μιὰ τελικὴ μορφὴ κι' ἀναθεώρηση τοῦ ἀνέκδοτου ποιητικοῦ βιβλίου της «Ὁ Παράνομος Λύχνος» ποὺ περιέχει ποιήματα ἀπὸ τὸ ἐθνικὸ καὶ ἀνθρώπινο δράμα τῆς Κατοχῆς στὴν Ἑλλάδα, μικρὸ μέρος ἀπὸ τὰ ὁποῖα, περιέχονται καὶ στὴ διακριθεῖσα, στὸ Διεθνῆ Διαγωνισμό, συλλογή της. Εἴχαμε τὸ εὐτύχημα νὰ διαβάσομε μερικὰ ἀπὸ τὰ ἔξοχα αὐτὰ ποιήματα, καὶ καταλαβαίνομε καλὰ ποιὸ ἀξιόλογο γεγονὸς θὰ διαγράψει ἡ ἔκδοσή τους, μέσα στὴν καχεκτικὴ κατάντια τῆς νεώτερης ποίησης.

ANTONELLO COLLI

Σημ. Τὸ παραπάνω ἄρθρο ἐκφωνήθηκε ἀπ' τὸ συγγραφέα του ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ τῆς Ρώμης, στὶς 14 Δεκεμβρίου 1949 ὥρα 21 καὶ σὲ μῆκος κύματος 31,40.

KEATS, PIMBAUD, LAUTREAMONT

ΟΙ ΚΑΤΑΠΛΗΚΤΙΚΟΙ ΕΦΗΒΟΙ

Μέσα στὶς ἀπέραντες πολιτεῖες τῆς λυρικῆς παντοδυναμίας, μέσα στοὺς μεγιστάνες τῶν ὄλβιων καὶ μακάριων ποιητῶν. δὲν βρίσκομε μονάχα τοὺς γηραιοὺς πατριάρχες ποὺ σὰν μεγιστάνες ρίχνουν τὸν ἴσκιο τῆς ἐποπτείας των πάνω στοὺς χρόνους καὶ στὶς νεώτερες γενιές. Δὲ συναντᾶμε μονάχα τοὺς μεγάλους ποιητὲς ποὺ ὡρίμασαν ἀπὸ τὴ μακραίωνη σπονδὴ στὴ λυρικὴ προφητεία, ποὺ δοξάστηκαν, ἔζησαν ἀρχηγοὶ κραταιοὶ καὶ εὐτύχισαν μέσα ἀπὸ τὴν σκιὰ τῶν ματιῶν τους νὰ δοῦν λαμπρὲς κι᾽ ἀτελεύτητες σειρὲς ἀπὸ νεότητα νὰ περνᾶ σὲ μακριὲς πορεῖες, κρατῶντας τὰ λάβαρα τῶν σημαιῶν τους. Οἱ Ὅμηροι, ὁ Σύλλερ, ὁ Βινύ, ὁ Οὐΐτμαν, ὁ Γκαῖτε, ὁ Δάντης, ὁ Οὐγκώ, ὁ Βεράρεν, δὲν εἶναι τὰ μοναδικὰ καὶ πάγια παραδείγματα στὴ λυρική μας πατρίδα. Ἀντίθετα, πέρα ἐκεῖ, κάτω ἀπὸ τὰ φυλλώματα καὶ τὶς πλατωσιὲς τῆς ἔρημης χώρας, ποὺ τὴν τριγυρίζουν οἱ τραγικὲς καὶ κατάμονες περιπλανήσεις τῶν παραδόξων ἐκείνων ἀνθρώπων, τὰ μηνύματα τῶν γρήγορων καὶ βιαστικῶν περασμάτων εἶναι πιὸ συχνά, ἡ πρόωρη ἀναχώρηση τῶν ἐφήβων πιὸ γνήσια κι᾽ ὁ ἀναστεναγμὸς γιὰ τὶς ἐξαίσιες καὶ χειμαιρικὲς διαψεύσεις ὀνείρων καὶ φιλοδοξιῶν, τόνος γνώριμος καὶ συνειθισμένος. Παιδιὰ ἀκόμα, ἔφηβοι μὲ τὰ πρόσωπα ἀρυτίδωτα, μὲ μεγάλα καὶ φωτεινά μέτωπα, ἀφοῦ ἄφησαν μιὰ πρώϊμη καὶ θαυμάσια καρδιὰ νὰ βροντήσει καὶ νὰ μετρηθεῖ μὲ τὴ μοίρα, ἀφοῦ σημείωσαν ἕνα τόσο σύντομο, καταπληκτικὸ καὶ πάμφωτο πέρασμα πνευματικῆς λάμψεως, ξαφνικὰ καὶ ἀπρόοπτα σκορποῦν τὴν ὕπαρξή τους στὸν ἄνεμο καὶ χάνονται σὰν πουλιὰ παράξενα στὴν ἄνοιξη...

Οἱ ποιητὲς αὐτοί, τὰ παιδιὰ τοῦτα ἔχουν δώσει στὴν παγκόσμια ποίηση ἕνα ὑλικὸ ἐξαίρετο, ποὺ δὲ μοιάζει μὲ κανένα παρόμοιο. Καθὼς ἡ ψυχή τους δὲν εἶχε ἀκόμα σκληρύνει ἀπὸ τὴν πολύχρονη ἀντίσταση τῆς ζωῆς, καθὼς δὲν εἶχε πάνω πασπατέψει ὁ καιρὸς τὴ σκόνη τῶν δρόμων καὶ τῶν μακρυνῶν βημάτων τους, τὸ ὑλικὸ τῶν στίχων τους, ἡ ποιότητα τῶν αἰσθημάτων, ἡ εὐμάλακτη εὐαισθησία, περικλείνει ὅσο θαυμασιώτερο ὅραμα μπορεῖ νὰ προσδώσει ἡ πρώτη παρθενικότητα τοῦ κόσμου. Καὶ δυστυχῶς, τέτοια ἀνάφλεξη τῆς βιαστικῆς ζωῆς τους, τέτοια παράδοξη προσφορὰ καθὼς μᾶς ἄφησαν πέρασαν προτοῦ ἀκόμα τοὺς νοιώσουν οἱ ἄνθρωποι ἄγνωστοι καὶ πικραμένοι αὐτοὶ οἱ ἔφηβοι ποὺ κουβαλοῦσαν στὴν καρδιά τους τὴν ἔκπληξη καὶ ἔφερναν στὰ μάτια ἕνα ἀπρόβλεπτο θαῦμα.

Ἀνάμεσα σ᾽ αὐτὰ τὰ παιδιά, οἱ σημερινοὶ ποιητές μας, ὁ Κήτς, ὁ Ρεμπὼ κι᾽ ὁ Λωτρεαμόν, ἀποτελοῦνε τὴν πιὸ λαμπρὴ καὶ ἔνδοξη τριάδα. Ἔφηβοι καταπληκτικοί, μαγεμένοι ἀπὸ ἕνα πρόωρο ὅραμα, ἔφεραν στὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων κάποια μυστικὰ ποὺ δὲν ὑπῆρχαν στὰ βάθη μας ἀκόμα, ποὺ δὲν εἶχαν φτερουγίσει πρὶν ἀπ᾽ αὐτοὺς μὲ τὸ στίχο. Ὁ Τζὼν Κῆτς μὲ τὸ ἔξοχο κεφάλι, ἀνήσυχο καὶ περίλυπο ἀπὸ τὴ μυστικὴ πίκρα τοῦ παιδικοῦ βίου του, μαραζωμένος ἀπὸ τὴ φυματίωση στέλνει ἀπελπισμένα γράμματα ἀπ᾽ τὴ Ρώμη στὴ συμπατριώτισσά του Φάννυ. Εἶναι μόλις εἴκοσι τέσσερων χρονῶν! Ἡ θαυμάσια πρωϊμότητά του τὸν γέμισε ἀπὸ μιὰ περίφημη πνευματικὴ ὑγεία, ἀκριβῶς σὰν ἀντίδραση γιὰ τὴν σωματικὴ ἀνεπάρκειά του. Εἶναι μόλις εἴκοσι τέσσερων χρονῶν! Καὶ τὸν ἄλλο χρόνο ποὺ τὸν πλησίαζε μὲ τόση νεανικὴ ταχύτητα θὰ πέθαινε. Τὸ ὑπέροχο πνεῦμα του ἀγγίζει μὲ καθάρια ἑλληνικότητα τὴ γραμμὴ τῆς τόσον ἔντονης ποιητικότητας του, τὰ ποιήματά του νὰ στέκονται ἀράδα—ἀράδα σὰν ἀρχαῖα ἀττικὰ ἀγάλματα. Ποῦ βρῆκε τὸ παιδὶ τοῦτο σόσο φῶς, τόσον αἴσθημα γραμμῆς, τέτοιο καθαρὸ σχέδιο, τόσον ὁρμὴν καὶ συμμετρία; Οἱ ὠδές του, στὴν ἑλληνικὴ ὑδρία στὸ ἀηδόνι στὸν Ὅμηρο τοῦ Τσάπμαν, καὶ τὰ τραγούδια του ὅλα εἶναι σὰ μιὰ φωτεινὴ περιπλάνηση στοὺς πιὸ καθαροὺς ποιητικοὺς χώρους, ἀπὸ ἕνα ἔφηβο ποὺ τὸν ὁδηγεῖ ὁ οὐρανὸς τῆς Ἑλλάδας καὶ τὸ καταπληχτικὸ ἔνστικτο μιᾶς πρόωρης μεγαλοφυΐας εἰκοσιπέντε χρονῶν τάχε πιὰ πεῖ ὅλα. Τὰ μυστικά του, τὰ σχέδιά του τὰ ποιήματα, οἱ ἔρωτες, οἱ θάλασσες, τά βουνά, οἱ πολιτεῖες, οἱ πολιτισμοί, τὰ πάντα γιαυτὸν εἶχαν γίνει μεγαλοφυΐα, αἷμα, ποίηση κι᾽ ἕνας θάνατος ποὺ τὸν ὁδήγησε στὰ εἴκοσι πέντε χρόνια του σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ ἐξασφαλισμένες ἀθανασίες. Ἡ ποίησή του δὲν ἔχει καμμιὰ ῥητορεία, κανένα φόρτωμα περιττό, καμμιὰ γραμμὴ ποὺ νὰ κατεβαίνει στὸ μέτριο. Ἕνα φῶς κατακλύζει τὰ νεανικά του αὐτὰ σχεδιάσματα, μιὰ ἀκρίβεια ὑψηλῆς κορυφογραμμῆς, ἕνα λιτὸ τίναγμα ἀπ᾽ τὴ ζεστὴ κραυγὴ τῆς ἡλικίας του, τραβᾶ γιὰ νὰ συναντήσει τοὺς κίονες τὰ διαζώματα καὶ τὸν αἰθέρα τῆς ἀττικῆς μορφῆς ποὺ κατάλυψε σὰν περίφημα κειμήλια ἀκτινοβολίας τὸ βορεινὸ τὸν ὁμιχλώδη νεανία. Ὁ Τζὼν Κήτς εἶχε μιὰν ἀπροκάλυπτη αἴσθηση γιὰ τὴν ἀνανέωση τοῦ ποιητικοῦ λόγου. Παιδὶ κατώτατης κοινωνικῆς τάξης χωρὶς μάννα ἀπὸ τὰ ἔννηά του χρόνια, γεμάτος στέρηση κι᾽ ἀμάθεια, δὲν εἶξερε οὔτε ἑλληνικὰ γιὰ νὰ διαβάσει τὸν Ὅμηρο ὅπως λέει ὁ Παπίνι, δὲν γνώριζε καμμιὰ ποιητικὴ καλλιέργεια γιὰ νὰ ζητήσει τὸ καινούργιο ποὺ θάφερνε ἐκεῖνος στὴ νέα ποίηση. Μὲ τὶ ὑπέροχο ὅμως μεγαλεῖο στέκεται μπροστὰ στὰ αἰωνόβια τοπία ποὺ καλύπτουν τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, γιὰ νὰ προσθέσει σαὐτὰ τὸ ἐκπληκτικὸ ὅραμα τῆς δικῆς του ματιᾶς! Ὅταν οἱ σύγχρονοί του Μπάϋρον καὶ Σέλλεϋ ἀπὸ ἄλλη πλευρὰ μεγάλοι ποιητές, στριφογυρίζουν στοὺς ἴδιους καὶ μεγαλόστομους τύπους των, ἐκεῖνος ὁ ἔφηβος, ὁ ἄϋπνος καὶ σχεδὸν ἄξεστος, ὁραματίζεται νέες αἰσθήσεις στ᾽ ἀντικείμενα, βυθίζει τοὺς οὐρανοὺς στὰ ἥσυχα νερὰ μιᾶς λίμνης καὶ βλέπει τὰ σύνεφα σὰν πύργους ἀπὸ ἀμέθυστο σὰν ἀκτὲς μὲ δαντέλλες ἀπὸ ἤλεκτρο, μᾶς ὁμιλεῖ γιὰ τὴν ἐμφάνιση τοῦ Ἀπόλλωνα, καὶ μᾶς ἐξομολογεῖται μ᾽ ἕναν τρόπο, ποὺ φτάνει καὶ σήμερα στὴν ἀκοή μας, σὰν ἕνας ὁλοκαίνουργιος καὶ μελλοντικὸς παιάνας. Ἀκοῦστε τὴ φωνή του στὴν «Ἑαρινὴ νύχτα»: Δὲν μπορῶ νὰ δῶ ποιὰ λουλούδια μεγαλώνουν στὰ πόδια μου. Οὔτε ποιὸς ἐξαίσιος λιβανωτὸς κρέμεται ἀπ᾽ τὰ κλώνια. Μὰ μέσα σ᾽ ἕνα παρηγορητικὸ σκοτάδι, προδίνω κάθε ἡδονὴ ποὺ δίνει ἡ ἄνοιξη καὶ μαντεύω τὴ χλόη, τὴν κηλίδα, τὸ ἄγριο καρποφόρο δέντρο, τὸ πάναγνο ἀγκάθι καὶ τὸ βουκολικὸ τριαντάφυλλο. Τοὺς μενεξέδες ποὺ τόσο γρήγορα πεθαίνουν σκεπασμένοι στὰ φύλλα τους καὶ τὴ μεγαλύτερη κορούλα τοῦ Μαΐου, μὲ τὸ δροσερὸ τριαντάφυλλο ποῦναι γεμάτο ἀπὸ κρασὶ δροσοσταλίδων κι᾽ ἐκεῖ μέσα ξαναβρίσκω τὰ ἔντομα, ποὺ θὰ βομβίσουν τὶς νύχτες τοῦ καλοκαιριοῦ».

Πολλοὶ κριτικοὶ πιστεύουν πὼς τὰ τραγούδια τοῦ Κῆτς μεταφρασμένα ἔστω καὶ σὲ πρόζα, διατηροῦν τὴν ἀστραφτερή της καμπυλότητα, ποὺ τὰ κάμει ὅμοια μὲ καρποὺς χρωματισμένους σ᾽ εὐτυχισμένη στιγμὴ ἀπ᾽ τὸ θερμὸ φθινόπωρο. Τὰ ποιήματα τοῦ Κῆτς εἶναι γεννημένα ἀπὸ τόσο βαθειὰ μελωδία, ποὺ ἀντέχουν σὲ κάθε χονδροειδῆ μεταμφίεση. Ὁ Τζιοβάνι Παπίνι γράφει πὼς ὁ Κῆτς εἶναι ἕνας ὀλιγος πάνω ἀπ᾽ τὸν ὁποῖο ἔχουν ἐκμηδενιστεῖ οἱ ἀποστάσεις τῶν κόσμων καὶ πιὸ κάτω, ἐκεῖ ποὺ θέλει μὲ τὴ μεγάλη ἐγελιανή του πίστη καὶ τὴ λατρεία του πρὸς τὸ μεγάλο Φλωρεντινὸ πατριώτη του, τὸ Ντάντε, νὰ περιορίσει κάπως τὴν ποιητικὴ προέκταση τοῦ Κήτς, δὲ βρίσκει ἄλλα δεσμευτικὰ ὅρια κι᾽ ἄλλους κοσμικοὺς περιορισμοὺς παρὰ κείνους ποὺ ὑπακούουν στὰ κατοπινά του λόγια: «Τὰ ποιήματα τοῦ Κήτς, εἶναι καταρράχτες ἀπὸ μουσική, φωτισμένα ἀπὸ τὸν πλοῦτο τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, μὰ πάντα καταρράχτες ποὺ τελειώνουν στὴ θάλασσα».

Ὦ ἂν μποροῦσε κι᾽ αὐτὸς μὲ τοὺς τόσους ἀπαρηγόρητους συνομήλικούς του, ν᾽ ἀκούσει τὸν πάμφωτο βόμβο τῶν θαυμασμῶν τῶν μεταγενεστέρων του, γύρω ἀπὸ τὴν κάθε ἀσήμαντη λεπτομέρεια τοῦ περάσματός του! Ἀγωνιοῦσε καὶ οἱ ἄνθρωποι σκεπάζαν μὲ ἀδιαπέραστη σιωπὴ τὸ ἀνώνυμο μαρτύριό του. Πέθαινε κι᾽ ἔγραφε πρὸς τὴ Φάννυ: «Ἡ ζωή μου γοητεύεται ἀπὸ δυὸ θέλγητρα, ἀπὸ τὴν ὁμορφιά σου καὶ τὴν ὥρα τοῦ θανάτου μου. Ὦ, νὰ μποροῦσα ν᾽ ἀπολαύσω καὶ τὰ δυὸ

τὴν ἴδια στιγμή! Ἡ ζωὴ μοῦ φέρθηκε βάναυσα πολύ. Εἶμαι εὐτυχής, μόνο γιατὶ ὑπάρχει ἕνας τάφος!» Ὁ Κὴτς ἦταν ἕνα ἀριστούργημα ἀπὸ ἀπορίες. Ἡ παιδικότητα τοῦ δράματός του ἔστριψε τὴν πονεμένη του ματιὰ πρὸς τὴν ἑλληνικότητας στὴν καθαρὴ συμμετρία, στὴν ὁποία βρῆκε τὴν παρηγοριὰ καὶ τὴν ἀνακούφισή του ὡς ποιητής. Ὁ Κὴτς μοιάζει στ' ἀλήθεια σὰν ἕνα ἑλληνόπουλο, ἀπὸ κεῖνα ποὺ τίμησαν τ' ἀρχαῖα στάδια καὶ τὰ μάρμαρα τῆς Ἀττικῆς, προσφέροντας τὴν ἐφηβικότητά του στὸ ὅραμα τῆς Ἑλένης τῆς θυγατέρας τοῦ κύκνου στὸ ἀρχοντικὸ κτῆμα τῶν Ἀχαιῶν καὶ στὴ βασιλικὴ γλαμύδα τοῦ αἰώνιου μύθου. Τέτοιον βλέπει τὸν ποιητὴ κι' ὁ Ἄγγελος Σικελιανός, στὸ περίφημο γι' αὐτὸν ποίημά του, ὁ Σικελιανὸς πού, σὰν ἀληθινὸς ἀδερφός του ἔσκυψε πολλὲς φορὲς προσκυνώντας τὸν τάφο τοῦ Κήτς στὸ νεκροταφεῖο τῶν προτεσταντῶν τῆς Ρώμης, ὅπου ἔχουν θαμένο τὸν ἐγγλέζο ἔφηβο πλάϊ στὸν συμπατριώτη του Σέλλεϋ. Πότε κι' ὅλας εἶχε μιλήσει τόσο μυστικὰ μὲ τὶς ἐποχές, μὲ τὴν ἱστορία, μὲ τὴ σμίλη καὶ τὸν Παρθενώνα, πότε εἶχε φτάσει ὡς τὰ κράσπεδα τῆς λιτότητας καὶ τοῦ μεγαλείου, αὐτὸς ὁ παρθενικὸς ποιητής;

Ἀπὸ ἄλλη μιὰ ἀκτὴ ἄλλος ἕνας μικρότερος ἀδερφός του, ὁ Ἀρθοῦρος Ρεμπώ, γκρέμιζε μὲ μιὰ γροθιά του τὰ ποιητικὰ εἴδωλα κατά γῆς! Ἀπὸ τὰ δεκαεφτά του χρόνια ὡς τὰ εἴκοσι, ἔγραψε ὅλο τὸν ποιητικὸ μύθο του. Στὰ εἴκοσι χρόνια του πιὰ εἶχε ξοφλήσει μὲ τὴ μεγάλη μαγεία του. Τὸν καιρὸ ποὺ οἱ συνομήλικοί του μελετοῦσαν τὰ πληκτικὰ σχολικά του βιβλία τὸ «παληόπαιδο» τῆς Σαρλεβὶλ γέμιζε τὰ μαθητικά του τετράδια μὲ βροχὴ ἀπὸ ἐκπληκτικοὺς στίχους, ποὺ θὰ πλούτιζαν αὔριο τὸν κόσμο. Ὁ ἀτίθασσος αὐτὸς νεανίσκος, ὁ διαβολικὸς Ἀρθοῦρος, φόβος καὶ τρόμος τῶν μανάδων τῆς Σαρλεβίλ, ποὺ δὲν ἄφιναν μὲ κανένα τρόπο νὰ τὸν πλησιάσουν τὰ ἀσήμαντα καὶ ἀνόητα παιδιά τους, εἶχε ἀλλοῦ στήσει τὸ στόχο τοῦ ὑψηλοῦ βλέμματός του, καὶ συνομιλοῦσε κρυφὰ στὰ σκοτάδια τῆς μοναξιᾶς του, μ' ἕνα ὅραμα, ποὺ δὲ μποροῦσαν νὰ τὸ βλέπουν οἱ ἄλλοι. Κάθε τόσο ξεκινοῦσε μὲ τὰ ποδαράκια του γιὰ τὸ Παρίσι, πούταν τυλιγμένο μέσα στὰ πέπλα καὶ τὰ σύνεφα τῶν μεγάλων δραματισμῶν του, ν' ἀναπνεύσει τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς μαγείας τοῦ πνεύματός τους καὶ νὰ βρεθεῖ μέσα στὸν ἀέρα ποὺ ἀνέπνεαν οἱ μεγάλοι ποιητὲς τῆς ἐποχῆς καὶ ἰδιαίτερα νὰ σναθεῖ γιὰ λίγες ὧρες κοντὰ στὸ μεγάλο φίλο του Πὼλ Βερλαίν. Κι' ὅταν κάποιο βράδι κατάκοπο τὸ μαγικὸ παιδὶ γυρνοῦσε στὸ σπίτι στὴν πατρικὴ πολίχνη, ὕπνοι ἀγγελικῆς προστασίας ἔκλειναν τὰ ὀνειρώδη βλέφαρά του, πάνω ἀπὸ τὰ μαγικὰ ἰχνογραφήματα στὰ παιδικὰ τετράδιά του. Ange et Demon, poéte et baladin, Rimbaud le just, soldat de fortune, καὶ μὲ ἄλλους ἀφορισμοὺς τὸν παρομοιάζει στὸ θαυμάσιο ποίημά του «Arthur Rimbaud» ὁ ποιητὴς Andrè Salmon. Καὶ πιὸ κάτω στοὺς ἴδιους στίχους τὸν ἀποκαλεῖ «ἀδελφὸ ἐκείνων ποὺ γεννήθηκαν γιὰ τὴν ἐξορία», ἢ «μακρυνὸ ἀδελφὸ τῶν λυπημένων πριγκήπων, ποὺ μιὰ βραδιὰ στὸ βάθος τῆς σκιερῆς Βαυαρίας, ὅταν οἱ φοιτητὲς τραγουδοῦν γύρω ἀπὸ μεγάλα δοχεῖα μπύρας, ἀφίνουν τὴν ὑγρὴ φυλακή τους νὰ ξανακλείσει πίσω τους, γιατὶ ἔχουν νοιώσει τὴν ψυχὴ τῶν κύκνων καὶ τῶν κρίνων»....

Τέτοιος κλείνεται πραγματικά, ἀκέραιος καὶ γυμνωμένος τὸ θεότρελλο αὐτὸ παιδί, ὁ ἔφηβος ποὺ κυνήγησε τὴ μοίρα του μὲ ἀγγελικὲς καὶ διαβολικὲς μαζὶ ἀναζητήσεις, ποὺ ἦταν ἕνας στρατιώτης τῆς τύχης, ποιητὴς καὶ αὐλικός, Ρεμπὼ ὁ δίκαιος, ποὺ εἶχε φτάσει ἀπὸ τὴν πιὸ ὁρμητικὴν ἐπανάσταση τῆς πιὸ παιδικῆς ἀθωότητας, στὰ πιὸ ἀπρόσιτα ὅρια μιᾶς ποιητικῆς μέθης. Ὁ ἴδιος, ἡ ζωή του, τὸ ὅραμά του, ἡ τραγικὴ περιφρόνησή του πρὸς τὴν ἴδια τὴν ποίηση στὴν ὁποία γύρισε τὶς πλάτες του μὲ ἀγέρωχη ἀδιαφορία, ἀπ' τὰ εἴκοσί του χρόνια καὶ χάθηκε μακρυὰ στὴ «βάρβαρη ἀνατολὴ» ὅπως λέει ὁ Ντερέν, ὁ ἴδιος ὁ Ρεμπὼ μὲ τοὺς καθὼς κατηφοράει κι' ἀνεβαίνει, καθὼς τρικλίζει, καθὼς μεθᾶ μὲ τοὺς στίχους, τὰ ἐμπόρια καὶ τὴν ἐξολοθρευτικὴ φυγή τους ἀπ' τόν κόσμο τῶν ὀπτασιακῶν θεαμάτων, μοιάζει σὰν ἕνα μεθυσμένο καράβι, ὁ ἴδιος ὁ ποιητής, ἄνθρωπος καὶ ἡ τραγι-

κὴ του μοίρα, ποὺ ἄνθισε μέ ἄγνωστους ἀνθοὺς τὴν ἐφηβαία του ὕπαρξη, δραματίστηκε τοὺς παφλάζοντες ὠκεανοὺς καὶ χάθηκε στὴν ποίηση τοῦ εἰκοσάχρονου θαύματός του. Ὁλάκερος ὁ Ρεμπὼ εἶναι σὰν ἕνα ἡλιοβασίλεμα κηλιδωμένο ἀπὸ μυστικὲς φρίκες (...le soleil bas taché d' horreurs mystiques), ὅπως μόνος του σημειώνει σ' ἕνα ἡρωϊκὸ καὶ ἀπόρθητο στῖχο τοῦ «μεθυσμένου καραβιοῦ», οἱ ποιητικές του ἐκπλήξεις, οἱ δραματικές του ψυχικὲς παλινωδίες, τὰ τερατώδη ποιητικὰ του σκαλαθύρματα, ὅλος πάλι οἱ πιοιητικοὶ τοῦτοι ἀστερισμοὶ του μοιάζουν μὲ πρωταγωνιντὲς πολὺ ἀρχαίων δραμάτων, ὅπως ὁ ἴδιος σημειώνει στὸ ἴδιο ποίημά του.

Ὁ Ρεμπὼ εἶναι μιὰ φύση. Εἶναι ἕνα παιδὶ φτιαγμένο ἀπὸ θαῦμα καὶ μαγεία, εἶναι μιὰ ἔκκρηξη ὑπερφυσική, ἕνα σημεῖο ἀπ' τὸ ὁποῖο ξεκινᾶ πιὰ μονάχα ἡ μοναδικὴ ἐξαίρεση, ποὺ ἀνεβαίνει πρὸς τὰ ἀπόρθητα σύνορα τῆς ἀνεξήγητης δημιουργίας. Τὰ μεγάλα πεζὰ τραγούδια του ἀπ' τὴ Une Saison en Enfer κι' ἀπ' τὶς Illuminnations, ὅλα μεταφρασμένα ἑλληνικὰ ἀπὸ τὸ Γιάννη Σφακιαγάκη, δὲν μπορεῖ ποτὲ ἕνα παιδί, ἕνας γυμνασιόσπαις νὰ τὰ συλλάβει, νὰ τὰ ὀργανώσει καὶ νὰ τὰ σκορπίσει πρὸς τὸν κόσμο μὲ τόση σφοδρότητα, μὲ τόσην ὀργή, μὲ τόση σατανικὴ ποίηση. Ἡ ἀρχὴ τῆς καταγωγῆς τους βρίσκεται μέσα στὸ θαῦμα. Ἡ δύναμη τῆς ὀργάνωσής τους μέσα στὴ μοναδικὴ ἐξαίρεση κι' ἡ ἔκφρασή τους σὲ μιὰ γλώσσα τόσο ἐκπληττικὴ καὶ τόσο σατανικὰ ἀθῴα, ἔρχεται μονάχα ἀπὸ τὴ μυστικὴ πηγὴ τοῦ ποιητικοῦ θαύματος, ποὺ κάποτε—κάποτε ἀπὸ μιὰ ἰδιοτροπία της ἡ φύση, τὸ κάμει δῶρο στοὺς ἀνθρώπους, μὲ τὴ μεγαλειώδη καὶ ἄγουρη φωνὴ μερικῶν σημαδεμένων παιδιῶν της.

Ὁ Κὴτς εἶναι ἕλληνας στὸν τόνο, στὴν καθαρότητα, στὴ γραμμή. Ὁ Ρεμπὼ εἶναι ἄνθρωπος. Ὁ Λωτρεαμόν, εἶναι ὁ μεγάλος ἴσκιος ποὺ κάθεται πάνω στὴν ψυχή μας, μὲ ὅλο τὸ πελώριο καὶ σκελετωμένο ἀνάστημά του. Ὁ Ρεμπὼ δὲν ἔχει κανένα ἐξωτερικὸ δράμα, σὰν ἐκεῖνο ποὺ εἶχε ὁ Κὴτς, σὰν ἐκεῖνα ποὺ ἔχουν στὴ ζωὴ τους οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι. Τὸ «παληόπαιδο» τῆς Σαρλεβίλ ζεῖ ὄξω ἀπὸ κάθε θεσμό, ἀπὸ κάθε ὅριο, ἀπὸ κάθε κοσμικὴ συμβατικότατα, ἀπὸ κάθε ντροπή, κι' ὅμως ἀπὸ πολλὰ τραγούδια του, ἀπ' τὴν ἴδια του ζωή, ὅταν ἄφινε σύξυλο καὶ μόνο τὸ Βερλαὶν στὶς Βρυξέλλες κι' ἀργότερα ἔσβυνε τὰ πάντα μὲ μιὰν ἡρωϊκὴ καὶ ἀθόρυβη φυγὴ του πρὸς αὐτὴ τούτη τὴ ζωὴ καὶ τὶς ἀπαιτήσεις της, ἕνα ἐρύθημα πραγματικῆς κι' ἀνθρώπινης ντροπῆς σκεπάζει μὲ ἀπερίγραπτη ἀγνότητα τὴν ἀθῴα καὶ ἀγγελικὴ ὕπαρξή του. Ἡ μόνη του προσφορὰ πρὸς τὴν τυπικότητα τῆς ζωῆς εἶναι ἡ ἀπόφαση τῆς ἐπιστροφῆς του πρὸς τὴ Γαλλία, πρὸς τὴν πατρίδα του, πρὸς τὴν ποιητικὴ νεότητά του, ποὺ ὅσο κι' ἂν προσπαθοῦσε νὰ προσποιηθεῖ πὼς τὴν εἶχε ξεχάσει μέσα σ' ἐλαφρὰ σύνεφα μνήμης καὶ βαρειές κουρτίνες ἀπὸ τὴν τοτινὴ της πραγματικότητα, πάντα τὸν κρατοῦσε ἄγρυπνο ἡ θαυμάσια ἐπίγνωση τῆς διασημότητάς του, ποὺ τὸν ἀνακάλυψε πίσω ἀπὸ τὴν καταφυγὴ του στὴν Ἀβησσυνία καὶ στὰ ἐμπόρια τοῦ λεφαντοδοντιοῦ μέσα ἀπὸ τὴν περίφημη ἀνάμνηση τῆς ποιήσεως, ποὺ ἐγκατέλειψε πίσω πρὶν ἀπὸ εἴκοσι χρόνια. Καὶ ποιὰ τραγικὴ σύμπτωση συνέδεσε τοὺς δυὸ Ρεμπώ, τὴν ὥρα ποὺ κόντευαν νὰ ξανασμίξουν στὴ χώρα ποὺ ἀνάδειξε τὸ θαῦμα τοῦ πρώτη! Προτοῦ ἀνοίξει ἡ χώρα του, ἡ πατρίδα του τὴν ἀγκαλιὰ τῆς εὐγνωμοσύνης γιὰ νὰ τὸν νανουρίσει μὲ τὰ στεφάνια τῆς δόξας, στὸ πρῶτο λιμάνι ποὺ γύρισε ἀπὸ τὴ θελληματικὴ του ἐξορία, πέθανε τραγικὰ σ᾽ἕνα νοσοκομεῖο τῆς Μασσαλίας, στὰ χέρια τῆς ἀδελφῆς του Ἰσαβέλλας Ρεμπώ.

Στὴν πατρίδα ἄφησε ὅταν ἔφυγε ἕνα παιδί. Στὴν πατρίδα πάλι ἄφισε ἕνα ὅταν πέθανε. Δὲν μποροῦσε ἀλλοιῶς νὰ σταθεῖ ὁ Ἀρθοῦρος στὰ τοπία ποὺ σκάλιζε τὰ παιδικὰ ἀριστουργήματα, τὰ καταπληχτικὰ ἀριστουργήματά του, παρὰ μόνο σὰν ἕνας περίφημος ἔφηβος, ποῦ ὑπερέβη τοὺς κανόνες, διέψευσε τὴ φύση κι' ἀλλοίωσε τὴν ἔννοια τῆς ποίησης καὶ τῆς καρδιᾶς....

Τὰ πρωτόλεια ἀριστουργήματα, τὰ ἔξοχα ἐφηβικὸ ἀκτινοβουλήματα, τοῦ Ρεμπώ, ἔχουν ὁλάκερη τὴν ἀγνότητα τῶν παιδικῶν παραπόνων τὴν παρθενικότη-

τα τῆς ἄγριας καὶ ἄγουρης νεανικότητας, μὰ μαζί μαὐτὰ κι' ὅλο τὸ σκληρὸ μεγαλεῖο μιᾶς ὀργανωμένης τέχνης, μιᾶς ποιήσεως γεμάτης ἀπὸ πρωτόφαντη πείρα ποὺ μένεις κατάπληκτος ἀναρωτιῶντας ποῦ καὶ σὲ ποιὸ ἀνύπαρκτο παρελθὸν βρῆκε τὰ σπέρματά της. Ἡ αὐτόματη γραφὴ τοῦ συρρεαλισμοῦ ἀποτελεῖ προμελετημένη ἐνέργεια καλλιεργημένων καὶ πολὺ λογικῶν κάποτε ἀνθρώπων, τὰ αὐθόρμητα ὅμως καὶ γεμάτα ἀπὸ τόση δημιουργικὴ ἄγνοια σκαλίσματα τοῦ νεανία τῆς Σαρλεβίλ, ἀποτελοῦν θαυμαστὰ δείγματα μιᾶς ἀληθινῆς ἐφηβικῆς μεγαλοφυΐας. Τὸ ἔργο τοῦ Ρεμπὼ εἶναι γεμάτο ἀπὸ καινούργιες λάμψεις, ἀπὸ νέες αἰσθήσεις κι' ὁλοκάθαρες ποιητικὲς ὑλικότητες. Τὰ λόγια ἐκπηδοῦν μὲ νέο ντύμα καὶ ἄλλη θερμότητα. Τὰ τοπία του παίρνουν καινούργια χρώματα, οἱ φράσεις παφλάζουν σὰ βάρβαροι ποταμοί. Δὲ μπορεῖς εὔκολα νὰ ἐξηγήσεις ἀπὸ ποιὸ ρῖγος κατέχονται ταὐτοκείμενα καὶ τὰ ἐπίθετα κι' οἱ στίχοι ἀκέραιοι ὅταν περνοῦν τὰ δάχτυλα τοῦ ποιητὴ πάνω ἀπὸ τὶς μαγικὲς ἐκτάσεις τῶν συγκινήσεών του. Γιὰ τὴν καινούργια ποίηση ὁ Ρεμπὼ ἀποτελεῖ ἕνα ἀπὸ τοὺς πρωταγωνιστές. Ὅταν ἀκτινοβολοῦσε ἡ μουσικότητα κι' ὁ ἐξωτερικὸς ρυθμὸς στὴν ποίηση, μὲκπρόσωπό της τὸ Βερλαὶν ποὺ τόσο θαύμασε κάποτε ὁ νέος τοῦτος, ὅταν ὁ Μαλλαρμὲ ὠργάνωνε μιὰ ποιητικὴ ἀκρόπολη γεμάτην ἀπὸ σπόρους αὐριανῆς βλαστήσεως, ἀλλὰ καὶ παγωμένην ἀπὸ τὸ λευκὸ μάρμαρο τοπίων συμβολικῶν καὶ οὐδέτερων, ὅταν γύριζε ἡ λυρικὴ στάθμη ἀπὸ τὸ ρωμαντισμὸ στὸ συμβολισμὸ καὶ πάλι ἀμφέβαλλε γύρω ἀπὸ τὰ μεγάλα ὀνόματα τοῦ δέκατου ἕνατου αἰώνα, μέσα σ' ἕνα κίνδυνο παλινοστήσεως καὶ ὡραιολογίας, ἔφτασε ὁ νέος ποιητὴς μὲ τὴν ἀστραπηβόλο σοφία τῶν δεκαοχτὼ χρονῶν καὶ ἔρριξε μέσα στὴ διστακτικὴ πρωτοπορία, βάρος, σταθερότητα, ἀνθρωπιά καὶ νέα ἔκπληξη. Ἀπὸ τὸ Ρεμπὼ κι' ἀπὸ δυὸ τρεῖς ἄλλους ξεκινᾶ ὁλάκερο τὸ λυρικὸ μέλλον τοῦ κόσμου. Γιατὶ δὲν εἶναι μονάχα ἕνας μεγάλος ποιητὴς ὁ Ρεμπὼ ἀλλὰ κι' ἕνας μεγάλος δάσκαλος τῆς ποιητικῆς προσπάθειας γιὰ τὴν ἀνανέωση τῶν ποιητικῶν τρόπων.

Ὁ Λωτρεαμόν, ὁ κόμης Ντὲ Λωτρεαμόν. ὁ Ἰσίδωρος Ντυκὰς ὅπως πραγματικὰ λεγότανε, εἶναι μιὰ ἄλλη ἐκπληκτικὴ προσωπικότητα στὴ χορεία τῶν νέων ποὺ ἀναστάτωσαν τὴν ποίηση. Ἡ χρονολογία ποὺ κυκλοφόρησε τὰ «Τραγούδια τοῦ Μαλντορόρ» θεωρεῖται ἀπὸ πολλοὺς σὰν τὸ σημεῖο ἐκεῖνο ἀπ' τὸ ὁποῖο ξεκινᾶ ἡ νέα ποίηση. Μιὰ προκλητικὴ ἀσυδοσία αἰσθημάτων καὶ λόγων, μιὰ θρασύτατη ποιητικὴ ἐλευθεροστομία, ἕνα ὀργίλο ἀντίκρυσμα τοῦ κόσμου, μὲ νοήματα ἔξαλλα, μὲ φράση ἀπρόσιτη, μὲ ρυθμοὺς τρελλούς, μὲ ψυχικὴ τρικυμία κατάφορτη ἀπὸ ἐξωτικὰ κλίματα καὶ μάκρη θαυμάσιων ναυαγίων· φέρνουν ὅλα μαζὺ τὸ μαγικὸ σύνολο τῆς ποιήσεως τοῦ ἄλλου εἰκοσάχρονου παιδιοῦ. Ὁ κόμης Ντὲ Λωτρεαμὸν φλογερὸς καὶ ἀσυγκράτητος ποιητής, μέσα ἀπὸ τὴν παρισινή του σοφίτα πυρπολοῦσε τὸν κόσμο μὲ μιὰ ποίηση, ποὺ κουβαλοῦσε τὸν ἐξωτισμὸ καὶ τὴν πρωτόγονη εὐαισθησία της, ἀπὸ τὶς ἀκτὲς τῆς προγονικῆς του νέας Ἠπείρου. Τὸ θαυμαστὸ ψυχικὸ κράμα τοῦ Εὐρωπαίου καὶ τοῦ Νοτιαμερικάνου, ἔδινε στὰ αἵματά του ὅλη τὴν ἄλκιμη περιπάθεια, ποὺ φλόγιζε τὰ ἔξαλλα σχεδιάσματά του. Τὰ μεγάλα ἐκεῖνα τραγούδια τοῦ Μαλντορὸρ εἶναι σὰ βουὴ ἀπάνθρωπη καὶ σπαρακτικὴ σὰν ἐξαίσιο ὅραμα τοῦ ὠκεανοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μας, μέσα στὰ ὁποῖα ἕνας ἀσυγκράτητος νέος ἔρριξε τοὺς πυρετοὺς τῆς μεσομεσονύχτιας ἀγρύπνιας του, μὲ σχήματα καὶ διαδρομές, ποὺ δὲν τὰ χωροῦσε ὁ κόσμος. Εἴκοσι τριῶν χρονῶν εἶχε πιὰ φύγει ἀπὸ τὴ ζωή. Τί παράδοξη κατάρα ποὺ συνδέει τὶς λυτρωμένες μεγαλοφυΐες μὲ τὰ βιαστικὰ περάσματα ἀπὸ τὴ γῆ μας. Εἰκοσιτριῶν χρονῶν κι' εἶχε τόσο ἀϋπνήσει, εἶχε τόσο ψηλώσει ἀπ' τὰ ἐπίγεια, ὥστε νὰ κυρτωθεῖ σὰν ὁδοιπόρος αἰώνιος, αὐτὸς ὁ ψιλόλιγνος ὅπως φαίνεται, ἔφηβος, μὲ τὴν ὠχρή του μορφή, ποὺ βάδισε ἀνάμεσά μας σὰν ἀλλοπαρμένη ὀπτασία καὶ ἔδωσε ἀπὸ μιὰ ἀπομονωμένη θανάσιμα σοφίτα, συνομιλίες μὲ τὰ πέρατα τοῦ κόσμου καὶ τὶς πιὸ ἄδολες ὀνειροπολήσεις τοῦ μέλλοντος.

Ὁ Λωτρεαμὸν εἶναι ἴσως λιγότερο καθαρὸς ἀπ' τὸ Ρεμπώ. Ἡ ποίησή του εἶναι πιὸ σκυθρωπή, πιὸ λίγο ποικίλη, μὰ ἔχει τόλμη αἰσθητικὴ μεγαλύτερη, ἔχει

ἕναν πυρετὸ ἀνώτερης θερμοκρασίας, θράσος νεολογικὸ ἀπαράμιλλο, χρῶμα καὶ ὁρμή, ποὺ μοιάζει σὰν ἱερὸς θυμὸς ἀπὸ ἕνα ἄρρωστο κι' ἐγκαταλειμένο παιδί. Ὁ Ρεμπὼ ἐπιθυμεῖ, ὀνειροπαλεῖ, ὁραματίζεται, κάμει σχεδιάσματα τρελλὰ πάνω ἀπὸ οὐρανοὺς καὶ θάλασσες, πέρα ἀπὸ τὴ μοίρα τῶν ἀνθρώπων, ἐνῶ ὁ Λωτρεαμὸν δὲ θέλει τίποτα, ἔχει πιὰ κι' ὅλας ἀηδιάσει, ἀγανακτεῖ, κραυγάζει, χειρονομεῖ, κατεβάζει κάτω μὲ ὀργὴ τὰ σύμβολα, σὰ νάχει γίνει ὁ ἴδιος ἕνα σύμβολο κι' ἕνας θεός. Ἡ ποίηση τοῦ Λωτρεαμὸν δὲν εἶναι σχεδὸν τίποτα, κονένα στοιχεῖο ἀπὸ τὴ παράδοση, καμμιὰ μοδσικὴ συνέχεια μὲ τὰ πλαίσια καὶ τὰ αἰσθήματα ποὺ ἄνθισαν προηγούμενα ἀπ' αὐτὸν στὴν ποίηση ὅπως ἔχει καὶ διατηρεῖ ὁ Ρεμπὼ σὲ ἀρκετὰ σημεῖα καὶ ἰδιαίτερα στὴ στιχουργία καὶ στὸ σύνορο τῆς ὁμορφιᾶς καὶ τῆς μουσικῆς του κι' ὅπως ἔχει σὲ ὁλοκληρωτικὸ βαθμὸ κρατήσει ὁ Κήτς ποὺ εἶναι ἕνας ἀπαράμιλλος ἔφηβος μέσα στὴν ἀγκαλιὰ τῆς κλασσικῆς παραδόσεως. Ὁ Λωτρεαμὸν ἔχει σκορπίσει στὴν ποίησή του περισσότερη ἀνθρωπιά, ἰσχυρότερη ἀγανάκτηση, κι' ἔχει μιὰ φωνὴ πιὸ ἀρρενωπὴ καὶ διαπεραστική, γράφοντας ἔξοχα ποιήματα, χωρὶς οὔτε ἕναν στίχο !

Ὅσο μυστήριο, τυραννία κι' ἀνέκφραστη παραδοξότητα ἔχουν τὰ «Chants de Maldoror», τοῦ Λωτρεαμόν, ἄλλο τόσο σατανικὴ κι' ἀνεξήγητη κλειστότητα ἔχει τὸ ἔξοχο καὶ σὰν φανταστικὸ πρόβλημα τῆς ζωῆς του. Τίποτα τὸ ἀποδεδειγμένο κι' ἀναμφισβήτητο δὲν ἔχουμε γιαυτὸ τὸ μυστηριῶδες παιδί, ποὺ ἐξαπέστειλε ἀπ' τὰ ἀπόκρυφα ἄδυτα τῆς σοφίτας του, τοὺς θυμοὺς καὶ τὴν ἀπελπισία του πρὸς τὸν κόσμο, μὲ τόσο ποιητικὰ μέσα. Σχεδὸν κανένας δὲν τὸν εἶδε καὶ δὲν εἶναι βέβαιο ἂν ὑπῆρξε ποτὲ ἕνα παρόμοιο πρόσωπο. Ὅσα ἔχουμε γιαυτὸν τὸν ἔφηβο, εἶναι μᾶλλον πιθανότητες καὶ ὑποθέσεις καὶ στηρίζονται σὲ μερικὰ ἀσύνδετα, μᾶλλον ἀνεύθυνα καὶ ἡμιδιαφανῆ γεγονότα.

Στὸ Παρίσι φαίνεται πὼς ἦρθε στὰ 1865, γιὰ νὰ δώσει ἐξετάσεις στὸ Πολυτεχνεῖο, γιατὶ εἶχε μεγάλη κλίση στὰ μαθηματικά. Ἀπὸ μερικά του γράμματα πρὸς τὸν ἐκδότη κι' ἀπ' τὸν τραπεζίτη του M. Darasse, ξέρομε πὼς ὡς τὰ 1870 στὶς 23 Νοεμβρίου ποὺ πέθανε, στὰ πέντε δηλαδὴ χρόνια ποὺ ἔζησε στὸ Παρίσι, ἔμενε σὲ τέσσερα διάφορα σπίτια τῶν ὁδῶν Notre Dame de Victoire 23, du faubourg Montmartrd 32, de la rue Vivienne 15 καὶ du faubourg Montmartre 7. Ἔγραφε ξαφνικὰ τὶς νύχτες μπροστὰ στὸ πιάνο, ἀπαγγέλοντας τὶς φράσεις του καὶ πίνοντας καφέδες, πολλὰ δὲ κομμάτια ἀπ' τὰ τραγούδια τοῦ Μαλντορὸρ ἔχουν μιὰ ἀπαράμιλλο μουσικότητα, ποὺ μποροῦν νὰ τραγουδηθοῦν. (Ὅλα τοῦτα τὰ πληροφοριακὰ τἄχει κι' ὁ Ἐδμόνδος Ζαλού τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας στὸν πρόλογό του, ποὺ περιέχεται στὴν τελευταία τοῦ 1940 νομίζω ἔκδοση τοῦ Λωτρεαμόν). Ἄλλος κανεὶς ἀπ' τὸν τραπεζίτη του δὲν ξέρουμε νὰ τὸν εἶδε κι' ὅσοι τυχὸν εὐτύχησαν νὰ γνωρίσουν ἀπὸ κοντὰ τὸ ἀπλησίαστο κι' ἐξωτικὸ αὐτὸ ἀγρίμι τῆς ἄγριας ἀθωότητας, δὲν εἶχαν τίποτα νὰ καταθέσουν ἢ ἦταν πρόσωπα ποὺ δὲν ἄξιζαν νὰ ὁμολογήσουν. Ἀκόμα καὶ τὴ μορφή του δὲν ξέρει κανένας αὐθεντικά Κυκλοφοροῦν διάφορες πληροφορίες γιὰ τὴν ἐμφάνισή του, μιλοῦσαν γιὰ ἕναν πολὺ ψηλό, χλωμό, καμπουριασμένο νέο, καὶ στὰ 1937 ὁ Σαλβατὸρ Νταλὶ μὲ τὴ μέθοδο τῆς παρανοϊκῆς κριτικῆς ἔδωσε ἕνα ἀγγελικὸ καὶ φασματικὸ πορτραῖτο τοῦ Ἰσιδώρου Ντυκάς, στὸ ὁποῖο κυματίζει ἕνα θεσπέσιο ὅραμα μὲ ἀπιθανότητα καὶ ποίηση, ποὺ δὲ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ συζητοῦμε γιὰ τὴν αὐθεντικότητα τῆς ἀλήθειας.

Ἐξαφανίστηκε ἀπ' τὴ ζωὴ ὅπως ἐξαφανίστηκε ὁ Μαλντορὸρ ἀπ' τὸ ἔργο του. Ἡ ζωή του τελειώνει ὅπως τὸ ἔργο του, σὲνα ἄπειρο μυστήριο. Σ' ἕνα γράμμα του ἀπὸ 12 Μαρτίου 1870, λίγους μῆνες πρὶν πεθάνει, μαρτυράει πὼς ἄλλαξε μέσα του ἡ ψυχικότητα κι' οἱ αἰσθητικοί του προσανατολισμοί, γιατὶ ἀπαρνιέται, ὅπως λέει ὁ Ζαλού, τὸ Μαλντορορισμό του καὶ διαισθάνεται κι' ὅλας τὴν κρυστάλλινη ποίηση, ποὺ θάφερναν σὲ λίγο ὁ Μαλλαρμὲ καὶ κατόπιν ὁ Βαλερύ. Φανερὸ πὼς πιὰ εἶχε ἀηδιάσει ἀπ' τὸ ἄλγος καὶ τὴν τυραννία ποὺ τοῦ βάραινε τὴ ζωή του.

Στὴν ποίηση τοῦ Λωτρεαμὸν τὰ λόγια ἔχουν τό μεγαλεῖο τῆς κολάσεως. Ἀφοῦ

ἐκραύγασε μ᾽ ἀπόγνωση καί ἔσκισε τήν ἀπάθεια τῶν τόπων μέ τήν φρικαλέα ζητωκραυγή του, κατά τό τέλος τοῦ πρώτου τραγουδιοῦ τοῦ Μαλντορόρ, καθώς ὁ μουσικός κατακλυσμός τῶν ἐκμηστηρεύσεων τούτων φτάνει στό ἀποκορύφωμά του θυμᾶται σάν ὅραμα καί σάν ἀπαλή καί σάν ξεκουρασιτική καταφυγή, τή μακρυνή καί ἐξωτική του πατρίδα, τόν ποταμό Λαπλάτα, ποῦ οἱ δυό πόλεις Μπουένος—Αὖρες καί Μοντεβιδέο δίνουν ἡ μιά πλάϊ στήν ἄλλη τό χέρι της ἀνάμεσα ἀπό τά ἀσημένια νερά τοῦ ποταμοῦ κι ὁραματίζεται τό νέο ποιητή τοῦ τέλους τοῦ δέκατου ἐννατου αἰῶνα ποῦ θά κατανοήση τό μεγάλο ἔργο καί τή μεγάλη ἀποστολή του.

Τά τρομακτικά ὁράματα τοῦ Λωτρεαμόν βρίσκουν διέξοδο μόνο στίς ἄγριες καί τόσο παιδικές ἐξεγέρσεις τῶν ἐφιαλτικῶν παροξυσμῶν του. Ἡ παράφορη τούτη ποίηση, ἀπό πολλούς θεωρήθηκε ἀποτέλεσμα μιᾶς ἀνώμαλης διάνοιας, παραδέχτηκαν δέ αὐτήν τήν ἐκδοχή καί σοφοί σάν τόν Ρεμύ ντέ Γκουρμόν, μά ὅλες αὐτές οἱ πρόχειρες συνταγολογίες τῶν πολύ φρόνιμων κυρίων, εἶναι σάν ἀσέβαστα καί κάκιστα σφάλματα ποῦ στρέφονται κατά τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ ὅλων τῶν ἐποχῶν. Καί ἀφοῦ τά πλεῖστα μέρη τῶν τραγουδιῶν τοῦ Λωτρεαμόν, εἶναι κομμάτια θαυμαστῆς ἀκρίβειας κι᾽ ὀργανώσεως.

Ὁ Λωτρεαμόν ἐξωμολογεῖται πώς θέλησε νά κάμει ἕνα εἶδος Βερθέρου τοῦ Γκαῖτε, γιά ν᾽ ἀπαλλαγεῖ ἀπό τό ρωμαντισμό του. Ἔλεγε δέ πώς εἶναι ἕνα εἶδος σάν τό Μάνφρεντ τοῦ Μπάϋρον, ἤ τό Conrad τοῦ Μικιέβιτς, πολύ πιό φοβερό ὅμως, κι᾽ ἤθελε νά τραγουδήσει τόν πόνο, τή σκιά, τό σκοτάδι. Ποιά μετριοπάθεια ! Εἶναι ἀπό ἔλλειψη προγνωστικῆς διαισθήσεως ; Εἶναι νεανική ἀπειρία γιά τό τερατῶδες συνθετικό ποίημα ποῦ χάριζε στόν κόσμο ; Εἶναι ἡ κατάπτωση ἀπό τήν ἀδιαφορία κι᾽ ἐπιφύλαξη ποῦ συναντοῦσε ; Δέν ξέρω μά κεῖνο ποῦ ξέρω καλά εἶναι πώς ἡ κόλαση τῶν τραγουδιῶν τοῦ Μαλντορόρ εἶναι λυρικότερη, ἀνθρωαινότερη, ὑψηλότερη, ὄχι μόνο ἀπό τά πρόσωπα ποῦ ἀνέφερε ὁ ποιητής, ἀλλά κι᾽ ἀπό τήν κόλαση τοῦ Ντάντε τοῦ ἴδιου. Ὁ Ζαλοῦ παρατηρεῖ, πώς ὁ Λωτρεαμόν δημιμιουργοῦσε ἕναν κόσμο τραγικοῦ μεγαλείου, ἀκοινώνητον, ἀπροσπέλαστον. Μιά πραγματική σφαίρα ποιήσεως ποῦ τοῦ ἀνήκει. Ἦταν πάρα πολύ νέος γιά νά κατατάξει τελειωτικά τό ἔργο του. Κι᾽ ὅμως ἡ νεότητά του, δέν τόν ἐμπόδισε καθόλου νά τό παραδώσει τέλειο στόν κόσμο.

Πολλοί παραλληλίζουν τά τραγούδια τοῦ Μαλντορόρ μέ τό ἔπος τοῦ Ντάντε καί λένε πώς εἶναι σάν μιά θεία κωμωδία ποῦ φιλοδόξησε ἕνα μεγαλοφυές παιδί. Ἡ ἐπίδραση τοῦ Ντάντε στό Λωτρεαμόν, βρίσκω πώς εἶναι μόνο ἐξωτερική κι᾽ ἀπ᾽ τήν ἄποψη ἑνός συγγενικοῦ κλίματος μιᾶς μακρινῆς ἀτμόσφαιρας. Ὁ δάσκαλος τοῦ ποιητῆ εἶναι ὁ Πόε, ποῦ τόσο ἄνθιζε τούς χρόνους ἐκείνους κι᾽ εἶχε ἔρθει ἀπό τίς μακρινές θάλασσες τίς ἴδιες ποῦ εἶχαν φέρει μιά νύχτα καί τόν ἀμούστακο ἐκεῖνο πλάνητα καί ποῦ θά τόν γνώριζε τόσο καλά κι᾽ ὡραῖα. Αὐτή ἡ ποίησή του, μέ τά φοβερά καί σκληρά καί θυελλώδη αἰσθήματα τοῦ Μαλντορόρ, ποῦ ἀνήκουν στίς ἰδιότητες ποῦ ἔχουν οἱ ἔφηβοι γιά τό θάνατο, τούς τρόμους, ἔρχεται μέσα ἀπό τήν παιδική καί περίτρομη ποίηση τοῦ Πόε. Ἡ ποίηση αὐτή ποῦ ἔδωσε τό φοβερό ἀντίστροφο τῶν πραγμάτων ἀνήκει ἀπόλυτα στόν ἄνθρωπο. Κι᾽ ἔτσι ἐξηγεῖται γιά μένα, τό πῶς, στά γράμματά του ὁ Λωτρεαμόν ἀναφέρει συχνά τό Μικιέβιτς, τό Μπάϋρον, τό Μίλτον, τόν Μπωντλαίρ καί δέν μιλεῖ καθόλου γιά τόν Πόε. Ἀκριβῶς γιατί μαυτόν μίλησε ἡ βαθύτερη οὐσία τῆς ὑπάρξεώς του, ὁλόκερη ἡ ποίηση του. Ἡ ποίηση τοῦ Λωτρεαμόν εἶναι διαταραγμένη ἀπό τό φοβερό ρῖγος τῶν σκοτεινῶν ψυχικῶν καταστάσεων, ποῦ πλήττουν καί κατατρύχουν τά νέα παιδιά. Μπορεῖ νά πεῖ κανένας πώς κάθε ἄγρια καί φοβερή ὕπαρξη ἔχει κάτι τό παιδικό μέσα της. Ἀκριβῶς ὅπως καί οἱ Ρωμαῖοι αὐτοκράτορες, ποῦ κολύμπησαν ὅλοι στά αἵματα τῶν μαχῶν τους, εἶχαν ἡλικία μόλις λίγο πιό μεγάλη ἀπό τήν ἡλικία τοῦ Λωτρεαμόν. Γιαυτό ἐτοῦτος εἶναι ἀκόμα πιό παιδί κι᾽ ἀπ᾽ τό Ρεμπώ, ποῦ δέν ἔχει τή φρίκη καί τό σκοτεινό τρόμο του, καί ποῦ ὄχι μόνο δέ νοιάστηκε ποτέ γιά τήν ποίησή του καί τή δόξα, ἀλλά κι᾽ ἔπαψε ὁριστικά ν᾽ ἀνήκει

στήν ποίηση ἀπ᾽ τά εἴκοσί του χρόνια ὡς τό θάνατό του, γιαυτό καί ζητάει ἀπ᾽ τόν ἐκδότη του ἐπιείκεια καί καλή κριτική (γράμμα τουἀπό 23 Ὀκτωβρίου), καί σ᾽ ἄλλο του γράμμα ἀπό 27 Ὀκτωβρίου, ζητάει καί περισσότερα ποσοστά ἀπ᾽ τά ποιήματά του, ποῦ θάχουν, λέει, ἀπήχηση καί πέραν τῆς Γαλλίας, σάλλους καλλίτερα προετοιμασμένους γιά τήν ἐπαναστατική τούτη ποίηση. Ἀκόμα ὑπερασπίζεται καί τό προβάλλον κλίμα τῶν maudits ποῦ ἀσχολήθηκαν μέ τό φοβερό mal τῶν ποιητῶν τούτων καί τονίζει πώς ἡ δική του ποίηση, δοσμένη μέ περισσότερο σφρῖγος, θάχει μιά ἐπιτυχία ζωηρότερη καί στή Γαλλία, ποῦ εἶχε κι᾽ ὅλας μιά παράδοση αἰσθήσεων καί τόνων θαυμάσια. Καί ὁ τίτλος τῶν τραγουδιῶν, αὐτό τό παράδοξο ἄτομο, φάντασμα καί ὄνομα τοῦ Μαλντορόρ, εἶναι προφανέστατα διαλεγμένο ἐπίτηδες ἀπό τό Mal-d'orror τή φρίκη τοῦ πόνου, καί πώς ἀνάλογα νομίζω μέ τό Fleures du mal τοῦ Μπωντλαίρ, ποῦ τόσο γνώριζε καί θαύμαζε ὁ ποιητής, χωρίς βέβαια νάχει καμμιά σημασία γραμματολογική ποῦ γράφεται μέ δύο «r» ἡ φρίκη στά Γαλλικά, φτιαγμένο τό σύνθετο μόνο γιά τή μουσική καί τό νόημά του ἄγρια καί φρικαλέα αὐτά κομάτια, ποῦ ἔρχονται σά μονόλογοι μεγαλειώδους ἀπελπισίας, γεμίζουν τήν ψυχή μας καί σήμερα ἀκόμα μέ πικρή κι᾽ ὑπέροχη γοητεία. Τί θαυμαστή ὀξυδέρκεια, τί ἀγωνία, τί κραυγή, τί ποίηση ! Στό πρῶτο τραγοῦδι του φωνάζει : «Δυστυχισμένε, τί ἔχεις πεῖ λοιπόν ἀπ᾽ τή μέρα ποῦ γεννήθηκες ;.. ὤ, θλιβερό ὑπόλοιπο μιᾶς ἀθάνατης μεγαλοφυΐας, ποῦ ὁ Θεός ἔπλασε μέ τόση ἀγάπη. Δέν συγκέντρωσες γύρω σου παρά συνέχεια ἀπό κατάρες πιό φρικαλέες κι᾽ ἀπό τή θέα τῶν πεινασμένων πανθήρων ... Θά προτιμοῦσα νά μήν εἶχα τά μάτια μου, νά μοῦλειπαν τά πόδια, νάχα δολοφονήσει ἕναν ἄνθρωπο, παρά νά μουνα Ἐσύ ... Ἀντίο λοιπόν. Ἐγώ φεύγω γιά τήν ἀθανασία, προτοῦ ἱκετεύσω τήν συγγνώμη σου !»

Πόσα πνεύματα διοχετεύονται μέσα ἀπό τά φοβερά αἰσθήματα τοῦ Μαλντορόρ ! Ὁ δυστυχισμένος νέος, προσπάθησε ἀκόμα καί στόν ἐκδότη του νά ἐξηγήσει τήν ἀξία καί τίς ἰδιότητες τῆς ποιήσεως. Τόν ἐξόρκιζε νά πιστέψει, πώς ἦταν κάτι σάν τόν Μάνφρντ τοῦ Μπάυρον, ἤ τοῦ Μικιέβιτς, τόν Conrad, πώς ἡ ἀξία τῶν σελίδων του θά ἀναγνωριστεῖ μόλη τήν ὑπερβολικότητά τους, κι᾽ ἀπ᾽ τήν πλευρά τούτη, ποῦ μαθαίνουμε τούς ἀσυλλόγιστους τυραννισμούς τῶν ἐκδοτῶν του, παίρνουμε μιά ἰδέα τῆς ὀξύτατης κριτικότητας τοῦ παιδιοῦ αὐτοῦ, ποῦχε κι᾽ ὅλας τόσο βαθιά γνωρίσει καί κατασταλάξει τήν ξένη καί Γαλλική λογοτεχνία. Καί φτάνουμε καί στό ἀθῶο ἐκεῖνο τέχνασμα, ποῦ κρύβει καί μιά τόσο ἀγγελική φιλοδοξία, ὅταν γράφει στόν ἐκδότη του μέ παράπονο καί ἀγνότητα, πώς χρειάζεται πρῶτα τυπωμένο τόν πρόλογο, ποῦταν καμμιά ξενηταριά σελίδες, νά τόν στείλει στόν πατέρα του στό Μοντεβιδέο, νά μάθει πώς ἐργαζότανε στό Παρίσι καί τότε θάστελνε καί τά ὑπόλοιπα χρήματα, ποῦ χρειαζότανε γιά τήν ὁλοκληρωτική ἔκδοση τοῦ ἔργου του. Πόση παιδικότητα ἀποκαλύπτεται ἀπ᾽ τά γράμματα τοῦτα, πόση συγκινητική ἀφέλεια, ἀπό ἕνα τόσο φοβερό καί πονεμένο παιδί, ποῦ προσπαθοῦσε μέ κάθε τρόπο, μέ κάθε θυσία, νά ἐξασφαλίσει μπρός στήν αἰωνιότητα τό παιδικό καί τόσο ἀθάνατο ἔργο του !..

Στήν Ἑλλάδα ὁ Λωτρεαμόν εἶναι τέλεια ἄγνωστος. Λίγοι πολύ νεώτεροι τόν ξέρουν ἀπ᾽ τή γλώσσα του. Μεταφράσεις γνωρίσαμε μόνο ἀπό λίγες σελίδες του, μά μέ πολλήν ἀγάπη κι᾽ ἐπιτυχία ἀπό τή Ρίτα Μπούμη καί λίγες κακές ἀποδόσεις τοῦ Ὀδυσσέα Ἐλύτη. Μακάρι οἱ γραμμές τοῦτες νά φέρουν περσότερους πρός τή ζεστή φωνή ποῦ κρύβεται κάτω ἀπό τούς μεγαλοφυεῖς καί φρικτούς φόβους τοῦ Μαλντορόρ. Ὁ Λωτρεαμόν ἀνήκει στά παιδιά ἐκεῖνα, ποῦ μέ κατάπληξη βλέπομε πώς ἀνύψωσαν μέσα ἀπό τά παιχνίδια καί τήν ἀνύποπτη ἀφέλειά τους, ἔργα, συμφωνίες, μιά ποίηση ὁλάκερη, ποῦ βαδίζει πάμμουση καί ἐκπληκτική, πάντα καί πρός φωτεινότερο μέλλον ... Τόσο ἀγίνωτος νέος, κοίταζε τήν ποίηση τοῦ κόσμου ἀπό τίς ψηλότερες σκοπιές. Θαύμαζε τούς πολύ μεγάλους κι᾽ ἀπ᾽ αὐτούς πῆρε τά πρότυπά τους. Τά σχέδια καί τά τοπία τῶν τραγουδιῶν του ἀπό τόν Ντάντε, τήν ἀτμόσφαιρα

ἀπὸ τὸ Μικιέβιτς καὶ τὴν βαθειὰν οὐσία τῆς ποιήσεώς του ἀπ᾽ τὸν Πόε, ἀπ᾽ τὸν ὁποῖο πῆρε κι᾽ ἐναρμόνισε θαυμάσια τὴν ἄδολη ποίησή του καὶ τὸ παράδοξο μυστήριο τῶν περιπετειωδῶν διηγήσεών του, προσθέτοντας τὴ μεγάλη παιδική του καρδιά.

Τὶ ἔνταση, τὶ πυρετικὴ κρίση φαντασίας ποὺ ἔχουν τὰ φοβερὰ βράδια τῆς ἀγρύπνιας τοῦ Ἰσιδώρου Ντυκάς γιὰ νὰ ξεπεταχτεῖ ἡ συνεχὴς καὶ ἡφαιστειώδικη τούτη λάβα τῶν τραγουδιῶν του. Ποῦ νἄξερε ἀκόμα κι᾽ ὁ ἀνύποπτος ἐκεῖνος ἐκδότης του, ποὺ τόσο τὸν ἀνάγκαζε νὰ τὸν παρακαλεῖ καὶ νὰ τοῦ ἀναπτύσσει πειστικὰ ἐπιχειρήματα γιὰ τὴν ἀξία τοῦ ἔργου του, πὼς τὰ χειρόγραφα ἐκεῖνα, ποὺ τοῦ παράδωσε στὰ 1868 ἕνας ἄγνωστος καὶ πολὺ ἰδιόρρυθμος νεανίας, γιὰ τὸ τυπογραφεῖο καὶ γιὰ τὴν ἔκδοσή τους, περιεῖχαν μιὰν μεγαλοφυΐα τόσο ἐξασφαλισμένη!

Στὸ τρίτο τραγούδι τοῦ Μαλντορόρ, ποὺ δείχνεται καὶ πιὸ φανερὴ ἡ ἐπίδραση τῆς φαντασίας καὶ τῆς ποιήσεως τοῦ Πόε, τὰ δυὸ φαντασμαγορικὰ παιδιά, ποὺ περιγράφει μέσα στὶς μαγικὲς περιπλανήσεις τους, καὶ ποὺ τὶς παρουσιάζει νὰ πετοῦν σὰ δυὸ κόνδορες τῶν Ἄνδεων, μοῦ μοιάζει ἐμένα σὰν ἕνας ἀκούσιος κι᾽ ὑποσυνείδητος παραλληλισμὸς τῶν δίδυμων κι᾽ ἀνήξερων ἀδελφῶν αὐτοῦ καὶ τοῦ Ρεμπώ, ποὺ τὸν ἴδιο καιρὸ κι᾽ ἐκεῖνος, λογάριαζε νὰ γυρίσει στὴν πατρίδα ἀπ᾽ τὶς περιπλανήσεις του, γιὰ νὰ συναντήσει τὸν ἔνδοξο πιὰ καὶ πρωτινὸ ἔφηβο, ποὺ εἶχε ἐγκαταλείψει πρὶν ἀπὸ δεκαπέντε καὶ πλέον χρόνια. Ἂν ἦταν κι᾽ ἕνα τρίτο ἀγόρι μέσα στὸ τοπίο τῶν τρελλῶν ὁραματισμῶν τοῦ Λωτρεαμόν, σίγουρα τὸ ἄλλο θὰ ἦταν ὁ Κήτς, ποὺ κι᾽ ἐκεῖνος μέσα στοὺς ἄγνωστους ρεμβασμούς του, ὀνειροπολοῦσε τὴ μεγαλειώδη γλυκύτητα τῶν μακρυνῶν κι᾽ ἀθάνατων ἀδελφῶν του, ποὺ δὲ γνώριζε καὶ δὲν εἶδε ποτέ ...

Πρέπει ἀκόμα νὰ σημειώσω, πὼς κάποτε ἀπὸ τὸ τρομερὸ κλίμα τῶν τραγουδιῶν τοῦ Μαλντορόρ, πηδοῦν σελίδες ἀνοιξιάτικης ὡραιότητας καὶ παιδικῆς ἀγαθοσύνης. Τὸ τοπίο ἡρεμεῖ, οἱ εἰκόνες γίνονται ἀνθρώπινες καὶ σχεδὸν ἀγαθές, τὰ πρόσωπα πέρνουν μιὰν ἥσυχη ἱλαρότητα, ποὺ ἐπιτρέπει στὸν ἀναγνώστη νἀναπνεύσει καὶ λίγο ἀπὸ τὴν ἀγωνία τῶν ἄλλων σελίδων. Μ᾽ αὐτὸ γίνεται μόνο γιὰ λίγο κι᾽ εἶναι πάντα ἀπὸ τὶς θαυμαστότερες καὶ πιὸ εὐγενικὲς διαδρομὲς στῶν τρατραγουδιῶν τὴν πορεία, Γιατὶ σὲ λίγο τὰ τοπία θὰ σκοτεινιάσουν καὶ πάλι, οἱ θύρες θὰ κλείσουν ὄξω τὸ φῶς καὶ τὰ φρικαλέα ὄνειρα μιᾶς ἀδιαπέραστης κολάσεως, θὰ καταπλημμυρίσουν ταὐτιὰ καὶ τὰ μάτια μας. Στὸ θαυμάσιο τρίτο τραγούδι, ἕνα μεγάλο μέρος εἶναι γεμάτο ἀπὸ παιδικότητα, καὶ εὐγένεια, τὰ πρόσωπα, οἱ λόγοι, τὰ περιστατικὰ κινοῦνται ἐλαφρὰ σὰν ἄνθη. Οἱ παράδρξοι φίλοι, ποὺ διαβαίνουν μὲ λατρεία, εὐγένεια κι᾽ ἀφοσίωση ὁ ἕνας πλάϊ στὸν ἄλλον. Τὸ κοριτσάκι κατόπι μὲ τὴν ἐξαίσια ποίηση τῶν ποδιῶν του, ὅπως λέει, ποὺ βγῆκε ἕνα πρωῒ νὰ βρεῖ τὶς μαργαρίτες καὶ τὴ ρεζεντά, ποὺ τώβλεπαν ν᾽ ἀποκοιμιέται στὴν ἐξοχὴ καὶ τὸ περνοῦσαν γιὰ τριαντάφυλλο. Ὡς τὴν ὥρα ποὺ ἐμφανίζεται κεῖνος ὁ φοβερὸς Maldoror μὲ τὸ μπουλτόγκ. Ἀπὸ τότε τὸ τοπίο σκυθρωπάζει, τὰ πρόσωπα γίνονται τραγικὰ κ᾽ ἡ ἐξέλιξη τῶν συμβάντων ἰσάξια μὲ τὴ φρίκη. Τὸ κοριτσάκι κατακουρελιάζεται ἀπ᾽ τὴ κτηνωδία τοῦ τρομεροῦ πρωταγωνιστή, γιὰ νὰ μετατραπεῖ τὸ αἰθέριο περιβάλλον σὲ μιὰ κόλαση μαρτυρίου.

Ἔξη μεγάλα τραγούδια εἶναι δλάκερο τὸ ἔργο ἑνὸς τόσου μεγάλου ποιητή! Τὶ ἄλλο χρειαζότανε; Τὶ λείπει ἀπὸ κεῖ μέσα ποὺ νὰ μὴν ὑμνήθηκε, νὰ μὴν ἐρωτήθηκε, νὰ μὴν ἔχει ὑποστεῖ τὸ διάτορο ἔλεγχο μιᾶς ἐξημένης περιέργειας, ποὺ ἔμοιαζε νάταν κλεισμένη στὴ μαγικὴ ἔπαυλη αὐτῆς τῆς αἰσθήσεως; Ἀπὸ τὸν ὠκεανὸ ὡς τὴ σταγόνα, ἀπὸ τὴν κόλαση ὡς τὰ αἰθέρια ὄνειρά μας ἀπὸ τὰ μαγικὰ κοριτσάκια ὡς τὰ μαθηματικά, τὴν ἄλγεβρα καὶ τὴ γεωμετρία ποὺ τὰ ψάλλει ἔξαλλα καὶ τραγουδάει πὼς ἕνα βράδυ ὅταν ἦταν παιδί, ξαπλωμένος σἕνα λειβάδι ἤρθανε οἱ τρεῖς τοῦτες σὰ βασίλισσες κι᾽ ἀπὸ τότε μεγάλωσε μέσα του ἡ σημασία τῆς ἀνθρωπότητας.

Τί παράπονο ποὺ εἶχαν καὶ τὰ τρία τοῦτα παιδιά! Τὶ ἔξοχο κόσμο εἶχαν κλεισμένο στὶς παιδικότητές τους! Τὴν ὥρα ποὺ τὰ σκολειαροπαίδια ψηλώναν τὴν ἄνοιξη τοὺς χαρταετούς των, οἱ τρεῖς ἔφηβοι συνομιλοῦσαν μὲ τὴν αἰωνιότητα στὴν πιὸ καταγωγικὴ γλῶσσα τῆς ποιήσεως. Πότε θὰ τοὺς δοῦν κατάματα οἱ ἄνθρωποι, πότε θὰ κλάψουν στοὺς ἀνδριάντες τους, ἀπὸ κάτω τὰ νειάτα τῆς γῆς; Πότε θὰ σταθοῦν οἱ νεαροὶ αὐτοὶ ἀθάνατοι, ὁδηγοὶ καὶ παράδειγμα τῆς παγκόσμιας νεότητας; Ὁ ποιητὴς ὅταν φιλήσει μὲ τὰ βλέμματά του τὰ τοπία τῶν ὁριζόντων τοῦ κόσμου, ὁμορφαίνει ἡ στιγμὴ κι᾽ ἀπαλύνει τὸ νόημα τῆς ἀνθρώπινης τραγωδίας.

Ὁ Κήτς, ὁ Ρεμπώ, ὁ Λωτρεαμόν, οἱ καταπληκτικοὶ ἔφηβοι ποὺ μέσα στὸ θαυμάσιο διάδημα τῶν ἀνθρώπων, μὲ τὸ ἀθάνατο μέτωπο ἀποτελοῦν μιὰν ἀπὸ τὶς πιὸ πονεμένες καὶ θλιβερὲς τριάδες. Ὁ Κὴτς δὲν ἦταν σὰν τοὺς ἄλλους, ἕνας poéte maudit. Ἀντίθετα ὁ καθαρὸς ἀέρας τοῦ ὁραματισμοῦ του, ἡ ἑλληνικὴ ποιητική του ἔξαρση, ἡ θέα του πρὸς τὴν ὁμορφιά, χωρὶς καμμιὰ σατανικότητα, δίχως πόνο μὲ μιὰ βαθειὰ καὶ τόσο περήφανη ἀγωνία, τὸν κάμει σὰν μιὰ θεσπέσια ἀπεικόνιση ἀπὸ κάποιο θλιμένο κι᾽ ὁλόφωτο ἑλληνικὸ ἄγαλμα. Ὅμως ἔχουν τόσα κοινὰ μυστικά, τόσες ποιητικὲς συγγένειες. Γιὰ τὴ χώρα του κι᾽ ὁ Κήτς, μίλησε μὲ μιὰ γλῶσσα γεμάτην ἀπὸ καινούργιες ἀποχρώσεις, βίαιη κι᾽ ὁρμητική, ὁ φτωχὸς καὶ πεντάρφανος αὐτὸς γυιὸς τοῦ καμαριέρη καὶ πεταλωτὴ ἀλόγων, ποὖμεινε μόνος στὸν κόσμο ἀπὸ δεκαπέντε χρονῶν, μὲ κατεστραμένη τὴν ὑγεία του καὶ μ᾽ ἕνα ἀδερφό, τὸ Θωμᾶ ἐπίσης σαρακωμένο, ποὺ τὸν εἶδε κι᾽ αὐτὸν νεκρὸ νὰ τοῦ μαραίνει πιὸ πολὺ τὴν ζωή, μὰ μ᾽ ἕνα ἐσώτερο φῶς, ἀπὸ κεῖνα ποὺ ἀκτινοβολοῦν πάνω ἀπὸ τὶς παληωμένες χιλιετηρίδες τοῦ κόσμου, μὲ καινούργια πάντα ἐνόραση. Κάποτε ἔλεγε ὁ Κήτς: «Γνωρίζω πόση γοητεία εἶναι νὰ ὑπάρχεις. Κι᾽ ὅμως θὰ ἤθελα ἀπόψε τὰ μεσάνυχτα νὰ πεθάνω καὶ νὰ δῶ νὰ κατακουρελιάζεται τὸ πομπῶδες λάβαρο τοῦ κόσμου» ... Ὅταν ἦταν ἀκόμα εἴκοσι χρονῶν κι᾽ οἱ φλόγες τῆς ἀνέτοιμης ἀκόμα ποιήσεώς του, συναγωνιζότανε καὶ συγχέονταν μὲ τὶς φοβερὲς καὶ παμφάγες φλόγες τοῦ πυρετοῦ, ποὺ κατέτρωγε ἀνήσυχα τὰ νειάτα καὶ τὸ κορμί του, ἔγραφε πρὸς τὸ ἀνύποπτο καὶ μετουσιωμένο ἀπ᾽ τὴν περιωπὴ τῆς λατρείας του ἐκεῖνο πλάσμα, τὴ Φάννυ Μπράουν: «Ἂν πέθαινα τώρα δὲ θἄφινα τίποτα ἀθάνατο, ποὺ θάκαμε τοὺς φίλους μου περήφανους γιὰ μένα. Ἀλλ᾽ ἐγὼ ἀγάπησα τὸ σπέρμα τῆς ὁμορφιᾶς ποὺ βρίσκεται σ᾽ ὅλα τὰ πράγματα. Κι᾽ ἂν εἶχα τὸν καιρὸ θἄβρισκα τὸν τρόπο νὰ μὲ θυμοῦνται οἱ ἄνθρωποι». Αὐτὴ ἡ ὑψηλόφρονη ἀγωνία ἑνὸς ἔφηβου, μὲ τόσο ψυχικὸ μεγαλεῖο, μὲ τόση ἀσυγκράτητη αἴσθηση πρὸς τὴν ὁμορφιὰ ὅλων τῶν πραγμάτων, εἶναι ἕνα ἐπικὸ παραλήρημα καὶ μιὰ ἀδιαπέραστη ἀγρύπνια, γιὰ νὰ προλάβει νὰ δώσει τὰ μυστικά, ποὺ στέναζαν μέσα του, γιὰ νὰ προσφέρει στὸν κόσμο τὸ ὅραμά του, τὸν τόσο σίγουρο μύθο του, προτοῦ προφτάσει ὁ ἀπροσκάλεστος φίλος τῶν φθαρτῶν καὶ τῶν ἐπίγειων καὶ τοῦ ἀνακόψει τὸ βῆμα. Γιαὐτὸ καὶ ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ σκοτεινὰ πένθη, θεωρεῖ τὸ θάνατο τοῦ νέου ποιητή: «Οἱ πιὸ ἤρεμες σκέψεις στριφογυρίζουν γύρω μας, ἡ βλάστηση τῶν φύλλων, καρποὶ ὡριμάζουν στὴ σιωπή, γελαστοὶ φθινοπωρινοὶ ἥλιοι τὸ βράδυ πάνω στὶς γαλήνιες ἀγρεπαύλεις, τὸ γλυκὸ μάγουλο τῆς Σαπφοῦς, ἡ γελαστὴ ἀναπνοὴ τοῦ βρέφους, ἕνα ρυάκι στὸ δάσος, Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΕΝΟΣ ΠΟΙΗΤΗ».

Ὅταν πέθανε τὸ πονεμένο ἐτοῦτο παιδὶ φώναξε: «Αἰσθάνομαι κι᾽ ὅλας νὰ μεγαλώνουν πάνω μου οἱ μαργαρίτες»... Δὲ μίλησε σὰ μεγαλοφυής, δὲ στέναξε σὰν φθαρτὸς ἄνθρωπος, ποὺ τρέμει σὰν φθινοπωρινὸ καλάμι μπροστὰ στὸ ἄγνωστο μοιραῖο ποὺ σκεπάζει κάθε μας περιέργεια μὲ ἀνεπίστρεπτο σκοτάδι, δὲν κραύγασε σὰν ὁραματιστὴς ποὺ ἀντίκρυζε μὲ τὴν ἀπαρηγόρητη ἔκπληξη τοῦ Γκαῖτε τὴν ἀπατηλὴ προσδοκία τόσης ἔρευνας καὶ τόσου μόχθου, ζητώντας περισσότερο φῶς. Πρόφερε ἁπλᾶ τὶς πιὸ ἥμερες, φυσικές, μὰ καὶ βαθύτατες λέξεις, ποὺ δείχνουν μιὰ ἀπέραντη ἀγάπη γιὰ τὴ μεγάλη μάννα μας τὴ φύση, ποὺ μᾶς φέρνει καὶ μᾶς πάει στὸ ἄγνωστο μόνο ἀπὸ τὴν ἀνάγκη καὶ τὴν ἰδιοτροπία της, γιὰ νὰ πλου-

τίσει τὴ φαντασμαγορία τοῦ βασιλείου της, νὰ μεγαλώσει τὰ χόρτα καὶ τὶς μαργαρίτες στοὺς ἀγροὺς, στοὺς κήπους, στὶς λησμονημένες καὶ μελλοντικὲς πολιτεῖες, πάνω ἀπὸ τὸ πιὸ περήφανο κι' ἀσύγκριτο ἀνάστημά μας. Συχνὰ ἔβλεπε ὁ Κήτς τὴ χλόη γιὰ προσκεφάλι, πού μονάχα ἐτούτη θὰ τὸν ξεκούραζε σὰν ἀπέραντη ἀγκαλιά, σὰν ἕνα θρόϊσμα ἀπὸ ρίγη τοῦ ζεφύρου, ποὺ περιέτρεχε τὶς ἐκτάσεις τῆς Σκωτίας, τῆς Θουριγκίας, τοῦ κάμπου τῶν Σικελῶν καὶ τῆς Θεσσαλικῆς μονοτονίας, γεμάτος ἀπὸ φτερὰ ἀπριλιάτικων ἐντόμων καὶ χρωματιστῶν μυστικῶν ἀπὸ τὶς πεταλοῦδες τῶν μεσημεριάτικων ἥλιων. Κάποια μεγάλη θρησκευτικότητα συγκέντρωσε ὁ δυστυχισμένος αὐτὸς ἔφηβος, ποὺ ἔφεγγε τὴν πίστη της μακριὰ ἀπὸ τὰ μανουάλια τῶν κλειστῶν ἐκκλησιασμάτων, πλαῖ ἀπὸ τὰ ἐκτεταμένα ἅλση τῶν νυμφῶν καὶ μέσα στὰ κατάφορτα φυσικὰ τοπία τῆς αἰώνιας ἀναστάσεως. Κάτι σὰν τὴν θαυμάσια αἴτηση τοῦ Πὲρ Γκὺντ, ποὺ στὴν ἀνθρώπινη καταστροφὴ ζητάει τὴν πιὸ φοβερὴ συγγνώμη ἀπὸ τὴ χλόη, γιατὶ τὴν εἶχε πολλὲς φορὲς πατήσει ὅταν ζοῦσε.

Δὲν ξέρω τὶ νάπε ὁ Ρεμπὼ ὅταν πλησίαζε ἡ ὥρα νὰ κλείσει τὰ μάτια του ἀπὸ τὴ θέα τοῦ κόσμου τούτου. Εἶχε πολὺ κι' αὐτὸς πικραθεῖ. Μὰ δὲν ἦταν ἡ ψυχὴ του γεμάτη ἀπὸ τὴν παιδικὴ ἀδυναμία τοῦ συναδέλφου του. Ἡ παιδικότητα τοῦ Ἀρθούρου ἦταν ἀλλοιώτικη ἀπὸ ἐκείνην τοῦ Τζών. Εἶχε ἕνα δισταγμὸ ἐκεῖ ὅπου ὁ ἄλλος δαγκωνότανε ἀπὸ ὑποχώρηση καὶ ἀγωνία. Εἶχε μιὰ ἀναίδεια, ἕνα θράσος, πού, δὲν ἐκδηλωνότανε ὅμως μὲ ἀντικειμενικὲς ἐκδηλώσεις, ἀλλὰ ἔπερνε μονάχα τὰ ποιητικὰ διαστήματα τῆς ἐξεγέρσεως. Ἕνας θυμός, μιὰ εἰρηνικὴ ἀγανάκτηση, ἔσπαζε τὴν ποιητικὴ ἀνεκτικότητα. Ὁ Λωτρεαμὸν εἶναι κάτι πιὸ πολύ. Ὁ Ρεμπὼ δὲ θάκαμε ποτὲ τὶς τρέλλες λόγου χάρη τοῦ Τριστὰν Κορμπιέρ, ποὺ θέλοντας μιὰ μέρα νὰ διαλύσει μιὰ θρησκευτικὴ γιορτή, ποὺ γινότανε κάτω ἀπ' τὸ σπίτι του, ἔτσι γιὰ γοῦστο, βγῆκε ἀπ' τὸ παράθυρο καὶ πυροβολοῦσε, γιὰ νὰ τρομοκρατήσει τοὺς συγκεντρωμένους. Ἢ ποὺ ἄλλη μιὰ φορὰ στὴ Ρώμη βγῆκε ἀπ' τὸ σπίτι του, μέρα μὲ ροῦχα χοροῦ, σέρνοντας ἀπ' τὶς κορδέλλες του ἕνα γουρουνάκι μασκαρεμένο. Ὁ Λωτρεαμὸν μποροῦσε νὰ κάμει ὅπως τὄκαμε κι' ὅλας, κάτι παραπλήσιο κάτι βέβαια πιὸ ἰδιαίτερο καὶ μυστικό, ἀποκαλώντας μιὰ μέρα μπροστὰ στὸν καθρέφτη τὸν ἑαυτό του κόμη ντὲ Λωτρεαμόν, δίνοντας ἔτσι στὸν κόσμο ἐπὶ τέλους ἕνα καὶ μοναδικὸ αὐθεντικὸ κόμη, ποὺ κέρδισε καὶ ἐπέβαλε μόνος του τὸν μεταβιβαζόμενο σὰ νόμισμα ἀγοραῖο τίτλο. Ἡ τρελλὴ τούτη ἰδιορρυθμία μερικῶν τέτοιων μεγαλοφυϊῶν δὲν εἶναι ἰδιοτροπία ἀνεξήγητη, ἢ πολὺ περισσότερο πράξη ἄρρωστων κι' ἔκφυλων ἀνθρώπων ὅπως λένε συνηθέστατα οἱ μικροὶ καὶ ταπεινοὶ ἐξηγητὲς τους. Ὅλες τοῦτες κι' ἄλλες παραδοξότητες, ἀποτελοῦν ἐμπράγματη ἀγανάκτηση, ἔκρηξη τόσο ἐκλεκτοῦ θυμοῦ, αὐτόματη κι εἰρηνικὴ ἐπανάσταση πρὸς τὸ συμβατικὸ κι ἄρρωστο κλίμα τῆς ἐθιμοτυπίας καὶ τῆς συμβατικότητας, ποὺ τοὺς κλείνει σὰν ἕνα χέρι ἀπὸ σίδερο κι' ἀπονιά. Κι' αὐτὸ μπορεῖ δίκαια, ἀνθρώπινα καὶ κατακάθαρα νὰ ἐξηγήσει πολλὲς πλευρὲς ἀπ' τὸ ἔργο καὶ τὴ ζωὴ μερικῶν μεγάλων ποιητῶν. Γιατὶ τὴν ὥρα ἀκριβῶς ἐκείνη ποὺ τὰ ματωμένα τοῦτα παιδιά, σκοτεινιάζουν τὶς ὧρες τους μέσα στὴν ἀδιαφορία καὶ τὴ σκληρότητα τοῦ κόσμου, ἀνοίγοντας νέες θύρες στὴν ἀνθρώπινη εὐαισθησία καὶ βγαίνουν μ' ἔκπληκτα τὰ μάτια πρὸς τὴ θέα τοῦ κόσμου, γιὰ νὰ φέρουν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τὸ ὅραμα, ποὺ θὰ πλουτίσει τὴ ζωὴ καὶ τοὺς χώρους μας, δὲν μποροῦν νὰ γυρίζουν οἱ ὑπεράνθρωποι τοῦτοι καὶ νὰ βρίσκουν τὸν κόσμο βουτηγμένο στὸ βόρβορο, τὶς πόρτες ὅλες κλειστὲς γι' αὐτοὺς καὶ τὰ πολυτελῆ μηδενικὰ ποὺ καταφέρνουν νὰ ἐπικρατοῦν στὸν ὄχλο τῶν ἀνθρώπων ἕτοιμα νὰ τοὺς συντρίψουν μὲ κάθε σκληρότητα. Ἀηδιάζουν λοιπὸν κι' οἱ ποιητές, σαρκάζουν, χτυποῦν τὶς γροθιές τους μὲ στίχους γεμάτους ἀπὸ χολὴ καὶ ἐκρήξεις, ρίχνουν ὁλάκερο στὸν κόσμο τὸν ἑαυτό τους, γιὰ νὰ μεγαλώσει ὁ προορισμός του κι' ἡ μοίρα τους, μὰ ὅταν τοῦτα μόνα δὲν τοὺς φτάνουν κι' ὅταν μερικοὶ ποιητὲς τυχαίνει νὰ τοὺς βαστᾶ γερὰ ἡ καρδιὰ καὶ τὸ κέφι τους, ἀφίνουν καὶ μερικὲς ὑπερβολές, μερικοὺς συριγμοὺς διαμαρτυρίας μὲ ἐξωφρενικὸ γιὰ τὸ συνηθισμένο μέτρο τρόπο, ποὺ παραμένουν ἀμίμητα παραδείγματα καὶ καταδικαστικοὶ ραβδισμοὶ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ ἀκόμα ζοῦνε μὲ τόσο χοντροειδῆ ἀπανθρωπιά. Ἡ μορφὴ τῆς λευτεριᾶς γιὰ τὸν ποιητὴ εἶναι σὰ μιὰ συνέχεια ἀπὸ τὸν ὅλο κόσμο. Μέσα ἀπ' αὐτὴ ἡ θέα τοῦ κόσμου γίνεται ὁμιλία ποιητική, ποὺ γνωρίζει πάντα τὴ γλώσσα ὅλων τῶν ἀνθρώπων καὶ φτάνει ἀπὸ τὴ φύση στὴν ὁμορφιά, ἀπὸ τὴν ὁμορφιὰ στὴν προφητεία κι' ἀπ' τὴν προφητεία στὴν ἀποκάλυψη.

Οἱ τρεῖς τοῦτοι ποιητὲς μ' ὅλο τὸ ρωμαντικὸ βάθος τῆς αἴσθησης καὶ τῆς διαμαρτυρίας τους, μ' ὅλο τὸ ποιητικὸ κλίμα τῆς ἐποχῆς τους, ποὺ δὲν ἐπέτρεπε τὴ διείσδηση πρὸς τὸ ἀντικείμενο καὶ τὴν καθημερινότητα μὲ ρεαλιστικὴ ἀντίληψη σύγχρονη, ἔδωσαν ἐν τούτοις γιὰ πρώτη φορὰ μιὰν ὑλικότητα καὶ μιὰν οὐσία στὸ λυρισμό. Ἀπ' τὴ φωνή τους τὴν ὀργισμένη, ἀπ' τὸ βίαιο τόνο Ἐκείνων καὶ τὴν ἀγανάκτηση, ποὺ τὴν ἔστρεφαν σὲ πράγματα καὶ συνθῆκες ζωῆς, ποὺ γιὰ σήμερα εἶναι σχεδὸν ἀγγελικές, πῆρε ἡ νέα ποίηση, ἀκόμα κι' ὁ Μαγιακόφσκυ, τὸ θράσος τῆς ὀργῆς της καὶ τὸ ἐκσφενδόνισε στὴν καταραμένη εὐταξία τῶν παχυδέρμων καὶ τὶς νεκροκεφαλὲς τῶν μεταφυσικῶν καὶ τῶν ἐσχατολόγων.

Ὁ Κήτς, ὁ Ρεμπώ, ὁ Λωτρεαμόν, ἀποτελοῦν ἕνα ποιητικὸ τρίπτυχο ἀπὸ συγγένειες, ἀπὸ παράλληλες πορεῖες, μὰ κι' ἀπὸ ἀνομοιότητες φοβερές. Μέσα σ' αὐτοὺς οἱ ἄνθρωποι μποροῦν ν' ἀναγνωρίσουν τὴν καθημερινὴ ἢ τὴν ἐπίλεκτη ἀτομικὴ καὶ καθολικὴ τραγωδία τους. Οἱ ποιητὲς μποροῦν σ' αὐτοὺς νὰ δοῦνε τὴν προέκταση τοῦ λυρισμοῦ, τὴν πρωτοπορία τῆς ἐποχῆς τους, τὴν καθαρὴ φωνὴ ποὺ ἔχει χρέος ν' ἀφίνει ὁ ποιητὴς κάθε καιροῦ καὶ κάθε τόπου, καθὼς καὶ μερικὲς ἀπ' τὶς γνωστότερες ποιητικὲς φωνὲς ποὺ ἔδωσαν οἱ Θεοὶ στοὺς ἀνθρώπους, γιὰ νὰ στραφοῦν πρὸς ἕνα προσανατολισμὸ οἱ νεώτεροι, ποὺ σελαγίζουν μοιραῖοι κι' ἀπροστάτευτοι, κρατώντας τὴ μεγάλη ἀπορία στὰ βήματά τους, καθὼς ζητοῦν νὰ γνωρίσουν ποιὰ ἐπὶ τέλους εἶναι ἡ ποίηση. Οἱ νέοι δὲ οἱ σημερινοὶ καὶ τοῦ μέλλοντος, θὰ μποροῦν μὲ τὰ τρία τοῦτα παιδιὰ νὰ θυμοῦνται, ὡς ποιὸ ξεχωριστὸ σημεῖο εἶναι ἱκανὸ νὰ φτάσει τὸ πρώϊμο ἔνστικτο τῆς μεγαλουργίας, ἔστω ποτισμένο ἀπ' τὰ δάκρυα, ἔστω μαραμένο ἀπ' τὴ μοίρα, ἔστω περιφρονεμένο καὶ πικραμένο τόσο ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους...

1943

ΝΙΚΟΣ ΠΑΠΠΑΣ

Τρία πολικὰ ποιήματα ἀπ' τὴν «'Ατλαντίδα»

Η ΜΑΓΕΙΑ ΤΩΝ ΠΑΓΩΝ

I

Κανεὶς δὲ μπορεῖ νὰ πεῖ πώς βρεθήκαμε ἔτσι τυχαῖα
ἀνύποπτα ὁρόσημα τῆς πιὸ σκληρῆς δοκιμασίας
ἐξόριστοι στὴν πολικὴ παρένθεση τοῦ μύθου περιμένοντας
πολυέλεο φῶς νὰ λάμψει τὸ βόρειο σέλας.

Θάφτηκε στὸν παγετώνα κάθε προσπάθεια τοῦ γυρισμοῦ
κρατώντας μόνο τὸ γαλανομάτη ἴσκιο τῆς 'Ατλαντίδας
βαδίζουμε γιὰ τὴν ἄγνωστη καμπὴ τοῦ πλανήτη
φόρεσε μαζί μας ὁ χρόνος τὸν ἄσπρο μαντύα καὶ περιμένει.

Στ' ἄδυτα τῆς ψυχῆς μας
γονατιστὴ προσεύχεται ἡ Σφίγγα τῶν πάγων
στὶς κορφὲς τοῦ πόλου οἱ ὡροδεῖχτες τῶν μεγάλων στιγμῶν
συμβολίζουν μεσάνυχτα.

Θόλος ἀνεξερεύνητος ἡ νύχτα στηρίζεται στὴν παρουσία μας
ἡ αἴγλη ἑνὸς ἄλλου οὐρανοῦ θέλγει τὰ πρόσωπά μας.
Βόρειο σέλας πηγὴ ἐγκάρδιου φωτὸς πότε θὰ λάμψεις
πάνου ἀπ' τὰ κεφάλια μας λύχνος τῶν ταπεινῶν ἐξορίστων.

II

'Απόψε ὀνειρεύεται μὲ μισόκλειστα μάτια ὁ παγωμένος ὠκεανὸς
παιχνιδιάρικα ἀγόρια τρέχουν πίσω ἀπ' τὰ γρήγορα ἔλκηθρα
περπατοῦν οἱ πιγκουΐνοι ζευγαρωτοὶ στὴν ἄκρια τοῦ νεροῦ
ἁλυχτοῦν οἱ φώκιες χαρούμενες τὰ μονόξυλα τῆς ἀχτῆς.

Γκρίζα φιλοξενία μᾶς ὑπόσχεται ὁ ἐσκιμῶος οὐρανὸς
δέρνουμε τὰ κλαδιὰ τῆς σημύδας νά βρέξει ἄστρα
παγωμένη ἀνεμορροὴ φιλάει τὰ ὁλόγυμνα πρόσωπά μας
ἀκολουθεῖ πίσω καὶ σβήνει τὰ ἴχνη μας κλέβει τὴ φωνή μας.

Ρόδινη γραμμὴ στὴ θολὴ καταγωγὴ τοῦ ὁρίζοντα
φέγγει ἀκαθόριστα ἡ ἀπουσία τῆς νοσταλγικῆς γυναίκας
χωρίζει τὸν οὐρανὸ ἀπ' τὴ στέπα τ' ἀκριβό της φῶς
τραγούδι ἀχεῖ στ' ἀφτιά μας ἡ ἁρμονία τῆς πολύφωνης ὕπαρξης.

Θἄρθει αὔριο ἀπ' τὰ δάση τῶν φιόρντ ὁ καβαλάρης ἥλιος
τὸ γαλάζιο φάκελλο τῆς μέρας ν' ἀποθέσει στὰ χέρια μας
ἀπατηλὴ προέκταση τοῦ μύθου εἴταν ἡ πορεία μας στὸ χρόνο
διάσπαρτα βήματα ἀγωνίας ἡ φυγή μας στὸν πολικὸ χῶρο.

III

Οἱ ἄλλοι ποὺ μείναν στὴν ἀντίπερη ὄχτη ἱκετεύουν τὸ θάνατό μας
ἡ πρώτη ἀφοσίωση ταξιδεύει χαμένη στὰ φαράγγια τῆς λήθης
σιωπὴ λαβύρινθος σιωπὴ ἄσπρη φωτιὰ σιωπὴ ἐπίσημος θάνατος
ὕφαλος ἀπὸ χίμαιρα κι' ἄρνηση μνήμη ἁλυσσόδετη στὸ μηδέν.

Κάψαμε τὶς προγονικὲς σχεδίες ποὺ μᾶς ἔφεραν στὸ κέντρο τοῦ τόξου
ἡ πλάκα τῶν δέκα ἐντολῶν βούλιαξε στὸ μεγάλο παρελθὸν τοῦ ὠκεανοῦ
τρεχαντήρια μὲ ἀτσαλένιους ἁρμοὺς ὀνειρεύεται ὁ πόλος
χιλιάδες κατάρτια στὰ μουράγια μὲ τὴν πρωτόγνωρη κίνηση.

Βαθιὰ στὴ λεωφόρο τῶν χτεσινῶν γεγονότων ἡ ὁμίχλη γίνηκε τάφος
ἀκούγεται ἡ τρόϊκα ποὺ φτάνει περνώντας τὸ δύσκολο πέρασμα
σημαία τῆς ἀποικίας ὑψώνεται ἐπιβλητικὰ τὸ βόρειο σέλας
βροχὴ ἀσημένια πέφτει πυκνὴ ἀπ' τ' ἀναλυωμένο χάος τῆς νύχτας.

Τὸ βόρειο σέλας ὠδὴ χαρμόσυνη μέσ' ἀπ' τὰ σύνεφα τοῦ πόλου
καταρράχτης ἀπὸ γόνιμο αἷμα τῆς ἀπελπιστικῆς μοναξιᾶς μας
προανάκρουσμα φωτὸς ἀπ' τὴ σκεπὴ τοῦ κόσμου στὴν πληγωμένη γῆ
συμπάθεια θαλασσινῆς παλάμης στὰ σκυμένα κεφάλια τῶν ἐξορίστων.

Η ΠΟΛΙΚΗ ΣΤΙΓΜΗ

Κάποτε ἀνάμεσα ἀπὸ μιὰ λίμνη ξαστεριὰ ἀναπάντεχη
ἔσκυβε πάνου μας ὁ πολικὸς ἀστέρας
σφυρίζοντας νὰ μᾶς πεῖ στ' ἀφτί
τὴν παράξενη περιπέτεια τοῦ τάραντου ποὺ χάθηκε στὴ στέπα
ἔπινε μόνο τρεῖς γουλιὲς ρακὶ ποὺ χύνονταν στὸν πάγο.

Τότες ἔλεγε ὁ Χὰνς Μπρίνκερ
ποὺ πέρσυ χόρευε μὲ τὰ πατίνια στὸ γιάλινο κανάλι τοῦ 'Αμστερνταμ :
ἂς εἶχα κεῖνο τὸ ἔλκηθρο ποὺ χάσαμε στὴ θάλασσα
εἴταν ποὺ ἔσπασε ὁ πάγος καὶ βούλιαξε μὲ τὰ τρία σκυλιὰ
θάφευγα ἀπόψε κιόλας πίσω στὸ Χάμερφαστ. *

Βέβαια κανεὶς δῶ πέρα δὲ θάθελε ν' ἀφήσει τὸ κουφάρι του
δὲν ὑπάρχει μιὰ σημύδα νὰ πλέξει τὰ κλαδιὰ μ' ἀπελπισία
χαϊδεύοντας τὴν κίτρινη χαίτη τοῦ καιροῦ τοῦ νότου
ὅλοι μας γράφουμε σκυφτοὶ τὸ ρέκβιεμ στὸν πάπυρο τοῦ πάγου
χτυπάει ὁ ἀγέρας στὸ παγόβουνο βαριὰ τὰ πλῆχτρα τῆς ὀδύνης.

---

* Τὸ ἀκραῖο λιμάνι τῆς Σκανδιναυϊκῆς γῆς στὸ Βόρειο Πόλο.

Κάποιος τ' ὅπλο του ξεκρέμασε καὶ σούρθηκε ὄξω γι' ἄσκοπο κυνῆγι
ὅμως ἐδῶ κανεὶς στὸν ἄλλον δὲν ἔδειχνε τὰ μάτια του
πονοῦν τὰ χείλια ραγισμένα ἄγριο μούδιασμα τριβέλιζε τὰ σκέλια
ἀναδιπλώθηκε στὴν ἄκρη ὁ Χὰνς Μπρίνκερ χώνοντας τὸ κεφάλι στὶς παλάμες
ἂς εἶχα λέει κεῖνο τὸ ἔλκηθρο ποὺ χάσαμε στὴ θάλασσα.

Ὅλοι μας αὐτὸ σκεφτόμαστε κι' ἔχουμε νύχτα μῆνες τρεῖς ἀκόμα
τί νάταν πούριξε τὸν πάγο τῆς σκεπῆς κανεὶς δὲ μάντεψε
μιὰ φορὰ ἀνάμεσα ἀπὸ μιὰ λίμνη ξαστεριὰ ἀναπάντεχη
ἔσκυβε πάνου μας ὁ πολικὸς ἀστέρας νὰ χαϊδέψει
τὰ ξέμπλεχτα μαλλιὰ τοῦ Χὰνς Μπρίνκερ ποὺ κλαίγοντας ἀποκοιμήθη.

ΤΑΞΙΔΙ ΜΕΣ' ΑΠ' ΤΑ ΠΑΓΟΒΟΥΝΑ

Χιονίζει ἡ νύχτα ἀδιάκοπα νὰ κρύψει τὴ φυγή μας
καθὼς ἀργὰ κυλοῦσε τὸ σκαρὶ σαράντα μίλια ὄξω ἀπ' τὸ Χάμερφαστ
χωρὶς κατάρτι χωρὶς πηδάλιο ἔρμαιο στὴν παγωμένη νεκροθάλασσα
ἐμεῖς ἑφτὰ φυγόδικοι κι ἀνάμεσά μας ὁ Χὰνς Μπρίνκερ μονάχα εἴκοσι χρονῶ
γιὰ περιπέτεια ἀκολουθοῦσε καὶ χρυσάφι.

Ἀπόψε εἶταν ποὺ θ' ἄνοιγαν οἱ πυλῶνες τ' οὐρανοῦ
θρυματισμένο σ' ἄπειρα ἄστρα μετέωρο νὰ φανεῖ ψηλὰ
τὸ βόρειο σέλας
φῶς ἀπ' τὴν ἐξόριστη ἀλκυονίδα σὺγὴ στὴ μοναξιά μας
γέλιο εὐφρόσυνο τοῦ πολικοῦ θεοῦ στὴν ὁλονύχτια μοίρα.

Κάποτε βουτούσαμε τὰ χέρια στὸ νερὸ ἂν δὲν καπνίζαμε τὴν πίκρα μας
ψάχνοντας κεῖνο ποὺ θἄχε πέσει ἀπ' τὴν ἀκατάλυτη σιωπὴ
ἄνθος τοῦ εὔκρατου καιροῦ ἢ τ' ὁλόγιομο φεγγάρι τῆς Μεσόγειος
ποιός ξέρει τὶ νὰ μᾶς ρούφηξε καὶ δὲν πρόλαβε κανεὶς νὰ δεῖ,
τὴν κουδουνάτη τρόϊκα τοῦ ἥλιου ποὺ ἄλλαξε δρόμο κι ἔφυγε.

Ὡστόσο ὁ Χὰνς Μπρίνκερ δὲν ἔλεγε γιὰ πάντα νὰ ξεχάσει
τὸ ξανθὸ ποτάμι καὶ τὸ παραμύθι τῶν μύλων τῆς χαμηλῆς πεδιάδας
ὀνειρεύονταν ὄμορφα κορίτσια μὲ ψάθινα καπέλα ποὺ τοῦ χαμογελοῦσαν
μπορεῖ καὶ ν' ἄκουγε τὸ μεγάλο ρολόγι τοῦ ὠκεανοῦ στὸ φράγμα νὰ χτυπᾶ
κ'εἶχαν τὰ μάτια του κάτι ἀπ'τὶς στάλες τῆς βροχῆς ποὺ ξεψυχάει στὰ φύλλα.

Ἀπόψε εἶταν ποὺ θ' ἄνοιγαν οἱ πυλῶνες τ' οὐρανοῦ
καὶ δῶ πλάϊ στὶς πεταμένες ἄγκυρες καὶ τὰ σπασμένα ἄλμπουρα
τρεῖς βδομάδες προσμένουμε μπαλώνοντας χοντρὰ σκουτιὰ καὶ γοῦνες
μονάχα ὁ Χὰνς Μπρίνκερ κλαίει ἀπαρηγόρητα δέρνοντας ἄγρια τὸ κορμί του
μὴ μπορώντας πιὰ νὰ δεῖ τὸ ρυάκι τῆς φάλαινας ποὺ ἀκολουθοῦσε.

Ἄλλοτε τραγουδούσαμε τὸ θάνατο στὶς νότιες ζῶνες ποὺ καλπάζοντας
πάνου στὸ μαῦρο του ἄτι κουρσέβει τὶς πολιτεῖες σφυρίζοντας
ἕνα μεγάλο ψέμα ὥσπου νὰ περάσει τὸ σκοτεινὸν Ἀχέροντα
ὅμως ὁ Χὰνς Μπρίνκερ ἀπὸ τὴν πρώρα πέφτοντας στὸ χάος τοῦ ὠκεανοῦ
ἴδιο ἕνα τέρμα ἔδειξε σὲ μᾶς ποὺ ἡ ἀπελπισία τ' ὄνομά μας τραγουδοῦσε.

ΧΡ. Ν. ΚΟΥΛΟΥΡΗΣ

Τρεῖς Ἱστορίες

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΟΥ ΜΕ ΤΟΝ ΑΝΕΜΟ

Ἔχω μιὰν ἱστορία μὲ τὸν ἄνεμο
σὰν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἔχουν μιὰν ἱστορία
μὲ τὴν ὁμορφότερη γυναίκα τῆς γῆς.

Περιφέρομαι στὶς σελίδες της
ἐκεῖ ποὺ οἱ ἀδύναμοι κόσμοι
ἐγκαταλείπουν τὰ αἰσθήματά τους
σὲ μιὰν ἀνοικτίρμονη μοῖρα.

Ἡ ἐπιθυμία μου διασταυρώνεται
μὲ τὴν ἀνάγκη νὰ βρῶ μιὰ διέξοδο
νὰ γίνω ὁ μ ό ν ο ς

ὁ μ ο ν α δ ι κὸς ποὺ ν' ἀξίζει νὰ μνημονεύεται
σὰν ἕνα φαινόμενο ἀπὸ πάθος.

Αὐτὸ μὲ δένει μὲ τοὺς ἀνέμους.

Κάποτε-κάποτε προσπαθῶ νὰ ὁμοιωθῶ
μὲ τὴν ἀδερφὴ τοῦ ἀνέμου τὴ θάλασσα
τὴν ὥρα ποὺ μὲ τ' ἁπλᾶ λόγια τῆς ἀγάπης
ξεχνιέται σ' ἕνα πρόσκαιρο ρεμβασμό.

Ὅμως δὲν εἶμαι μόνον ἀπὸ μιὰν ὄψη τῆς θάλασσας.

Εἶμαι τὸ κορμί της
τὸ ἁρμυρὸ τὸ πανάρχαιο τὸ ρυτιδωμένο
ποὺ μέσα στὰ σπλάχνα του ὑποφέρει τὸ φῶς
αὐτὴ ἡ μοιραία οὐσία τῆς ζωῆς μας.

Κάποτε οἱ μέρες ἀνάβουν ἀπὸ τὴν καρδιά μου
κάποτε οἱ ἄνθρωποι ἀναπαύονται στὰ ὄνειρά μου
ἡ δοκιμασία ἀνασαίνει μὲ τὰ σπλάχνα μου
καὶ μένω μιὰ στάχτη σ' ἕνα σταυροδρόμι
ἂν καὶ τὸ ξέρω πὼς καὶ τὶς πιὸ ζεστὲς ὧρες μου
ἀπὸ κεῖ θὰ περάσουν οἱ ἄνεμοι
μὲ τὸ τραγούδι μὲ τὸ βογγητὸ καὶ μὲ τὸ χορό τους.

Εἶμαι ἕνα πλάσμα ἀπὸ στάχτη καὶ δύναμη
ἀπὸ σάρκα καὶ βράχο
ἀπὸ ἥλιο καὶ νύχτα
ἀλλοπρόσαλλο
ποὺ κομματιάζομαι ἔτσι γιὰ νὰ μπορῶ
νὰ γίνω ὁ λ ά κ ε ρ ο ς κάποια μέρα
ποὺ δὲν θὰ πρέπει περισσότερο
νὰ μεγαλύνω τὴ διάσπασή μου.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΟΥ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΣΗΜΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ

Δὲν εἶμαι ἄγνωστος στοὺς ἀνθρώπους.

Προχτὲς ἀκόμα μιλοῦσαν γιὰ μένα κάποια ὑπολείμματα ψυχῶν
ποὺ ἁπλώναν τὰ χέρια τους νὰ ζεσταθοῦν στὴν καρδιά μου.
Δὲν εἶχαν φτερὰ νὰ πετάξουν σὰν αὐτοδύναμες
δὲν εἶχαν πόδια νὰ τρέξουν σὰν αὐτοκίνητες
ἀνάσα νὰ κρατηθοῦν στὰ βάθη μιᾶς θάλασσας ἀπὸ ἔρωτα.

Στέκομαι καὶ ρεμβάζω μὲ τὴ βιασύνη τους
ἔτσι ὅπως μὲ κρεουργοῦν ἀπ' ὅλους τοὺς ὁρίζοντές μου
σὰν ἕνα πτῶμα ποὺ ἔθρεψε
ὅλους τοὺς γύπες τῆς μοίρας.

Ὅ, τι μοῦ ἀπόμεινε εἶναι ἕνα ἄστρο ἀπὸ καρτερία.

Μέσα στὴ δολερὴ νύχτα
μὲ τὰ ὁριζόντια χέρια ποὺ ψηλαφοῦν τὸ στέρνο μου
ἀναμορφώνομαι σ' ἕνα ὁμοίωμα
μιᾶς αὐγῆς ἀπὸ δέος.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΟΥ ΜΕ ΤΟΥΣ ΗΡΩΕΣ ΤΩΝ ΗΜΕΡΩΝ ΜΑΣ

Μέσα μου
ἔσκαψα μιὰ κρύπτη γιὰ ἥρωες.
Ἐκεῖ ξεκουράζεται
ὅ, τι εὐγενικὸ ἀνασαίνει στὴ γῆ μας.

Ὅλες μου οἱ φωνὲς
συνθέτουν τὸ τραγοῦδι τους
τὸ τραγοῦδι τῆς μικρῆς χώρας τῶν Ἑλλήνων
ποὺ ζεῖ ἀπὸ ἥλιο κι' ἀπὸ ἔρωτα.

Ἡ ποίησή μου δὲν χαμογελάει
δὲν κλαίει ὅπως ἡ βροχὴ τοῦ φθινόπωρου
στοὺς χωμάτινους δρόμους τῆς φτώχειας μας.

Τραγουδάει στὶς παρέες τῶν Ψυχῶν
ποὺ ὁδεύουνε γιὰ τὸν Ἅδη
ἀφοῦ ξεντύθηκαν τὴν γήϊνη ἀδυναμία τους.

Μέσα μου
ἔσκαψα μιὰ κρύπτη γιὰ ἥρωες.

Ἔτσι ξεχνῶ
τὶς ὧρες ποὺ σ' ὅλο τὸν πλανήτη
μπορεῖ νὰ μὴ βρίσκεται
μιὰ σπιθαμὴ γῆς
γιὰ νὰ ξεκουραστεῖ
ἡ κυνηγημένη ἀρετή τους.

ΚΡΙΤΩΝ ΑΘΑΝΑΣΟΥΛΗΣ

Η ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ ΠΟΙΗΣΗ

Ὁ ἀργεντινὸς λαὸς εἶναι γεννημένος λυρικός. Ἀκόμα καὶ τὸνομά του ἔχει μιὰ ποιητικὴ γένεση. Προέρχεται ἀπὸ ἕνα ποίημα, ποὺ ἔγραψε ἕνας ἱσπανὸς στρατιώτης. Ἡ γῆ του ἐκτείνεται στὸ Νότο τῆς οἰκουμένης, ἀπ' τοὺς τροπικοὺς μέχρι τοὺς ἀνταρκτικοὺς παγῶνες, κάτω ἀπ' τὸ προστατευτικὸ σχῆμα τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ Σταυροῦ τοῦ Νότου. Αὐτὸ τὸ σύμβολο σκεπάζει μὲ τὸ φωτεινὸ πεπρωμένο του τὸ θρυλικὸ καὶ προφητικὸ μέλλον τοῦ ἀργεντινοῦ λαοῦ.

Οἱ γυναῖκες του καὶ οἱ ἄνδρες του εἶναι γενναῖοι καὶ πληθύνονται δίχως περιορισμὸ πάνω στὸ ἀργεντινὸ ἔδαφος. Ὁ πρωταρχικὸς πυρῆνας αὐτοῦ τοῦ λαοῦ εἶναι οἱ κατακτητὲς καὶ οἱ ἄποικοι τοῦ μεσαίωνα, οἱ ἱσπανοὶ Ὀδυσσεῖς τοῦ 600, τοῦ 700 καὶ τοῦ 800 τῆς δεύτερης χιλιετηρίδας ὕστερα ἀπ' τὸ Χριστό. Σ' αὐτοὺς προστέθηκαν οἱ ἰταλοί, ἄγγλοι, ἑλβετοί, γάλλοι, γερμανοὶ καὶ γιαπωνέζοι ἀργοναῦτες, ποὺ κατὰ τὰ μέσα τοῦ περασμένου αἰῶνα, ξεκίνησαν γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς νέας Κολχίδας. Ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος καὶ τὸ μῖγμα του πάνω σὲ μιὰ παρθένα καὶ πλούσια γῆ, προοιωνίζει μιὰ λυρικὴ ποίηση ἀπ' τὶς λαμπρότερες στὸν κόσμο.

Σ' ἐκεῖνα τὰ θραψερὰ χώματα, ἡ ποίησῃ εἶναι μιὰ αὐθόρμητη καὶ φυσικὴ ἐκδήλωση, ἕνα στοιχεῖο σὰν τὸ νερὸ καὶ τὸν ἀέρα. Μέσα στὶς πάμπες, κάτω ἀπ' τοὺς ἀτέρμονους οὐρανούς, γεννιοῦνται κάθε μέρα οἱ τραγουδιστές, εὔκολα, ὅπως βλασταίνουν τὰ δημητριακά.

Ὁ παληὸς κάτοικος τῆς ἀργεντινῆς πεδιάδας, ἦταν ἕνας τροβαδοῦρος αὐθόρμητος, ποὺ εἶχε τὴν ἔμφυτη εὐχέρεια νὰ συνθέτει στίχους, ποὺ ὕστερα τοὺς τραγούδαγε μὲ τὸν ἦχο τῆς κιθάρας του, ἔτσι ὅπως οἱ ἀρχαῖοι ἀοιδοὶ τραγούδαγαν μὲ τὴ λύρα τους καὶ οἱ τροβαδοῦροι τοῦ μεσαίωνα μὲ τὸ λαγοῦτο. Κατὰ τὸν περασμένο αἰῶνα, ἀρχίζει νὰ βλασταίνει στὴν πάμπα ἡ «γκαουτσέσκα» ποίηση ποὺ εὐθὺς ἔδωσε τὸ μέτρο γιὰ μιὰ πνευματικὴ ἀνεξαρτησία τῆς ἱσπανικῆς Ἀμερικῆς ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπη. Περίπτωση δηλαδή, στὴν ὁποία ἡ ποίηση καὶ μόνο, χωρίζει βαθιὰ καὶ διαφοροποιεῖ ἕνα ἔθνος, γλυττώνοντάς το ἀπὸ τὸν κίνδυνο νὰ τὸ ἀφομοιώσει ἕνα ἄλλο. Ὁ «Martin Fierro», ἀντιπροσωπεύει γιὰ τὴν Ἀργεντινή, ὅ,τι τὰ «Φύλλα Χλόης» τοῦ Οὒϊτμαν, ἢ οἱ «Παράξενες ἱστορίες», τοῦ Πόε. Ἕνας σταθμὸς δηλαδή, μιὰ ἀφετηρία γιὰ τὴν πνευματικὴ πορεία τοῦ Νέου Κόσμου.

Μέσα ἀπ' αὐτὴ τὴν «γκαουτσέσκα» λογοτεχνία της, ἡ Ἀργεντινὴ Δημοκρατία, μπόρεσε νὰποδείξει παγκόσμια, τὴν ἱκανότητά της νὰ συμβάλει στὸν κόσμο τῆς δημιουργίας, τοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς ὠμορφιᾶς.

Τὸ ἔμφυτο τραγοῦδι, δὲν εἶχαν μόνο οἱ πεδινοὶ πληθυσμοὶ τῆς Ἀργεντινῆς, μὰ καὶ κεῖνοι τῶν βουνῶν γεννιοῦνται ἐπίσης τραγουδιστές. Αὐτὸ τὸν τελευταῖο μάλιστα καιρό, περίφημοι ἐρευνητὲς καὶ ποιητές, συνέλεξαν σὲ ὅλη τὴ χώρα, ἕνα πλούσιο ὑλικὸ ἀπὸ λαϊκὰ τραγούδια, ἀπ' τὴν παληὰ ἱσπανικὴ γένεση, ἰδίως στὶς βόρρειες ἐπαρχίες καὶ στὸ Σαντιάγο τοῦ Ἐξωτερικοῦ. Αὐτὸ τὸ ὑλικὸ ἀποτελεῖ ἀληθινὰ μνημεῖα ποὺ ἐγέρθηκαν ξαφνικὰ ἀθάνατα, ἀπ' τὴ δημιουργικὴ δύναμη ἑνὸς λαοῦ. Τὸ ἔργο τοῦτο τῆς συλλογῆς ἐνισχυμένο ἀπὸ τὸ Κράτος, ἐξακολουθεῖ, καὶ κάθε τόσο, ἔρχονται σὲ φῶς καινούργια πολύτιμα τραγούδια. Ἐπιθυμῶ νὰ μνημονεύσω τὰ ὀνόματα τῶν ἀκούραστων αὐτῶν ἐρευνητῶν, ποὺ κυριολεκτικὰ λατρεύονται ἀπὸ τὸ λαό μας, καὶ εἶναι οἱ φοκλορίστες Χουὰν Ἀλφόνσο Καρίτζο, Ντράγκι Λυτσέρο καὶ Ντὶ Λοῦλο. Αὐτοὶ οἱ ἐραστὲς τοῦ λαϊκοῦ ἔμμετρου λόγου, ἀνέσυραν

ἀπὸ τὴ λήθη καὶ γιὰ πάντα, μιὰ ἀσταμάτητη πηγὴ ὠμορφιᾶς, πραγματοποιῶντας κάτι, ποὺ εἶναι ταὐτόχρονα καὶ ἱστορικὸ ἀρχεῖο τοῦ λαοῦ μας καὶ ἡ φωνή του ἡ ἴδια, ποὺ μὲ τοὺς ἀνώνυμους τραγουδιστές του, ἐξιστορεῖ τὶς χαρές, τὸ μόχθο καὶ τὸν πόνο του.

Τρέφω μεγάλη ἐλπίδα, πὼς ἀπ' αὐτοὺς τοὺς νεώτατους λαϊκοὺς «κ α ν τ σ ο ν ι έ ρ ο ς», μπορεῖ νὰ κάμει ἀρχὴ ἡ μεγάλη αὐριανὴ ἀργεντινὴ ποίηση, ἡ ποίηση τῆς πατρίδας καὶ τοῦ χώματος, μιὰ ποίηση ποὺ θἄχει πνευματικὲς καὶ βιολογικὲς ρίζες, αὐτόχθονες.

Αὐτὰ τἀθάνατα κοσμήματα, ποὺ ἐπεξεργάζονται εἰδικοὶ ἐπιστήμονες καὶ ποιητές, εἶναι πάλι στὴ διάθεση τοῦ λαοῦ καὶ ἀποτελοῦν τὴν πιὸ λαμπρὴ περιουσία του. Ποιητὲς τῶν νεωτέρων γενεῶν, ὅπως ὁ Χιχένα Σάντζεθ, ὁ Ἀλμπέρτο Φράνκο, ὁ Μπόσκο καὶ ἄλλοι, ἔχουν ἀρχίσει κι' ὅλας νὰ συνθέτουν ποίηση σὲ θέματα τῶν «κ α ν τ σ ο ν ι έ ρ ο ς», κι' ὅπως προβλέπεται, οἱ συνθέσεις αὐτὲς εἶναι πρελούντιο τοῦ μελλοντικοῦ συμφωνικοῦ Ἀργεντινοῦ Ποιήματος, ποὺ περιμένει ἡ χώρα. Αὐτὴ ἡ ποίηση, ποὺ ἔχει ἀμερικάνικους τόνους καὶ ἀναγκαστικὰ πρέπει νὰ ἀνήκει στὴν ἐποχή της καὶ νὰ συμβαδίζει μὲ τὴν πορεία τῆς εὐρωπαϊκῆς ποιήσεως, ἐπανασυνδέεται στὴ μεγάλη παράδοση τῆς ἐπικῆς λυρικῆς ἱσπανικῆς ποιήσεως τῶν λαϊκῶν «ρ ο μ ά ν θ ε ς», τοῦ χρυσοῦ αἰῶνα. Ἔτσι, μέσα ἀπὸ ἕνα μεγαλοφυῆ ποιητὴ ποὺ θὰ ἐμπνευσθεῖ ἀπ' τούς λαϊκοὺς τραγουδιστές, ἡ Ἀργεντινὴ θὰ ἐπαναλάβει, εἴμαστε βέβαιοι, προτοῦ ἐκπνεύσει ὁ εἰκοστὸς αἰῶνας, τὸν παγκόσμιο ἄθλο τῆς «γ κ α ο υ τ σ έ σ κ α ς» ποίησης, ποὺ ἔχει κληρονομήσει νόμιμα στὸν κόσμο τῆς τέχνης.

Στὴν Ἀργεντινή, ἡ νεώτερη καλλιεργημένη καὶ ἀτομικὴ ποίηση ἀρχίζει μὲ τὸ «μ ο ν τ ε ρ ν ι σ μ ό», στὶς ἀρχὲς τοῦ αἰῶνα μας. Ἐμπνευστὴς εἶναι ὁ κεντρικοαμερικανὸς Ροῦμπεν Ντάριο, ποὺ θεωρεῖ τὴν Ἀργεντινὴ πατρίδα του, ἐκεῖνος ὅμως ποὺ τὸν πραγματοποίησε, εἶναι ὁ Λεοπόλντο Λουγκόνες. Εἶναι ἕνα εἶδος σχολῆς συγκεκριμένης ἀνανέωσης, ποὺ καλλιεργεῖ μιὰ ποίηση σὲ ὅλη τὴ Λατινικὴ Ἀμερική, ἀνάλογη μὲ κείνη ποὺ καλλιέργησαν στὴν Εὐρώπη οἱ παρνασσιστὲς καὶ οἱ συμβολιστές. Ἀρνιέται τὸ νατουραλισμό, προβάλλει τὴν ἀτομικότητα καὶ ἀνανεώνει τὴν οὐσία καὶ τὴ μορφὴ τῆς ποιήσεως. Ἡ ἐπιρροὴ τοῦ «μοντερνισμοῦ» φθάνει καὶ στὴν Ἀργεντινὴ τὸ 1925, ἐποχή, λίγο πολύ, ποὺ εἰσβάλλουν ἄλλες πρωτοπορεῖες.

Ὁ Λουγκόνες εἶναι γιὰ τὴ χώρα μας, ὅ,τι ὁ Ντάριο γιὰ τὸν ἱσπανικὸ κόσμο. Τὸ ἔργο του ξεπέρασε χωρικὰ καὶ χρονικὰ ὅρια ὁποιασδήποτε σχολῆς, καὶ ἀπέκτησε ἱστορικὴ καὶ ἠπειρωτικὴ σημασία. Θεωρεῖται τὸ πρῶτο ἀργεντινὸ πνεῦμα αὐτοῦ τοῦ αἰῶνα. Χάρη στὸ Λουγκόνες, ἡ Ἀργεντινὴ δὲν εἶναι μονάχα ὁ ἀχανὴς σιτοβολῶνας τοῦ νότιου ἡμισφαίριου, ἡ μητέρα τῶν ἀναρίθμητων ποιμνίων, μὰ καὶ ἡ χώρα ποὺ ἐγέννησε τὶς «ὠ δ ὲ ς τ ο ῦ θ ε ρ ι σ μ ο ῦ κ α ὶ τ ῶ ν π ο ι μ ν ί ω ν», ἀντιπροσωπευτικὸ ἔργο τῆς τέχνης τοῦ ἀργεντινοῦ τούτου δασκάλου τοῦ λυρισμοῦ.

Στὸ βιβλίο του «Α ἰ σ θ η μ α τ ι κ ὸ Σ ε λ η ν ο σ τ ά σ ι ο» (1909), ὑπάρχει ἤδη ἁδρὸ τὸ προμήνυμα ὅλης τῆς εἰκονοπλαστικῆς περιπέτειας, ὡς καὶ τῆς κατοπινῆς τοῦ «ο ὐ λ τ ρ α ΐ σ μ ο ῦ» ὅπως ἀκόμα, καὶ ἡ σύνθετη καὶ διάφανη ποίηση τῶν μεγάλων ποιητῶν τῆς ἐποχῆς μας. «Δὲν εἶναι καθόλου ἀδύνατο, ὁ κριτικὸς τοῦ ἀπώτερου μέλλοντος νὰ κρίνει ὅλους τοὺς σύγχρονους ποιητές, σὰν ἀπότοκες ἐξελίξεις τῆς πολύεδρης ὑπόστασης τοῦ Λουγκόνες», σκέπτεται ὁ Χόργκε Λοΐς Μπόρκες, ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἀργεντινῶν οὐλτραϊστῶν. Μίλησα γιὰ τὸ Λουγκόνες, τὸν ποιητή. Ἀλλά, ἡ προσωπικότητά του, τόσο στὸ πεδίο τῆς ἀτομικῆς ζωῆς, ὅσο καὶ στὸ πλατύτερο τὸ κοινωνικὸ καί τὸ ἐθνικό, ἔχει νὰ δείξει ἕνα τέτοιο ἠθικὸ ἀστραποβόλημα, ποὺ τὸ πέρασμά του ἀπ' τὴν ἀργεντινὴ πατρίδα, νἄχει τὴν ἔννοια τοῦ προφήτη μέχρι καὶ σήμερα. Ἐξαιρετικὰ πολυμαθής, συγγραφέας ἔξοχος, ἀνανεωτὴς ποιητὴς καὶ δημιουργός, στοχαστὴς δριμὺς κι' ἐπαναστάτης, «ὁ τρομερὸς Λουγκόνες», ὅπως

τὸν ἐχαρακτήρισε ὁ Ντιάριο, αὐτοκτόνησε στὰ 1938 «εἰς ἔνδειξη διαμαρτυρίας γιὰ τὸ πολιτικὸ χάος» τῆς χώρας του.

Ἡ μεγάλη Ἀργεντινή, ἡ δίκαιη καὶ δυνατὴ πατρίδα, ποὺ αὐτὸς εἶχε ὀνειρευτεῖ καὶ ἀναγγείλει, σ' αὐτὸ τὸν ποιητή, θὰ βλέπει πάντα τὸν πνευματικό της κήρυκα καὶ ἡγέτη, καὶ μ' αὐτὸν θὰ προσανατολίζονται οἱ μέλλουσες γενεές της.

Ἀπὸ τὸ 1920, μιὰ νέα γενιὰ ποιητῶν, ἐγκαινιάζει μιὰ κίνηση ἀρνητικὴ τοῦ προηγούμενου «μοντερνισμοῦ», καὶ ἀνοίγει καινούργιους δρόμους στὴν ἀργεντινὴ ποίηση. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς κινήσεως αὐτῆς, εἶναι ὁ ποιητὴς Χόργκε Λουΐς Μπόργκες. Μ' ἕνα ἑβδομαδιαῖο λογοτεχνικὸ ὄργανο τὸ «Martin Fierro», ὁ Μπόργκες εἰσάγει στὴν Ἀργεντινὴ τὸν ο ὐ λ τ ρ α ϊ σ μ ό. Εἶναι 21 ἔτους καὶ εἶναι ἤδη πολὺ γνωστὸς ὡς κριτικός, καὶ ὡς ποιητής, πρώϊμης διανοητικότητας. Σύντροφοί του στὴν κίνηση εἶναι οἱ ποιητές : Πέντρο Χουὰν Βινιάλε, Ρομπέρτο Λεδέσμα, Λουΐς Κανέ, Φραντσίσκο Λουΐς Μπερναρτέθ, Λεοπόλντο Μαρεσάλ, Ραοὺλ Κοντζάλεθ Τουνιόν, Χοράτσιο Ρέγκα Μολίνα, Ἐντουάρντο Γκοντζάλεθ Λανούζα, Μπράνταν Καράφφα, Ρικάρντο Γκουϊράλντες καὶ Κάρλος Μαστρονάρντι.

Στὶς ἀρχές, ἡ κίνηση παρουσιάστηκε σὰν ἀντίδραση στὸ «μοντερνισμό» τοῦ Λουγκόνες, (λίγοι ποιητὲς πολεμήθηκαν ὅσο ὁ Λουγκόνες), ἐπικρίνοντας τὴν ὑπερβολικὴ καλλιέργεια τῆς μορφῆς καὶ τὸν παρακμασμένο ρητορισμό του. Σήμερα ὅμως, μὲ τὴν ἀπόσταση τοῦ χρόνου, ὁ ο ὐ λ τ ρ α ϊ σ μ ὸ ς παρουσιάζεται, σὰν ἕνα ἐγχείρημα στενὰ συγγενικὸ μὲ τὸ μ ο ν τ ε ρ ν ι σ μ ό, ποὺ ζήτησε μόνο νὰ τὸν ξεπεράσει στὰ ἀνανεωτικὰ μέσα καὶ στὴν ἐλευθερία τῆς ἔκφρασης. Ὁ βασικὸς χαρακτῆρας του ἦταν ἡ καταφυγή του στὸ πραγματικὸ καὶ στὸ συγκεκριμένο. Ἡ ρίμα καὶ τὸ μέτρο καταργοῦνται. Ὁ ποιητὴς ποὺ τὰ μεταχειρίζεται θεωρεῖται ἀξιοκατάκριτος. Σκοπὸς τῆς κινήσεως εἶναι ἡ ἐπιβολὴ τῶν εἰκόνων καὶ τοῦ συμβόλου, ὡς κυριάρχων καὶ βασικῶν λυρικῶν στοιχείων. Σὲ πολλὲς περιπτώσεις, ὁ οὐλτραϊσμὸς ξεθύμανε στὴν ἀσυνέπεια καὶ στὴ στειρότητα. Τὸ πείραμα αὐτὸ σήμερα, ξεπεράστηκε ὁριστικὰ ἀπ' τοὺς νέους προσανατολισμοὺς τῆς ποιήσεως. Ἡ δοκιμὴ δημιουργίας ἑνὸς χάους στάθηκε ἀρνητικὴ τόσο στὴν ποίηση, ὅσο στὴ φιλοσοφία καὶ στὴν πολιτική.

Ἐν τούτοις πρέπει νὰ ὁμολογήσω, πὼς ἡ σχολὴ τοῦ οὐλτραϊσμοῦ, ἀπέδωσε τοὺς πιὸ τελειωμένους καρπούς της στὴν ποίηση τοῦ Μπόργκες καὶ τοῦ Γκοντζάλεθ Τουνόν. Ὁ Μπόργκες ἐπέτυχε νἀφομοιώσει μάλιστα τὴν πρωτοπορειακὴ ποίηση μὲ τὸ λυρισμὸ τοῦ Μπουένος Ἄϋρες.

Μιὰ ὁμάδα ἐξ ἄλλου ἀπὸ μεγάλες μορφές, ποὺ συγγενοποιήθηκαν μὲ τὸν μεταμοντερνισμό. Ἂν καὶ κατέχοντας ἐξαιρετικὲς προσωπικὲς καὶ πρωτότυπες ἐκφράσεις, παίρνει μέρος κατὰ διαλείμματα, σ' αὐτὸ τό πείραμα. Αὐτοὶ οἱ ποιητές, εἶναι ἡ Ἀλφονσίνα Στόρνι, ὁ Λουΐς Φράνκο, καὶ ὁ Μαρτινέθ Ἐστράδα. Ὁ Φερναντέθ Μορένο, ἀξίζει νἀναφερθεῖ ἰδιαίτερα, ὄντας ἕνας μεγάλος ποιητὴς τῆς ἱσπανόφωνης λογοτεχνίας. Ὅλοι αὐτοὶ προέρχονται, ἐν τούτοις, ἀπ' τὸν οὐλτραϊσμό, κι' ἂν ἐδιάλεξαν ἀργότερα ἄλλη κατεύθυνση, διαφορότροπες πτήσεις, τὄκαμαν γιὰ νἀρνηθοῦν ἢ νὰ ξεπεράσουν τὰ ὅρια τῆς ἔμπνευσης καὶ τοὺς κανόνες τῆς τεχνικῆς ποὺ τοὺς ἐπέβαλε ὁ οὐλτραϊσμός, κι' εἶναι ὅλοι ποιητὲς ποὺ διαγύουν ἢ πέρασαν τὰ πενῆντα, ὅπως ὁ ἀνέκφραστος Μπερναρντέθ, ὁ ἔξοχος Μαρσὰλ, ὁ διάφανος Ναλὲ Ρόξλο, ὁ σύνθετος Ρικάρντο Μολινάρι, καὶ ὁ ἐκλεπτυσμένος Γκοντζάλεθ Λανούζα. Ἐφιστῶ τὴν προσοχὴ σας πάνω σ' αὐτὰ τὰ ὀνόματα. Κανένας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ποιητές μας, δὲν εἶναι δευτερότερος ἀπ' τοὺς καλλίτερους ὁποιασδήποτε ἱσπανόφωνης χώρας. Ἐπιθυμῶ ἰδιαίτερα νὰ τονίσω τὄνομα τῆς Ἀλφονσίνα Στόρνι, σπάνια προικισμένης ποιήτριας, ποὺ μαζὶ μὲ τὴ Χιλιανὴ Γκαμπριέλλα Μιστρὰλ (βραβεῖο Νόμπελ, 1946) καὶ τὴν οὐρουγουανὴ Χουάνα ντὲ Ἰμπαρμπούρου, ἀποτελεῖ ἕνα ποιητικὸ γεγονὸς μεγάλης σημασίας καὶ σπουδαιότητας, τὸ γεγονὸς δηλαδὴ νὰ ἐμφανισθοῦν σύγχρονα στὴν ἱσπανόφωνη Ἀμερικὴ τρία θηλυκὰ ἄστρα τέτοιου μεγέθους.

Μιὰ ἄλλη γενιὰ λογοτεχνική, ἡ πρόσφατη, γεννημένη κατὰ τὸν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο, καὶ ποὺ τὸ τραγούδι της ἀρχίζει νὰνθίζει ἀπὸ τὸ 1934 ὡς τὸ 1938, δὲν ἔχει ἀκόμα νὰ παρουσιάσει σταθερὰ ἐπιτεύγματα. Δὲν δημοσιεύτηκαν ἀκόμα γι᾽ αὐτήν, οὔτε μελέτες, οὔτε Ἀνθολογίες, στὴν ἀνήσυχη καὶ γεμάτη πυρετὸ ἐποχή μας. Τὴν ὁμάδα τούτη τὴν ἀποτελοῦν φλογεροὶ καὶ τολμηροὶ νέοι ποιητές, δίχως ἀρχηγούς, μέσα τοὺς ὁποίους, ἀξίζει νὰ σημειωθοῦν τὰ ὀνόματα τοῦ Ἐντουάρντο Μπόσκο, Χουὰν Ροντόλφο Βιλκὸκ καὶ Ἐρίκου Μολίνα.

Ἡ γενιὰ αὐτὴ παρουσιάστηκε ἐκδοτικὰ τὸ καταστροφικὸ γιὰ τὴν Ἀργεντινὴ ἔτος 1938, μέσα στὸ ὁποῖο κατὰ σειρὰν αὐτοκτόνησαν τρεῖς μεγάλοι ἀργεντινοὶ ποιητές: ὁ Λουγκόνες, ἡ Στόρνι, καὶ ὁ Χοράτσιο Κουϊρόγκα, ὁ ἀνυπέρβλητος νοτιαμερικάνος Κίπλιγκ. Μέρος τῶν σημερινῶν μας ποιητῶν πιστεύει πὼς ἡ ἄσκηση τῆς ποιήσεως εἶναι ὑψηλὸ καὶ ἀριστοκρατικὸ λειτούργημα, ποὺ δὲν μεταφέρεται σὲ ἄλλο πεδίο ἀζημίωτα.

Εἶναι ἡ γενιὰ ποὺ γεννημένη μέσα σ᾽ ἕναν παγκόσμιο σάλο, ἀντιμετώπισε ἕνα δεύτερο καὶ χειρότερο ἀπ᾽ τὸν πρῶτο. Τὸ διάστημα ποὺ μεσολάβησε ἀνάμεσα στὶς δυὸ αὐτὲς καταιγίδες τοῦ αἰῶνα μας, ποὺ ὅμως ἀπὸ τόση μεγάλη ἀπόσταση παρακολούθησαν οἱ ποιητές μας, δὲν εἶχε νὰ τοὺς δώσει ἄλλο ἀπὸ κακὲς ἀναμνήσεις ἀπὸ τὸ χτές, ἀβεβαιότητες καὶ φόβους γιὰ τὸ ἄμεσο αὔριο. Γι᾽ αὐτὸ κι᾽ ἡ πρόσφατη ποίησή μας, εἶναι ἀπρόσωπη, σύνθετη, μεταφορικὴ θρεμμένη καὶ στηριγμένη στὸ πάθος τῆς λεκτικῆς διακόσμησης. Ἡ μεγάλη ἱσπανικὴ παράδοση, μαζὶ μὲ τὴν ἀγγλικὴ τὴν ἐλισαβετιανή, τείνουν ν᾽ ἀποτελέσουν τὸ ἰδανικὸ τῆς σημερινῆς ἔμπνευσης καὶ τεχνοτροπίας. Ἡ ποίηση αὐτὴ ἐκφράζεται ἀπ᾽ τὶς σελίδες τῶν ἀργεντινῶν λογοτεχνικῶν περιοδικῶν καὶ τὴ χαρακτηρίζει «αὐστηρὴ συνείδηση τοῦ ποιητικοῦ λόγου» καί φραγμὸς στὴν ἐπίδειξη τῆς πολυμάθειας. Ἡ προτίμησή της στρέφεται πρὸς τὸ παράδειγμα τοῦ Μαλαρμέ, τοῦ Χαίλντερλιν, τοῦ Κλωντέλ, τοῦ Τσερνούδα καὶ τοῦ Ἔλιοτ. Μέχρι στιγμῆς ἡ παράταξη τούτη δὲν μᾶς ἔδωσε ἔργο ἄξιο τῆς ἀργεντινῆς παράδοσης.

Ἡ πρώτη ὁμαδικὴ ἐμφάνιση τῶν νεώτατων αὐτῶν ποιητῶν τοῦ 1930, ὀργανώθηκε ἀπὸ μιὰ ἐπαρχιακὴ ἐφημερίδα «Λὰ Οὐνιόν», ποὺ διηύθυνε ὁ συγγραφέας αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου. Ἡ ἐκδήλωση ὀργανώθηκε κυρίως, γιὰ ν᾽ ἀποτίσει φόρο τιμῆς στὸ Λουγκόνες ἡ νεαρὴ αὐτὴ παράταξη, κι᾽ ἡ σημασία τῆς συγκέντρωσης, ἦταν μιὰ διαβεβαίωση κι᾽ ἕνας ὅρκος στὴν ἀλληλεγγύη καὶ στὸ πνεῦμα τῆς πίστης, ἰδανικὰ γιὰ τὰ ὁποῖα ὁ ἀργεντινὸς ποιητὴς ἔδωσε τέρμα στὴ ζωή του.

Μέσα στοὺς ὀπαδοὺς τῆς «ποιητικης ἀκριβολογίας» μπορεῖ νὰ καταταχθεῖ καὶ ὁ αἰσθητικὸς—κριτικὸς Ἀντζὲλ Μπατιστέσσα, καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου, καὶ διακεκριμένος μεταφραστὴς τοῦ Κλωντέλ, τοῦ Βαλερὺ, τοῦ Ρίλκε, τοῦ Χαίλντερλιν, τοῦ Κὸνβεντρυ Πάτμορ καὶ τοῦ Ἔλιοτ, καὶ ποὺ γιὰ τὴ νεώτερη γενεὰ εἶναι ἕνα εἶδος ποιητικοῦ Ράσκιν, προαγωγοῦ δασκάλου καὶ κωδικοποιοῦ.

Προτοῦ τελειώσω θὰ ἤθελα νὰ ὑπογραμμίσω τὴν ἐπίδραση τῆς ἰταλικῆς λογοτεχνίας στὴν Ἀργεντινὴ. Στὴ δεύτερη δεκαετηρίδα τοῦ περασμένου αἰῶνα, καὶ κατὰ τὴν Ἐπανάσταση τοῦ Μαΐου, ἔγινε αἰσθητὴ ἡ ἐπιρροὴ τοῦ Ἀλφιέρι στοὺς πρώτους ἀργεντινοὺς ποιητές, τοὺς ἐπικαλούμενους «vates». Ὁ Μίτρε, ἕνας ἀπ᾽ αὐτούς, μετάφρασε τὴ «Ντιβίνα Κομέντια» τοῦ Δάντη, καὶ ἡ ἀπόδοσή της σὲ καστιλιάνικους στίχους, θεωρεῖται ὡς ἡ καλλίτερη ἀπ᾽ ὅσες ἔχουν γίνει σὲ ἄλλες γλῶσσες. Οἱ ἰταλοὶ ποιητὲς τοῦ 300, ἐπηρέασαν σπουδαίους ἀργεντινοὺς συναδέλφους των, ὅπως τὸν Μπάνκς καὶ τὸν Μπερναρντέθ. Ὁ Ντανούντσιο, ὁ Καρντοῦτσι ὁ Στεκέττι, ὑπῆρξαν οἰκεῖοι στοὺς ὀπαδοὺς τοῦ «μοντερνισμοῦ». Ἴχνη τοῦ Ντ᾽ρνούντσιο εἶναι φανερὰ στὸ Λουγκόνες τοῦ «Αἰσθηματικοῦ Σεληνοστάσιου», ἰδίως. «Ἐρεύνησα, ἀγάπησα καὶ ὑπέστην τὴν ἐπίδραση τῆς ἰταλικῆς κουλτούρας. πρὸς μεγάλο κέρδος τῆς πνευματικῆς μου ζωῆς», ἔγραφε ὁ δάσκαλος αὐτὸς στὰ 1928. Ἡ Ἀλφονσίνα Στόρνι, ἐκ γενετῆς ἰταλοελβετή. Οἱ μεγαλίτερες ἐφημερίδες τοῦ

Μπουένος Ἄϋρες, δὲν ἔπαψαν δημοσιεύοντας καλὲς μεταφράσεις ἰταλῶν ποιητῶν καὶ πεζογράφων. Ὁ Τριλούσσα, ὁ Παλατσέσκι ὁ Οὐγγαρέττι εἶναι πολὺ ἀγαπητοὶ στὴ γενιὰ τοῦ 1928. Ἕνας Οὐγγαρέττι μεταφρασμένος ἀπ᾽ τὸν Πέντρο Χουάν Βιγιάλε, εἶχε μεγάλη τύχη. Κριτικὰ δοκίμια τοῦ Ντὲ Σάντις, τοῦ Παπίνι τοῦ Κρότσε, κυκλοφοροῦν σὲ ὅλων τὰ χέρια. Στὰ πανεπιστήμια εἰδικώτερα, μελετῶνται συζητοῦνται οἱ ἀπόψεις τοῦ Κρότσε γύρω ἀπὸ τὸ πρόβλημα τῆς αἰσθητικῆς καὶ τῆς ποιήσεως.

Ἀλλὰ τὴ μεγαλίτερη καὶ φυσικώτερη κατάκτηση στὸν ποιητικὸ ἀργεντινὸ κόσμο, τὴν ἐπέτυχε ἡ Ἰταλία, μὲ τοὺς μετανάστες της, πρωταγωνιστὲς τοῦ ὑπέροχου ἔπους τοῦ ἀργεντινοῦ ἐποικισμοῦ, ποῦ ἀκόμα δὲν βρῆκε τὸ Φερναντέθ του, ἢ τόν Οὐΐτμαν του. Οἱ στρατιῶτες αὐτοὶ μιᾶς πολύχρονης ἀναίμακτης μάχης μὲ τὴν ἔρημο καὶ τὴν τραχύτητά της, ποὺ μεταμόρφωσε τὴ φυσιογνωμία τῆς πεδιάδας καὶ τῶν ἀπέραντων λειβαδιῶν, σέναν τεράστιο γεωργικό, κτηνοτροφικὸ καὶ βιομηχανικὸ παράδεισο, δημιούργησαν τὴ μεγάλη πάμπα τὴ «γκρίνγκα», ποὺ σημαίνει ἰταλικὴ πεδιάδα, καὶ ποὺ τόσο σημαντικὸ χῶρο παίρνει στό μυθιστόρημά μας, στὴ νουβέλλα καὶ στὸ θέατρο. Ποιητὲς σὰν τοὺς Πετρόνι, Μαστρονάρντι, Ρέγκα Μολίνα καὶ Καρλίνο τραγούδησαν τὸν ἄθλο τῶν ἰταλικῶν χεριῶν. Τὰ ἴχνη αὐτῆς τῆς ἀγροτικῆς παρουσίας βρίσκονται στὸ μεγαλίτερο μέρος καὶ τῆς ἀργεντινῆς ποίησης, σὰν ἕνας κατοπτρισμός τοῦ ἐξαιρετικοῦ τούτου ἱστορικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ γεγονότος, μιᾶς ἀπὸ τὶς μεγαλίτερες ἀνθρώπινες νίκες. Λέει ὁ ποιητής:

«Μήτε ἱστορίες, μήτε παραμύθια τὸν ταράζουν.—Αὐτὸς εἶναι τόπος σημερινὸς ἀνασκαμένος ἀπ᾽ τὰ λέτρια.—Σὰν ἔφτασαν ἐδῶ οἱ πληθυσμοί μου— ἡ ἱστορία εἶχε κλείσει τὸ βιβλίο της— Μὰ τὸ ξανάνοιξαν οἱ γεωργοὶ κι᾽ αὐτὴ εἶναι ἡ δόξα τους».

JOSÉ LOUIS MUNOZ AZPIRI

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΑΡΓΕΝΤΙΝΩΝ ΠΟΙΗΤΩΝ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΑΓΩΝΙΑΣ

Τὴ νύχτα ἐκείνη σοῦγραφα
κι᾽ ἤμουν σιωπηλὸς καὶ μόνος
γιατὶ εἶχες φύγει μακριὰ ἐσύ.
Ξάφνου
σ᾽ ὅλο τὸ σπίτι τὸ ἔρημο᾽
ἔσυρε τὸν παράξενο μανδύα της ἡ φρίκη.
Βέβαια, θᾶταν αὐταπάτη
ἀπὸ τὰ σκοτεινὰ μας ἔπιπλα: τὸ πιάνο,
τὸ καλαμάρι καὶ τὸ φλυτζάνι τοῦ καφέ
μὲ τὴν πικρὴ τὴ λάσπη του στὸ βάθος,
τὸ φόρεμα τὸ μαῦρο.
Κι᾽ ἤρθε ἡ θύμησή σου
λεπτὴ σὰν τὸ φτερὸ τοῦ ἀρώματος.
Τὰ παιδικά σου μάτια
διάφανα καὶ λυπημένα,
τὰ μακριά μαλιά σου, φτερούγα
τῆς σιωπῆς, ὦ τὰ μαλιά σου
σὰν τὸ μεταξι ζωντανά,
ὦ τά μαλιά σου π᾽ οὔτε ὁ θάνατος
μπόρεσε ν᾽ ἀφανίσει.

Τὸ στόμα σου, ποὺ πάνω ἀκόμα πνεέι
ἡ ψυχή σου
πυκνὰ κατοικημένη ἀπ᾽ ὄνειρα!
Ἕνα ἀγεράκι ἀπελπισμένο
πού δὲ φυσᾶ κι᾽ ἀπαλοτρέμει
καὶ ψηλαφίζει τὴ σιωπή.
Κι᾽ ἔπεφτε ἡ σιγαλιὰ ἀργὴ κι᾽ αἰώνια
καὶ ἀλησμόνητη ἀπ᾽ τὸ χάος.
Ἀπὸ τὴ κλειδωμένη πόρτα
μπῆκε πνοὴ ν᾽ ἀνατριχιάσει
τὸν τράχηλό μου,
κι᾽ ἐγὼ καταλαβα πώς ἦταν
τῶν ἔρημων σπιτιῶν τὸ φάντασμα.

Κι᾽ ἐκοίταξα πρὸς τὴ σοφίτα κι᾽ εἶπα:
«παράξενη ἐτούτη ἡ ὑποβολή
κι᾽ ὁ φόβος μου γελοῖος!»
Ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρο
ὁ ἄνεμος, ἐπρόσεξα, εἶχε πέσει.
Ὦ, ὁ πελώριος σκελετὸς τῆς σιωπῆς!
Βασίλευε στὸν τόπο
ἐκεῖνος ὁ ἐγωϊσμὸς ποὺχουν οἱ κλειστὲς θῦρες
κι᾽ ἤμουν μόνος.

Καὶ νά κοιτάξω πίσω ἀπό τοὺς ὤμους μου
δὲν τόλμησα,
κι' ἄς ἤμουν γιά τὴν ἐρημιά μου
τόσο δέβα ος.
Κι' ὅμως δὲν κοίταξα
τρόμαξα μήπως δῶ τὸ θάνατό μου!
Καὶ λίγο λίγο, ὅπως θρασὺ λαγγάδι
ἀπὸ ρίγη ἠλεκτρισμένα,
ὀρθώθηκαν τῆς κεφαλῆς μου οἱ τρίχες,
τὴν ἔνιωθα μιὰ μιὰ ξεχωριστή
νά βασανίζει τὸ πετσί μου.
Καὶ κοίταξα τὰ χέρια μου ἀπάνω στὸ τραπέζι
σὰν ξένα μέλη, πεθαμένα!
Κι' ἔνιωσα τότε πὼς σὲ χάνω
μὲ τὴ φριχτὴ τὴ σιγουριά τοῦ ξύπνιου,
καὶ τὄνομά σου φώναξα
μὲ μιὰ παράξενη φωνὴ ἐγγαστρίμυθη
ποὺ δὲν ἦταν δική μου.
Τότε σὲ κείνη τὴν κραυγὴ
ὁ κόσμος τῆς καρδιᾶς ἐλύθηκε
σ' εὐλογημένο κλάμα,
ὅπως βαρὺ τσαμπὶ ἀπὸ βάκρια.
Καὶ μόνο τότε εἶδα πὼς ξύπνιος ὀνειρεύτηκα
τὸν πόνο πού μοὺ δίνει ὁ χωρισμός σου.

LEOPOLDO LUGONES

ΛΟΓΙΑ ΣΤΗ ΜΑΝΑ ΜΟΥ

Δὲ σοῦ ζητῶ ψηλὰ μυστήρια
μητέρα νὰ μοῦ ξεδιαλύσεις,
δὲ θἄξερες νἀποκριθεῖς.
Γι' αὐτὸ μονάχα σὲ ρωτῶ, στὴ μήτρα σου σὰν
[πιάστηκα,
ἤτανε μήπως στὸ κρεβάτι σου τὸ νιὸ φεγγάρι
[μάρτυρας;
Στὰ μαῦρα σου μαλιὰ εἶχε λυθεῖ τὸ κῦμα του;
Κι' ὅταν στὸ στῆθος σου,
ζεστὸ ἀπ' τὶς λαχτάρες τῶν λατίνων,
ἐγὼ κοιμόμουν, ἐσένα σὲ μεθοῦσε
μιὰ θάλασσα πνιχτὰ ἠχηρὴ τὴ νύχτα;
Κι' ἐκοίταζες στοῦ δειλινοῦ τὸ μάλαμα
τοὺς γλάρους νὰ πετοῦν δίχως νἀναστενάζεις;

Γιατὶ λοιπὸν ἀνήσυχη σὰν φάντασμα
πάντα εἶναι ἐμέ ἡ ψυχή μου,
καὶ τὴν τυλίγει ἕνα σύνεφο ἀπὸ τρέλλα
ὅταν τὸ νέο φεγγάρι ὀφώνεται στὸ γαληνὸ αἰθέρα;
Καὶ τῆς ἀρέσει νὰ λικνίζεται,
οἱ ναῦτες νὰ τὴ νανουρίζουν μὲ τραγούδια
[διάφανα,
στὰ θυμιατήρια πλάϊ τἀνοιχτὰ τῆς θάλασσας
ποὺ καῖν τὰ φύκια καὶ τ' ἁλάτι,
κι' ἐκεῖνα τἀστεμάτητα πουλιὰ ζηλεύει
ποὺ σχίζουνε τὸν οὐρανό, ὅπως ἐγὼ τὸ σπίτι.

ALFONSINA STORNI

ΕΥΘΥΜΙΑ

Εἶναι νωπὸ τὸ πρωϊνὸ
σὰν καὶ τῆς καστανιᾶς τὸ φύλλωμα.
Τ' ἀκούω, τὸ μυρίζω τὸ γεύομαι, τἀγγίζω
νωπό, σὰν καὶ τῆς κυδωνιᾶς τὸ φύλλωμα,
μὲ τὴν ἀγνὴ τὴ λαιμαργία
τῶν πέντε αἰσθήσεών μου!
Γι' αὐτὸ ἔχει τὸ πουλὶ
τέτοια μελωδικὴ χαρὰ καὶ κρυσταλένια!
Νὰ νιώθεις δυνατὸς καὶ γρήγορος
σὰν ριζωμένος πάνω σ' ἕναν τράγο,
καὶ νὰ χορεύεις λιγερά,
ἔτσι γιὰ νὰ μεθύσεις μόνο
μὲ πρωϊνὸ ἀεράκι,
ἐνῶ στὸν πόθο σου νἄσουνα φλάσουτο,
νὰ ἠχοῦνε τά καλάμια γύρω
γεμάτα ἀπὸ πανάρχαια μυστικά.

Ἁπλὴ ποῦν' ἡ ζωή!
Ἁπλὴ σὰν καὶ τὴ γέψη τοῦ νεροῦ,
τὴ μυρωδιά του κρίνου.

LUIS FRANCO

ΠΛΗΣΙΑΣΑ ΣΤΗ ΓΙΟΡΤΗ

Πλησίασα στοῦ κόσμου τὴ γιορτὴ
μὲ γιορτινὰ φορέματα ντυμένος,
μὰ καθὼς ἔφτανα
τὶς πόρτες κι' ὅλας ἔκλειναν,
καὶ σβύνανε τὰ τελευταῖα φῶτα.
Δὲν ἦταν πιὰ γιορτή.
Σάπιες ὁσμὲς ἀπὸ τὸ φαγοπότι
Σήν ἔρημη νυχτιὰ χυνόταν.
Καὶ μιὰ ζωὴ πλανήθηκα ἀπὸ τότε.
Χαμένα λόγια ἄκουσα ὅπου πήγαινα.
Ἐδῶ λέγανε: δόξα. δικαιοσύνη.
Πιὸ πέρα: λευτεριά.
Κάποιος ἀλλοῦ, ἐγνώριζε τὰ ὀνόματα τῶν ἄστρων.
Τῶν πρώτων οἱ ὁμιλίες πάρα πολὺ ἠχοῦσαν.
Τοῦ ἀστρολόγου ἡ φωνὴ ἦταν βαθειὰ καὶ πένθιμη.

Λόγια πολλὰ ἔχω ἀκούσει στὴν πορεία,
κι' ἀκόμα δὲν ἐγνώρισα τὰ πράγματα.
Κι' ἦταν καὶ τὰ βιβλία, πού μέσα τους
ἐκείτονταν θαμένη ἡ σοφία.
Περνῶντας χίλιες νύχτες ἀξημέρωτες,
χίλια βιβλία ξεφυλλίζοντας,
λιγόστεψε στὰ μάτια μου τὸ φῶς
καὶ μαραθήκανε τὰ χέρια μου.
Τίποτε ἄλλο.
Μονάχα ἡ ψυχὴ στὴν κόγχη της ἀπόμεινε.
Πιὸ ἤμερη, πιὸ μόνη,
πιὸ θλιμένη.

Μοῦπαν γιὰ τὸ πουλὶ
ποὺ κελαδεῖ μ' ἀνθρώπινη λαλιά:
κανεὶς ποτὲ δὲν τὄδε.
Πλησίασα στοῦ κόσμου τὴ γιορτὴ
μὰ κι' ὅλας ἔσβυναν τὰ φῶτα.

Ὅ,τι εἶδα, βέβαια θὰ τὸ πῶ,
τὸ χεῖλι μου ποτὲ δὲν εἶπε ψέμα.

ARTURO CAPDEVILA

Ο ΑΝΕΜΟΣ

Εἶναι θερμὸς ὁ ἦχος του σὰν τῆς φωτιᾶς,
γρήγορα δὲν πεθαίνει ἡ εὐτυχία του,
γιατὶ ὁ δικός του ὁ κόσμος
δὲν πνίγει καὶ δὲ λιώνει μέσ' στὶς φλόγες.
Εἶν' ἕνα κάτι ποὺ ἠχεῖ μέσ' στὴν καρδιὰ βαθιὰ
μὲ δίχως λόγια καὶ φωνή.
Κάτι, ποὺ εἶναι μαζὶ παράπονο,
τραγοῦδι, φλόγα, φέγγος.
Ἦχος ποὺ μεταβάλλεται σὲ ἄνθος
σὰ νὰ τραγούδαγε ἕνα ἄρωμα.
Σὰν ἕνα δάκρι ποὺ θὰ χάριζε
λάμψη καὶ ζέστα.
Ἔτσι ὅπως θἄκλαιγε ἕνα ἄστρο.
Ἡ ἐρωτικὴ καρδιὰ ξαναγυρίζει
γιὰ νὰ σφυροκοπήσει στοῦ σπιτιοῦ τὴ σιωπή.
Γιὰ νὰ μπορεῖ ὁ κόσμος μὲ συγκίνηση
τὸ φθόγγο της ν' ἀκούσει.

Ὁ ἄνεμος κοιμήθηκε.

FRANCISCO LUIS BERNARDEZ

ΑΘΩΟΤΗΤΑ

Τῶν παιχνιδιῶν σου ὁ θόρυβος μὲ ξυπνᾶ καὶ μὲ
[κοιμίζει
ξέρω πὼς λάμπει ὁ κῆπος μ' ἐσένα καὶ τὸν ἥλιο.
Κι' ἐγὼ συχνὰ στοχάζομαι πὼς θἄπαιζες τὸ ἴδιο
ἂν ἤμουνα στὸν τάφο κι' ἤσουν δίχως πατέρα.

ΛΕΟΝΤΑΡΑΚΙ

Τοὐλάχιστο νὰ μοὔμενες πάντα μικρούλης ἔτσι
μάτσο ζεστὸ ἀπὸ ρόδα στὸ πανεράκι μέσα!
Μὰ θἄρθει ἡ μέρα ποὺ σκυφτὸ θὰ σ' ἀντικρύσω
γιὰ πήδημα ἀπ' τὸ χῶμα νὰ ζυγίζεσαι,
καὶ θὰ πεινᾶς γιὰ ἐπίθεση σὰν ἕνα λιονταράκι.
Κάτω ἀπ' τὴν ἴδια στέγη μου πόλεμο θὰ μοῦ
στήσεις
κι' ἐγὼ ποὺ θἄμαι γέροντας,
δὲ θὰ μπορῶ, παιδί μου, νὰ σὲ νιώσω...

Μεταφρ. ΡΙΤΑ ΜΠΟΥΜΗ ΠΑΠΑ

FERNANDEZ MORENO

ΙΣΩΣ ΜΙΑ ΜΕΡΑ

Φυγὴ τῆς νύχτας
κυνηγημένη
ἀπὸ ταλόγατα
καινούργιων ἡλιων.

Φεύγει ἡ νυχτιὰ
ἀπὸ τὶς ἄϋπνες πόλεις.

Λουρίδες μαύρου δέρματος
σκοταδερῶν μαλιῶν πλεξίδες
ἀφίνει στὶς στερεὲς γιάλινες φλόγες
— πῦργοι κι ἀψίδες —
σὲ δρόμους ἀπροσδόκητους
ὅπου ἐνταφιάζει
φεύγοντας
σπόρους Θεῶν.
Ἡ νύχτα φεύγει
πρὸς τὴ θάλασσα
καὶ πρὸς τὰ τελευταῖα δάση
μὲ τὸ ἀρχαῖο της μυστικὸ
κατάστηθα δεμένο.

Ἴσως μιὰ μέρα
θὰ ξεκινήσουν νὰ τὴ βροῦνε
οἱ ἄνθρωποι
ἀπὸ τὶς φλογερὲς κι' ἄϋπνες πόλεις.
Μὲ σβυσμένους δαυλοὺς
μὲ τυφλὰ βήματα
μὲ τύμπανα
νὰ τὴ ζητήσουν.
Πυρπολητὲς ἀπεγνωσμένοι
μὲ μάτια ἐκστατικὰ
καὶ ἄδεια.

Μὰ ἐκείνη τὄνειρο,
ποτὲ ποτέ, δὲ θὰ τοὺς ξαναδώσει.

RAFFAELE ALBERTO ARRIETA

89 ΣΚΑΛΟΠΑΤΙΑ

Μιὰ λαγήνα δάκρυα μοῦ χάρισε
ὁ φρικαλέος Πύργος σου Θεσσαλονίκη,
καθὼς τὰ σκαλιὰ του ἀνέβαινε
ἡ μνήμη τῆς πομπῆς
ἀπὸ χιλιάδες μάρτυρες
πεινασμένων γιὰ ἐλευθερία.

Μνημεῖο τῶν 'Ενετῶν καταχτητῶν
ἡ σκιά σου τρομάζει τὸν ὕπνο μας,
γιατὶ ὁ Καρατάσος τὴν εἶχε φυλακή του,
καὶ ὁ παπᾶ-'Εμμανουὴλ κοινωνοῦσε σ' αὐτὴν
τὴν ἐλπίδα στοὺς σκλάβους,
ποὺ πίσω ἀπ' τὰ σίδερα
περίμεναν τὸ μήνυμα ἀπ' τὴ θάλασσα

Νυχτερίδες βάζουν τελεῖες στὴν ἱστορία σου
ἀποσιωπητικὰ τῆς χτεσινῆς φρίκης,
ἀραπάδες σέρνουν ἁλυσίδες βαρειές
κάτω ἀπ' τὸ κοιμισμένο μισοφέγγαρο
ποὺ εἶδε ὅλες τὶς πρόσκαιρες δόξες.

Καπνὸς τὰ ὁράματα,
στῆς καταιγίδας τὴ βιασύνη
μὰ στῆς φυλῆς τὴ δύναμη,
ἐσώθηκε τὸ ἄστρο
ποὺ ὁ ἔγκλειστος φύλαξε στὴν καρδιά του
γιά ζέστα
ὅταν περνοῦσαν ἔξω οἱ 'Ελληνες
σκυφτοὶ στά σκληρὰ καλντερίμια
καὶ σύναζαν τοὺς στεναγμοὺς τῶν καταδίκων.

Τῆς 'Ελευθερίας τὄνομα
ἀνθίζει σ᾽ὅλα τά κελιὰ
τὸ αἷμα καὶ τὸ δάκρι εἶν' αἰώνιο πότισμα
καὶ τὰ βλέφαρα φιλεῖ τῆς ἱστορίας,
ἡ μνήμη τοῦ ἁπλωμένου χεριοῦ
ποῦ διακονεύει φῶς
καὶ προσκαλεῖ τὸ χελιδόνι.

Μὰ ὁ Βότσης κάποια αὐγὴ
τὴν πλώρη του στρέφει στὶς ἐπάλξεις σου
ἀπ' τὸ Αἰγαῖο πέλαγος,
μὲ κεραυνοὺς πυκνοὺς
καὶ μιὰ σημαία τιμωρίας.

Μαγεία τοῦ θρύλου
κρυσταλλωμένη στοὺς φεγγίτες,
ὁ βόγγος ποὺ φραγγέλωνε τὴ σιωπή,
ὁ τριγμὸς τῆς πύλης ποὺ ἄνοιξε
ἡ πασχαλινὴ ἔξοδος,
ἡ ἀνάσα τῆς εἰρήνης!

Τώρα Πύργε Λευκὲ
στὰ κελιά σου σμάρια ἀπὸ μελίσσια
γλυκαίνουν τὴν ἄνοιξη
καὶ φωτίζουν μὲ τὸ κερὶ τους τὴ νύχτα.

Οἱ ἐχθροὶ εἶναι πίσω ἀπ' τὴν ἀνάμνηση,
πάνω στὰ 89 σκαλοπάτια,
πέντε αἰῶνες ἀνεβοκατεβάζουν τὰ γεγονότα τους,
κάτω ἀπ' τὸν ἥλιο, τὴ βροχὴ
καὶ τὸ μισὸ φεγγάρι...

ΤΑΚΗΣ ΓΚΟΣΙΟΠΟΥΛΟΣ

GOLDEN OCEAN

Πέρασα ἀπὸ τὶς καρβουναποθῆκες καὶ τὶς φάμπρικες
οἱ μαοῦνες ξεφορτώνανε ξυλεία
ἔκανα γνωριμιὰ μὲ τ' ἀραγμένα πλοῖα
Πανδώρα "Αγιος Νικόλαος Golden Ocean
ἐγὼ φόρτωσα μικροὺς ἔρωτες ἀπ' ὅλες τὶς πατρίδες
δίχως νὰ μ' ἐνδιαφέρουν οἱ ρυμοτομίες καὶ τ' ἀξιοθέατα
ἐπώδυνο ταξίδι στὴ δημοσιὰ τῆς νύχτας
λογχίζαμε τὸ μεταφυσικὸ τοπίο μὲ μιὰ μονόφθαλμη μπουῖκ
μερακλωμένοι γιὰ ρεμπέτικο ἄσμα

Ρώτησα στὶς πλατεῖες
τἀναιμικὰ λουλούδια καὶ τά ἐγκαταλειμμένα ἀγάλματα
στὶς πυκνὲς λόχμες ἀθῶα παιδιὰ σκιαχτήκανε τὸν ἥσκιο μου
σκιαχτήκανε τὰ περιστέρια στὸ ἐρειπωμένο κάστρο,
σᾶς καταλαβαίνω ἴσως μὲ καταλαβαίνετε,
τώρα νὰ βροῦμε τὴν ἀφετηρία τοῦ χρυσοῦ δάσους
μιὰ θέση κατάλληλη γιὰ τὴ νύχτα μας.

Στὴν ξένη πολιτεία
οἱ δρόμοι δέχονται βίαιους ἀνέμους
μὲ θηλυκὴ χαύνωση
ξεβαμένες ἐπιγραφὲς δέχονται μὲ διάκριση τοὺς διερχομένους
ἔχεις νὰ διαλέξεις ἀνάμεσα στὸ Μάζεστικ καὶ τὸ Ξενοδοχεῖο τῶν Παρισίων,
ἐδῶ κάπου κατεβαίνουν
φριχτὰ γερασμένα πρόσωπα
καὶ παιδιὰ παρασυρμένα εἴκοσι δυὸ χρονῶ
αὐτοκρατορικὲς βαθμίδες ἀπὸ γαλάζιο κρύσταλλο
στὴ μουντὴ κραιπάλη τοῦ βυθοῦ
νὰ διαλύσουν τὴν κοινὴ τους ἱστορία
στὴν πολύχορδη αἴσθηση ποὺ φθείρεται
ἀβυσσαλέα βουλιμία
ἀγγίζει παράδοξους φωσφορισμοὺς
ἀγγίζει μεταξωτά ρίγη καὶ φθείρεται.

Δυὸ ὧρες ταξίδεψε μεσ' ἀπ' τὰ τρυγημέν' ἀμπέλια
κάτω ἀπ' τ' ἀνάστατα τσουλούφια τῆς θύελλας
δύσκολο χαμόγελο ὑδάτινο παραμορφωμένο
δὲν πρόλαβα νὰ σὲ σπουδάσω στὴν πρόσκαιρη ἐνάργεια μιᾶς ἀστραπῆς.
Πολλὲς νύχτες ὕστερα
τούτη ἡ μνήμη μὲ τυράννησε
μιὰ φτωχὴ κλίνη στὸ Ξενοδοχεῖο τῶν Παρισίων
τὰ παράθυρα κυττάζουν τὸ λιμάνι μ' ἔκσταση
τὰ πλοῖα
"Αγιος Νικόλαος Εὐαγγελίστρια Golden Ocean
σαλπάρουν τὸ βαθὺν ὄρθρο
καὶ στὴν ξένη πολιτεία βρέχει...

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΟΥΛΗΣ

Πάτρα 'Οκτώβρης 1949

ΑΥΤΟ ΤΟ ΕΞΑΙΣΙΟ ΒΡΑΔΥ

Αὐτὸ τὸ ἑξαίσιο βράδυ,
θἄπερνε τὴν πιὸ σπουδαίαν ἀπόφαση,
ποὺ θὰ βάραινε στὴ ζωή του.
Ἄνεμος γλυκὸς τοῦ δρόσιζε τὸ μέτωπο,
κι' ἤτανε τόσο λαγαρὲς οἱ σκὲψεις.
Κι' ὅμως λάθεψε. Δὲν ξέρω πῶς,
ἕνα ξεγλύστρημα ποὺ δὲν τὄνιωσε κείνη τὴν ὥρα.
(Μετὰ ἀπὸ χρόνια κατάλαβε
πῶς ἐκείνη ἡ ἀπόφαση ἦταν σφαλερή).
Θἄπρεπε νά ρωτήσει τὸ φτωχὸν ἄνθρωπο
τοῦ δρόμου,
ν' ἀκούσει γνώμην ἄλλου.
Ὅμως δὲν καταδέχτηκε,
ἐξ ἄλλου ἀστεῖο θἄταν ἀφοῦ ἐπρόκειτο
γιὰ τὴ δικιά του τή ζωή.
Τὴν ὥριζε, θεέ μου, ὅπως τὰ ροῦχα του.
Κι' ἔτσι δὲ ρώτησε,
γιατὶ ἦταν ἑξαίσιο τὸ βράδυ
καὶ γιατὶ ἐνιωθε τόσον ἀκμαῖος
καὶ τόσον ἀκαταμάχητα λογικός,

ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΧΡΥΣΟΛΟΥΡΗΣ

ΘΑΝΑΤΟΣ ΠΑΛΗΚΑΡΙΟΥ

Τὸ Παληκάρι γέλαγε...
Ζεστὲς ἐρωμένες οἱ σφαῖρες
μετροῦσαν τοὺς παλμοὺς τῆς καρδιᾶς του,
τὸ αἷμα του καθὼς χόρευε στὸ κορμί του
Τοῦ τραγουδοῦσε τὴν ἀπιστία τῆς ζωῆς...
Ἡ σκέψη του δειπνοῦσε μὲ τοὺς δικούς του
στὸ ἀπόμερο σπιτάκι τῆς πολιτείας.
Τὸ παληκάρι γέλαγε πρὶν λίγο...
Τώρα, γέλοιο, σπίτι, πατρίδα,
μείνανε πίσω του αἰνίγματα...

ΝΤΙΝΟΣ ΤΑΞΙΑΡΧΗΣ

«ΘΑΛΑΣΣΑ ΚΑΛΗ ΜΟΥ ΚΥΡΑ»

Ἡ πιὸ βαθειὰ εἰρήνη βασιλεύει στὴ ψυχή μου
Ἀπὸ τότε ποὺ ὅλα σήμαναν τὴν ἀπόφαση.
Νὰ κλαῖς.
Καρφώνεις τὴν ἐλπίδα μ' ἕνα λευκὸ κρῖνο
Καὶ πέρνεις πόνο στὴ συλλογὴ πῶς ἕνα χελιδόνι
Τώρα θὰ πετάει...
Ἕνα μικρὸ ἀστέρι ἦρθε καὶ κάθησε σταυροπόδι,
Στὰ μαλλιά σου.
Μιλοῦσε γιὰ ἕναν κόσμο
Ἦταν ὁ ἴδιος ὁ κόσμος ποὺ πῆρες μαζί σου
Θάλασσα καλὴ μου κυρά,
Πὲς μου ἀπόψε μιὰ ἱστορία...

Λ. Ν. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΠΕΝΤΑΜΟΡΦΗ ΑΠΟΚΟΙΜΙΣΜΕΝΗ

Περιπέτεια χρωματιστὴ σὲ τρεῖς πράξεις
ἕνα προανάκρουσμα καὶ δυὸ διάμεσα

(συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

Ἡ Πεντάμορφη.—Ἐγώ, γιὰ μένα, ἀφήνω νὰ μὲ ντύνουν καὶ νὰ μὲ ξεντύνουν. Τί θέλετε νὰ μὲ νοιάζει ; Κάντε ὅ-τι σᾶς ἀρέσει. Ἀλλὰ στὸ ἀθῶο πλάσμα, ὄχι.

Ὁ Μαῦρος.—Σωστός, ὁ λόγος ! Μονάχα αὐτὴ τὸν εἶπε. Μᾶς κάνει νὰ τρέμουμε ὅλοι, ὅσοι εἴμαστε ἐδῶ μέσα. Ἐ-μένα, τὸ Μαῦρο τοῦ ὀρυχείου καὶ τὸ μαῦρο ἀπ' τὴ φυλακή, τὴν πλούσια κι' εὐγενικιὰ κυρία, τὸ σεβάσμιο ποὺ λειτουργεῖ, τὴ δύστυχη γεροντοκόρη, τὸν κύριο συμβολαιογράφο. Γιατὶ ἐδῶ μέσα, δὲν εἴμαστε ἕξη, ἀλλὰ ἑπτά. Κι' ὁ ἕβδομος εἶναι ὁ πιὸ δυνατὸς ἀπ' ὅλους.

Ὁ Ἐφημέριος.—Μὰ τοῦτος ὁ ἄνθρωπος προκαλεῖ τὰ θεῖα ! Χτυπάει τὴ θύρα στὸ Μυστήριο !.. Διάβολος εἶναι.

Ἡ Γρηά.—Ἡ διάβολος ἢ ἄγγελος. Μονάχα αὐτὸ κατάλαβα.

Ἡ Γεροντοκόρη *(μὲ μιὰ φωνή, πέφτοντας καταπάνω στὸ συμβολαιογράφο)*.—Τί ἔκανες ; Πρόδοσες τὴ ζωή μου καὶ τὴ δικιά σου ! Ὅλα πᾶνε !.. Ὅλα τὰ κατέστρεψες ...

Ὁ Συμβολαιογράφος *(πέφτοντας στὰ γόνατα)*. Κύριε, Θεέ μου ! Δὲν ἔχω τρόπο ν' ἀμυνθῶ. Ἐσεῖς τὰ ξαίρετε ὅλα : ἕνας ἄνθρωπος φτωχός, πιασμένος σὲ φρικτὴ ζωή, βασανισμένος, ποὺ ὅλο τὸν κοιτᾶνε, τὸν παρακολουθοῦν, τὸν τυραννοῦνε, τὸν τιμωροῦνε σὰν μικρὸ παιδί ... Ἀτέλειωτα φοβισμένος, ἀτέλειωτα ἀνήσυχος .. Θεέ, κύριε μου ! Ἄνθρωπος εἶμαι. Ἄνθρωπο μὲ κάνατε ἀπὸ σάρκα. Μιὰ στιγμὴ τυφλώθηκα. Μιὰ στιγμὴ τρελλάθηκα ! Ἄνθρωπος εἶμαι !..

Ὁ Μαῦρος *(μὲ ἄγριο γέλοιο)*.—Χά ! Χά ! Χά !

Ἡ Γρηά.—Νά, νά ! Αὐτὸς ἀπάντησε καλά. Ἐγὼ δὲ βρίσκω λόγια *(στὸν ἐφημέριο)*. Τώρα εἴδατε. Ἐδῶ δὲν ὑπάρχει σωτηρία.

Ἡ Πεντάμορφη.—Πονάει τὸ κεφάλι μου. Μαῦρε, λίγο νερὸ στὸ μέτωπο.

Ὁ Μαῦρος.—Σωπᾶστε ὅλοι ! Ἐλεεινοί ! Κι' ἐγὼ μαζί σας !.. Τὴν ἐνοχλοῦμε ... *(Παίρνει πάλι τὸ πράσινο μαντῆλι πού χε πετάξει πάνω σ' ἕνα κάθισμα, τὸ βρέχει καὶ δένει τὸ κεφάλι τῆς Πεντάμορφης. Σέρνει μιὰ πολυθρόνα καταμεσῆς στὸ δωμάτιο. Ὁδηγεῖ ἀπ' τὸ χέρι τὴν Πεντάμορφη καὶ τὴν τοποθετεῖ ἐκεῖ. Τῆς βάζει κι' ἕνα σκαμνάκι κάτω ἀπ τὰ πόδια)*. Ἔλα, συμπάθειά μου : μιὰ στέγη ποὺ θὰ σὲ φυλάει ἀπ' τὸ λιοπύρι κι' ἀπ' τὴν κακοκαιριά. Κλειστὸ χῶρο μυρίζει κι' ἀλήθεια ὁ πόνος τούτων τῶν δύστυχων λυώνει καὶ πνίγει ἐδῶ μέσα τὸν ἀέρα. Ὅμως ἐσύ, λουλούδι, φέρνεις μαζί σου τὴ δροσιά, τὴ δικιά σου εὐωδιά. Καὶ τίποτε ἄλλο δὲν αἰσθάνεσαι. Γέλασε ! Γέλασε ! Φτάνει νὰ πᾶς σ' ἕνα μικρὸ παράθυρο καὶ τὸ μάτι σου, πάνω ἀπ' τὶς στέγες τοῦ χωριοῦ, θὰ σ' ὁδηγήσει στὸ δουνὸ καὶ στὴν κοιλάδα. Τὰ χελιδόνια σὲ γνωρίζουν. Κάνουν τὴ φωλιά τους μὲσ' στὰ κεραμίδια, φωνάζουν γύρω, ὁλόγυρα. Κι' ὅταν πέφτει τὸ βράδυ, νὰ μετρᾶς ὅλα τ' ἀστέρια, ποὺ σκάζουν ἕνα, ἕνα στὸν οὐρανὸ ἀπάνω ... Γελᾶς ; Τὸ βλέπετε ; Γελάει ... Κι' αὐτὸς πού ναι

τώρα ἕβδομος ἐδῶ, δίχως νὰ ὑπάρχει ἀκόμα, θὰ βρεῖ τὸ δρόμο του. Μέσα σὲ τοῦτα τ' ἀνθρώπινα ρημάδια, ἕν' ἄγριο λουλούδι θὰ φυτρώσει ...

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

(Οἱ ἴδιοι. Ὁ βοηθός).

Ὁ Βοηθὸς *(βιαστικός, ταραγμένος)*.—Γιὰ τὸ Θεό. Ἡ ἀστυνομία !

Ἡ Γρηά.—Στὸ σπίτι τὸ δικό μου ;

Ὁ Ἐφημέριος.—Πῶς ; Πῶς ;

Ὁ Μαῦρος.—Σωπᾶστε. *(Στὸ βοηθό)*. Μέναν ζητᾶνε, ἔτσι ;

Ὁ Βοηθός.—Ναί ! Τὸ Μαῦρο τοῦ Θειαφορυχείου.

Ὁ Μαῦρος.—Καλά. Ἡ κυρὰ μελανιασμένη, ἐκδικιέται. Ἐγώ, κύριοι μου, βρίσκομαι ἐδῶ ἀνεπίσημα. Ἔχω διαφορὲς μὲ τὴ δικαιοσύνη, στὴ Βιλαρόζα. Πάω.

Ὁ Βοηθός.—Θέλουν νὰ μποῦν.

Ὁ Μαῦρος.—Αἴ ! Μὴ βάλω χέρι στὸ σίδερο. Εἶπα : Πάω. *(Στὴν πεντάμορφη)*. Καληνύχτα καλή μου !.. Κι' ἂν ἐκεῖνα τ' ἀστέρια ποὺ θὰ μετρᾶτε, βράδυ, σᾶς χρησιμέψουν νὰ τὰ κάνετε στολίδια, πᾶρτε στὸ χέρι ἕνα τσαμπὶ ἀπ' αὐτά, καὶ ρίξετε το στὸ στενὸ δρομάκο. Θά ναι—ποιὸς ξαίρει—ὁ φίλος σας ποὺ σὰν τελειώσει μὲ τὴ δικαιοσύνη, θὰ ρθεῖ νά.. ἔτσι γιὰ τίποτε !

Ὁ Βοηθός. Ἔρχονται ! Ἔρχονται !

Ὁ Μαῦρος.—Αἴ ! Φτάνει. Τώρα θὰ μὲ δοῦνε, Τιποτένιο πρᾶγμα εἶναι ... τραῦμα ἐλαφρό. Ἔξη μῆνες ἀκριβῶς, κλεισμένος στὸ σκοτάδι. Κύριοι, γιὰ μισὸ χρόνο ! καὶ πάλι θὰ ἰδοθοῦμε ... *(Φεύγει. Ἀκούγεται ἀπὸ μέσα τ' ἄγριο γέλοιο του. Χά ! Χά ! Χά !..*

(Ἡ Πεντάμορφη μένει μὲσ στὸ δωμάτιο καθισμένη ὡσὰν σὲ ἔκσταση. Ἀπ' τὸ πρόσωπό της ἀχτινοβολάει φῶς. Οἱ ἄλλοι τέσσερες, στὶς γωνιές, βυθισμένοι στὸ σκότος καὶ στὴν ἀγωνία, τρέμουν, συντριμμένοι καὶ δὲ μιλᾶνε πιά).

ΑΥΛΑΙΑ

ΔΙΑΜΕΣΟ

Τὸν περασμένον καιρό—τότε ποὺ δὲν ὑπῆρχε μῆνας δίχως ἀναχώρηση κι' ὁ οὐρανὸς μὲ τὴ σελήνη καὶ τ' ἀστέρια κάτωθέ του, ἀκολουθοῦσανε τὸ ταξεῖδι τοῦ μικροῦ ἁμαξιοῦ—ἀόριστα κι ἀχνὰ τὸ θυμᾶται πιὰ τώρα ἡ Πεντάμορφη. Πίσω ἀπ' τὸ τζαμωτὸ σὲ κακοκαιρία ἢ στὸ λιακωτὸ ὅταν εἶναι ὄμορφη ἡ μέρα, τοὺς ἴδιους καὶ τοὺς ἴδιους πάντα λοφίσκους ἀγναντεύουνε τά μάτια της.

Ὡστόσο δὲ νοιάζεται ἂν δὲν μπορεῖ περισσότερα νὰ δεῖ· τῆς ἀρκοῦνε τὰ φλύαρα κελαηδίσματα τῆς Μπαχαρικούλας καὶ τὰ παιχνίδια τοῦ μικροῦ γατιοῦ μὲ τὸ κουβάρι, γιὰ νάναι κάθε φορὰ καινούργιος ὁ κόσμος τῆς χαρᾶς της. Ἐξ ἄλλου ἀπ' τὴν αὐγὴ ὡς τὴ νύχτα ὁλοένα ἀλλάζει τὸ ἐξοχικὸ τοπεῖο, ποὺ φαίνεται κεῖθε ἀπ' τὶς στέγες τοῦ χωριοῦ· κι' ἀκόμη, ὅταν καπνίζει μιὰ φτωχὴ καπνοδόχη, ἀκολουθόντας μὲ τὸ βλέμμα τὴν κλωστὴ ἀπὸ καπνό, ἡ Πεντάμορφη ξανανεβάζει ἐκεῖ ψηλά, σὲ κεῖνο τὸ λευκὸ σύνεφο τὰ χρώματα ἀπ' ὅσα λίγα βλέπει γύρω της· κι' ἔτσι γίνονται αὐτὰ στ' ὄνειρο ἀναρίθμητα, κι' εἶναι ἀνθισμένα περιβόλια, φανταστικοὶ κῆποι ὁλόφωτοι, καὶ πίδακες καὶ λίμνες μὲ κύκνους καὶ πουλιὰ χρωματιστὰ καὶ παιχνιδίσματα καὶ φαντασίες μὲ διάφανα πέπλα τόσα, ποὺ κι' ἡ ἴδια ἡ Πεντάμορφη θαυμάζοντας ἀπορεῖ καὶ σιγογελάει γιὰ τὸν ἀφηρημένον ἑαυτόν της.

Ἀκούγοντας τὴν Μπαχαρικοῦλα —τὸ κορίτσι τῶν δεκατεσσάρω χρονῶν μὲ τὴν οὐρίτσα (τάχα κοτσίδα) πίσω, στὴν πλάτη— ποὺ στιγμὴ δὲν ἡσυχάζει κι' ὁλοένα σειέται καὶ κουνιέται, ἡ Πεντάμορφη ζαλίζεται· κλείνει τὰ βλέφαρα γιὰ νὰ μὴν τρανταχτεῖ ἀπὸ τὸ γέλοιο (θάταν κακὸ νὰ γελάσει στὴν κατάσταση ποὺ βρίσκεται) καὶ βαγκώνει τὸ κάτω ἀχεῖλι, καὶ μιὰ κλείνει ἀπὸ τ' ἕνα καὶ μιὰ ἀπ' τ' ἄλλο πλευρό.

Κι' ὅρίστε ; ἡ κοπελίτσα ἀνοίγει κάθε τόσο τὰ μάτια λὲς πάντα βλέπει τὴν ἄλλην πρώτη φορά, καὶ προσπαθεῖ ν' ἁρπάξει κάθε τι ποὺ περνάει στὸ πρόσωπο τῆς Πεντάμορφης, πλᾶσμα παράξενο, ποὺ ἦρθε στὸ σπίτι τοῦ συμβολαιογράφου, ὅπου πρὶν ἦσαν ὅλα σὰ θάνατος ἀπὸ τὴν πλήξη.

Ἐδῶ ἡ Μπαχαρικοῦλα βρίσκεται γιὰ τὶς δουλειὲς καὶ τρέχει ἀπὸ τὴ μιὰ θύρα στὴν ἄλλη, μορφάζοντας πίσω ἀπ' τὴ γρηὰ γιὰ νὰ ἐκδικηθεῖ τὶς ἀτέλειωτες φωνὲς καὶ τὶς ἀντάρες· (κάποτε μάλιστα ἔχωσε στὰ σεντόνια τῆς παληόγρηας σκόνη ἀπὸ τριαντάφυλλα γιὰ νὰ μὴν μπορέσει αὐτὴ νὰ κοιμηθεῖ τὴ νύχτα ἀπ' τὴ φαγοῦρα). Κι' ἔχει νά κάνει μὲ τὴν ἄλλην, τὴν γεροντοκόρη πούναι πάντα ξύπνια καὶ κανεὶς δὲν ξαίρει πότε πλαγιάζει, ἔτσι ποὺ ξεφυτρώνει ξαφνικὰ πρὶν ἀπ' τὴν αὐγή, μπρὸς στὸ καῦμένο τὸ κορίτσι — γιομᾶτο ἀκόμα ὕπνο— γιὰ ν' ἀρχίσει : «Ἔσκόνισες τὸ φόρεμα τοῦ συμβολαιογράφου ; Τοῦ γυάλισες τά ὑποδήματα ; Ἔχουμε φρύγανα γιὰ τὴ φωτιά ; Ἔκοφες τὸν καφέ ;...» ὡς ποὺ ἡ κοπελίτσα δὲ βλέπει πότε θάρθει ἡ ὥρα ποὺ θὰ ξεγλυστρήσει ἔξω μ' ἀφορμὴ τὰ φώνια καὶ θὰ τρέξει στὴ γειτονιὰ νὰ γελάσει κουτσομπολεύοντας τοῦτο τὸ σπίτι, ὅπου μήτε στιγμὴ δὲ λείπουνε οἱ γρίνιες καὶ οἱ φωνὲς καὶ τὰ δάκρυα κι' οἱ στεναγμοί, κι' ὅπου καταφτάνει πάντα ὁ ἐφημέριος ξαναμένος. Ἱδρωμένος γιὰ νὰ ξεμπλέξει τὰ μαλλιά — κουβάρια καὶ νὰ φροντίσει γιὰ τὰ συμφέροντα τῆς Γρηᾶς. Ἀπὸ πσῦ ἦρθε ὅμως ἡ Πεντάμορφη ; Ἀπ' τὸν Παράδεισο ; Ποτέ της δὲ ζητάει τίποτε, μήτε θέλει γυαλισμένα τὰ γοβάκια, μήτε φρύγανα γιὰ τὴ φωτιά, μήτε κανένα στέλνει «γρήγορα — ἀμέσως» νὰ φωνάξει τὸν παπᾶ !

Ὅταν ἡ Μπαχαρικοῦλα βγαίνει τὰ λέει αὐτὰ σ' ὅλες τὶς γυναῖκες τοῦ χωριοῦ καθὼς τὶς συναντάει στὸ δρόμο ἢ τὶς βρίσκει μιὰ — μιὰ καθισμένες στὴν εἴσοδο τῶν σπιτιῶν τους ἢ μαζωμένες νὰ πλέκουν καὶ νὰ μιλᾶνε γιὰ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἄλλο.

—«Καὶ θαρρεῖτε πῶς ἔχει λαλιά ; Τίποτα μὰ τίποτα δέ λέει. Κι' ὅλο ὀνειρεύεται.

Οὔτε ὁ συμβολαιογράφος, οὔτε ἡ Γρηὰ μήτε ἡ Γεροντοκόρη τῆς ἐκδηλώνουν αἴσθημα κανένα ! Μὰ κι' ἂν δὲ μιλάει ὄμορφη εἶναι κι' ὄμορφα ὀνειρεύεται. Τὰ χείλια της μοιάζουν μπουμπούκια ἀπὸ τριαντάφυλλο, μαῦρα τὰ μάτια καὶ ἁπαλά - ἁπαλὰ λές βελουδένια· καὶ τὰ μαλλιά της —νὰ τ' ἀγγίξεις— εἶναι σὰν τὸ μαλλὶ ποὺ πλένεις στό ποτάμι καὶ τ' ἀφήνεις στὸν ἥλιο νὰ στεγνώσει· τὸ χέρι της πάλι —τόσο μικρό— κουνιέται σὰν νὰ χαϊδεύει στὸν ἀέρα πράγματα ἀόρατα, καὶ τὰ πόδια της, ὅταν κατεβαίνει τὰ σκαλοπάτια ἀπ' τὸ λιακωτό, νομίζεις εἶναι χρυσοὶ σκάθαροι, ὅπως ἐκεῖνοι οἱ καστανοὶ καὶ πράσινοι καὶ γυαλιστεροί, ποὺ δὲν μπορεῖς νὰ τοὺς πιάσεις στὸ πέταμα τους.»—

Κι' οἱ γυναῖκες τῆς γειτονιᾶς γελᾶνε μέ τὴν Μπαχαρικοῦλα καθὼς αὐτὴ λέει γιὰ τὴν Πεντάμορφη,ποὖναι τώρα ἑτοιμόγεννη, κι ἔχει «ἄντρα της» τὸ συμβολαιογράφο...

—«Μπαχαρικοῦλα ! Μπαχαρικοῦλα ! Φεύγεις Μπαχαρικοῦλα ;»

Εἶναι σὰν τὸν ἀνθὸ μὲ τὸ μέλι του, ἡ Μπαχαρικοῦλα, τὸ κορίτσι τῶν δεκατεσσάρω χρονῶν πούχει γιὰ πλεξούδα μιὰ οὐρίτσα, κι' ὅλο σειέται καὶ μιὰ στιγμὴ δὲ στέκει...

Γυρίζει ἀπάνω, στὴν Πεντάμορφη της, πίσω ἀπ' τὸ τζαμωτὸ ὅταν βρέχει, στὸ λιακωτὸ μὲ τὴν καλοκαιρία, καὶ ρωτάει τοῦτο καὶ τ' ἄλλο ὄχι γιὰ νἄχει μονάχα ἀπαντήσεις ξεχασιάρες μέ τὰ «Ἄ!» καὶ μὲ τὰ «Ὡ!», ἀλλὰ γιὰ νὰ βλέπει τοὐλάχιστον νὰ κουνιέται, τὴ μεγάλη κοῦκλα, ποὺ ἂν τυχὸν χαμογελάσει, λιποθυμάει καὶ κάτι θέλει νὰ μαντέψεις γιὰ ἕνα μωρὸ ποὺ θὰ γεννηθεῖ σὲ λίγο. Καὶ ξαίρει —λέει— ἡ Πεντάμορφη ἀπὸ τώρα πῶς θάναι τοῦτο τὸ μωρό, γιατὶ τῆς τῶπε κάποιος χριστιανός, ποὺ πουθενὰ δὲ φαίνεται, μήτε κανένας γνωρίζει ποῦ τάχα πῆγε.

Κι' ἡ Μπαχαρικοῦλα, θέλοντας νὰ μάθει, σκέφτεται ποιὸς νάναι ὁ χριστιανός ποὺ βλέπει τά πράγματα προτοῦ ἀκόμα γίνουν, δὲ βρίσκεται ἐδῶ γιατὶ τὸν ἐμποδίζουν καὶ κανεὶς δὲν ξαίρει ποῦ εἶναι τώρα.

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

Ἕνα δωμάτιο σκυθρωπὸ στὸ σπίτι τοῦ συμβολαιογράφου. Στὸ βάθος μιὰ καμάρα μὲ ἕνα ἐλαφρὸ παραπέτασμα μὲ ζωγραφιστὰ λουλούδια, ποὺ δίνει σ' ἕνα κοιτῶνα. Στὸν κοιτῶνα αὐτὸ βρίσκονται ἕνα μικρὸ κρεββάτι καὶ μιὰ κούνια. Ἀριστερὰ ἕνα φαρδὺ παράθυρο, ποὺ γιὰ νὰ δεῖς ἔξω, πρέπει ν' ἀνέβεις λίγα σκαλοπάτια. Δεξιὰ μιὰ θύρα. Στὴ γωνιά, μεταξὺ τοῦ τοίχου ἀριστερὰ κι' ἐκείνου τοῦ βάθους, ψηλά, ἕνα εἰκονοστάσι μὲ εἰκόνα καὶ κανδήλα. Ἀκόμη, πρὸς τὸν ποῖχο δεξιά, ἕνα τραπέζι μὲ χαλὶ χάμου καὶ κοντὰ μιὰ πολυθρόνα. Καθίσματα καὶ μπάγκοι πρὸς στοὺς ἄλλους τοίχους. Βραδυάζει.

(Ἡ γρηά. Ὁ βοηθός. Ἀργότερα ἡ Μπαχαρικοῦλα.)

(Στ' ἄνοιγμα τῆς αὐλαίας, ὁ Βοηθὸς ἀφουγκράζεται τὸ τὶ λένε κεῖθε ἀπὸ τὸ παραπέτασμα τοῦ βάθους. Ἡ γρηὰ κάθεται στὴ μεγάλη πολυθρόνα καὶ περιμένει.)

Ἡ Γρηά.—Ἡ καντήλα ! Κι' ἡ καντήλα ἔσβυσε ! Δὲν τὸ βλέπεις ! Θέλουν νὰ σκεπάσουν καὶ τῆς Παναγίας τὰ μάτια, γιὰ νὰ μὴ βλέπει τὶ γίνεται σ' αὐτὸ τὸ σπίτι. Αἴ ! ἐσένα λέω !

Ὁ Βοηθὸς *(πάντα κοντὰ στὸ παραπέτασμα γιὰ νὰ κοιτάει μέσα καὶ νὰ κούει)*. Δὲ μοῦ εἴπατε νὰ μείνω ἐδῶ, γιὰ ν' ἀκούω τὶ λέει ὁ γιατρός ; Μπορῶ ἀπ' ἐδῶ ν' ἀνάψω τὴν καντήλα ;

Ἡ Γρηά.—Φυσικά : ὅλα συμπαιγνία, εἶναι. Κανένα, δὲν πιστεύω. Κι' ἡ Μπαχαρικοῦλα, προοδεύει κι' αὐτή, τὸ δουλικό ...

Ὁ Βοηθός.—Ἡ ἀφεντιά σας δὲ θέλει ν' ἀφήσει ἥσυχον κανένα. Ὅλους τοὺς λέτε παληανθρώπους κι' ἀγύρτες. Κι' αὐτὴ εἶναι ἡ μαύρη ἀλήθεια ! Γιατὶ δὲν μπαίνει ἐδῶ μέσα ἡ ἀφεντιά σας, ν' ἀκούσετε μονάχη τὶ λέει ὁ γιατρός ; Ἡ Μπαχαρικοῦλα, ἡ καϋμένη, πάει κι' ἔρχεται στὸ φαρμακεῖο μὲ τὶς συνταγές.

Ἡ Γρηά.—Δὲ θὰ περάσω αὐτὴ τή τέντα. Βλέπω ἀπ' ἐδῶ τὶ γίνεται γύρω ἀπ' τὸ κρεββάτι τῆς Καρμελίνας. Ἄναψε τὴν καντήλα, εἶπα. Κι' ἡ Παρθένα πρέπει κι' αὐτή, νὰ βλέπει !..

Ὁ Βοηθός.—Τὴν ἀνάβω, τὴν ἀνάβω ! Μὰ δὲν ἀκούω πιὰ τί λέει ὁ γιατρός ! *(Πάει πρὸς τὸ εἰκόνισμα, ἀνεβαίνει σ' ἕνα κάθισμα κι' ἀνάβει τὴν καντήλα.)*

(Νὰ ἡ Μπαχαρικοῦλα, ποὺ ἔρχεται μὲ τὰ μπουκαλάκια. Ἡ κοπέλλα μήτε κὰν κοιμᾶται γιὰ ν' ἀγρυπνάει τὴ νύχτα πλάϊ στὴν Πεντάμορφη.)

Μπαχαρικοῦλα *(μπαίνοντας μὲ τὰ μπουκαλάκια καὶ φεύγοντας ἀμέσως κεῖθε ἀπ' τὸ παραπέτασμα).* Κόσμος καὶ κόσμος ἤτανε στὸ μαγαζί. Ὅλοι νὰ πάρουν φάρμακα γιατὶ γιόμισε ὁ τόπος ἀπ' ὅλες τὶς ἀρρώστειες ! Καὶ μ' ἔκαναν γι' αὐτὸ νὰ περιμένω !

Ἡ Γρηά.— Καὶ ἐκεῖνα τὰ μουκαλάκια, πρέπει νὰ ἐξετάσουμε. Ὁ γιατρὸς ὀφείλει νὰ τὰ δεῖ ... Ἐγὼ δὲν ξαίρω τί κάνουνε, ἀδελφὸς καὶ ἀδελφή ! Μπορεῖ νὰ θέλουν νὰ τὴ φαρμακώσουν, τὴν Πεντάμορφη. Νὰ λυτρωθοῦν ἀπ' τὴν ντροπή του.

Ὁ Βοηθός.—Πᾶψτε νὰ λέτε αὐτά. Μὴν τυραννᾶτε τὸν καϋμένο, τὸ συμβολαιογράφο. Θελήσατε νὰ τὴν παντρευτεῖ κι' ὁ καψερὸς τὴν πῆρε. Τ' ὄνομά του ἔδωσε. Τώρα ἡ κυρία Καρμελίνα Καραμέντολα, γεννώντας τὸ μωρό, ἀρρώστησε. Τί φταῖνε ὁ συμβολαιογράφος κι' ἡ ἀδελφή του ;

Ἡ Γρηά.—Τὸ ξαίρω ἐγώ ! Τὸ ξαίρω ἐγώ. Ἑκατὸ μάτια νά χεις, μέσα σ' αὐτὸ τὸ σπίτι, δὲν ἀρκοῦνε ... Κι' ἐσὺ ὑπερασπίζεσαι τ' ἀφεντικό σου γιὰ τὶς βρωμοδουλειές σου, μὲ τὰ χαρτόσημα ...

Ὁ Βοηθός.—Κι' αὐτὸ ἀκόμα ; Νὰ τί μοῦ λέτε !

Ἡ Γρηά.—Αἴ ! Δὲν ἔχεις σεβασμό. Καὶ ποῦ 'ναι αὐτός, ὁ κύριος συμβολαιογράφος, ποὺ τέτοια στιγμὴ ἔπρεπε νὰ βρίσκεται ἐδῶ ; Ἐν τούτοις νύχτωσε κι' αὐτὸς ἀκόμα ἔξω.

Ὁ Βοηθός.—Ἐγὼ τὸ ξαίρω μὲ τί καρδιὰ ἀναγκάστηκε νὰ φύγει, πρὶν ἀπὸ μιὰν ὥρα, μὲ τὸ χαρτοφύλακα γιομᾶτο, γιὰ διαστική, ἐπείγουσα ὑπόθεση ... Ἔπαψε νὰ ζεῖ, ὁ ἄνθρωπος. Σκελετὸς πιὰ ἔγινε ! Καὶ στὸ δρόμο, καθὼς πάει, εἶναι τ' ἀλητόπαιδα ποὺ τὸν κοροϊδεύουν γιατὶ πῆρε τὴν Πεντάμορφη !

Ἡ Γρηά.—Καλά. Ὁ διάβολος τὰ σπρώχνει, τὰ παιδιά ! Ἡ τιμωρία, εἶναι. Καὶ γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ φαρμακώνουνε τὴν Καρμελίνα ! Γιὰ νὰ ξεπλύνουν τὴν ντροπή. Ἄ ! Μὰ εἶμαι ἐδῶ ἐγώ ! Εἶναι κι' ὁ γιατρός, ποὺ μὲ μένα ἔχει νὰ κάνει !..

Ὁ Βοηθός.—Σωστά ! Σωστά ! Νά τους ποὺ ἔρχονται !

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

(Οἱ ἴδιοι ἐκτὸς ἀπ' τὴν Μπαχαρικοῦλα. Ὁ γιατρός. Ὁ ἐφημέριος. Ἡ γεροντοκόρη).

Ἡ Γρηὰ *(στὸ γιατρό, ποὺ βγῆκε ἀπ' τὸ παραπέτασμα μὲ τὸν ἐφημέριο καὶ τὴ γεροντοκόρη, καὶ ποὺ μιλάει στὴν τελευταία χαμηλόφωνα).* Πέστε σὲ μένα, καλλίτερα, γιατρέ. Πέστε σὲ μένα. Ἂν δὲν πηγαίνω ἐγὼ ἡ ἴδια, κοντὰ στὴν Καρμελίνα, ἔχω τοὺς λόγους μου. Ὡστόσο ἐνδιαφέρουμαι γι' αὐτήν, πού ναι πλᾶσμα βαφτισμένο, περισσότερο ἀπ' τὸν καθένα. Καὶ πρέπει νὰ δώσουμε λόγο στὸ Θεό. Πρέπει νὰ τὴ φροντίζουμε, γιατρέ ! Πρέπει νὰ τὴν προφυλάξουμε ἀπ' τὴν κακία ὅσων ἔχουνε συμφέρο νὰ πεθάνει !

Ἡ Γεροντοκόρη.—Θεέ μου ! Θεέ μου ! Κι' αὐτὸ νὰ τὸ ὑποφέρουμε, Θεία ! Μὲ τέτοιο φαρμακερὸ μαχαῖρι νὰ μᾶς χτυπᾶτε στὴν καρδιά ...

Ἡ Γρηά.— Τὸ φαρμάκι σεῖς, ἀδελφὸς καὶ ἀδελφή, ξαίρετε ποῦ νὰ τὸ θέσετε. Κι' ὁ σεβασμιώτατος, ἅγιος εἶναι, θὰ τὸ εἶδε ... Γιατρέ, νὰ ἐξετάσουμε τί εἶναι αὐτὴ ἡ ἀρρώστεια. Νὰ μὴ μείνουμε ἔτσι, στὶς πρῶτες ἐντυπώσεις ... Ἐσεῖς, ἄνθρωπος τῆς ἐπιστήμης, δὲν περιμένετε ἀπὸ μένα νὰ σᾶς πῶ ...

Γεροντοκόρη.—Σεβασμιώτατε, μιλεῖστε ἐσεῖς. Πέστε ἕνα λόγο. Ἀλλοιῶς ποῦ εἶναι, ποῦ εἶναι ἡ δικαιοσύνη ...

Ὁ Ἐφημέριος.—Ὄχι, ὄχι ! Ἀδύνατον κυρία μου ! Κι' ἔπειτα ... ἐδῶ ... ὁ γιατρός ...

Ὁ Γιατρός.—Ὄχι, ὄχι, ἡσυχᾶστε. Τὸ κακὸ εἶναι γνωστό. Φέρνει τὴ δύστυχη στὸ τέλος ... Καὶ μάλιστα ἂν θυμᾶστε, σᾶς τό 'χα πεῖ πρὶν ἀπὸ δέκα πέντε μέρες, ὅταν γέννησε ἡ κοπέλλα τὸ μωρό ... Τὸ εἶπα τότε. Ἡ γέννα, πολύ καλή γιὰ τὸ παιδί, ζωὴ γιομᾶτο, θάταν γιὰ τὴ μητέρα θάνατος.

(Ξαφνικὰ ἀκούγονται φωνές, σφυρίγματα καὶ χλαλοὴ μακρυνή. Ἔπειτα μιὰ χορωδία ἀπὸ ἀλητόπαιδα, ποὺ τραγουδᾶνε).

«Δὲν τὴ θέλω» «θὰ τὴν πάρης
τὴν καλή μας τὴν κυρά».
«Τί καμώματα εἶναι τοῦτα
μὲ τὸ ζόρι παντρειά»

Ὁ Γιατρός.—Τί συμβαίνει ;

Ἡ Γρηά.—Τίποτε, τίποτε. Εἶναι ἡ θεία ὀργή, στὸ στόμα τῶν παιδιῶν τοῦ δρόμου. Κυνηγάει τὸν ἀνεψιό μου, ποὺ ἔρχεται, τὸ συμβολαιογράφο.

Ἡ Γεροντοκόρη.—Κύριε γιατρέ, κύριε γιατρέ, ἀκοῦτε ! Ἕνας ἄνθρωπος ποὺ δέχτηκε τούτην τὴ κατάσταση γιὰ νὰ γίνει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, θά χε ποτὲ τὸ θάρρος νὰ φαρμακώσει τὴν Καρμελίνα ;

Ὁ Γιατρός.—Ἡσυχᾶστε, ἡσυχᾶστε ... Μείνετε ἥσυχη. Ἐγὼ ἐδῶ εἶμαι ... Βλέπω τί γίνεται ... Νὰ ὁ κύριος συμβολαιογράφος.

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

(Οἱ ἴδιοι, ὁ Συμβολαιογράφος.)

(Μὲ μαύρη ζακέτα, κατάλευκος καὶ τρεμουλιαστός, ἔρχεται ὁ συμβολαιογράφος).

Ἡ Γεροντοκόρη.—Ἀκοῦς ; ἀκοῦς ; Ἡ Καρμελίνα χάθηκε. Ἐλπίδα δὲν ὑπάρχει. Ἐσὺ κι' ἐγὼ τὴ φαρμακώσαμε ... Αὐτὰ λέει ἡ θεία.

Ὁ Γιατρός. Ἀφῆστε τα, ἀφῆστε τα. Ὁ πόνος σᾶς τράνταξε τὰ νεῦρα : ὁρῖστε. Τὸ ξαναλέω : τὸ κακὸ εἶναι γνωστό, ὁλοφάνερο. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία. Ἐγώ, ποὺ 'μαι φίλος τοῦ σπιτιοῦ, σᾶς συμβουλεύω ὁμόνοια. Τὸ ἔργο μου τελείωσε. Δὲν ἔχει φάρμακα ἄλλα ἡ ἐπιστήμη. Μονάχα ἡ πίστη μένει, καὶ νά, ἐδῶ, ὁ αἰδεσιμώτατος. Λυπᾶμαι ποὺ δὲν μπορῶ νὰ μείνω περισσότερο. Δοῦλος σας.

Ὁ Συμβολαιογράφος.—Σεβασμιώτατε ἐμπιστεύομαι σὲ σᾶς. Δὲν ἔχω πιὰ τὴ δύναμη νὰ ὑποφέρω.

Ἡ Γρηά.—Νά ! Σᾶς λέω πάλι, κάνανε μάγια. Ἡ τέντα κουνήθηκε. Τὴν εἶδα, τὴν Καρμελίνα, σηκωμένη.

Ἡ Γεροντοκόρη.—Ὄχι, ὄχι θεία !..

Ἡ Γρηά.—Νά ! εἶναι ἀλήθεια ! Αὐτὴ ἡ ἴδια ἔρχεται ἐδῶ. Ἡ Καρμελίνα, κι' ἡ Μαρία Γκράτσια κι' ἡ Μπαχαρικοῦλα !..

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

(Οἱ ἴδιοι, ἐκτὸς ἀπ' τὸ γιατρό. Ἡ Πεντάμορφη, ἡ Μαρία Γκράτσια, ἡ Μπαχαρικοῦλα).

(Ἡ Πεντάμορφη ἐμφανίστηκε καὶ προχωρεῖ ἀκουμπισμένη στὴ Μαρία Γκράτσια καὶ στὴ Μπαχαρικοῦλα. Εἶναι ὠχρή, σὰ φάντασμα, μέσα σ' ἕνα φῶς ἀπόκοσμο).

Ὁ Ἐφημέριος.—Πλᾶσμα τοῦ Θεοῦ ... Τί θέλετε ; θὰ σκοτωθεῖτε !

Ἡ Γεροντοκόρη.—Μαρία Γκράτσια, τρελλάθηκες ; Γιατὶ σὲ βάλαμε κοντά της ;

Ἡ Γρηά.—Ἀφῆστέ την νὰ μιλήσει ! Ἀφῆστέ τη νὰ πεῖ τὴν ἐνοχή σας ! Ποιὰ δύναμη τὴ σήκωσε ! Πάλι μιλάει ἡ ἀλήθεια ! Καὶ πρέπει ἐσεῖς, νὰ τρέμετε !

Ἡ Πεντάμορφη.—Ἡ ἀφεντιά σας, ἀφῆστε τους ἥσυχους. Τὸν κύριο συμβολαιογράφο πού 'ναι τίμιος ἄνθρωπος καὶ τὴν καϋμένη του τὴν ἀδελφή ! Μόνον καλὸ μοῦ κάνανε, ὅλον τοῦτον τὸν καιρό. Κι' ἐγὼ σηκώθηκα γι' ἄλλο ... Ἡ Μαρία Γκράτσια δὲ φταίει. Κι' οὔτε ἡ μικρὴ ἡ Μπαχαρικοῦλα. Ἡ Μαρία Γκράτσια θύλασε τὸ Νῖκο. Κι' αὐτὸς τώρα κοιμᾶται ! Βλέπετε ; Κοιμᾶται ...

(Κάνει ν' ἀνασηκώσει τὸ παραπέτασμα καὶ τὴ χειρονομία της, τὴ συμπλη-

ρώνει ἡ Μπαχαρικοῦλα. *Φαίνεται ἡ λευκὴ κούνια ἀπ' τὴν μιὰ πλευρὰ τοῦ κοιτῶνα κι' ἀπ' τὴν ἄλλη τὸ κρεββάτι τῆς ἄρρωστης*). Καὶ δὲν ξαίρω πῶς νὰ εὐχαριστήσω τούτη τὴν ἅγια γυναῖκα ποὺ δίνει τὸ γάλα της στὸ παιδί μου ... Ἐγὼ τὸ γέννησα, μὰ δὲν εἶμαι πιὰ ἱκανὴ νὰ ζήσω, Αὐτὴ θὰ τὸ θρέψει ὥς ποὺ ν' ἀποκόψει ... Ἐγώ, θέλησα νὰ σηκωθῶ, κι' αὐτὴ δὲ φταίει ...

Μαρία Γκράτσια.—Ἀκοῦτε ! Ἐγὼ δὲ φταίω !..

Ὁ Βοηθός.—Παραλήρημα εἶναι. Μιλῆστε της ἐσεῖς σεβασμιώτατε.

Ἡ Γεροντοκόρη.—Μιλῆστε της ἐσεῖς ...

Ὁ Ἐφημέριος.—Κόρη μου ... Σὲ καίει ὁ πυρετός ... Τὰ μάτια σου λάμπουν ... Τρέμεις ὁλόκληρη ... Πρέπει νὰ πέσεις στὸ κρεββάτι !

Ἡ Πεντάμορφη.—Μὰ τὸ νοιώθω πὼς ἔχω πυρεττό ... καὶ πὼς τρέμω ὁλόκληρη, τὸ νοιώθω ... Καὶ πρὶν ἀκόμα γίνει νύχτα, θά 'χω πεθάνει.

Ὁ Ἐφημέριος.—Ὄχι, πλᾶσμα τοῦ Θεοῦ. Δὲ λέγονται αὐτά !

Ἡ Γεροντοκόρη.—Ὄχι, Καρμελίνα, δὲ λέγονται αὐτά ...

Ἡ Πεντάμομφη.—Δὲ λέγονται αὐτά, μὰ ἐγὼ τὰ ξαίρω ... Καὶ τί πειράζει ; Καθόλου δὲν πειράζει ... Ὁ Νῖκος μου κοιμᾶται κάτω ἀπὸ μιὰ στέγη. Αὐτὸ ἤτανε ὅλο ... Ἐγὼ μιὰ ἐνόχληση ἤμουν ...

Ὁ Βοηθός.—(*ζητώντας νὰ τὴν πάει πάλι πρὸς τὸν κοιτῶνα.*) Στὸ κρεββάτι ! Στό κρεββάτι !

Ἡ Πεντάμορφη.—Πέστε του ἐσεῖς, νὰ μὲ ἀφήσει !

(*Ὁ ἐφημέριος κι' ὁ βοηθὸς χειρονομοῦν μὲ ἀμηχανία. Ἡ πεντάμορφη, στηριγμένη ἀπ' τὴ Μαρία Γκράτσια, ἐξακολουθεῖ σὰν ἔκθαμπη*). Ἴσως πιστεύει πὼς δὲν τὸ βλέπω ὅτι εἶναι σωστὸ νὰ φύγω ; Πάντα ἕνα παράπονο στὸ σπίτι, καὶ πάντα ἕνα σούσουρο στὴ χώρα !.. Καὶ μήπως δὲν ἄκουγα κάθε μέρα τά πειράγματα γιὰ τὸν κύριο συμβολαιογράφο ; Τώρα ὁ Νῖκος γεννήθηκε κι' εἶναι μιὰ χαρά, ἕνα ἀγγελοῦδι ἀπ' τὸν παράδεισο. Ἡ ἀρχοντιὰ σας θὰ τὸ μεγαλώσετε καλά ... Καὶ γι' αὐτὸ ἐγὼ φεύγω εὐχαριστημένη. (*Μιὰ σιωπή*). Τὸ ἴδιο εἶναι πάντα, νὰ πεθάνει κανεὶς ἐδῶ ἢ ἐκεῖ ... Ἀλλὰ ἀφοῦ κρατιέμαι λίγο, θὰ μοῦ κάνετε τὴν τελευταία χάρη, θὰ μ' φήσετε ... (*Μακρυὰ σιωπή*). Σηκώθηκα γιατὶ εἶχα μιὰν ἔγνοια ... Μιὰ μονάχα ... Γιὰ κεῖνον τὸν ἄνθρωπο, ποὺ μ' ἔφερε ἐδῶ, πᾶνε τώρα ἕξη μῆνες καὶ μιὰ μέρα ... καὶ μιὰ μέρα—ναί,—ὅπως λέω ... Κι' εἶχε πεῖ πὼς θάκανε μιὰ σερενάτα γιὰ μένα, ἀφοῦ τέλειωνε μὲ τὴ δικαιοσύνη ... Τώρα, ἡ δικαιοσύνη—ὁ ἴδιος τό 'πε—πάνω ἀπὸ ἕξη μῆνες δὲ θὰ τὸν κρατήσει. Γιατὶ δὲν ἦρθε ἀκόμα ; Ἴσως τὸ βράδυ περιμένει ... γιὰ τὴ σερενάτα !

(*Κινιέται σιγὰ κι' ἀνεβαίνει μὲ κόπο τὰ σκαλοπάτια ὥς τὸ παράθυρο*).

Ὁ Ἐφημέριος.—Λέει γιὰ τὸν ἄνθρωπο τοῦ ὀρυχείου.

Ἡ Γρηά.—Γιὰ κεῖνο τὸ Μαῦρο τοῦ κάτεργου.

Ὁ Βοηθός.—Βέβαια, ἕξη μῆνες εἶπε αὐτός, ὅταν παραδόθηκε ... Μὰ πῶς τὸ θυμᾶται ... τὴν τελευταία στιγμή ;..

Ἡ Πεντάμορφη (*ποὺ κοίταξε ἔξω ἀπ' τὸ παράθυρο μὲ λαχτάρα, ξαναγυρίζοντας λυπημένη*). Ὄχι, κανεὶς δὲ φαίνεται στὸ στενὸ δρομάκο ... Πέφτει ἡ σκιά ... ἀλλὰ ἔχει μείνει στὸν οὐρανὸ μιὰ πνοὴ ἀπ' τὴν ἡμέρα ! (*Τρεκλίζει παρμένη ἀπὸ ρίγος*).

Μαρία Γκράτσια.—Καθεῖστε, τουλάχιστον.

Ὁ Βοηθὸς (*πλησιάζοντας μὲ τὸ κάθισμα*). Καθεῖστε.

Ἡ Πεντάμορφη.—Ἀκόμα εἶναι ἐδῶ τὰ χελιδόνια, ὅπως ἔλεγε ἐκεῖνος. Ἀλλὰ κρύβονται ὁλοένα γιατὶ πλησιάζει ὁ ἑσπερινός ... Ὄχι, ὄχι ... Ἐνόμισα ... Κι' ὅμως δὲν μπορεῖ νὰ ἔκανε λάθος ... Δὲν εἶναι ἄνθρωπος, ποὺ γελιέται ! Κι' ἂν λέει κάτι, αὐτὸ ἤτανε κι' αὐτὸ θὰ εἶνε ! Τώρα, ἂν εἶχα δύναμη, θάθελα μπρὸς σ' ὅλους, ὅσους μὲ βοήθησαν σ' αὐτὸ τὸ σπίτι, νὰ γονατίσω, νὰ φιλήσω τὰ πόδια τους προτοῦ φύγω. Μὰ μπρὸς σ' ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπο, πιότερο ἀπὸ ὅλους ... Γιατὶ δίχως αὐτόν, δὲ θὰ μοῦ ἦταν εὔκολο τοῦτο τὰ ταξίδι. Κι' ὁ Νῖκος θὰ χανότανε.

Ὁ Ἐφημέριος.—Κόρη μου, μπορεῖ αὐτὸς ν' ἀργήσει ... Καλλίτερα νὰ πλαγιάσεις πάλι ...

Ἡ Γεροντοκόρη.—Ὁ ἄνθρωπος τοῦ ὀρυχείου δὲν μπορεῖ νὰ ξαίρει.

Ἴσως ἔρθει αὔριο ... ἴσως μεθαύριο ... Ἡσύχασε Καρμελίνα !

Ἡ Πεντάμορφη.—Ὄχι, ὄχι. Ἀφεῖστε με. Μόλις νυχτώσει, θά 'ναι ἐδῶ. Σιωπή, σιωπή. Νομίζω ἀκούω βήματα στὸ δρόμο ... Ὄχι ; ἀκόμη λίγο ... Μένουν ἀνταύγειες ρόδινες στὸν οὐρανό ... Τώρα ποὺ πάλι ξεκινάει τ' ἀμάξι γιὰ νὰ πάει ἀπ' τὴ μιὰ χώρα ὥς τὴν ἄλλη ... τώρα ποὺ τὸ πανηγύρι εἶναι ἐκεῖ ψηλά, στήν κορυφή, ἢ κάτω στὴ κοιλάδα ... Καὶ πηγαίνει ἡ Πεντάμορφη στὸ λευκὸ μεγάλο δρόμο, περπατάει στὰ μονοπάτια καὶ στὰ βουνά, κι' οἱ ρόδινες σκιὲς τὴ συντροφεύουν στὸν ἀέρα ...

Ὁ Ἐφημέριος.—Χάνεται τὸ πνεῦμα της σὲ λόγια κενά !

Ἡ Γρηά.—Ὄχι λόγια κενὰ ! Θυμᾶται τοὺς δρόμους τῆς ἁμαρτίας της.

Ἡ Πεντάμορφη (*σὲ παραλήρημα*). Νά ! Νά ! Πάλι μὲ φωνάζουν μὲ θέλουν, μὲ ζητᾶνε ! Τί πλῆθος στὸν ἥλιο γιὰ τὴ γιορτὴ τοῦ Ἁγίου !.. Εἶναι χωριάτες, εἶναι ἐπιστάτες, ἔμποροι. Πῶς φωνάζουν γιὰ τὴν ἀγορά ... (*προσπαθεῖ νὰ σηκωθεῖ*).

Μαρία Γκράτσια.—Καρμελίνα !

Μπαχαρικοῦλα.—Καθεῖστε ἥσυχα !

Ἡ Πεντάμορφη.—Βέβαια ... Τώρα τέλειωσε .. Τίποτε δὲν εἶμαι παρὰ πνοή. Ὄχι τὰ χέρια ! Ὄχι τὰ χέρια ! Σᾶς συγχωρῶ, ἀλλὰ μὴ μὲ ἀγγίζετε ! Εἶμαι πάλι τὸ δουλάκι ... Νὰ σκουπίζω τὸ σπίτι ... Τραγουδάω ...

Ἡ Γρηά.—Ἀκοῦτε ; Ἀκοῦτε ; Βέβαια ὁ Θεὸς θὰ ἐκδικηθεῖ.

Ἡ Πεντάμορφη.—Κύριε, μικρὸ δουλικὸ θὰ μείνω ! Καὶ κανεὶς ἄλλος δὲν εἶναι παρὰ ὁ Νῖκος στὸ ταξίδι μου ! Ποιὸς μοῦ λέει : «ναί» τόσο μακρυά ... Εὐχαριστῶ τὸν οὐρανὸ γιὰ τοῦτο μου τὸ πέρασμα ! Ὁρῖστε ! Κοιμᾶται ! Βλέπετε ; Κοιμᾶται ἥσυχος. Εἶναι σωστὸ νὰ μείνω ἐγὼ ἐδῶ, νὰ περιμένω ... (πνίγεται) Ἄ !

Μπαχαρικοῦλα.—Καρμελίνα !

Ἡ Πεντάμορφη.—Ὦ ! ἄνθρωπε ποὺ ἔρχεσαι. Ἔλα μὲ βῆμα διαστικό ... Ἐγὼ ἔκανα γιὰ σένα ὅ,τι μποροῦσα ... Ὡς τὸ τέλος σὲ περίμενα !

(*Ἀκούγοντας νάρχεται ἀπ' τὸ δρόμο, τὸν ἦχο μιᾶς ἁρμόνικας*)

Ἄ ! Νά, Νά ! ἔφτασε ! Τώρα σ' ἀκούω !.. Ἀντίο ! Ἀντίο ! Ἡ μουσική ... ἡ μουσική ...

Ὁ Ἐφημέριος.—Μὰ πῶς ; Αὐτός ;... Εἶναι δυνατό ;...

Ὁ Βοηθός.—Αὐτός ! Δὲν ἀκοῦτε ; Τοῦ ὀρυχείου ;

Ἡ Πεντάμορφη (*Μὲ τὴν τελευταία πνοή*) Τὸ ἤξαιρα πὼς μόλις νύχτωνε θὰ ἐρχόταν !... Βλέπεις πόσα ἀστέρια ἀνάψανε !.. Ἕνα τσαμπὶ ἀπὸ ἀστέρια, ὅπως μοῦ εἶπε ... Καὶ νά, τὸ ρίχνω κάτω !.. (*σηκώνεται ὄρθια, γιὰ νὰ φτάσει μὲ τὸ χέρι τ' ἀστέρια. Τὸ πρόσωπό της λάμπει ἀπὸ φῶς ἁγνό. Ἔπειτα σωριάζεται δίχως ζωή*).

Μπαχαρικοῦλα.—Ὦ ! Πάει ! Ἔφυγε !..

(*ἀκούγεται ἡ καμπάνα τοῦ ἑσπερινοῦ*

Ὁ Ἐφημέριος.—Ἔσβυσε.

ΑΥΛΑΙΑ

ΤΕΛΟΣ

Μετάφρ. ΑΛΚ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΜΗΝΑΣ

Ὅπως προαναγγείλαμε στὸ ὄγδοο φύλλο μας, τὸ ἐρχόμενο τεῦχος τῶν «Νέων Ρυθμῶν» θἄναι ἀφιερωμένο στὸν ἀρχηγὸ τῆς συναισθηματικῆς σχολῆς ζωγράφο Βαλσάμ καὶ στὸ κίνημα τοῦ συναισθηματισμοῦ γενικώτερα.

Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ φιλοδοξοῦμε νὰ δώσομε μιὰ συγκεντρωμένη θεώρηση τῆς ὡς τὰ τώρα προβολῆς τῶν ἀρχῶν τοῦ συναισθηματισμοῦ τόσο στὴν Ἑλλάδα, ὅσο καὶ στὸ ἐξωτερικό, ποὺ σκοπὸ ἔχουν νὰ πραγματοποιήσουν τὸ παγκόσμιο αἰσθητικὸ αἴτημα τῆς μεταφορᾶς τῆς τέχνης στὸ οὐσιαστικὸ καὶ ἀνθρώπινο βάθρο της, συγκεραίνοντας τὰ πιὸ τολμηρὰ ἐκφραστικὰ μέσα μ᾽ ἐκεῖνα τῆς ὑγιοῦς κι᾽ ἀνανεωμένης παραδόσεως.

Τὴν ἀφορμὴ στὴν ἔκδοση τοῦ εἰδικοῦ αὐτοῦ τεύχους τῶν «Ν. Ρυθμῶν», μᾶς τὴ δίνει: α.᾽) ἡ εὐκαιρία τῆς νέας ἐκθέσεως ἔργων ζωγραφικῆς τοῦ ἐκλεκτοῦ ζωγράφου Τάκη Βαλσάμ, ποὺ ἀρχίζει στὸν «Παρνασσὸ» στὶς 9 Φεβρουαρίου καὶ β.᾽) ἡ ἐξαιρετικὴ ἐξάπλωση τῶν ἀρχῶν τοῦ συναισθηματισμοῦ τόσο στὴν Ἑλλάδα, ἀνάμεσα ἰδαίτερα στοὺς πιὸ προικισμένους νέους μας, ὅσο καί στὰ πιὸ ἀξιόλογα καλλιτεχνικὰ κέντρα τῆς Εὐρώπης (Ἰταλία, Γαλλία, Βέλγιο κ.λ.π.), μὲ τὰ ὁποῖα οἱ «Ν. Ρυθμοὶ» βρίσκονται σὲ ἐγκάρδια πνευματικὴ ἐπαφή, ἀνταλλάσσοντας τὴ συνεργασία καὶ τὴν κοινὴ ἐπιδίωξη συγγενικῶν τάσεων αἰσθητικῶν.

Ἡ ἔκθεση τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ συναισθηματισμοῦ θὰ προκαλέσει νέα εὐρύτατη συζήτηση γιὰ τὴ ρωμαλέα καὶ σταθερὴ γραμμὴ ποὺ ἔφερε ἡ τόσο ποιητικὴ καὶ ἰσορροπημένη τεχνοτροπία του, παρουσιάζοντας καινούργιους πίνακες ποτισμένους ἀπὸ τὴν ὀνειρώδη χρωματιστὴ τόλμη τοῦ ζωγράφου, ζωντανοὺς καὶ καθαροὺς ἀπὸ ἕνα σχέδιο τόσο ρεαλιστικὸ καὶ μαγικὸ μαζύ, τόσο ἰσόρροπο καὶ μοντέρνο, καὶ ἀνοίγοντας στὴ ζωγραφικὴ μας, ποὺ ποδοπατοῦν στόνομα τῆς χωρὶς πνοὴ καὶ ταλέντο ἀσυδοσίας τους, οἱ διάφοροι ταχυδακτυλουργοί, νέους δρόμους, ὅσο δὲ συλλογίστηκε κανένας προγενέστερός του φαρδεῖς, σταθεροὺς καὶ πλημμυρισμένους ἀπὸ μέλλον. Παράλληλα, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τοῦ πνεύματος καὶ τῆς τέχνης, ποὺ ἔνιωσαν ἐγκαίρως τὴ σημασία τοῦ συναισθηματισμοῦ, τὸν πρωταρχικὸ ρόλο ποὺ παίζουν στὴν ἐξυγίανση καὶ τὴν ἀνανέωση τῆς τέχνης οἱ ξεκαθαρισμένες μορφὲς δημιουργίας ποὺ παρουσιάζουν, ἀκόμα καὶ οἱ πρωτεργάτες τοῦ ἐπιτελείου τῆς κινήσεώς μας, θὰ πάρουν τὴν εὐκαιρία νὰ ἀνασκοπήσουν τὴν ὡς τώρα πορεία τους, τὰ κείμενά του καὶ νὰ δώσουν μιὰ νέα ἐνήμερη εἰκόνα τῶν ἀπόψεών τους. Σὲ συνδυασμὸ δὲ μὲ τή συνεργασία προσωπικοτήτων τοῦ ἐξωτερικοῦ, ποὺ θὰ συνεργάζωνται στὸ εἰδικὸ τοῦτο φύλλο μας, θὰ παρουσιάζομε καὶ μιὰ συγκριτικὴ ταξινόμηση τῶν συγγενικῶν σύγχρονων τάσεων τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὑπογραμμίζοντας τὴν πρωτοπόρα διαδρομὴ τοῦ συναισθηματισμοῦ σὲ ὅλες αὐτὲς τὶς νέες τάσεις τοῦ μεταπολεμικοῦ κόσμου, προσκαλοῦμε ὅλους τοὺς ἔκτακτους συνεργάτες μας, στοὺς ὁποίους δὲν μποροῦμε εἰδικὰ καὶ ὀνομαστικὰ νἀπευθυνθοῦμε καὶ ὅλους τοὺς ἀναγνῶστες τοῦ περιοδικοῦ μας, ἐὰν ἔχουν κάποια ἀξιόλογη ἄποψη, γνώμη ἢ παρατήρηση ἀκόμα κι᾽ ἀντίθετη μὲ τὶς ἀπόψεις μας, νὰ μᾶς τὴν στείλουν ἐγκαίρως, γιατὶ ὄχι μόνο δὲ θὰ διστάσομε νὰ τὴ δημοσιεύσομε, ἀλλὰ ἴσα ἴσα θὰ τὸ κάμομε μὲ ἰδιαίτερη ἀκόμα εὐχαρίστηση, ἔχοντας τὴν πίστη πὼς κάτω ἀπὸ τὸ πεντακάθαρο φῶς τῆς ἐλεύθερης κι᾽ ἀνεμπόδιστης συζητήσεως, θὰ προκύπτει ὁλοένα καὶ πιὸ θριαμβευτικὴ ἡ κατάφαση, γιὰ τὴν τόσο στερεὰ θεμελιωμένη αἰσθητική μας κατεύθυνση.

⊙

Οἱ συνεργασίες ποὺ στέλλονται ἀκατάπαυστα στὸ περιοδικό μας, συνοδευόμενες οἱ περισσότερες ἀπὸ φανατικὲς καὶ ἐπίμονες ὁμολογίες ἀγάπης καὶ θαυμασμοῦ γιὰ τὸ συναισθηματισμὸ καὶ τοὺς πρωτεργάτες του, ἔχουν τὸ ἰδιαίτερο χαρακτηριστικὸ πὼς ἀποστέλλονται μὲ τὸν πόθο καὶ τὴν προϋπόθεση πὼς ἀποτελοῦν πραγματικὰ μιὰ συνεισφορὰ στὴν αἰσθητικὴ ἔκφραση ποὺ καθιερώνει ὁ συναισθηματισμός. Ἀνάμεσα στὶς συνεργασιες αὐτὲς τῶν ἄγνωστων φίλων μας ὑπάρχουν ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέροντα κείμενα καὶ προσπάθειες ποὺ περικλείνουν ἀληθινὲς μελλοντικὲς δυνάμεις στὴν τέχνη μας. Ἡ χαρά μας εἶναι ἀφάνταστη ὅταν μέσα στὰ φιλικὰ αὐτὰ χειρόγραφα. ποὺ μᾶς ἔρχονται ἀπ᾽ ὅλα τὰ μέρη ποὺ ὑπάρχουν ἀδέλφια μας Ἕλληνες, ἀναπηδοῦν σελίδες ἀνθρώπων ποὺ ἔχουν τὸ τάλαντο τοῦ δημιουργοῦ καὶ εἶναι κατάλληλες νὰ δοῦν τὸ φῶς ἀπὸ τὶς σελίδες τοῦ περιοδικοῦ μας.

Ὅμως θὰ σημειώσουμε μὲ λύπη μας, πὼς τὰ φρικτὰ ὑπόλοιπα τοῦ σουρεαλισμοῦ καὶ τοῦ ἑρμητισμοῦ, δὲν λείπουν πάντα ἀπὸ τοὺς νέους μας, ποὺ δὲν ἔχουν ἀκόμα ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ μιὰ τέλεια ψεύτικη κι᾽ ἐξωφρενικὴ γοητεία, ποὺ σόλο τὸ μεσοπόλεμο κατόρθωσε νὰ ἀφαιρέσει ἀπὸ τὴν τέχνη κάθε δροσεράδα καὶ οὐσιαστικὸ περιεχόμενο καὶ τὴν ἐπέταξε σὰν ἄχρηστο κουρέλι στὴν ἀνθρώπινη ἀνυποληψία. Ὁ ἀγώνας μας ἐναντίον τῆς τεχνικῆς αὐτῆς, ποὺ σὲ τόσο κίνδυνο ἀπομονώσεως καὶ αὐτοκαταστροφῆς ἔθεσε ὁλόκληρο τὸ οἰκοδόμημα τῆς δημιουργίας, εἶναι ἀνάλγητος κι᾽ ἀσυμβίβαστος. Οἱ νέοι ἂς τὸ ἔχουν τοῦτο σοβαρὰ ὑπ᾽ ὄψει τους, γιατὶ θἄμαστε πάντα αὐστηροὶ καὶ ἄτεγκτοι πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτή. Ποῦ θὰ πᾶμε μὲ τὸν κουρνιαχτὸ τῶν κενῶν λόγων, τῆς ἀσύδοτης φρασεολογίας, ἀπὸ τὴν ὁποία δὲν ἀπόμεινε κανένα ὑπόστρωμα ζωῆς καὶ χυμοῦ ἀνθρώπινου ; Τὶ γυρεύουν πιὰ οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὴ θεία ἐνόραση τῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας, ὅταν ὅλη αὐτὴ ἡ ἱεροτελεστία καταντάει λογοπαίγνιο, συμβατικὴ ἀνάλυση, διάλυση ἤχου καὶ λόγου, καταστροφὴ ἀντικειμένου καὶ ὑπαρκτοῦ, συναγωνισμὸς ἀκατάσχετης φλυαρίας, ἀπ᾽ τὴν ὁποία δὲν ἀναπηδάει ἡ λαμπρότητα τῆς πραγματικῆς πηγῆς καὶ τῆς ρεαλιστικῆς ὑπάρξεως ; Προσοχὴ μεγάλη, νέοι, ἐσεῖς ποὺ κρατᾶτε στὰ χέρια σας τὸ μελλοντικὸ θησαυρὸ τῆς καλλιτεχνικῆς χαρᾶς. Γιὰ τὴν ἄπειρη ἀκόμα ἀγνότητά σας, δὲν ὑπάρχει μεγάλη καὶ καθαρὴ γραμμὴ διαχειρισμοῦ ἀπὸ τὰ ξεκαθαρισμένα τολμηρὰ ὑποδείγματα τοῦ συναισθηματισμοῦ καὶ τὶς ἐκκωφαντικὲς σειρῆνες τῶν ὕπουλων ἀλχημιστῶν τῆς μαγικῆς κυριαρχίας, ἢ τῶν χλωμῶν θανατηφόρων πλασμάτων τῆς μεταφυσικῆς. Σταθεῖτε σίγουροι κι᾽ ἀποφασιστικοὶ γιὰ νὰ γυρίσουμε ὁριστικὰ τὸ ρεῦμα τῆς τέχνης πρὸς τὴν ἀληθινὴ δημιουργία, καὶ νὰ παραδώσουμε τὴν καλλιτεχνικὴ δημιουργία στὴ μεγάλη πατρίδα της, στὸν ἄνθρωπο καὶ στὴν παρηγοριά του.

⊙

Ἀπὸ κάμποσο καιρὸ καὶ μάλιστα στὰ τελευταῖα μεταπολεμικὰ χρόνια, ἀκούγεται ἀνάμεσα στοὺς ξένους, ποὺ δείχνουν ἐνδιαφέρο καὶ δραστηριότητα γιὰ τὴν διάδοση τῆς ἑλληνικῆς κουλτούρας καὶ τὸ ὄνομα τοῦ κ. Antonello Colli. Ὁ νέος αὐτὸς φίλος τῆς Ἑλλάδας, ἐξέδιδε ἐπὶ δυὸ χρόνια στὴ Ρώμη τὸ λογοτεχνικὸ περιοδικὸ «Lettere» τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ ὁποίου ἦταν ἀφιερωμένο στὴν ἑλληνικὴ τέχνη καὶ γενικὰ ὁλόκληρο εἶχε γιά πνευματικό του σκοπὸ τὴν πνευματικὴ ἐπικοινωνία Ἑλλάδας-Ἰταλίας, ποὺ ἦταν γνωστὸ στὸ ἀθηναϊκὸ κοινὸ κι᾽ ἀπ᾽ τὶς σελίδες τοῦ ὁ ποίου εἶχαν φανεῖ πολλὰ ἐνδιαφέροντα κείμενα.

Ὁ κ. Κόλλι εἶναι ἕνας ἐξαιρετικὸς κι᾽ ἀκούραστος διανοούμενος, μελετητὴς καὶ γνώστης τῆς κλασσικῆς ἑλληνικῆς λογοτεχνίας, ἀλλὰ καὶ ἀληθινὸς γνώστης τῶν νέων ἑλληνικῶν, ποὺ δὲν κουράζεται ποτὲ νὰ προσφέρει τὸ ζωηρὸ καὶ ἐνεργητικότατο ἑαυτό του ὁλόψυχα καὶ εἰλικρινὰ

στὸ νὰ γνωρίσει τὸν πνευματικὸ πολιτισμό μας στὴ χώρα του. Μετάφρασε ἀρχαῖες τραγωδίες καὶ τὸν Ἀριστοφάνη στὴ γλώσσα του, μὲ τρόπο ποὺ προκάλεσε ἐξαιρετικὴ ἐντύπωση στὴν Ἰταλία σὲ βαθμὸ ποὺ νὰ θεωρηθοῦν τὰ κείμενά του ἐτοῦτα ἀνώτερα ἀπὸ κεῖνα τοῦ Ρομανιόλι, σκηνοθέτησε ὁ ἴδιος (ποὺ εἶναι καὶ ἀξιόλογος θεατρικὸς συγγραφέας) κλασσικὰ ἑλληνικὰ θεατρικὰ ἔργα, τελευταῖα μάλιστα ἀνέβασε στὸ Σὰν Κάρλο τῆς Νεαπόλεως τὶς «Ἐκκλησιάζουσες» τοῦ Ἀριστοφάνη μὲ ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία. Τὸ περιοδικό μας πολλὲς φορὲς βρῆκε τὴν εὐκαιρία νὰ σημειώσει τὸ ὄνομά του, συνδεμένο μὲ τὴν ὡραία του δράση, γύρω ἀπ' αὐτὴ τὴν πνευματική του προσφορά, μὲ τὴν ὁποία πάντα ἐπιδιώκει τὴ διάδοση τοῦ πνευματικοῦ μας κεφαλαίου στὴ χώρα τους. Οἱ δεσμοί μας ἦταν καθαρὰ τυπικοί, προερχόμενοι ἀπὸ τὴ συνάντηση τῶν ἴδιων πόθων μας νὰ ἐπιτύχουμε μιὰ ἐπικοινωνία, μὲ χῶρες καὶ λαούς, ποὺ τόσους δεσμοὺς καὶ συγγένειες παρουσιάζουν στὴν πολύχρονη ἱστορία τους.

Τὸν τελευταῖο καιρὸ ὁ κ. Κόλλι, ἔξοχος ἑλληνιστὴς καὶ ἀκούραστος συμπαραστάτης κάθε ὡραίας κινήσεως, ἔδειξε αὐθόρμητα καὶ δίχως καμμιὰ παρακίνηση ἕνα συγκινητικὸ ἐνθουσιασμὸ γιὰ τοὺς «Νέους Ρυθμούς», τὶς αἰσθητικές του ἐπιδιώξεις καὶ τὴν ἐργασία τῶν συνεργατῶν τους. Μὲ ἄρθρα του σὲ περιοδικὰ κι' ἐφημερίδες, στὰ ὁποῖα συνεργάζεται, μὲ ὁμιλίες του στὸ ραδιόφωνο τῆς Ρώμης, ὅπου διαθέτει εἰδικὴ ὥρα γιὰ τὴν πνευματικὴ δραστηριότητα τῆς Ἑλλάδας, ἐκφράστηκε μὲ ἐνθουσιασμὸ γιὰ τὴν ἐργασία τοῦ Βαλσάμ, τῆς Μπούμη, τοῦ Παππᾶ, τοῦ Δημάκη, τοῦ Σφακιανάκη καὶ ἄλλων. Ἀκόμα καὶ στὴν ὑπόθεση τοῦ κ. Ποντάνι πῆρε μιὰ θέση τόσο αὐστηρὴ καὶ σοβαρή, ὥστε ἐκτὸς ποὺ τὸν ξετίναξε μὲ ἄρθρα του, τὸν ἀποκαλεῖ ἀσήμαντη σκιὰ τοῦ κ. Λαβανίνι.

Τὸ περιοδικό μας εἶναι περήφανο ποὺ διαθέτει τέτοιους φίλους στὸ ἐξωτερικό, καὶ μὲ ἐξαιρετικὴ εὐτυχία ἀναγγέλλει πὼς ὁ κ. Κόλλι ἀνήκει πιὰ στὸ ἐπιτελεῖο τῶν τακτικῶν του συνεργατῶν. Ἡ ἑλληνικὴ τέχνη εἶναι εὐτυχὴς ποὺ διαθέτει τέτοιους κήρυκες σὲ μεγάλα εὐρωπαϊκὰ κράτη. Ὅπως δὲ τώρα μᾶς προαναγγέλλει τὴν ἐπανέκδοση τοῦ περιοδικοῦ του «Lettere», ποὺ θἄναι κατὰ τὸ πλεῖστο ἀφιερωμένο στὴν ἑλληνικὴ πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ παραγωγή, δὲ βρίσκουμε λόγους νὰ ἐκφράσουμε τὴ χαρά μας γιὰ τὸ νέο σύμμαχο ποὺ θὰ διαδόσει καὶ θὰ γνωρίσει μὲ τόση ἀκρίβεια, γνώση καὶ ἐνθουσιασμὸ τὴ νεώτερη λογοτεχνία μας.

⊙

Ο πρόεδρος τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Ο.Η.Ε., φιλιππινὸς ἡγέτης Κάρλος Ρόμουλο, ἐπιθεωρῶντας στὴ Ν. Ὑόρκη, μιὰ συγκέντρωση ἀπὸ 700 παιδιὰ διαφόρων χωρῶν, ποὺ ὕστερα ἀπὸ διαγωνισμό, πέτυχαν νὰ πᾶνε ἐκεῖ καὶ νὰ σπουδάσουν ὅλα μαζὶ γιὰ ἕνα χρονικὸ διάστημα, φιλοξενούμενα ἀπ' τὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες, εἶπε μερικὰ πράγματα, ποὺ ἀξίζει νὰ τἀκούσουν ἐκτὸς ἀπ' τὰ παιδιὰ καὶ οἱ μεγάλοι. Εἶπε :

«Κοιτάξτε με, εἶμαι ἕνας ἀνθρωπάκος, ποὺ μπορεῖ νἄχει ἐμφάνιση κωμική, γιὰ πολλοὺς ἀπὸ σᾶς. Ἴσως νὰ μὴ γνωρίζετε ὅλοι σας τὴν πατρίδα μου, τὶς Φιλιππίνες, κάπου ἐκεῖ στὸν Εἰρηνικὸ Ὠκεανό, θὰ τὴ συναντήσατε ὅμως στὸ γεωγραφικὸ χάρτη. Ἐκεῖ ζοῦν ἄνθρωποι, ποὺ δὲν εἶναι ντυμένοι κατὰ τὸν εὐρωπαϊκὸ ἢ ἀμερικάνικο τρόπο. Ἀλλά, δεῖτε ἐμένα ! Εἶμαι, ὅπως βλέπετε, ντυμένος καθὼς πρέπει, ἂς κατάγομαι ἀπὸ μιὰ τόσο μακρινὴ καὶ ἀπρόσιτη χώρα. Ἀλλά, εἴτε ντυμένος εὐρωπαϊκά, εἴτε ὄχι, ἔχω κι' ἐγὼ μιὰ ψυχή, ὅπως ἔχετε καὶ σεῖς. Ὅλοι οἱ ξένοι ἔχουν ψυχὴ καὶ δὲν εἶναι ἕνας στὴ γῆ ἐπάνω, ποὺ νὰ μὴν ἔχει ἀνεπτυγμένο τὸ αἴσθημα τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας καὶ τῆς ἀτομικῆς προσωπικότητας. Ὅταν νιώσετε καλὰ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, κι' ὅταν ἀποδεχθῆτε τὶς συνέπειές του, τότε, θὰ συμβάλετε στὴν εἰρήνη τοῦ κόσμου, περισσότερο ἀπὸ ὁποιαδήποτε διεθνῆ πολιτικὴ συμφωνία. Γιατὶ βάση τῆς διεθνοῦς εἰρήνης καὶ τῆς διεθνοῦς ἀλληλοκατανοήσεως, εἶναι ὁ σεβασμὸς τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, ὁποιαδήποτε κι' ἂν εἶναι ἡ φυλή, ἡ θρησκεία καὶ τὸ χρῶμα τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ ἔχει αὐτὴ τὴν ψυχή. Ἂν μπορέσετε, παιδιά μου, νὰ διαδόσετε στὶς τάξεις τῶν σχολείων σας, στὶς χῶρες σας ὅταν θὰ ἐπιστρέψετε, καὶ ὅπου μπορεῖ ὁ ἄγνὴ φωνή σας ν' ἀκουσθεῖ, τὰ ἁπλά μου ἐτοῦτα λόγια, ὅταν μπορέσετε νὰ λέτε γιὰ κάθε ἄνθρωπο, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὶ ροῦχα φορεῖ, τὶ γλῶσσα μιλεῖ καὶ τὶ χρῶμα ἔχει : «καὶ αὐτὸς ἔχει ψυχή, καὶ αὐτὸς εἶναι ἄνθρωπος ὅπως ἐγώ», τότε, θὰ ὑπάρξει ἐλπίδα νὰ βαδίσει ἡ ἀνθρωπότητα πρὸς τὴν παντοτινὴ εἰρήνη».

Κάθε σχόλιο γιὰ τὸ παραπάνω Εὐαγγέλιο τῆς πανανθρώπινης ἀγάπης, θὰ ἦταν ἴσως ἀσέβεια. Εἶναι καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὰ κείμενα ποὺ δὲ συζητιοῦνται, μὰ ποὺ σὲ κάμουν πολὺ νὰ σκέπτεσαι. Ὄχι μόνο ἔχει «ψυχὴ» ὁ μικρὸς τὸ δέμας πολιτικὸς αὐτὸς ἡγέτης τῶν ἐξωτικῶν νησιῶν τοῦ Εἰρηνικοῦ, ἀλλὰ καὶ ξεπερνᾶ εἰς μέγεθος πολλοὺς ἀλλοεθνεῖς «γίγαντες» συναδέλφους του.

⊙

Πρὶν λίγες μέρες συνελήφθη ἀπ' τοὺς ἀστυφύλακες ἕνα παιδὶ δεκαπέντε χρονῶ, ποὺ καιροφυλακτῶντας νύχτα σὲ μιὰ διασταύρωση ἀθηναϊκῶν δρόμων μένα πιστόλι στὸ χέρι κι' ἕνα φίμωτρο, περίμενε γιὰ νὰ ἐπιτεθεῖ, νὰ κακοποιήσει, καὶ νὰ ληστέψει διαβάτες. Οἱ ὁμολογίες του στὴν ἀνάκριση, ρίχνουν τόσο δυνατὸ φῶς στὶς εὐθῦνες ὅλων μας γιὰ τὸ κατάντημά του, ὥστε μᾶς κάνει ἀληθινὰ νὰ ντραποῦμε. Εἶπε πάνω κάτω τὸ μικρὸ μπακαλόπαιδο : «Πήγαινα στοὺς κινηματογράφους, ἐκεῖ ἔβλεπα κάθε μέρα πὼς στήνουν ἐνέδρες γιὰ μιὰ ἐπίθεση, πὼς φιμώνουν ξαφνικὰ τὸ θῦμα, πὼς τὸ σκοτώνουν ἐν ἀνάγκῃ, γιὰ νὰ τὸ ληστέψουν, πὼς τακτοποιοῦν ὕστερα τὴ δουλειὰ γιὰ νὰ μὴν τοὺς βρεῖ μπελᾶς. Τρελλαινόμουν γιὰ τέτοια ἔργα μὲ γκάγκστερς ! Ὕστερα ἀγόραζα τὸ ληστρικὸ περιοδικὸ «Τὰμ-Τάμ», καὶ τἄμαθα ὅλα στὴν ἐντέλεια ! Προμηθεύτηκα κι' ἕνα πιστόλι καὶ πῆγα νὰ δοκιμάσω ...» Κι' ἂν δὲ δοκίμασε, αὐτὸ ἔγινε—ἂν πιστέψομε αὐτὸ τὸ ἀπολωλὸς πρόβατο—γιατὶ ἀκόμα δὲν εἶχε ὁλότελα διαφθαρεῖ, ὅπως νόμιζε. Τοῦ ἀπόμεινε κάποιο ἴχνος καρδιᾶς, ποὺ τὸν ἀγκύλωνε καὶ τὸν πονοῦσε. Γιατὶ δὲν εἶναι καὶ ἀπόλυτα κατορθωτὸ νὰ διαφθείρεις ἕνα ἑλληνόπουλο, ὅσο εὐφάνταστο καὶ ἀπροστάτευτο καὶ ἂν εἶναι. Τὸ προστατεύουν οἱ κλιματολογικοὶ ὅροι, ἡ κληρονομημένη ἀνθρωπιά του. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα δὲν εἶναι ἡ ἀντίσταση ποὺ μπορεῖ νὰ προβάλει ἡ παιδικὴ ψυχὴ στὶς λογῆς λογῆς παγίδες ποὺ εἶναι στημένες παντοῦ καὶ ὀσφραίνονται τὸ πέρασμά του. Τὸ ζήτημα εἶναι γιατὶ νὰ ὑπάρχουν αὐτὲς οἱ παγίδες ; Γιατὶ νὰ τοὺς ἐπιτρέπεται νὰ διαφθείρουν τὴ νεότητα. Εἴτε μὲ χρωματιστὰ φῶτα καὶ τεράστιες εἰκόνες ἀντιπαιδαγωγικὲς παρουσιάζονται στοὺς «εἰδικοὺς» κινηματογράφους ποὺ πλημμυροῦν ἀπὸ παιδιά, εἴτε μὲ φοβερὰ ἐξώφυλλα κραυγαλέα στὰ περίπτερα ὡς περιοδικά, εἶναι δημόσιος κίνδυνος, τοῦ ὁποίου τὸν κώδωνα εἴμαστε οἱ χιλιοστοὶ παὺ σημαίνομε. Κάποτε εἶχε σηκωθεῖ ὁλόκληρη σταυροφορία ἐναντίον τῶν ληστρικῶν ντόπιων ἀναγνωσμάτων, ποὺ κατόρθωσε τελικὰ νὰ τὰ ἐξαφανίσει ἀπ' τὸ πρόσωπο τῆς ἑλληνικῆς γῆς. Καὶ κεῖνα τά εἰκονογραφημένα ἔντυπα, μὲ τὰ κατορθώματα τῶν φουστανελάδων μας, ἦταν ἐπὶ τέλους κάτι πού, κακὰ ψυχρὰ καὶ μαῦρα, μύριζε θυμάρι, ἑλληνικὴ λεβεντιὰ καὶ πολλοὶ ἥρωές τους ἦταν κι' ἱστορικὰ πρόσωπα. Ἡ ζημιά τους στὴν ἑλληνικὴ νεότητα καὶ μάλιστα τῶν πόλεων, ἦταν ἐντελῶς ἀσήμαντη. Δὲν σημαίνει τὸ ἴδιο μὲ τὰ σημερινὰ «Τὰμ-Τὰμ» καὶ τοὺς «εἰδικοὺς» κινηματογράφους, ποὺ διδάσκουν μὲ τὸ νὶ καὶ μὲ τὸ σῖγμα στὰ παιδιὰ τῶν πόλεων πὼς νὰ γίνουν λωποδύτες καὶ ἐγκληματίες. Ἡ περίπτωση τοῦ μπακαλόπαιδου, θἄπρεπε νὰ συγκινήσει τὸν κλάδο τῶν ἑλλήνων παιδαγωγῶν, ὄχι λιγότερο ἀπὸ τὸ ζήτημα τῶν μισθῶν καὶ τῆς διαβαθμίσεως.

⊙

Ἀπὸ τὴ διαμάχη Στράτη Μυριβήλη—Πέτρου Χάρη, ποὺ παρακολουθοῦμε, περισσότερη ἐντύπωση μᾶς ἔκαναν τρεῖς λέξεις τοῦ κ. Πέτρου Χάρη : «Νὰ φᾶμε γλυκὸ ψωμὶ σ' αὐτὸ τὸν τόπο», εἰπωμένες μάλιστα μὲ εἰλικρίνεια καὶ δια-

καῆ πόθο, ἔστω καὶ σὲ στιγμές ... μονομαχίας. Αὐτὴ ἡ ἁπλὴ καὶ πλούσια λαϊκὴ ἔκφραση, ποὺ εἰπώθηκε σὲ χρόνια ποὺ τὸ ψωμὶ ἦταν πικρὸ ἀπὸ τὰ δάκρια, πρέπει νὰ εἶναι σήμερα, εὐχὴ ὅλων τῶν Ἑλλήνων, καὶ προδίδει ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος τὴν ἀποστολή του, ἂν δὲν πιστεύει στὴ σημασία της κι' ἂν δὲν ἐγκολπώνεται τὸ αἴτημά της. Καὶ μάλιστα ὁ σημερινὸς Ἕλληνας πνευματικὸς ἄνθρωπος, ποὺ εἶδε μὲ τὰ μάτια του τὸ δεκάχρονο ἐθνικὸ κι' ἀνθρώπινο δράμα αὐτοῦ τοῦ τόπου. Εἶναι τόσο γλυκὸ τὸ ἀδάκρυτο ψωμί, κι' ἔχομε ὅλοι τέτοια πεῖνα γιὰ ἡσυχία ...

⊙

Στὴν προσπάθειά τους οἱ «Νέοι Ῥυθμοὶ» νὰ συνδέσουν τὴν Ἑλλάδα μὲ ξένα ἔθνη, γνωρίζοντας ἀπ' τὴ μιά, σὲ ὡς τώρα ἀπρόσιτες, ἢ καταστρατηγημένες ἀπ' τοὺς γνωστοὺς Κροίσους, ξένες χῶρες, τὴ νεώτερη πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ Ἑλλάδα, μὲ ἀντικειμενικὰ ἄρθρα καὶ κείμενα, μὲ ἐκθέσεις καὶ πρωτοστατοῦσα πάντα τὴ Νεοελληνικὴ Ποίηση ἀπὸ τὸν Παλαμᾶ καὶ δῶθε, κι' ἀπ' τὴν ἄλλη, παρουσιάζοντας στὴν πατρίδα μας ποιητὲς καὶ συγγραφεῖς ἀπὸ τὶς πιὸ μακρινὲς κι' ἄγνωστες λογοτεχνίες, στὴν προσπάθειά τους αὐτή, ἐνισχύονται σήμερα ἀπὸ πολλὰ ἔγκυρα εὐρωπαϊκὰ περιοδικά, μὲ μερικὰ ἀπ' τὰ ὁποῖα συνεργάζονται κι' ὅλας στενά, καὶ ἀπὸ προσωπικότητες καὶ λογοτεχνικὰ ὄργανα τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς, ποὺ ἐκδηλώνουν ἕνα διψαλέο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ σημερινὴ ἑλληνικὴ λογοτεχνία.

Ἔτσι πρώτη φορὰ στὴν Ἑλλάδα, περιοδικὸ φωτίζεται ἀπὸ διεθνῆ προβολέα, ἐπιτυγχάνοντας μιὰ τόσο πολύκλαδη καὶ γόνιμη ἐπαφὴ μὲ τὸ Ἐξωτερικό, μὲ σκοπὸ μοναδικὸ τὴν πνευματικὴ φιλία καὶ τὴν ἀμοιβαία γνωριμία. Ἡ σημασία μιᾶς τέτοιας προσπάθειας καὶ τὸ κέρδος ποὖχει κιόλας χαρίσει στὰ Νεοελληνικὰ Γράμματα σᾶς ὀλιγόμηνο διάστημα, ἀφίνομε νὰ τὸ ἀπολογίσει ὁ κάθε ἀναγνώστης, φίλος κι' ἀντίπαλος.

Ἡ τέχνη κι' εἰδικὰ ἡ ποίηση, δὲν παύσαμε νὰ πιστεύομε, καὶ τὸ πιστεύουν πάρα πολλοὶ στὸν κόσμο, μπορεῖ νὰ συνδέσει πιὸ ἀποτελεσματικὰ τοὺς λαοὺς ἀπὸ τὶς στρατιωτικὲς συμμαχίες. Εἶναι ἡ μόνη εἰρηνοφόρα δύναμη, ποὺ ἐκμηδενίζοντας ἀποστάσεις καὶ σύνορα, συναδελφώνει τὸν ἕλληνα ποιητὴ μὲ τὸ μεξικανό, τὸ βέλγο, τὸν ἱσπανό, τὸν ἀργεντινό, τὸ γάλλο, τὸν ἰταλὸ συνάδελφό του.

Καὶ γι' αὐτή τους τὴν προσπάθεια, ποὺ μεταφράζεται σὲ κόπους καὶ θυσίες προσωπικές, κάποτε πολὺ αἱματηρὲς μάλιστα, οἱ συναισθηματιστὲς ὄχι μόνο δὲ ζήτησαν ἀπὸ κανέναν ἁρμόδιο κανενὸς εἴδους συνδρομή, ἀλλὰ καὶ συχνὰ σκοντάφτοντας σὲ σκώμματα ποὺ παρεμβάλλουν οἱ ... ἔξυπνοι καὶ οἱ κακοί, ἐξακολουθοῦν τὸν ὡραῖο δρόμο τους, δίχως νὰ γυρίσουν νὰ ἰδοῦν πίσω, πάλι ἀπὸ οἶκτο πρός τὴν ἀσχήμια μερικῶν ...

⊙

Ἡ ἀνάγκη τῆς ἀποκατάστασης τῆς Ποίησης καὶ γενικὰ τῆς Τέχνης στὸν αἰώνιο θρόνο της, ἀπ' τὸν ὁποῖο τὴν γκρέμισε ὁ παραλογισμὸς τοῦ μεσοπόλεμου, καὶ ποὺ στὴν Ἑλλάδα πρῶτος ὁ Συναισθηματισμὸς τὴ συντελεῖ, εἶναι γενικὸ φαινόμενο στὴν Εὐρώπη, ὅπου ἐπίλεκτα στελέχη τοῦ Λόγου καὶ τῆς Τέχνης ξεσηκώθηκαν καὶ ξεσηκώνονται κάθε μέρα, σαλπίζοντας τὸν κίνδυνο ποὺ διατρέχει στὴν ἐποχή μας ἰδιαίτερα ἡ ποίηση. Δὲν εἶναι τρεῖς μῆνες ποὺ μιὰ ὁμάδα ἰταλῶν ποιητῶν μ' ἐπὶ κεφαλῆς τὸ Φιοῦμι καὶ τὸν Καπάσσο, κυκλοφόρησαν μιὰ «Ἀνοικτὴ Ἐπιστολὴ» πρὸς τοὺς ὁμοεθνεῖς συναδέλφους των, φίλους κι' ἀντίπαλους, στὴν ὁποία τόνιζαν τὴν ἀνάγκη τῆς σαφήνειας καὶ τῆς ὑγείας στὴν ποίηση, τῆς συμμετοχῆς της στὰ φαινόμενα τῆς κοινωνικῆς καὶ ἱστορικῆς ζωῆς, κι' ἀκόμα τὴν ἀνάγκη, ὅπως ἡ ποίηση ἀντὶ ὅλο νὰ ἐξαερώνεται καὶ νὰ γίνεται ἀπρόσιτη καὶ δυσθεώρητη στοὺς κοινοὺς ἀνθρώπους, νὰ προσγειωθεῖ κοντά τους καὶ νὰ ἐκφράσει, ὅπως δὰ εἶναι καὶ ἡ ἀποστολή της, τὶς χαρές, τὰ βάσανα, καὶ τοὺς πόθους αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων. Δὲν μποροῦμε νὰ ἰσχυριζόμαστε, λέγουν, ὅτι οἱ ἁπλαϊκοὶ δὲν βρίσκουν ἀπόλαυση στὴν ποίηση, καὶ κατὰ συνέπεια μποροῦμε νὰ τοὺς ἀφήσομε νὰ βράζουν μὲ τὸ ζουμί τους. Δὲν εἶναι ἀλήθεια, οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ νιώθουν τόση ἀνάγκη νὰ ἐκφράσουν τὰ αἰσθήματά τους, ποὺ ὅταν εἶναι κάπως προικισμένοι, φτιάχνουν μόνοι τους τραγούδια, κι' ὅταν δὲν εἶναι, δακρύζουν ὅταν ἀκούσουν ἕνα τραγούδι νοητὸ ποὺ καθρεφτίζει μιὰ ψυχική τους εἰκόνα. Αὐτὴ τὴν κίνηση τὴν ὀνόμασαν «Λυρικὸ Ρεαλισμὸ» οἱ ἰταλοί. Στὴ Γαλλία ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, γίνεται ἡ ἴδια κίνηση. Ἕνας ποιητής, ὁ Γκὲ-Γκασταμπὶντ ἔγραψε πρὶν λίγο καιρὸ ἕνα πολύκροτο ἄρθρο «ὁ θάνατος τοῦ ὑπερρεαλισμοῦ», καὶ διαθέτοντας ἕνα ἔγκυρο λογοτεχνικὸ ὄργανο στὸ Παρίσι, συγκεντρώνει ὅπως φαίνεται ἀρκετοὺς ποιητὲς κι' ἔχει τὴν ὑποστήριξη καὶ πολλῶν διακεκριμένων γάλλων λογίων. Ἡ κίνηση στὴ Γαλλία ἔχει ὀνομασθεῖ νεοουμανισμὸς καὶ βερκορισμός. Ἀνάλογη κίνηση σημειώνεται στὸ Βέλγιο, μὲ τοὺς καλλίτερους ποιητές, στὴν Ἱσπανία κλπ. Εἶναι ἕνα εἶδος ἀφύπνισης τῶν ποιητῶν, μέσα στὴν ἔρημο ποὺ μόνοι τους δημιούργησαν.

Ὁ ἑλληνικὸς Συναισθηματισμὸς ἔχοντας τὸ προβάδισμα, χαιρετᾶ τοὺς εὐρωπαίους συναδέλφους καὶ ὑπόσχεται ὁλόψυχη ὑποστήριξη στὸν ἀγῶνα ποὺ γίνεται γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς ἀξίας τῆς ὠμορφιᾶς, μέσα στὰ σύγχρονα πλαίσια καὶ τὶς σημερινὲς ἐκφραστικὲς ἀντιλήψεις, καὶ ποὺ θὰ κάνει καὶ πάλι τὴν Τέχνη κτῆμα τῆς ἀνθρωπότητας. Σημειώνομε ἀκόμα, πὼς οἱ ποιητὲς Καπάσσο, Φιοῦμι, Σιτζιλλίνο (Ἰταλία), Γκὲ-Γκασταμπίντ, (Γαλλία) καὶ Ἀρμὰν Μπερνιὲ (Βέλγιο) ὑπέδειξαν ὡς ἁρμόδιο νὰ ἐκφράσει τὴν ἑλληνικὴ ἄποψη στὸ παραπάνω ζήτημα, τὸν ποιητὴ Νῖκο Παππᾶ, ὁ ὁποῖος ἔστειλε κι' ὅλας σχετικὸ ἄρθρο του γιὰ νὰ δημοσιευθεῖ στὴν ἐπιθεώρηση «Révue Neuve» τοῦ Παρισιοῦ. Ὁ Νῖκος Παππᾶς ἔρριξε τὴν ἰδέα τῆς ἐκδόσεως κοινοῦ μανιφέστου, ποὺ ἔγινε δεκτὴ καὶ ἑτοιμάζεται γιὰ τοὺς πρώτους μῆνες τοῦ 1950.

⊙

Φαίνεται ὁ Ἑλληνισμὸς στὴν ἀλλοδαπὴ εἶναι πραγματικὰ καὶ ὄχι μόνο κατ' εὐφημισμό, πιὸ ἁγνὸς καὶ ἀδιάβλητος ἀπὸ λογῆς λογῆς ἐμβόλια. Ἔτσι, μόλις οἱ Αἰγυπτιῶτες Ἕλληνες ἄνοιξαν τὴν «Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Λογοτεχνίας», ἔγιναν ἔξω φρενῶν κι' ἄρχισαν νὰ διαμαρτύρονται καὶ νὰ φωνάζουν. Δυστυχῶς μεσολαβεῖ ἡ μισὴ Μεσόγειο καὶ ἡ φωνὴ τῶν συμπαθῶν ὁμοεθνῶν δὲν φτάνει στὴν Ἀθήνα. Κι' ἂν φτάσει κάποτε, ἀκούγεται κομματιασμένη στὶς εἰδησεογραφίες τῶν ἐφημερίδων. Καλλίτερα εἶναι λοιπόν, μιὰ καὶ στὸν καιρό μας εἴδαμε πῶς καὶ γιατὶ γράφονται οἱ ... «Ἱστορίες», νὰ τὸ πάρομε τὸ πρᾶγμα στὴν εἰρωνία—γιατί μερικὰ πρόσωπα δὲν ἀξίζουν καὶ γιὰ παραπάνω—κι' ἔτσι, οὔτε τὸ αἷμα μας νὰ χολιάζομε καί, δίχως κανένα ἔξοδο νὰ διασκεδάζομε μὲ τέτοια ... ἱστορικὰ ἔργα !

⊙

Πολὺ θὰ θέλαμε νὰ χειροκροτήσομε τήν πρόσφατη ἵδρυση τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ Συνδέσμου, ἀφοῦ τόσο θερμοὶ θιασῶτες εἴμαστε, ὡς γνωστό, τῆς φιλίας ἀνάμεσα στοὺς λαοὺς καὶ τῆς πνευματικῆς ἀλληλογνωριμίας τους, ποὺ τόσες ὀξύτητες χαλαρώνει καὶ τόσους ὡραίους καρποὺς ἀποφέρει. Μὰ δυστυχῶς δὲ μᾶς εἶναι δυνατό, καὶ ἂς μήν κακοφανεῖ στοὺς Ἀθηναίους ποὺ πρωτοστάτησαν σ' αὐτή τήν ἵδρυση, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους, ἐκτὸς ἀπ' τὰ πολιτικὰ συγκαταλέγονται καὶ πνευματικὰ πρόσωπα. Παρ' ὅλο τὸ φιλικό μας πνεῦμα πρὸς ὅλες τὶς ξένες χῶρες, δὲ λησμονοῦμε οὔτε μιὰ στιγμή πὼς εἴμαστε Ἕλληνες, καί μᾶς εἶναι ὁλότελα ἀκατανόητη καί ἀπαράδεκτη, ἡ σύναψη πνευματικῶν σχέσεων μὲ μιὰ χώρα, ποὺ ἂν καί τόσο κατώτερη σ' ἐπίπεδο πνευματικοῦ πολιτισμοῦ, στραπατσάρει κάθε τόσο μὲ τὸν πιὸ χονδροειδῆ τρόπο γιὰ τήν ἐθνική μας ἀξιοπρέπεια, τήν Ἑλλάδα. Ἔτσι σὲ λίγες μέρες μετὰ τήν ἵδρυση τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πνευματικοῦ Συνδέσμου στήν Ἀθήνα, ἐπακολούθησαν στίς μεγάλες τουρκικὲς πόλεις καὶ νέες ἀνθελληνικὲς ἐκδηλώσεις, προφανῶς εἰς ἔνδειξιν .. φιλίας.

GÉO LIBBRECHT

Ὁ βέλγος ποιητὴς Ζέο Λίμπρεχτ, (βραβεῖο Συρακουσῶν, 1949) γεννήθηκε στὴν Τουρναὶ τὸ 1891. Στὴν ποίηση φάνηκε σὲ ἡλικία σαρανταέξη ἐτῶν, ἀφοῦ εἶχε μιὰ ὁλόκληρη ζωὴ σκληρῆς πείρας μακριὰ ἀπ' τὸ Βέλγιο. Διαβάζοντας ποιήματά του, ἀποσποῦμε μερικὰ αὐτοβιογραφικὰ γνωρίσματα. Στὰ παιδικά του χρόνια ὁ Λίμπρεχτ ἦταν «ἕνα ξανθὸ παιδί, ντυμένο πάντα γαλάζια» ποὺ ἡ μητέρα του αὐστηρὴ καθολική, «τὸχε τάξει σαν ἕνα ἀρνάκι στὴν Παρθένο». Ἀργότερα, φαντάρος στὴ Φλάντρα, ὀπισθοχωροῦσε ἡττημένος «μέρες καὶ νύχτες πλανώμενος ἀνάμεσα στὴν λάσπη καὶ στὸν οὐρανό», κι' ἀκόλουθα μετανάστης ἀνήσυχος. «σκαπανέας τῆς τύχης στὴ Νότιο Ἀμερική, ἐργάτης στὶς ἀποβάθρες, μὲ νέγρους», πού φόρτωναν καὶ ξεφόρτωναν πιρόγες μ' ἐξωτικὰ προϊόντα. Πρὶν γράψει στίχους ὁ Λίμπρεχτ, εἶχε ζήσει μιὰ ζωὴ ἐκτεθιμένη στὸ μόχθο καὶ στὸν κίνδυνο. Ὅλη του τὴ νεότητα τὴν ἔζησε σχεδὸν στὴ Βραζιλία κι' ὄχι στὶς πόλεις της μὰ στὴν καρδιὰ τῶν φλογερῶν δασῶν. Δημιούργησε ἐμπορικὲς ἀνταλλαγὲς μὲ τοὺς ἰθαγενεῖς, ποὺ γιὰ νὰ τὶς ἀναπτύξει μὲ κερδοφόρο ἀποτέλεσμα, ἀναγκαζόταν νὰ διασχίζει τὴ ζούγκλα συχνὰ γιὰ νἄρχεται σ' ἐπαφὴ μὲ τὶς διάφορες κατοικημένες περιοχές. Τὸ θάρρος του εἶχε φτάσει στὸ σημεῖο νὰ οτήσει μέσ' στὸ δάσος μιὰ γιαλινη καμπίνα κάτω ἀπ' τὰ φοινικοειδῆ, ὅπου ἔμενε ὅταν χρειάζονταν, μέσα σ' ἕνα περιβάλλον ποὺ ἡ θερμοκρασία κάτω ἀπὸ σκιά, ἦταν σταθερὴ στοὺς 50 βαθμούς, κι' ἔβρεζαν τὰ δηλητηριασμένα ἔντομα τοῦ κίτρινου πυρετοῦ. Γύρω ἀπ' τὸν καταυλισμό του οὐρλιαζαν συχνὰ τὰ τσακάλια καὶ τὰ θεριά. Ἡ ψυχικὴ δύναμη καί ἡ τόλμη του ὄχι σπάνια ἐγκωμιάστηκαν ἀπ' τοὺς νέγρους, ποὺ σ' αὐτὸ τὸν ξανθογάλανο νέο, συναντοῦσαν ἕναν ὑπερφυσικὸ φίλο. Μὲ τέτοια αὐταπάρνηση κι' ἐπιμονή, φυσικὰ ὁ Λίμπρεχτ, δὲν ἄργησε νὰ κάνει τύχη. Καὶ σὰν γύρισε ὥριμος ἄντρας στὴν πατρίδα του ἀποφασισμένος νὰ γράψει, ἡ γαλλόφωνη ποίηση κέρδιζε εὐθὺς ἕναν παράξενο ποιητή, πλούσιο ἀπὸ στιφὴ πεῖρα καὶ ἀνθρωπιά, μὲ μιὰ ἔκφραση κι' ἕνα δραμα καινούργιο, ὅπως ἔτσι ἀπὸ τὸν ἀπώτατο Νότο κέρδιζε σὲ ἄλλη ἐποχή, τὸ Λωτρεαμόν, τὸ Λαφόργκ καὶ τὸ Σουπερβιέλ. Σὰν κι' αὐτοὺς ὁ Λίμπρεχτ, κατεῖχε τὸ λεπτὸ μυστικὸ νὰ μαλάσει τὸ ἀνέκφραστο καὶ ν' ἀναμιγνύει μὲ ἀπροσδόκητες συζεύξεις τὸ πραγματικὸ καὶ ὑπερπραγματικό, ἀγρυπνῶντας μήπως ἡ μέθη τοῦ ἀφηρημένου τὸν παρασύρει κι' ἔτσι, προδόσει τὴ σαφήνεια στὸ κάθε μήνυμα ποὺ τοῦ ἐμπιστεύονταν ἡ Μοῦσα.

Ἀπὸ τὰ πρῶτα ποιήματα, τῆς συλλογῆς του «Πέρασμα στὰ ρηχά», δὲν ἔκρυψε τὴν ἔλξη του γιὰ τὸν ὑπερπραγματικὸ κόσμο. Λέει σ' ἕνα ποίημα : «Σὰν βραδιάζει, τὰ σπίτια — σαλπάρουν γιὰ τὸ ἄγνωστο πέλαγος — γιὰ περιπέτειες μαρμαρωμένες. — Δίχως νὰ τὸ ξερουν οἱ κοιμισμένοι — εἶναι κάτω ἀπὸ τὶς προστατὲς τῶν φαντασμάτων — πλοίαρχοι καὶ ναῦτες. — Ἔχουν ἀνάψει ὅλες οἱ φωτιές — καὶ ταξιδεύουν τὰ πληρώματα — πρὸς τὄνειρο καὶ τὰ κομπαναριὰ — τρυφερῶν τόπων. — Κι' εἴτε φουρτούνα σηκωθεῖ ἢ ἁπλωθεῖ μπουνάτσα — σὰν ξημερώσει, ὅλα τὰ σπίτια — ἔχουν γυρίσει στὸ λιμάνι.»

Καὶ στὶς ἑπόμενες συλλογές του, «Πέρα ἀπ' τὸν οὐρανό» 1939, «Ἡ πόλη μου» 1940, «Πρὸς συνάντηση τοῦ Θεοῦ» 1941, «Γάμος ἀγγέλου» 1941, «Νάρκισσος» 1941, «Ἡ κατεστραμένη πόλη» 1946, «Ἰσχτὰρ» 1947, «Τὸ τραγοῦδι τῆς παρθενικότητας» 1948 καὶ «Ἡ γῆ κι' ὁ κόσμος» 1949 (βραβεῖο Συρακουσῶν), ὁ ποιητὴς διατηρεῖ μὲ διάκριση μὰ καὶ σταθερότητα αὐτὸ τὸ χαρακτῆρα, ἐνῶ ἡ προσωπικότητά του σιγὰ σιγὰ ἐξελισσόμενη, σταθεροποιεῖται στὸ νοητὸ πεδίο, στὴ μεταφυσικὴ ἀγωνία, καὶ πλουτίζει μὲ μυστικισμὸ τὰ λυρικά του σχέδια, ὅπως σὲ τοῦτο του τὸ τραγοῦδι : «Ὑψώσετε ὅσο μπορεῖτε τὸ χῶμα — ὡς τὸ σημεῖο τῆς διαφάνειας — ὅπου τὰ ξέντρα εἶναι φῶς — καὶ δὲν θορυβεῖ βίαια τὸ οἶμα. — Ἐκεῖ στὸ χεῖλος τῆς σιωπῆς — ρίξτε τὰ μυστικὰ καὶ τὸν πέπλο. — Σὰν πουλὶ πιά ἡ ψυχή, δίχως βάρος σαρκός — γιὰ τὴν ἄλωση αὐτὴ τοὐρανοῦ — σπαρταρᾶ στὶς παλάμες μου — καὶ ὑψώνεται στὶς κορυφὲς τοῦ κόσμου — ἡ αὐγὴ ποὺ ἀναδύεται ἀπ' τὴ νύχτα μου.»

Κι' ἀκόμα : «Οὐρανὸς γαλάζιων πουλιῶν — χαμογελᾶ ὁ Κύριος — μέσ' στὰ χρυσὰ περιβόλια, στὶς ἄφθονες συγκομιδές. — Ὅταν κοιμοῦνται τάρνάκια ποὺ κάνουν ἄσπρο μαλλί — καὶ βαραίνει τοῦ δίκαιου ἡ καρδιά — στὴ ζυγαριὰ τοῦ ἀνέμου — τότε εἶναι ποὺ καθαρὴ ἀνεβαίνεις — ὦ φλόγα μου στὸ χρόνο...»

Ἡ τελευταία πολεμικὴ καταιγίδα ποὺ σάρωσε σύρριζα τὴ γενέτειρά του Τουρνσί, τὸν προσγειώνει καὶ πάλι στὸ ἀνασκαμένο χῶμα. Κι' ὁ ποιητὴς ποὺ τραγούδησε τοὺς «Φοίνικες τῆς Τακουάρι» ἔτσι : «Καλῦβες —φτωχὲς καλῦβες τοῦ ὀνείρου μου —δίχως καμμιὰ κλειδαριά — κι' ἡ ὀρχιδέα σφραγίδα στῶν μιγάδων τὰ χείλη — καὶ κάτω ἀπὸ τὶς φωτιές τοὐρανοῦ — ποὺ τὰ γυμνὰ κορμιὰ κλωσσᾶνε τῶν νέγρων — τὸ χρυσάφι σὲ ραβδιὰ ἀραδιασμένο — τὰ κάγκελα στήνει τῆς φοβερῆς φυλακῆς του στὸν κόσμο.», ξαναβρίσκει τὸ πάθος τῆς ἀνθρώπινης φωνῆς του.

Τὰ ἐπεισοδιακὰ τραγούδια τοῦ Λίμπρεχτ εἶναι τόσο γνήσια λυρικά, τόσο ἀνέπαφα ἀπὸ ὁποιαδήποτε πρόθεση, τόσο διάφανα ποὺ μποροῦνε νὰ σταθοῦνε στὰ καλλίτερα ἀπ' ὅσα ἡ χιτλερικὴ μανία ἐγέννησε. Ὁ ποιητὴς σ' ὅλο τὸ βιβλιο «Ἡ κατεστραμένη πόλη» 1947, κουβεντιάζει μὲ τὴ νεκρή του πόλη σ' ἕναν ὑψηλὸ τόνο : «Ὦ φίλοι μου ἀόρατοι — πληγωμένοι βαθιὰ γιατ' εἴσαστε ἄνθρωποι — τίποτα πιά δὲν γνωρίζω γιὰ σᾶς—χαθήκατε κάτω ἀπ' τὴν ἄμμο καὶ τὶς παλίρροιες. — Ποῦ εἶναι λοιπὸν τὰ γαλανά σας μάτια — ποῦ πῆγε τὸ τόσο τους φῶς — ποῦ πλανιέται ἡ φωνή σας καὶ πιά δὲν ἀκούεται ; — Τὰ πουλιὰ τῶν στοχασμῶν σας — πάγωσαν στὰ κλώνια τῆς βροχῆς — οἱ ἀπέραντες ἀλητικὲς κόμες σας — ἔγιναν οἱ δρόμοι τῆς νύχτας μας.»

Στὸ τεῦχος 4 τῶν «Νέων Ρυθμῶν» ὁ ἐκλεκτὸς στοχαστὴς Λουῒ Μπακελάν, ὁμοεθνής του, σὲ μιὰ πρωτότυπη μελέτη του γιὰ τοὺς πιὸ σημαντικοὺς σημερινοὺς ποιητὲς τοῦ Βελγίου, Ἀρμὰν Μπερνιέ, Μωρὶς Καρέμ, Ἐντμοντ Βαντερκάμεν καὶ Ζέο Λίμπρεχτ, λέγει γιὰ τὸν τελευταῖο : «Ἡ ἔμπνευση τοῦ Ζέο Λίμπρεχτ ἔχει πάντα, περισσότερο στὶς τελευταῖες του συλλογές, μιὰ ἀδελφικὴ εὐγένεια ποὺ γλυκαίνει τοὺς πόνους τῆς ἀνθρώπινης ὑπόστασης καὶ τοὺς προσφέρει ὁλοκαύτωμα στὸ μεγάλο Ὄν, ἐκεῖ ποὺ ὅλα καταλήγουν καὶ ἀφομοιώνονται. Αὐτὸ ποὺ περισσότερο συγκινεῖ στὰ ποιήματά του, ὅσους ἀγαποῦν τὴν ποίηση, εἶναι τὸ σκιερό τους μέρος, ἐκεῖ ποὺ οἱ ἱστοὶ πλέκουν τὶς σιωπηλὲς καὶ γεμᾶτες μυστήριο γωνίες. Ἡ κατανόηση τῆς ρίζας εἶναι κάποτε δύσκολη στὴν ποίηση τοῦ Λίμπρεχτ, ἀλλὰ τὰ τραγούδια του κεντρίζουν τὸ πνεῦμα πρὸς καινούργιους δρόμους γεμάτους ξαφνιάσματα καὶ γοητεία. Ὁ Λίμπρεχτ πιστεύει πὼς «οἱ ποιητὲς ὀφείλουν νἀποκαταστήσουν μέσα στὸν ἄνθρωπο τὴ χαμένη ἰσορροπία, ἀφοῦ ἡ ἐπιστήμη τὸ ἀρνεῖται, μὲ τὴ βοήθεια τῆς καλῆς θέλησης, τὴν ἀγάπη καὶ τὴν εἰρήνη μέσα σ' ἕναν κόσμο, ποὺ τόσο διψάει γι' αὐτές.»

Ρ. Μ. Π.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΤΑΚΗ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗ : «Φύλλα ὕπνου», ποιήματα, Θεσσαλονίκη.

Ὁ κ. Βαρβιτσιώτης εἶναι γνωστὸς ἀπὸ χρόνια σἔνα κλειστὸ χῶρο διανοουμένων καὶ ποιητῶν, γιὰ τὴν καλλιέργειά του, τὴν ἀγάπη του στὴν ποίηση καὶ λίγες κριτικὲς ποὺ εἶχε δημοσιεύσει στὶς «Μακεδονικὲς Ἡμέρες», ὑποδείχνοντας μιὰ καθαρὴ ποιητικὴ ἀντίληψη. Εἶχε ἀκόμα δημοσιεύει σχεδὸν ὅλα τὰ ποιήματα τοῦ βιβλίου του σὲ περιοδικὰ περιορισμένης, ἐκλεκτικῆς θὰ ἔλεγα, κυκλοφορίας καὶ ὅλοι μας θὰ περιμέναμε ἴσως μιὰν ἐμφάνιση μὲ βιβλίο ποιήσεως τοῦ κ. Βαρβ., ὅσο τὸ δυνατὸν περισσότερο μεστὴ κι' ἀποφασισμένη νὰ σκεπάσει ἕνα μέρος τοὐλάχιστο τῆς ἀδηφαγίας καὶ τῆς δραματικῆς δίψας τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸ σύγχρονο ποιητικὸ λόγο.

Νομίζω πὼς ἦταν λάθος τοῦ κ. Β. νὰ ἐμφανίσει σήμερα τούτη τὴ σειρὰ τῶν στίχων του μὲ τὸ γενικὸ τίτλο : «Φύλλα ὕπνου», μὲ τέτοια τυπογραφικὴ καὶ διακοσμητικὴ κραιπάλη, ποὺ κουράζει σὰ φόρτος ἐκζητήσεως καὶ προδιαθέτει προκλητικὰ τὴ λιτότητα καὶ τὴ γύμνια τοῦ σημερινοῦ λυρικοῦ προσανατολισμοῦ. Εἶταν τόσο περισσότερο λάθος του, ὅσο ξέρουμε, πὼς ἔχει σήμερα στίχους ποὺ μποροῦσαν ἄριστα νὰ στερεώσουν τὄνομά του μέσα στοὺς σημαντικοὺς νέους μας, ποὺ φοβοῦμαι πὼς δέν τὸ καταφέρουν τὰ «Φύλλα ὕπνου», χαμένα μέσα στὶς ἁπλόχωρες σελίδες καί στὰ μέγιστα στοιχεῖα ποὺ πλαγιάζουν μάσφάλεια στὴ μαλθακὴ πολυτέλεια τοῦ χαρτιοῦ των. Ἂν οἱ στῖχοι ἐτοῦτοι κυκλοφοροῦσαν σὲ βιβλίο στὰ 1939 τὸ βραδύτερο, θἄταν μέσα σὲ κάποιο ἐποχικὸ κλίμα καὶ θἄχαμε μιὰ δικαιολογία καὶ μιὰν ἀνταπόκριση, ποὺ δὲν μπορῶ σήμερα μὲ καμμιὰ καλὴ μου θέληση νὰ διακρίνω. Γιατὶ ὡς τότε ἀκόμα ὑπῆρχαν ὅλα τὰ συστατικὰ τῆς ποιήσεως ποὺ συγκινεῖ τὸν κ. Β., ὑπῆρχαν διάχυτα σκορπισμένα στὴν ἑλληνικὴ πραγματικότητα σὰν ὑπόλοιπα ἐγκαταλειμένα, δανεισμένα πάντα ἀπὸ τὴν τόσο κουρασμένη γαλλικὴ ποιητική, βυθισμένη στὰ συμβατικὰ σύμβολα μιᾶς κουραστικὰ μονότονης ἔκφρασης, ποὺ νόμισε πῶς θἄφερνε μιὰν ἀνανέωση κι' ἕναν καινούργιο λόγο, ἂν ἔφτανε ὡς τὴ διάλυση καὶ ἐξαφάνιζε τὴν ποίηση στὸ μηδὲν τοῦ ὑποσυνείδητου.

Σήμερα ἡ ποιητικὴ ἀντίληψη ἔχει τέλεια διαφοροποιηθεῖ, ἔχει ἀποκηρύξει μὲ τὴν ὑγιέστερη μερίδα της τὴν παγερὴ ἀνυπολη̈ψία καὶ τὴν πολύτιμη φραστικὴ ἀκρότητα κρατημένην ἀπ' τὸ βάρος μιᾶς σταγόνας κι' ἔχει στραφεῖ σέ μιὰ λυρικὴ πραγματικότητα πού ξέρει νἀναι γνήσια καὶ συγκλονιστική. Ὁ κ. Β. θἄπρεπε νἄχει τὴ δύναμη νὰ προχωρήσει, νὰ στερηθεῖ ἀκόμα τὰ κείμενά του ἐτοῦτα ὅπως ἔκαμαν κι' ἄλλοι, νὰ δώσει τὴ φωνή του παροῦσα πάνω σὲ τούτους τοὺς καιρούς, κι' εἶχε τὴν εὐκαιρία αὔριο ἂν στερέωνε μιὰ ποιητικὴ φήμη, νὰ συμπλήρωνε τὴ σειρὰ τῆς ἐργασίας του γιὰ τὴ γραμματολογία. Ἀδικεῖται πολὺ ἡ ἐμφάνιση τοῦ κ. Β. σήμερα, ποῦναι μιὰ παραφωνία «τύποις καὶ οὐσία» μὲ τὴν ἐποχή μας καὶ μιὰ φωνὴ ποὺ δὲν ἀκούγεται μακρύτερα ἀπ' τὸ ἐξώφυλλο τοῦ βιβλίου Εἶναι δὲ καὶ ἐντελῶς δικαιολογημένη ἡ ἀδιαφορία τοῦ κόσμου στὰ λυρικὰ κείμενα τέτοιας ὑφῆς: Οἱ λάμπες, οἱ τάφοι, τὰ κοχύλια, οἱ κύκνοι, οἱ κρίνοι, οἱ μικρὲς κασσετίνες, τἄσπρα χέρια, τὰ παιδάκια, οἱ καθρέφτες, ἡ λευκὴ ἀθανασία, τὸ

αἷμα τοῦ γιασεμιοῦ κι' ἄλλα ἀδύνατα παρόμοια, στὴν πιὸ στατικὴ καὶ συμβατικὴ ἔννοιά των, ἀποτελοῦν τὰ σύμβολα καὶ τὸ ποιητικὸ περιβάλλον τοῦ κ. Βαρβιτσιώτη.

Σὰν νὰ μὴν ὑπάρχει πιὰ τίποτα ἄλλο στὸν κόσμο ὄξω ἀπ' αὐτὲς τὶς ψευτοευαισθησίες. Σὰ νὰ τούς πιάνει πολὺς πανικὸς νάντιμετωπίσουν πιὸ κεῖθε ἀπ' τὴ μακαριότητα τῶν παγερῶν καὶ μαρμαρένιων συμβόλων τους, τὴ λεύτερη περιοχὴ τῆς ἀνθρώπινης ἀγωνίας καὶ τοῦ συνολικοῦ τόνου τῆς ζωῆς καὶ ἡδονίζονται σὲ κονσερβαρισμένα σύμβολα μιᾶς δῆθεν ποιητικῆς, ποὺ ὅλοι οἱ.... πρὼν ποιητές τὰ εἶχαν ἕτοιμα φυλαγμένα στὰ συρτάρια τους, γιὰ ὥρα οἴστρου κι' ἀνάγκης... Σὰ νὰ τοὺς πιάνει φόβος καὶ τρόμος νὰ ἐκτείνουν τίς κεραῖες τους στὶς ἄγριες, στὶς ἀδάμαστες, στὶς ἐπίκαιρες καὶ παρθενικὲς περιοχές τῆς νέας ζωῆς, σὰ νὰ ντρέπονται καὶ δὲν τολμοῦν νὰ βγοῦν ἀπ' τὸ καβούκι τους, ἀπ' τὸ ὁποῖο πυροβολοῦν τοὺς δημιουργοὺς νέων τρόπων καὶ τοὺς τολμητίες, μὲ ἐτικέττες γιὰ πεζολογία, γιὰ στράτευση, γιὰ ἀντιποιητικὸ χῶρο, ἄρρωστοι καὶ μουχλιασμένοι καθὼς εἶναι ἀπὸ τὸ δηλητήριο τῆς χρόνιας ἀτολμίας τους. Ὁ κ. Β., δὲν κινεῖται στὴν περιοχὴ τούτη ἀπὸ τοὺς ἴδιους λόγους. Ἴσα—ἴσα, ξέρω καλὰ πὼς πιὸ πολὺ ἔχει προχωρήσει. Μὰ ἀπὸ μερικές περιορισμένες ἀντιλήψεις του γιὰ τὴ σημερινὴ πορεία τοῦ λυρισμοῦ παρακινημένος, ἐπιμένει στὴν ἀντίληψη τῆς αὐτοτέλειας τῆς ποίησης σὰν μιᾶς λειτουργίας, κατά συνέπεια, ἐξωζωϊκῆς, στὴν ἰδιότυπη αὐτονομία της, μὲ μιὰ ἐπιμονὴ ποὺ μόνο δειλία καὶ διστακτικότητα κρύβει. Ἡ πρώτη εὐαισθησία τοῦ Ἐλυὰρ ἔχει διαποτίσει τὴν ἰδιοσυγκρασία τοῦ κ. Βαρβιτσιώτη, ἡ τεχνικὴ τῆς «Capitale de la douleur» κατα»αμβάνει τό μεγαλύτερο μέρος τῶν «Φύλλων Ὕπνου», γιαυτὸ τὸ καλλίτερο μέρος τοῦ βιβλίου εἶναι τὸ τελευταῖο (τυπωτικὰ καὶ χρονολογικὰ) τὰ «Ρ υ ά κ ι α», ὅπου ἕνας ἐρωτισμὸς δίνει μιὰ καθαρότητα αἰσθήματος καὶ μιά σημασία στὸ λόγο πιὸ καίρια καὶ οὐσιαστική. Ἡ μεγάλη ἀφαίρεση κι' ὁ ἑρμητισμὸς τοῦ βιβλίου, προϊόντα μετασυρεαλιστικῆς ἐπιρροῆς, ἐμπόδισαν τὸν κ. Βαρβ., νὰ κάμει μιὰ δημόσια ἐμφάνιση ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τὸ ρωμαντικὸ ἀνακύκλωμα τοῦ συρεαλισμοῦ καὶ τὸ ξεπερασμένο ποιητικὸ ξεθύμασμα, ποὺ τὸ συνέτριψε πιὰ ὁριστικὰ ἡ σφοδρὴ καὶ καθαρτήρια εἰσροὴ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἐπικοῦ δράματός της. Δὲ θὰ πρόσθετα τίποτα οὔτε θάφαιροῦσα ἀπό τὸ βιβλίο τοῦ κ. Β., ἂν ἀνέφερα μερικοὺς ὡραίους στίχους ἀπ' τὸ «ἔφθασα ἀμίλητος» καὶ «τὸ πρόσωπό σου», καὶ κάποιους φοβεροὺς ἀπὸ ἄλλα προηγούμενα ποὺ εἶναι καθαροὶ συρεαλιστικοὶ συρφετοί :

Ἴσκιε ἀγνὲ ποὺ ἀναπάλλεσαι
μέσα στὸ χιόνι ἀπ' τὰ δάχτυλά μου
προσφέροντας ἕνα στόμα χρωματισμένο
μὲ τὴ σιωπή
πυκνὴ μυστικὴ παρουσία
Δὲ θέλω πιὰ
μήτε τὸ αἷμα τοῦ καθρέφτη σου
μήτε τῶν γιασεμιῶν τὸ αἷμα.

***

ΔΗΜ. ΠΑΠΑΔΙΤΣΑ : Ἐ ν τ ὸ ς π α ρ ε ν θ έ σ ε ω ς» (β΄) ποιήματα.

Ὁ κ. Παπαδίτσας εἶναι κι' αὐτὸς ἐπηρεασμένος ἀπ' τὸ συρεαλισμό, ἄλλοτε μάλιστα ἦταν ὁλότελα δοσμένος στὴν πρώτη μορφὴ του. Ὅμως ἐξελιγμένος ὅπως παρουσιάζεται σήμερα, μποροῦμε νὰ τὸν θεωροῦμε ἕνα ἀνεξάρτητο ποιητή, ποὺ ἔχει ἀκόμα ἀρκετά στοιχεῖα κρατήσει ἀπ' τὸ συρεαλισμό. Ὁ τρόπος ὅμως μὲ τὸν ὁποῖο τοποθετεῖ κι' ἀνασυνθέτει τὰ στοιχεῖα τοῦτα ὄχι μόνο δὲν εἶναι ἀφομοιωτικὸς καὶ καταστρεπτικὸς τῆς ἀτομικότητάς του, ὅπως ἔχει γίνει μ' ὅλους τοὺς ποιητὲς ποὺ ἐπιχείρησαν τὸ ἴδιο, μὰ ἀντίθετα ὁ κ. Παπαδ., φτάνει σἕνα ἐξαιρετικὸ ἀποτέλεσμα προσωπικό, ποὺ ἔχει μίαν ἀξιοπρόσεκτη ἀπόδοση καὶ πραγματοποίησή του. Μὰ δὲ χωρεῖ ἀμφιβολία, (τὸ σημείωσα πρὶν ἀπό κάμποσα χρόνια, ὅταν πρωτοπαρουσιάστηκε μὲ τὸν ἄλλο λαμπρὸ νέο τὸν Ἕκτορα Κακναβάτο), ὁ κ. Παπαδ. εἶναι ἀληθινὸς ποιητής. Γιαὐτὸ μπορεῖ νὰ κάμει ὅσες τροποποιήσεις κι' ὅσες δοκιμὲς θέλει, δὲν κινδυνεύει νὰ δώσει τὴν ἐντύπωση ταχυδακτυλουργοῦ ἀκροβάτη.

Στὸ «Ἐντὸς παρενθέσεως» (β΄ σειρὰ) ἔχει λίγα τραγούδια γεμάτα ἀνθρωπιά καὶ συγκίνηση. Μάλιστα. Πίσω ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ τοῦτο περίβλημα μιᾶς δῆθεν εὐθυμίας, κάποιου μπλαζεδισμοῦ, κάποιας ρηχῆς νότας πρὸς τὰ πράγματα, ὑπάρχει μιὰ κατακόκκινη κι' ἀνήσυχη καρδιά, ποὺ ρίχνει φοβερὲς σπαθιές συγκινήσεως καὶ πάθους στὰ πρόσωπα καὶ στὰ πράγματα. Δὲ φοβᾶται ὁ κ. Παπαδ. οὔτε τὸ βάναυσο ρεαλισμό, οὔτε τὴ λεπτὴ νότα τοῦ αἰθέριου τοπίου, μὲ τὰ ὁποῖα θὰ κάμει τὸ κράμα του.

Τὸ πρῶτο ποίημά του «Σημειώσεις τριῶν νυχτῶν» ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἑπτὰ κομάτια κι' ἔχει μεταφραστεῖ καὶ δημοσιευτεῖ ὁλόκληρο στὰ ἐγγλέζικα, ἀπὸ τὸν κ. Friar, περιέχει ποικιλία αἰσθήσεων καὶ χωρία πολὺ εὐαίσθητα, σκηνὲς πνιχτοῦ ρεαλισμοῦ, μὰ δὲν ἔχει μιὰ κοινωνικότητα ὁλοκληρωμένη, μιὰ ὁμοιομορφία μὲ συνέπεια. Προτιμῶ τἄλλα, τὰ μικρότερα, ποὺ ἔχουν μιὰ αἴσθηση πολὺ διακριτικὴ καὶ ὁρμητικὴ συγχρόνως καὶ περιέχουν στίχους σὰν αὐτούς :

Γιατὶ τὰ χέρια μου εἶναι ἄδεια σὰν καρύδια ποὺ
ἡ ψύχα τους φαγώθηκε ἀπὸ παράσιτα
καὶ σὺ τὰ γέμισες μὲ τὰ μαλλιὰ σου καὶ τὸ μέτωπό σου
. . . . . .

... Καμαρῶστε τὸ νέο
ἔχει μοιράσει τὸ σκελετό του
σὲ κείνους ποὺ ἔμειναν χωρὶς τουφέκια.
. . . . . .
ἔμαθες νὰ ξεδιπλώνεις τὸ στῆθος σου καὶ νὰ τὸ κάμεις τοπίο
. . . . . .
κρατηθεῖτε ἀπ' τὴν ἀγριόριζα
ποὺ πίνει κάθε βράδυ νερὸ ἀπὸ ἕνα ἄστρο.

Τὸ σπουδαιότερο ὅμως προτέρημα τοῦ Παπαδ., εἶναι, πὼς καταφέρνει καὶ χωρὶς ὄμορφους στίχους καὶ μὲ μιὰ νότα ποὺ θαρρεῖς πὼς στρέφεται πρὸς τὴ διάλυση, νὰ δίνει ποιήματα ποὺ μετουσιώνουν σὲ ὄνειρο τὸν πιὸ χυδαῖο κάποτε ρεαλισμὸ καὶ νὰ δίνουν ὑλικότητα καὶ ἀέρα σὲ χώρους ποὺ θεωροῦνται ἀπ' τοὺς πολλοὺς ἄγονοι, ἀποκλεισμένη περιοχὴ γιὰ τὴν ποίηση.

***

ΚΡΙΤΩΝΟΣ ΑΘΑΝΑΣΟΥΛΗ : «Λ ε π τ ο μ έ ρ ε ι ε ς ἀ π' τ ὴ λ υ π η μ έ ν η ἱ σ τ ο ρ ί α τ ο ῦ ἀ ν θ ρ ώ π ο υ», (ποιήματα)

Δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ποὺ ὁ κ. Κρ. Ἀθανασούλης τύπωσε κι' ἄλλο βιβλίο του μὲ στίχους καὶ δέν εἶναι καὶ μεγάλη ἀπόσταση ἀπὸ τότε ποὺ εἶχα μιλήσει γιὰ τὴν ἀμέσως προηγούμενή του συλλογή : «Τὸ τραγούδι τῶν πέντε ἀνέμων», ἀπ' τὴ μακαρίτισα «Ποιητικὴ Τέχνη», ὅταν κρατοῦσα γιὰ λίγο καιρό, ἀτυχῶς, τὴν κριτική τῶν βιβλίων. Θυμᾶμαι τότε μολονότι ἡ κριτική μου ἦταν γενικὰ εὐμενὴς (δὲν μποροῦσε νάναι ἀλλοιῶς, γιατὶ ἀπ' τὴν ἀρχὴ φάνηκε πὼς ὁ κ. Ἀθ. εἶναι ποιητὴς), ἐπειδὴ σημείωνα ἀόριστα πὼς ὑπάρχουν ἀκόμα στὸ νέο του κλίμα ἐπιδράσεις καὶ τόνοι ἀναφομοίωτοι, πικράθηκε ὁ νέος φίλος μου τόσο πολύ, ποὺ μοῦστειλε μιὰ μεγάλη ἐπιστολή, σοβαρή καὶ μὲ συγκρατημένο ἐρεθισμό, στὴν ὁποία πιὸ ἔμπειρος ἐγώ, δὲν ἔδωσα καμμιὰ συνέχεια, γιατὶ εἴμουνα βέβαιος κι' ἀσφαλὴς γιὰ τήν τιμιότητα, τὴν ἀγνότητα, τὴν εὐθυμία καὶ τὸ ταλέντο τοῦ κ. Ἀθανασούλη. Εἶμαι εὐτυχὴς σήμερα μπορώντας νὰ διακηρύξω ἀνεπιφύλακτα πὼς ἔχουμε μπροστὰ μας ἕνα ὥριμο ποιητὴ καὶ μιὰ συλλογὴ του ἀπὸ ἀληθινὰ καὶ ὀργανωμένα ποιήματα, ποὺ κι' ὅλας τὰ ἔστειλα ἀμέσως σ'ἑλληνιστὲς τοῦ ἐξωτερικοῦ ὅπως κάμουμε γιὰ ὅλα τὰ νέα βιβλία ποὺ μᾶς προκαλοῦν τό ἐνδιαφέρον. Ἡ ἀτομικὴ του συμβολὴ ἔχει σταθεροποιηθεῖ ὁριστικὰ στὴ μορφὴ καὶ στὶς προτιμήσεις του, ὁ τόνος του ἔχει τὴν προσωπικὴ του σφραγίδα, τὸ κλίμα του γνώριμο, ἔτσι κάτι ἀνάμεσα στὸ ἐπικὸ—λυρικὸ καὶ στὸ κυμάτισμα τῆς ἔκφρασης πρὸς τὸ ξαφνικὸ τραγούδι.

Προτιμώντας τὸ μεγάλο ποίημα ὁ κ. Ἀθ. φυσικὸ εἶναι νὰ ἐκφράζεται μὲ τόνο ζωηρὸ καὶ εὔηχο, αὐξάνοντας τὴν προσοχὴ του γιὰ τὸ λόγο καὶ τὴ συγκίνηση τοῦ συναισθήματος, μιᾶς ποὺ δὲν παρασύρθηκε ποτὲ ἀπὸ ἀφαίρεση κι' ἐγκεφαλισμούς, ποὺ ἀποζυμοῦν κάθε χυμὸ καὶ οὐσία ἀπ' τὸ λόγο, γιὰ χατήρι τῆς ἀβέβαιης κι' ἐγκεφαλικῆς ἐσχατολογίας τους. Οἱ στίχοι τοῦ κ. Ἀθαν. ἔχουν παλμό, δόνηση, τρεχάλα καλπασμό θὰ ἔλεγα, δίνουν στὸ ἀφηγηματικὸ μέρος τους μουσικὴ καί ὄνειρο, ἐρεθίζουν τὴν αἴσθηση, πλημμυρίζουν τὴν καρδιά μας καὶ μεταφέρουν στὶς φλέβες ἕνα ἀσυγκράτητο ὑλικό ἀπὸ κεῖνο ποὺ ἄφθονο ρίχνει ὁ ποιητής τους.

Μ' ἀρέσουν τὰ ποιήματά του, ὁ « Π ο τ α μ ὸ ς» «Μ ο ν ό λ ο γ ο ς μ ὲ τ ὴ β ρ ο χ ή» «Π ε ρ ι ο χ ὴ ἀ π α γ ο ρ ε υ μ έ ν η», «Σ υ ν ο μ ι λ ί α μ ὲ μ ι ὰ φ ω τ ιὰ», « Χ ά ν ς, σ τ ὰ ν ε ρ ὰ τ ῆ ς Κ ρ ή τ η ς», «Ἡ σ η μ α σ ί α ἑ ν ὸ ς θ α ν ά τ ο υ», καὶ ἀρκετὰ σημεῖα καὶ κομάτια ἀπ' τὸ «ρωμαντικὸ ποίημα γιὰ τὴ Ναυσικᾶ». Ὁ κ. Ἀθ. εἶναι ἕνας νέος σύμμαχος ποὺ προστίθεται στὸ μεγάλο μέτωπο τῆς τέχνης, ποὺ πιστεύουν σὲ μιὰ ποίηση φλογερὴ καὶ ὁλοζώντανη, ἐκφρασμένη μὲ τὸ λόγο καὶ τὴν ἔκφραση τοῦ 1950. Θὰ ἤθελα μόνο, ἂν μοῦ ἐπιτρέπει μιὰ τέλεια φιλικὴ καὶ προσωπικὴ σύσταση, νὰ τοῦ σημειώσω πὼς θάταν μεγάλο πλοῦτος γιὰ τὴν ποίησή του ἂν μετατόπιζε σιγὰ—σιγὰ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴ διάθεσή του σἕνα κλίμα περισσότερο ρεαλιστικό, ἁρπάζοντας γεγονότα καὶ προσμίγοντάς τα μὲ τὸ τρυφερό του ὄνειρο. Θὰ μποροῦσε μὲ τὸν πληθωρισμὸ ποὺ διαθέτει καὶ τὸ δυναμισμὸ του τὸ λυρικὸ καὶ γλωσσικό, νὰ φτάσει σὲ πολὺ σπουδαία κατάκτηση.

Μπορεῖ ἀσφαλῶς νὰ τὸ κάμει ὁ ποιητὴς ποὺ γράφει στίχους σὰν κι' αὐτοὺς :

. . . Νὰ κατεβαίνεις ἀπ' τᾶσπρα σύνεφα
στὶς καλύβες τῶν ταπεινῶν συντρόφων
μὲ μιὰ μπουκιὰ παρηγοριὰ νὰ στρώνεις τὸ τραπέζι
. . . . . .
Ἀπὸ τὴ μέρα ποὺ εἶπες πὼς δὲ θὰ σωθεῖς
ἂν σβύσει ἡ σπίθα μέσα
στὰ ἑλληνικὰ τοπία.

***

ΚΟΥΔΗ ΖΑΜΠΑΘΑ : «Ἰ λ ι σ σ ό ς», (ἀφήγημα)

Ὁ κ. Ζαμπαθᾶς εἶναι ἕνας συμπαθητικὸς κι' ἀθόρυβος λογοτέχνης, σεμνὸς καὶ παστρικὸς στὶς ἐπιδιώξεις του, ποὺ ξέρει νὰ μὴν ὑπερβάλλει ποτὲ καὶ τὶς προθέσεις του καὶ τὶς δυνάμεις του, ὅπως δυστυχῶς κάμουν ἕνα σωρὸ θρασεῖς κι' ἀναιδέστατοι νεανίσκοι, ποὺ δὲν μπόρεσαν νὰ νοιώσουν πόση μεγάλη κατάκτηση εἶναι γιὰ τὸν

πνευματικὸ ἄνθρωπο τὸ ἦθος καὶ ἡ ἐπίγνωση τοῦ χρέους. Πάντοτε μὲ μικρὰ κομμάτια ὁ κ. Ζαμ. στὰ ὁποῖα δίνει τὸ μέτρο τῶν δυνάμεών του, προσφέρει μιὰ σειρὰ ἀπὸ λογοτεχνήματα ποὺ δὲν προδίδουν τὸ συγγραφέα τους καὶ δὲν μποροῦν νὰ προκαλέσουν κανενὸς εἴδους ἀντίδραση.

Ὁ «Ἰλισσός» συμβολικὰ παρμένος, τὸ ποτάμι ποὺ διασχίζει τὴν πρωτεύουσα, εἶναι τὸ κουβάρι μιᾶς δραματικῆς κλωστῆς, ποὺ μέσα στὰ σπλάχνα τῆς Ἀθήνας ξετυλίχτηκε μὲ χιλιάδες τραγωδίες στὰ φοβερὰ χρόνια τῆς κατοχῆς. Λίγα ἀπ' αὐτὰ τὰ περιστατικὰ μὲ ἁπλότητα καὶ ἀρκετὴ δραματικότητα προσφέρει στὸ βιβλιαράκι του ὁ κ. Ζαμπ., καὶ μᾶς ξαναφέρνει στὴ μνήμη πρόσωπα, πράγματα κι' ἐθνικοὺς ἀγῶνες ποὺ δὲν μποροῦμε εὔκολα νὰ λησμονήσουμε. Ἐκεῖνος ὁ Νῖκος τοῦ Βάβουλα κι' ὁ Χρύσης ποὺ ξετυλίγουν μέσα ἀπὸ τὸ ταγάρι τὰ σύνεργα τοῦ ἀσυρμάτου πετώντας ἀπὸ τὸ τραπέζι τὶς λαχανίδες καὶ τοὺς ἄλλους μεζέδες γιὰ νὰ στεῖλουν τὰ μηνύματα τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως, ἐκεῖνο τὸ μακάβριο μαῦρο ἅρμα τῶν γερμανῶν, ποὺ κουβαλοῦσε ἀπ' τὸ ἄλσος τῆς Καισαριανῆς τοὺς κατατρυπημένους ἀπ' τὶς ναζιστικὲς σφαῖρες Ἕλληνες, κι' ἀκόμα κι' ἐκείνους ποὺ δὲν συγχωροῦσαν αὐτοὺς τοὺς παράτολμους τῆς ἀντιστάσεως, δὲν θὰ μπορέσει εὔκολα κανένας νὰ λησμονήσει.

ΝΙΚΟΣ ΠΑΠΠΑΣ

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

«Ὁ θάνατος τοῦ Ἐμπορά-κου», Τὸ «Μπολερό», Θέατρον ΡΕΞ : (Θίασος Κ. Κοὺν καὶ Γ. Παππᾶς).

Ὁ σκηνοθέτης κ. Κ. Κοὺν κι' ὁ θίασός του ἔχουν μιὰ σπουδαία ἱστορία στὸ νεώτερο θεάτρο μας. Ὁ θίασός του ὑπῆρξε πραγματικὰ ὑπὸ τὴν καθοδήγησή του καὶ τὴν ἐμπνευσή του, ἕνα «Θέατρο Τέχνης». Τοὐλάχιστο γιὰ τὴν ἐκλογὴ τοῦ δραματολογίου του, μόλες τὶς ἐπιφυλάξεις ποὺ διατυπώνουν διάφοροι γιὰ τὸν τρόπο τοῦ ἀνεβάσματος καὶ τὴ συμμετοχὴ ὁρισμένων ἠθοποιῶν του, δὲ θάχει κανένας εὔκολους ψόγους.

Ἐφέτος, μετὰ τὴν ἀποτόλμησή του νὰ ἐγκατασταθεῖ στὸ μεγάλο θέατρο τοῦ Rex, ὅπου δὲν ὑπάρχει ἡ ἰδιαίτερη κι αὐστηρὴ ἀτμόσφαιρα τῆς αἴθουσας τοῦ θεάτρου «Ἀλίκης», ὅπου εἶδε ὁ Κοὺν τὶς μεγαλύτερες ἐπιτυχίες του, στάθηκε πολὺ ἄτυχος στὰ πλεῖστα ζητήματα ποὺ εἶχε νὰντιμετωπίσει. Μὲ τὸ «Θάνατο τοῦ Ἐμπορά-κου», ὁ Κοὺν θέλησε, ἢ μᾶλλον ἤλπισε πὼς θἄφερνε πάλι τὸ θίασό του στὴν πρωτοπορεία καὶ τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς δικῆς του παράδοσης καὶ θἄδινε στὸ Ἑλληνικὸ κοινὸ ἕνα ἔργο παγκόσμιας σημασίας, τόσο γιὰ τὸ τεχνικό του ὅσο καὶ γιὰ τὸ δραματικό του ἐπίπεδο. Ἔκαμε ὅμως βασικὰ λάθη στοὺς ὑπολογισμούς του : Πρῶτο γιατὶ τὸ ἔργο τοῦτο τοῦ Ἀρθούρου Μύλλερ δὲν ἦταν δοσμένο μὲ τὰ ὑλικὰ τοῦ προηγούμενου «ἦταν ὅλοι τους παιδιά μου», στὸ ὁποῖο μόλο τὸ νατουραλισμό του εἶχε μιὰν ἀτμόσφαιρα ἀνθρώπινη καὶ ποιητική, στὴν ὁποία ἀντεπεξέρχονταν καλὰ τὰ στελέχη του, κι' εἶχε προχωρήσει σὲ μιὰ τεχνικὴ ποὺ ὅπως τὴν παραφόρτωσε μ' ἐπαναλήψεις καὶ γεμίσματα ἐπικίνδυνα γιὰ τὸ ἑλληνικὸ κοινό, ἦταν πάντα μιὰ ἐπιχείρηση ἀμφίβολη στὴν κρίσιμη περίοδο ποὺ διάνυε ὁ θίασος Κοὺν καὶ δεύτερο : γιατὶ ὁ θίασός του δὲν εἶχε ὅλες τὶς δυνατότητες ποὺ χρειαζότανε τὸ ἐγχείρημά του.

Ἔτσι εἴδαμε ἕνα ἔργο, ποὺ εἶχε συλλάβει ἀνθρώπινα μεγάλες στιγμὲς τῆς ζωῆς, νὰ κουβαλάει στὴ σκηνὴ ἕνα δράμα γεμᾶτο ἀλήθεια καὶ πυκνὴ ποίηση θεατρική, νὰ μεταβάλλεται σὲ ἀμφίβολης ποιότητας ἀκροβασίες, φορτικὲς ἐπαναλήψεις σκηνικῶν ἐφφέ, νὰ μὴν πείθει οὔτε γιὰ τὰ γνησιώτερα στοιχεῖα του, νὰ μὴ σηκώνει τὸ θεατὴ στὸ ἐπίπεδο τῆς φαντασίας, μόλο ποὺ γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ ὁ συγγραφέας του χρησιμοποίησε μέπιμονὴ μάλιστα ἀδικαιολόγητη, μέσα παρμένα ἀπ' τὸ φανταστικὸ καὶ τὸ ὄνειρο, μὲ τὰ ὁποῖα ζήτησε νὰ ἑρμηνέψει τὴ μετάβαση σκηνῶν τοῦ παρόντος στὸ παρελθόν. Δὲ συμφωνῶ μὲ ἄλλους ποὺ ὑποστήριξαν πὼς ἔφταιξε ἡ ἑρμηνεία τοῦ ἔργου καὶ πὼς στὴν Ἀμερικὴ ποὺ τὸ εἶδαν τὸ ἔργο ἄλλοι, ἦταν κάτι τὸ καταπληκτικό. Τὸ δεύτερο μπορεῖ νἄναι ἀλήθεια μὰ εἶναι κι' αὐτὸ ζήτημα περιβάλλοντος κι' ὑποβολῆς. Γιὰ μᾶς ἡ βασικὴ ἔλλειψη ὀφείλεται στὸ ἴδιο τὸ ἔργο, ποὺ ἔχει ἕνα κλασσικὸ λάθος, ποὺ δὲν ἀνατακλάει στὴν ἀναμφισβήτητη τεχνικὴ καὶ ποιητική του σύλληψη, ἀλλὰ ἀκριβῶς στὴν ἀντίθετη τακτικὴ ποὺ διάλεξε γιὰ τὴ θεατρική του τούτη δημιουργία ἀπὸ κείνη ποὺ τὸ ὑλικό του ἀξιοῦσε. Γιατὶ «ὁ Θάνατος τοῦ Ἐμπορά-κου» εἶναι μιὰ σύλληψη πανανθρώπινης σημασίας δραματικῆς κι' ἔγινε ἕνα πείραμα, ἕνα παιχνίδι. Τέτοιοι ἄνθρωποι, τέτοιο ὑλικὸ ποὺ βγάζει ὁ Μύλλερ στὴ σκηνή, ὄχι μόνο δὲν εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ τὰ δάνεια τῆς ὑποσυνείδητης ὑποβολῆς καὶ τῆς δημιουργίας μιᾶς τεχνικῆς κι' ὄχι ἄμεσης κι' αὐτούσιας ὀνειρικῆς καταστάσεως, μὰ ἴσα — ἴσα ποὺ μ' αὐτὴ του τὴν τακτικὴ μετέβαλε ἀμέσως ὅλο τὸ αὐθεντικὸ καὶ αὐτούσιο ὑλικὸ τῆς ἀνθρωπιᾶς τοῦ ἔργου, σὲ σκηνικὰ ὁράματα, σὲ μύθους, σὲ ἀμφιβολίες γιὰ τὴ γνησιότητα τῆς ὕλης του, σὲ δυσφορία καὶ σκοτεινὲς δυνάμεις.... Στὴν Ἀμερικὴ

οἱ ἄνθρωποι εἶναι πιὸ ρεαλιστές, ξεροὶ καὶ δυσκίνητοι, γι' αὐτὸ ἔχουν ἴσως ἀνάγκη γιὰ νὰ μετατοπίσουν τὴ σκληρὴ πραγματικότητα στὸ ὄνειρο, νὰ τὴ προσβάλλουν μὲ ἄμεσες μεταμορφώσεις, χοντρόκοπες ἂν θέλετε. μηχανοποιημένες, στηριγμένες στὴν τεχνικὴ κι' ὄχι στὴν ποίηση τοῦ θεατρικοῦ λόγου. Γι' αὐτὸ ὁ Μύλλερ ἔδωσε μ' αὐτὸν τὸν τρόπο τὸν Ἐμπορᾶκο, ἀμερικάνικο, διαψεύδοντας μόνος του ὅσους νομίζουν πὼς ἔγραψε ἕνα ἔργο μὲ προθέσεις πανανθρώπινες. Γιὰ τοὺς Εὐρωπαίους θεατές, τοὺς Ἕλληνες εἰδικώτερα, τὸ ὄνειρο εἶναι μιὰ διάθεση βαλμένη στὸ αἷμα μας καὶ δὲ χρειαζόμαστε ἄλλου εἴδους διεγερτικὰ καὶ μηχανικὰ ἐφευρήματα γιὰ νὰ ξαναζήσουμε τὰ περασμένα καὶ νὰ ποτιστοῦμε ἀπὸ τὸ πικρὸ φαρμάκι τοῦ Ἐμπορά-κου, ποὺ μοιάζει τόσο μᾶλλους συνανθρώπους του, σ' ὅλα τὰ ἐπαγγέλματά τους.

Αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ βασικὴ ἀφορμὴ τῆς ἀποτυχίας τοῦ ἔργου, τόσο σκηνικά, ὅσο καὶ ἐπιχειρηματικά. Φταίει μόνον ὁ Κοὺν ποὺ δὲν τὸ διάλεξε πάνω στὴν ὥρα. Γιατὶ μόλα ὅσα εἴπαμε, μποροῦσε σὲ μιὰ περίοδο θριαμβευτικῆς διαδρομῆς μὲ ἔργα ποιότητας καὶ σειρᾶς παραστάσεων, νὰ πετάξει πάνω στὴ σκηνὴ τὸν Ἐμπορά-κο. Μὰ τὸν ἀνέβασε τὴν ὥρα ποὺ ζητοῦσε σωσίβιο νὰ σταθεροποιήσει τό νέο του φετεινὸ ξεκίνημα καὶ δὲν μπόρεσε οὔτε ὁ πονεμένος κι' ἀγωνιώδης ἐμπορά-κος (Διαμαντόπουλος) οὔτε ἡ καρτερικὴ καὶ μάξιοπρέπεια στὸ πένθος της παραστάτις του (Βάσω Μεταξᾶ), οὔτε οἱ γυοί του ὁ πρῶτος μὲ τὴ βαθύτερη σύγκρουσή του (φριχτὸς κ. Νικολαΐδης) ὁ δεύτερος μὲ τὴν ἐπιπόλαιότητά του (κ. Χατζημᾶρκος), οὔτε ὁ κ. Κοὺν ποὺ παρακολουθοῦσε ὅλο τὸ ἀνέβασμα μὲ τὴν δυναμικότητά του, οὔτε ἡ καλὴ μετάφραση, οὔτε ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας, δὲν μπόρεσαν, λέω, νὰ μᾶς μεταφέρουν κάτι ἀπὸ τὸ φοβερὸ δράμα ποὺ ὑποψιαζόμαστε πὼς γινόταν κάπου μακρυὰ σ' ἕναν ἐμπορά-κο, καὶ σὄλη του τὴν οἰκογένεια, ποὺ θἄταν πολὺ συγκλονιστικὸ καὶ ἀνθρώπινο, ἐάν, καὶ ἐάν, καὶ ἐάν...

***

Ἀκολούθησε στὸ θίασο Κοὺν μὲ τὴ συμμετοχὴ τοῦ Γιώργου Παππᾶ νέα θεατρικὴ κατρακύλα : Τὸ ἔργο «Μπολερό» τοῦ Μισὲλ Ντυράν. Μιὰ φάρσα, σαχλαμάρες γιὰ πολὺ κακὸ γοῦστο, χωρὶς πνευματικότητα. Ἀπὸ τὰ οὔλτρα ἑξαντρὶκ τοῦ ἀμερικάνικου Ἐμποράκου, στὸ πεζοδρόμιο τοῦ Παρισιοῦ. Τὶ νά σοῦ κάμουν καὶ ἡ κυρία Μελίνα κι' οἱ ἔξοχες πρωταγωνίστριες κυρία Στεφανίδου καὶ κυρία Κύρου, τί νὰ σοῦ κάμει ὁ κ. Γ. Παππᾶς μέσα σ' αὐτὸ τὸ ἀνακάτωμα ; Ὑπερέβαλαν ὅλοι τὸν ἑαυτό τους, ἄσκοπα, μάταια, χωρὶς καμμιὰ νόμιμη δικαιολογία. Ἄξιοι τῆς τύχης τους εἶναι. Παραπονιοῦνται πὼς δὲ βρίσκουν ἀντάξια ἔργα κι' ἔχω ὑπ' ὄψει μου πὼς τοὺς προσεφέρθηκε ἔργο μέ ἀξιώσεις, πνευματικό, εὐχάριστο, γάντι γιὰ τὸ θίασό τους, ποὺ ἄρεσε, μὰ ... ..δὲν τὄπαιξαν ! Ἔργο ποὺ κράτησε τριακόσιες τόσες παραστάσεις στὴν πατρίδα τοῦ συγγραφέα του. Τὶ νὰ τοὺς κάμεις ;

***

«Ἡ Κληρονόμος : Θέατρον ΑΛΙΚΗΣ (Θίασος Κώστα Μουσούρη).

Μιὰ διασκευὴ ἀπὸ ἕνα ἀμερικάνικο μυθιστόρημα εἶχε ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία παραστάσεων στὸ θίασο τοῦ Κ. Μουσοὺρη. Δικαιολογημένος ὅλος ὁ ἀγῶνας ποὺ ἔγινε μεταξὺ τοῦ θιάσου του καὶ τῆς κυρίας Μανωλίδου γιὰ τὸ ποιὸς εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ τὸ παίξει.

«Ἡ κληρονόμος» εἶναι ἔργο χαριτωμένο, ἁπλό, εὐχάριστο, μ' εὐγένεια λόγου καὶ χαρακτήρων, ρομαντικὸ στὸ βάθος του κι' ἔχει μιὰν ἀπόσταση ἀρώματος ἀπὸ ἕνα κόσμο μακρυνό, ποὺ ὅσο κι' ἂν εἶχε κι' αὐτὸς ἀνθρώπους ρεαλιστὲς σὰν τὸν Μώρις Τόμσον καὶ τὸ γιατρὸ πατέρα τῆς κληρονόμου, εἶχε πάντα τή σφραγίδα τῆς ἁπλῆς ἀγνότητας ποὺ δὲν ὑπάρχει πιὰ στὴν ἀγορά μας.

Τὸ ἔργο σὰν σκηνικὴ διασκευὴ εἶναι πολύ ἐπιτυχημένη, μολονότι φαίνεται εὐδιάκριτα ὅλος ὁ σκελετὸς τοῦ μυθιστορήματος ποὺ σὲ παράταξη εἰκόνων ἐδημιούργησε τὸ δραματάκι. Χωρὶς λοιπόν, βαθύτερες θεατρικὲς ἀνησυχίες, χωρὶς ἀξιώσεις γιὰ μιὰ σκληρὴ καὶ βάναυση ποίηση σημερινοῦ θεάτρου, ἡ «Κληρονόμος» εἶναι ἕνα ἔργο καλλιτεχνικῆς ὑφῆς, μεὐγενικώτατη διάρθρωση, μὲ ἰδιοσυγκρασία πρόσθετη καθαρὰ ποιητική, ποὺ ἀφήνει στὸ θεατρικὸ κοινὸ ὅλων τῶν γούστων μιὰ ἀναπότρεπτη κατάφαση. Τὸ ἔργο τοῦτο μέ τοὺς λεπτοὺς καὶ ἀληθινοὺς ἀνθρώπους του, μ' ἕνα περιβάλλο τόσο νοσταλγικὸ στὴ σημερινὴ αὐχμηρότητα, βρῆκε ἕνα ἀνέβασμα ἀπὸ τὸν κ. Ἀλέξη Σολωμὸ καὶ μιὰ ἑρμηνεία ἀπ' τὸ θίασο τοῦ Κώστα Μουσούρη ἐξαιρετικὰ εὐαίσθητη καὶ πολιτισμένη. Μιὰ ἁρμονία ἀτόμων καὶ συνόλων εἶναι ὁλάκερη ἡ παράσταση, ποὺ τραβάει καὶ στὸν τόνο της καὶ στὸν τρόπο της σὰ χρονικό, σὰν ζωντανὸς ἡμεροδείχτης, ἀπ' τὸν ὁποῖο ξεπετιοῦνται τὰ πρόσωπα καὶ τὰ περιστατικά, σὰν πολύτιμης μνήμης ἡμερομηνίες.... Ὁ κ. Μουσούρης εἶναι πραγματικὰ μεταμορφωμένος ὕστερα ἀπὸ τὴν πολύχρονη ἀπουσία του. Κυρίαρχος στὴ σκηνή, συγκρατημένος, μ' ἕνα ποιητικὰ ρεαλιστικὸ παίξιμο, ἔδωσε τὸν πατέρα, τὸν ἐπιστήμονα, τὸ χηρευάμενο, τὸ συγγενῆ, τὸν πολυζωϊσμένο, τὸν ἄνδρα, σ' ὅλες τὶς ἀποχρώσεις του τέλεια. Ἡ ἔξοχη Λαμπέτη ὡραιότατη στὸ ρόλο της. Πολὺ καλὸς ὁ κ. Δρακόπουλος στὸ ρόλο τοῦ Μώρρις Τόμσον, εἶχε μιὰ ἐσωτερικὴ λεπτότητα, πολὺ πολιτισμένη. Ἡ

κυρία Παϊτατζῆ, ἡ κυρία Μιχαηλίδη, ἡ κυρία Καλλέργη, ἡ κυρία Χατζηαργύρη, ὁ κ. Ἀργύρης, ὅλοι ἦταν ἀπὸ ἕνα μουσικώτατο ὄργανο στὴ συναυλία τοῦ συνόλου, χαρίζοντας μιὰ παράσταση ἀλησμόνητη γιὰ τὴν ἐποχὴ τῆς ἀτομικῆς ὑπερβάσεως.

ΝΙΚΟΣ ΠΑΠΠΑΣ

ΕΚΛΟΓΗ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἔχει στὴ διάθεσή της ἑπτὰ (7) ὑποψήφιους γιὰ νὰ διαλέξει ἕνα ἢ δύο μέλη της, στὴν τάξη Γραμμάτων. Κι' ἐνῶ οἱ πραγματικοὶ κι' ἄξιοι λογοτέχνες ποὺ θὰ διεκδικοῦσαν τὸν τίτλο τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ, δὲν εἶναι περισσότεροι ἀπὸ δύο, καὶ φαίνονται τόσο ἐξώφθαλμα ἀπὸ ὅλον τὸν ἁρμόδιο κόσμο τῆς χώρας, μόνο οἱ ἐκλέκτορες ἀκαδημαϊκοὶ δὲν τοὺς βλέπουν. Κι' ὄχι μόνο αὐτό, μὰ οἱ «εἰδικοὶ» τῆς τάξεως Γραμμάτων ἀθάνατοι, βλέπουν ἄλλους ὑποψήφιους ποὺ μπορεῖ νἄναι καλοὶ καὶ χρυσοὶ ἄνθρωποι, δὲν ἔχουν ὅμως μὲ τὸ ἔργο τους τὸ δικαίωμα νὰ συγκριθοῦν κἂν μὲ τὸ ἔργο καὶ τὴν ποιοτικὴ ἀξία τῶν ἄλλων δυό ποὺ ἐμεῖς ἐννοοῦμε.

Εἴμαστε πνευματικὸ ὄργανο τοῦ τόπου καὶ νομίζουμε χρέος μας, ἔστω μὲ τὴν ἐπίγνωση πὼς δὲν πρόκειται τίποτα ν' ἀλλάξουμε στὴ στραβὴ ἐξέλιξη τοῦ ζητήματος τοῦ νέου ἀκαδημαϊκοῦ, νὰ λάβουμε καθαρὴ στάση σἔνδειξη ἀλληλεγγύης μὲ τοὺς δυὸ ἀδικούμενους ὑποψήφιους συναδέλφους καὶ σημειώνουμε τὴν εὐθύνη ποὺ ἔχουν τὰ μέλη τοῦ τμήματος Γραμμάτων τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν γιὰ τὰ μέτρα καὶ τὰ σταθμά, ποὺ μὲ ἀντιπνευματικὲς προϋποθέσεις χρησιμοποιοῦν γιὰ τὴν ἐκλογὴ τοῦ νέου ἀκαδημαϊκοῦ.

Οἱ δυὸ ὑποψήφιοι ποὺ θἄξιζαν νὰ μποῦν στὴν Ἀκαδημία εἶναι χωρὶς κανένα δισταγμό, ὁ ποιητὴς Ἀπόστολος Μελαχρινὸς κι' ὁ πεζογράφος Στράτης Μυριβήλης,

Ὁ πρῶτος πρωτοπόρος τῆς νέας μας ποιήσεως, ὁ ἀπελευθερωτὴς τοῦ λυρικοῦ λόγου ἀπὸ τὴν παλαμικὴ ἐποπτεία, ὁ δημιουργὸς τοῦ «Ἀπολλώνιου», συνθετικοῦ λυρικοῦ ἔργου ποὺ προεκτείνει τὸν ἑλληνικὸ μύθο στὴν ὀνειρικὴ μαγεία τῆς νέας τέχνης, ὁ εἰσηγητὴς τοῦ καθαροῦ λυρισμοῦ μὲ ὄργανο κλασσικὸ πλούσιο καὶ δημοτικό, ὁ ἐρευνητὴς καὶ συλλέκτης λαϊκῶν τραγουδιῶν καὶ παραδόσεων, ὁ ἔξοχος καὶ ποιητικὸς μεταφραστὴς τῶν ἀρχαίων τραγωδιῶν, συμπληρώνει μιὰ ὥριμη ἐργασία λυρική, ὁλοκληρωμένη, συνεπέστατη καὶ θρεμένη ἀπ' τὴ χιλιόχρονη ἱστορική μας παράδοση. Ὁ δεύτερος πεζογράφος ὁλκῆς, συγγραφέας τῆς «Ζωῆς ἐν Τάφῳ» καὶ τοῦ «Βασίλης ὁ Ἀρβανίτης», κατέχει τὴν πρώτη θέση στὴν πεζογραφία ποὺ τελειώνει στὶς παραμονὲς τῆς γενηᾶς τοῦ 1930. Δὲν ὑπάρχει σύγκριση τῶν δυὸ τούτων ἑλλήνων μὲ τοὺς ἄλλους, Ἂν ἦταν γιὰ δύο, θἄπρεπε κι' οἱ δύο τους ὁμόφωνα νὰ ἐκλεγοῦν. Ἂν ἦταν γιὰ μιὰ ἕδρα, ὁ Μελαχρινὸς θἄπρεπε νὰ προηγηθεῖ, σὰν ποιητὴς καὶ σὰν πιὸ ἡλικιωμένος. Μὰ τί νά πεῖς γιὰ μιὰ Ἀκαδημία ποὺ ἄφισε ἔξω ἀπὸ τὶς αἴθουσές της τὸ Γρυπάρη, τὸ Μαλακάση, τὸ Σικελιανό, τὸν Καζαντζάκη ;

ΤΑ ΞΕΝΑ ΒΙΒΛΙΑ

EDMOND VANDERCAMMEN : Τὸ ἄστρο τοῦ βοσκοῦ (ποιήματα), ἔκδοση «La maison du poéte» Βρυξέλλες 1949.

Μὲ συγκίνηση, τόσο γνωστὴ στοὺς ποιητές, ἔρχομαι σήμερα σ' ἐπαφὴ μὲ τοὺς βέλγους συναδέλφους. Αὐτὰ τὰ λυρικὰ βιβλία ποὺ πηγαινοέρχονται, αὐτὰ τὰ γράμματα ποὺ διασταυρώνονται σὰν χαρούμενα περιστέρια στοὺς οὐρανοὺς τῆς Εὐρώπης, γραμμένα ἀπὸ ποιητές γιὰ ποιητές, γεμάτα παρηγοριὰ καὶ χίμαιρες, αὐτὸ καὶ μόνο εἶναι ποίηση ἀγνὴ καὶ ἀληθινή.

Ὁ ποιητὴς Ἔντμον Βαντερκάμμεν, γνωστὸς στοὺς ἀναγνῶστες μας ἀπὸ τὴν ἐξαιρετικὴ μελέτη τοῦ βέλγου αἰσθητικοῦ Λουΐ Μπακελᾶν (βλέπε «N. P.» τεῦχος 4, σελ. 293) παρουσιάστηκε ὅπως δείχνει ἡ βιβλιογραφία στὰ 1931, κι' ἔχει στὸ ἐνεργητικό του μιὰ πυκνὴ σειρὰ ποιητικῶν βιβλίων καθὼς κι' ἕνα ὁλοκληρωμένο μεταφραστικὸ ἔργο ἀπὸ ἱσπανοὺς ποιητές.

Ὁ Βαντερκάμμεν στὴν ποίησή του προσωποποιεῖ τὸν ἄνθρωπο μέσα στὸν κοινωνικὸ χῶρο, εἴτε στὸ ἐργοστάσιο βρίσκεται, εἴτε στὸν ἀγρό, εἴτε στὶς θάλασσες, εἴτε στὰ ἐπαγγέλματά του. Ἡ τρυφερὴ καὶ κάπως μελαγχολικὴ φιλία του γι' αὐτόν, δὲν εἶναι καρπὸς προθέσεως ἢ ἐξωτερικῆς ἐντολῆς. Εἶναι πασίδηλο, πὼς ὁ Βέλγος συνάδελφος, εἶναι ὁ εὐαίσθητος ποὺ προικίστηκε μὲ τὴ φοβερὴ κεραία τοῦ ποιητὴ ἀπὸ τὴ φύση, μιὰ κεραία ποὺ ἀντιλαμβάνεται καὶ καταγγέλλει τὸν κίνδυνο στοὺς ἀνθρώπους. Εὔγλωττος, ἁπαλός, κάποτε ἀρρενωπὰ βίαιος, μὲ κάποια μόνιμη σχεδὸν πίκρα διακριτικὰ κρυμμένη πίσω ἀπὸ τὶς λέξεις του, ὁ ποιητὴς παρατάσσει μιὰ ἐνεργητικὴ ἀγάπη γιὰ τὰ ἀνθρώπινα πλάσματα ποὺ σὲ κάθε της σύγκρουση μὲ τοὺς ἐχθρούς των ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὸ ἔπαθλο τῆς ἐλπίδας, καὶ ὄχι τῆς νίκης ποὺ δὲν εἶναι ἔργο γιὰ ποιητές. Ἕνα δῶρο χαρᾶς, κάπως ἀβέβαιο, ὁραματίζεται συνεχῶς ὁ ποιητής, ποὺ βιάζεται νὰ τὸ ἐγχειρίσει ὁ ἴδιος στὴν ἀνθρωπότητα, ποὺ ὁ πόνος της εἶναι προσωπικὰ δικός του. Φωνάζει κάποτε ἰσχυρότερα, μὰ εἶναι γιατί ἀντίκρυσε ἀβάσταγο πόνο, εἶναι γιατὶ συνάντησε ξεδιάντροπη τὴν ἀντινομία ν' ἀσεβεῖ πάνω σ' ἕνα θῦμα.Μὲ ἄμφιο ἱερότητας εἶναι ντυμένη ἡ ἐπέμβαση του σὲ χώρους ποὺ οἱ ἀναιμικοὶ καὶ πεισιθάνατοι, ἀποκαλοῦν «ἀντιποιητικοὺς». Μὰ καὶ ὅταν ἡ φύση ἐκφράζεται μὲ τὸν ἄνεμο, τὴ βροχή. τὴν τρικυμία, κι' ἐκεῖ ἀκόμα, ἐπικοινωνῶντας δὲν προδίνει τὸν ἄνθρωπο μὲ μεταφυσικὲς περιπλανήσεις. Ἡ θέση του εἶναι στὸ χῶμα, στὸ νερό, στὴ φωτιὰ τοῦ καμινιοῦ καὶ τοῦ τζακιοῦ, καὶ τὴ φωνὴ τοῦ Ἀδὰμ ἀκούει παντοῦ : «Μόνο γιὰ νὰ ξανάβρω τὴν ἀνθρώπινη γλῶσσα—τοῦ δέντρου ποὺ μαστίζουν οἱ ἄνεμοι,—μὲ περιμένει τὸ ἄπειρο—γιὰ νὰ μοῦ ἀποκαλύψει τὸ πρόσωπό του».

Στὸ «Ἄστρο τοῦ βοσκοῦ», τὸ πιὸ διάχυτο στοιχεῖο εἶναι ἡ μελαγχολία, μιὰ λύπη ἀντανακλαστική, ἡ σκιὰ τῆς διάψευσης ποὺ πατᾶ πάνω σὲ στάχτες, ἡ νοσταλγία γιὰ τὸ παιδὶ ποὺ μάταια ψάχνει νὰ βρεῖ, στὴν ἡλικία ποὺ μετροῦν τἄστρα στὸ ποτάμι, μιὰ δίψα γιὰ ξεκούραση μὲ προσκέφαλο τὰ ὄνειρα, ὅπως στὴ «Συμφωνία ἀπὸ πράσινο»—fille auxcheveux d' herbe a traversé la plaine —ἢ στὸ ἔξοχο ποίημα «Γιὰ τὴ νεκρὴ ἀδελφή μου», ποὺ ὑπόσχομαι σύντομα νὰ δώσω μὲ μιὰ Ἀνθολία βέλγων ποιητῶν στοὺς «N. P.».

Θὰ μποροῦσε ἴσως νὰ ἐπισημάνει κανεὶς μιὰ ἐπιστροφὴ τοῦ ποιητὴ στό «Ἄστρο τοῦ βοσκοῦ» ἀπὸ ἕνα ταξίδι τρικυμισμένο, ἀπὸ μιὰ πορεία σὲ ἔρημους μὲ ἀμμοθυέλλες, μιὰ ψυχικὴ περισυλλογὴ ἀπὸ κεῖνες ποὺ ἐπακολουθοῦν ἕνα μάταιο ἀγῶνα. μιὰ ἐπιστροφὴ δραματικὴ στὸ χῶρο τῆς ἀφετηρίας, δίχως κέρδη κι' ἀποσκευές, μιὰ δίψα γιὰ ἡσυχία. Οἱ χειμῶνες ἐν τούτοις ζοῦν στὴν ἀφή του, τὸ ἁλάτι τῶν δακρύων πέτρωσε στὰ μάγουλά του, τὰ συμβολά του γυμνὰ ζητιανεύουν τὴ ζέστα στὶς πόρτες τοῦ ἥλιου. Ἕνα μικρὸ παιδὶ βασανισμένο, πεινασμένο γιὰ κυριακές—ὁ ἴδιος ἑαυτός του—ἔρχεται ἀπ' τὸ πολύχρονο μονοπάτι νὰ τὸν προϋπαντήλει. Κι' ὁ πεθαμένος πατέρας, ποὺ τὸν καλωσορίζει μ' ἕνα κύπελλο νωπὸ οὐρανό, κι' οἱ νεκροὶ φίλοι ποὺ ξύπνησαν γιὰ νὰ παίξουν, κι' ἡ ἀλησμόνητη ἀδελφή φρουρημένη στὰ δάση...

Σ' ἕνα ἀραξοβόλι, ὁ κόσμος τῆς μνήμης δὲν ἀπειλεῖται, ἡ μοναξιὰ ἔχει κόψει τὶς γέφυρες πίσω της μὲ τὸν κόσμο. Ὁ ποιητὴς ἀπολαμβάνει, δίχως νὰ τὸ κρύψει, αὐτὴ τὴ γεύση τῆς μόνωσης, καὶ τῆς γαλήνης, σὰν αὐγὴ ἑνὸς ἄλλου κόσμου. Γιατὶ πολὺ ἔχει ὑποφέρει καὶ δοκιμαστεῖ."Ομως ξέρει καλά, πῶς πονεῖ μιὰ πληγὴ ποὺ ἀνοίγει ὁ πόλεμος, τὶ φοβεροὺς χωρισμοὺς γεννᾶ τὸ χυμένο αἷμα τῶν ἀνθρώπων. «Σκέπτομαι τὸν πόνο ποὺ ποτὲ δὲν ἐκοιμήθη—στοὺς δρόμους μας τὸ βάρος τἀμέτρητο τῆς νύχτας—καὶ τὴν αὐγὴ ποὺ ἀργεῖ νὰ μᾶς καλημερίσει».

Τὸ «Ἄστρο τοῦ βοσκοῦ» ὁλόκληρο θεμελιωμένο σ' ἕνα νεοσυμβολικὸ κλῖμα, ρυακίζει μὲ ἀλεξανδρινοὺς στίχους, ἐντεκασύλλαβους, ἀκόμα καὶ μὲ ἄψογα δεκατετράστιχα, καὶ μιλεῖ μὲ ἁπλὴ καὶ ἀπέριττη γλῶσσα, δεῖγμα σταθμοῦ καὶ ὡριμότητας. Ἄλλωστε ὁ Βαντερκάμμεν, θεωρεῖται δίκαια, ἕνας ἀπ' τοὺς πιὸ ἀξιόλογους σύγχρονους βέλγους ποιητὲς ποὺ μαζὶ μὲ δυὸ τρεῖς ἄλλους, διαδέχονται τὸ Μαίτερλιγκ καὶ τὸ Βεράρεν.

MICHEL LAMBIOTTE : «Τὸ φῶς καὶ τὰ σκότη» (ποιήματα), ἔκδοση «La maison du poéte», Βρυξέλλες 1949.

Ἡ ζωηρὴ καὶ ἀκοίμητη ἐκφραστικὴ ἀνησυχία τοῦ κ. Λαμπιότ, μαρτυρεῖ ὅτι ἀνήκει σὲ νεώτερη γενεὰ ἀπὸ κείνη ποὺ ἔδωσε τὸν παραπάνω ὁμοεθνῆ ἐκλεκτὸ του συνάδελφο. Ὁ ποιητής, ἔχεις τὴν ἐντύπωση, ὅτι συνεχῶς ἀσκεῖται, καὶ καθὼς φαίνεται πολὺ καλὰ νὰ ξέρει τὶ ζητᾶ καί, πόσο δύσκολα ἐπαναπαύεται ἱκανοποιημένος, στὴν ἐντατικὴ του προσπάθεια ἐπιτυχαίνει ἐξαιρετικὰ πράγματα.Τὸ οὐσιαστικό, στὸ βιβλίο του αὐτό, εἶναι ἡ ποιητικὴ του γλῶσσα. Καὶ φραστικὰ καὶ μουσικὰ ἔχει σπάνιο ἐνδιαφέρον τὸ ὕφος του. Λέξεις διαλεγμένες, ποτὲ πολὺ μεταχειρισμένες, συλλαβὲς μεταλλικές, στῖχοι ποὺ ἐπαναλαμβάνονται μ' ἕναν λαϊκὸ τρόπο—κι' ἔχει πολὺ λαϊκὸ καὶ παραμυθένιο στοιχεῖο ὁ κ. Λ. στὴν ποίησή του—μὰ τὸ πιὸ ἐντυπωσιακὸ ἀπ' ὅλα, μιὰ ἐμπρεσσιονιστικὴ χρωματικὴ κλίμακα ποὺ ζωογονεῖ αἰφνίδια καὶ δίχως νὰ σταθεῖ, τὶς ρεαλιστικὲς εἰκόνες τῶν θεμάτων του. Τὸ ὅραμά του βλασταίνει στὸ σύνορο θὰ ἔλεγε κανεὶς πού χωρίζει τὸν πραγματικὸ ἀπ' τὸν ὑπερπραγματικὸ κόσμο, καὶ τροφοδοτεῖται σχεδὸν ἀποκλειστικὰ ἀπ' τὸ μῦθο καὶ τὄνειρο. Ἡ ἀγάπη του στὸ λαϊκὸ τραγοῦδι ποὺ ἀνθεῖ πλούσιο στὴ φλαμανδικὴ ἰδίως γῆ, ἀλλοῦ μπολιάζει τὰ τραγούδια του μένα γάργαρο κι' ἀψὺ αἷμα, κι' ἀλλοῦ τὰ σπονδυλώνει ὁλότελα. ἔτσι ποὺ νά ἑκλαμβάνεις κείμενά του σὰν μιὰ λαϊκὴ μοῦσα ντυμένη τὰ πιὸ μοντέρνα, τρελλὰ καὶ τολμηρὰ φορέματα. Πίσω ἀπὸ κάθε του ποίημα, ὅπως «τὸ πουλὶ τῆς στάχτης», «ἡ μνήμη τῆς φωτιᾶς», «ἡ μνήμη τῆς θάλασσας», «ἡ γέννηση τοῦ θανάτου», «οἱ γάμοι», ἀκούγεται ἕνα βῆμα ὑπόκωφο κι' ὑποβλητικό, ἕνα φάντασμα ὀδυνηρὰ δεμένο μὲ τὸν ποιητή, ἐντυπώσεις μακρυνὲς ποὺ ἡ σάρκα του ἀφομοίωσε ἀσυνείδητά του, καὶ ξυπνοῦν κάτι τὸ ριγηλὸ καὶ τὸ ἀνεξήγητο, δίνοντας γοητεία μυθική, στὴν ἀτμόσφαιρα τῶν ποιημάτων. Αὐτὴ ἡ συνουσία τοῦ τωρινοῦ μὲ τὸ

ἀλλοτινό, τοῦ πραγματικοῦ μὲ τὸ ὑπερπραγματικὸ ἐπιτυγχάνεται δίχως τέχνασμα καὶ προσπάθεια, ὅπως βλαστάνει ἕνα παραμύθι σ' ἕναν κῆπο ἀπὸ παιδιά.

Ὁ ποιητὴς μαγνητίζεται ἀπὸ διάφορες αἰσθητικές, συχνὰ βρίσκεται καὶ στὰ χωράφια τοῦ συρεαλισμοῦ, ὅμως ἡ πρόθεσή του νὰ δώσει κάτι πολὺ δικό του, δικαιολογεῖ μερικὰ βήματα τοῦ ποιητὴ στὸ σκοτεινὸ χῶρο τοῦ ὑποσυνειδήτου, μὲ τον ὁποῖο διατηρεῖ κάποιους δεσμοὺς ὑγιεῖς καὶ γόνιμους, ἀπ' ὅπου κάτι ἔχει ν' ἀντλήσει. Νομίζομε πὼς ἡ ποίησή του ἀκόμα δέν ἀπελευθερώθηκε καὶ ἡ πτήση της στὸ μέλλον θὰ εἶναι ἀντάξια τῆς ἰδιότυπης αὐτῆς φυσιογνωμίας τοῦ βέλγου ποιητή.

LOUIS DUBRAU: «Γιὰ μιὰ ἄλλη ἐποχή» (ποιήματα) Ἔκδοση Des iles de Lerins, Ἀντίμπ.

Μιὰ λυρικὴ σύνθεση ἀπὸ τριανταέξη σελίδες, πού περιλαμβάνει πέντε μεγάλα ποιήματα: Τὴν ἄνοιξη. τὸ καλοκαῖρι τὸ φθινόπωρο, τὸ χειμῶνα καὶ τὴν Πέμπτη ἐποχή, ποὺ εἶναι καὶ τὸ κίνητρο ὅλης τῆς σύνθεσης. Στὶς πρῶτες τέσσερις ἐποχές, ὁ ποιητὴς σ' ἕνα συμβολιστικὸ κλῖμα ἀλλοῦ αὐστηρὰ ὀρθόδοξο μαλλαρμικό, ἀλλοῦ μπολιασμένο μὲ νεώτερη καὶ κάπου κάπου μὲ τολμηρὴ ἔκφραση, τραγουδᾶ ἑρμηνεύοντας πληθωρικὰ τὶς σχέσεις τοῦ συναισθηματικοῦ του κόσμου, ἄντικρυ στὸν ὁρατό, ἀπτό, ἀντικειμενικὸ τῆς ζωῆς καὶ τῆς φύσεως. Σ' αὐτὴ τὴ μακρυὰ ἐξομολόγηση, ποὺ πασχίζει νὰ κάνει ὅσο μπορεῖ πιὸ γυμνός, θαρραλέος καὶ ἀπογυμνωμένος, τὸν συντρέχει ἡ πολύφωνη γκάμμα τῶν ψυχικῶν καταστάσεων μπροστὰ στὰ φαινόμενα, κι' ἕνας ὡριμος καὶ φιλοσοφημένος στοχασμός. Οἱ σταθμοὶ τοῦ βίου, ἡ ἄνοιξη μὲ τοὺς διάφανους οὐρανοὺς καὶ ταρυτίδωτα μάγουλα, ἡ ἀνθοφορία τῶν ἐλπίδων, τὸ ἀκατάμαχητο θέλγητρο τῆς ἀναπαραγωγῆς στὰ ἠλεκτρισμένα βλέμματα τῶν ἑτεροφύλων, ἡ τρέλλα τῶν χρωμάτων καὶ ὁ θρίαμβος τοῦ φωτός. Ὁ ἔκθαμβος ἄνθρωπος μὲ ντυμένο τό σκελετό του ἀπὸ σάρκα ἐλαστικὴ καὶ ρωμαλέα, περικυκλωμένος ἀπὸ κήπους πουλιὰ καὶ νερά, πολιορκεῖται καὶ παγιδεύεται σ' ἕνα ἐφήμερο ὄνειρο χρωμάτων, ἤχων καὶ ἀρωμάτων. Τό θέρος ἀκόλουθα, ἡ δόξα τῆς συγκομιδῆς, ἡ περηφάνεια, ἡ πληρωμὴ τοῦ μόχθου, τὸ μεσημέρι τῆς δύναμης. Οἱ σπόροι ἔχουν γίνει καρποί, τὰ σπίτια γεμίζουν μὲ παιδιὰ καὶ τὰ κελάρια μὲ γεννήματα. Ἡ χορτάτη σάρκα. Οἱ ζαχαρένιοι χυμοί. Οἱ μέρες πού τεντώνουν τὰ τόξα τους δεκάξι ὧρες ἀπ' τὰ δάση, ὁ ἱδρώτας ποὺ μυρίζει ἄγριο μέλι, ἡ σιγουριὰ ποὺ κοιμᾶται κάτω ἀπὸ ἴσκιους παχεῖς, μέχρι τὴν αὐγή ποὺ ὁ ὕπνος θὰ ξεκολλήσει ἀπ' τόν ἄνθρωπο σὰν μισάνοιχτο στρεῖδι. Ἡ φύση χειροκροτεῖ τὴν ἐπιτυχία της. Μὰ τὸ φθινόπωρο ἦρθε. Ποιὸς τὸ περίμενε; Σκυθρωπὰ μέτωπα, ἀνήσυχες προαισθήσεις. Ἡ χαρὰ τοῦ τρύγου δὲ δαμάζει τὸ πένθιμο προαίσθημα, ποὺ μόνο ἡ μέθη τὸ διαλύει. Τὰ φυλλώματα σαπίζουν στὸ χῶμα, οἱ οὐρανοὶ κλαῖνε ἀπὸ τύψη, ἡ προσευχὴ τοῦ παιδιοῦ τρέμει μέσα στὶς θύελλες. Ὑγρὴ στάχτη εἶναι ὁ ὕπνος. Τὴν ἐλπίδα διαδέχεται ἡ νοσταλγία, τὸ πράσινο χῶμα, τὸ καστανό. Οἱ παπαροῦνες εἶναι κιόλας ἀνάμνηση. Τὸ ρῖγος τοῦ ἐπερχόμενου χειμῶνα ἀνατριχιάζει τὰ πλάσματα.

Τὸν ὑποδέχεται ὡστόσο ὁ ἄνθρωπος μ' ἕνα σακκὶ γεμάτο πικροὺς κι' ἄχρηστους σοφισμούς, μὰ ὁ χειμῶνας, βιάζεται νὰ σαβανώσει τό χῶμα ποὺ σπείραμε καὶ γεννοβόλησε. Ὁ οὐρανὸς εἶναι βαρὺς κι' ἀδυσώπητος πάνω ἀπ' τὶς στέγες. Δὲν ἔχομε παρὰ μιὰ χόβολη γιὰ νὰ ζεσταθοῦμε. Κι' ἡ παγωνιὰ τοῦ θανάτου μπῆκε ἀπ' ὅλες τὶς πόρτες στὴν καρδιὰ μας. Τάσπρα παρθενικὰ γερατειὰ ἑτοιμάζουν τὶς ἀποσκευές τους κρυφά. Ἡ σκέψη τους εἶναι πέρα μὲ τοὺς προγόνους.

Στὴν πέμπτη ἐποχὴ ὁ ποιητὴς ἀτενίζει τὸ Θεό, ἑρμηνεύοντας τὶς σχέσεις του μὲ τὸ Κοσμικὸ σύμπαν. Ἡ στάση του εἶναι κάπως πιὸ ἀγέρωχη, ἀπ' ὅ,τι θὰ ἐπέτρεπε τὸ χριστιανικὸ ἦθος ἀπέναντι στὶς μεταφυσικὲς δυνάμεις. Τὸν ἀντικρύζει σὰν ποιητὴς ποὺ ἑρμήνευσε τὸ λόγο του, καὶ δὲν ἀρκέστηκε νὰ φέρει τὴν καθ' ὁμοίωση εἰκόνα του στὴ γῆ. Ἡ σύνθεση εἶναι δίχως ἄλλο καρπὸς πόνου καὶ πίστης, ποὺ ὁ ποιητὴς ἐντατικὰ ἔχει δοκιμάσει, καὶ τὰ συναισθήματα ποὺ τὴ σπονδυλώνουν μὲ τόση στιφάδα στὰ χρώματα καὶ στὴ μουσική τους, μαρτυροῦν ἕναν ποιητὴ ποὺ ἔχει τὴν πο'ηση βίωμα καὶ εἶναι γι' αὐτὸν τὰ πάντα σύμβολα καθαγίασης. Ὁ κ. Ντυμπρὼ μπορεῖ νὰ εἶναι βέβαιος πὼς δὲν ἀπίστησε στὴν πρόθεσή του καί, πὼς τὸ βιβλίο του δὲν τὸν προδίνει πουθενὰ ὡς ποιητή.

ΡΙΤΑ ΜΠΟΥΜΗ ΠΑΠΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ

Κυκλοφόρησε ἡ ἐτήσια λογοτεχνικὴ ἔκδοση τοῦ Ἀριστείδη Μαυρίδη ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ.

Στὶς τριακόσιες σελίδες της συνεργαζεται τὸ σύνολο τῶν Ἑλλήνων λογοτεχνῶν καί πολλοί ἀπ' τοὺς καλλιτέχνες μας. Ἀνάμεσα στὶς συνεργασίες τῶν ποιητῶν μας, ὁ Ἄγγελος Σικελιανός μὲ τὸ ποίημα «Τὸ ταχυδρομικὸ περιστέρι» εἰκονογραφημένο ἀπὸ τὴ Βάσω, κι' ἀκόμα οἱ Σ. Σκίπης, Ρίτα Μπούμη Παπᾶ, Νικηφ. Βρεττάκος, Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, Γ. Θέμελης, Γ. Βαφόπουλος, Μελισσάνθη, Ν. Τουντουντζάκης κ. ἄ. Ἡ πεζογροφία μας ἀντιπροσωπεύεται ἀπ' τὸ Γιάννη Σφακιανάκη, μὲ τὸ διήγημα «Ὁ Γαλαξίας Ποταμὸς», Πέτρο Χάρη, Γιάννη Σκαρίμπα, Γιάννη Μπεράτη, Φώτη Κόντογλου, Κώστα Σούκα, Πέτρο Πικρό, Θανάση Πετσάλη, Τατιάνα Σταύρου, καὶ ἄλλους νεώτερους. Δοκίμια καὶ μελέτες γύρω σ' ἑλληνικὰ θέματα ἀνάμεσα, στὰ ὁποῖα καὶ ἀξιόλογα κείμενα, ὅπως τοῦ Νίκου Βέη, Ἄλκη Θρύλου («Ἀντώνης Τραυλαντώνης») Πέτρου Σπανδωνίδη, Στράτη Μυριβήλη, Γιάννη Χατζίνη, Πέτρου Κατσέλη, Σπ. Σκιαδαρέση κ. ἄ. Κριτικὴ ἀνασκόπηση τοῦ θεατρικοῦ 1949 ἀπ' τὸ Λέοντα Κουκούλα, ὅπου ἐξετάζονται τὰ αἴτια τῆς συνεχιζόμενης κρίσης τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου.

Ἀπ' τὴν πλούσια εἰκονογράφηση τοῦ τεύχους ζωηρὴ ἐντύπωση μᾶς ἔκανε τὸ «Πορτραῖτο» τοῦ ζωγράφου Δημ. Χυτήρη Ὡραῖο καὶ τὸ ἐξώφυλλο ποὺ φιλοτέχνησε ὁ Γ. Βακαλό.

Κυκλοφόρησε τὸ περιοδικὸ ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ. Στὸ τεῦχος του. ποὺ στολίζεται ἀπὸ ἕνα σχέδιο τοῦ Πικασσὸ «Τὸ παιδὶ καὶ τὸ περιστέρι», περιέχεται ὁλόκληρη, ἡ γνωστὴ διάλεξη τοῦ ποιητὴ Ἄγγελου Σικελιανοῦ γιὰ τὸ Γ. Βιζυηνό. διήγημα τοῦ Κ. Παρορίτη, ἕνα ἄλλο τῆς Ἔντνα Φέρμπερ, μεταφρασμένο ἀπ' τὴ Λίλιαν Καλαμάρο, καθὼς καὶ ποιήματα Ποῦσκιν. Κ. Σιμόνωφ, Πάμπλο Νερούντα, Γ. Βαφόπουλου καὶ Κ. Κόντου.

Ἀκόμα κι' ἕνας ἀπολογισμὸς γιὰ τὸ ἀντιδραστικὸ κίνημα τοῦ περσοναλισμοῦ καὶ τὴν ὡς τώρα ἀνάπτυξή του στὴν Ἑλλάδα, γραμμένος εὐκίνητα κι' εὔστοχα ἀπ' τὸ Γ. Φ. Μαρινάκη, στὸν ὁποῖο ἀνακαλύπτεται κάπως καθυστερημένα, ἐκεῖνο ποὺ σ' ἄλλους ἔγινε ἀντιληπτὸ ἀπ' τὴν πρώτη στιγμή. Πῶς δηλαδή, «στὴν Ἑλλάδα ὁ περσοναλισμὸς μπῆκε ἀπ' ταριστερά»...

Στὴ ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ 14-2-1949, ἐκτὸς ἀπ' τὸ καφτὸ κι' ἐπίκαιρο ἐνδιαφέρον τοῦ ἀγωνιστικοῦ ἄρθρου τοῦ κ. Πέτρου Χάρη «Πνευματικὴ κραιπάλη», ὅπου κυριολεκτικὰ γίνεται ἕνα εἶδος νεκροψίας τῆς «Ζωῆς ἐν τάφῳ» τοῦ Στράτη Μυριβήλη, μὲ ὅλα τὰ ὑπέρ καὶ τὰ κατὰ ποὺ δημιουργοῦν τέτοιες... ἐκταφὲς, σημειώσαμε ἕνα ἀξιόλογο σημείωμα τοῦ Γ. Θεοτοκᾶ, γιὰ τὸ δημοτικισμὸ καὶ τὰ αἴτια ποὺ σταμάτησαν τὴν ἐξέλιξή του. Ἀκόμα ἀνθολογία σολωμικῶν ποιημάτων στὴν ἰταλική, μεταφρασμένα ἀπ' τὸ Λίνο Πολίτη, ἕνα ἐκτενὲς σημείωμα τῆς Σοφίας Σπανούδη γιὰ τοὺς παληοὺς καὶ νέους τροβαδούρους, διήγημα τοῦ Τάκη Δόξα καὶ ποιήματα τοῦ Γ. Ἀθάνα, Γιάννας Χριστοφῆ κλπ. Τὸ ἴδιο περιοδικὸ ἀφιερώνει τὸ Χριστουγεννιάτικο τεῦχος του στὸν Ἄγγελο Βλάχο.

Ἐξ ἄλλου ἡ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ σὲ ἀτμόσφαιρα δυζαντινή, ποὺ τὴ δημιουργεῖ πολὺ ὁ Φώτης Κόντογλου μὲ τὴν εἰκονογράφηση καὶ τὰ γραφτά του, καὶ πλαισιωμένη ἀπὸ πλούσια εἰδικὴ Χριστουγεννιάτικη συνεργασία μὲ συμμετοχὴ τῶν λογοτεχνῶν κι' ἐπιστημόνων Σ. Μελᾶ, Γ. Ζώρα, Μαρινάτου κ. ἄ. ἐπιτυχαίνει νὰ δώσει τὸ καθρέφτισμα τοῦ συναγερμοῦ τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς μπροστὰ στὴ γιορτὴ τῶν Χριστουγέννων, μὲ λαογραφία πλούσια καὶ μ' ἕνα κείμενο ἀνέκδοτο τοῦ Παπαδιαμάντη.

Στὶς «ΜΟΡΦΕΣ» τῆς Θεσσαλονίκης, ποιήματα τῶν Ἀθαν. Κυριαζῆ, Γ. Ζωγραφάκη, Χρυσάνθης Ζιτσαίας, Ἠλία Κατσογιάννη, μελέτη τοῦ Κ. Γεωργούλη γιὰ τὴν ὑπαρξιακὴ λογοτεχνία, ἡ συνέχεια τῆς «Πραγματογνωσίας» τοῦ Νίκου Πεντζίκη, ἕνα ἀφήγημα τοῦ Γιώργη Κιτσόπουλου, συνέχεια τῶν ἐντυπώσεων γιὰ «Τὰ Βυζαντινὰ μνημεῖα Θεσσαλονίκης», τοῦ Βασ. Δεδούση, καὶ μιὰ ἐνδιαφέρουσα διάλεξη τοῦ ἰδίου. μὲ τίτλο «Τὸ μήνυμα τῆς Θεσσαλονίκης», βιβλιογραφίες, ἐπίκαιρα κλπ.

Ξανάρχισε τὴν ἔκδοσή του τὸ ἰταλικὸ περιοδικὸ GRAAL στὸ Μπάρι. μιὰ ἐπιθεώρηση ἰδιότυπη μὲ δυτικοανατολικὸ χρῶμα, ποὺ ὀφείλεται ἀπ' τὴ μιὰ στὸν διευθυντή του ἀρμένιο ποιητὴ Χράντ Ναζαριάντζ, κι' ἀπ' τὴν ἄλλη στὴ γεωγραφικὴ θέση τῆς πόλεως Μπάρι. Στὶς 80 πυκνοτυπωμένες σελίδες του, συνεργάζονται μὲ μελέτες, ποιήματα καὶ πεζογραφήματα ἕνα πλῆθος ἰταλῶν καὶ ξένων, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους, ὁ διευθυντής του, ὁ Λουΐ Μπακελάν, ὁ Ἄλντο Καπάσσο, ὁ Ρόμπερ Βὰν Νοῦφελ, ὁ Φεντερίκο ντὲ Μαρία, ὁ Λιονέλλο Φιοῦμι, ὁ Μαρσὲλ Σωβάζ, ὁ Ἀρμὰν Μπερνιέρ, ὁ Βαντερκάμμεν, ὁ Ζέο Λίμπρεχτ, ὁ Φρανσὶς Γκὲ Γκασταμπίντ, ὁ Ἄλμπρεχτ Σκένεμπεργκ, ὁ Γκαστὸν Ἀνρὺ Ὡφρὲρ κ. ἄ. Στὸ ἴδιο τεῦχος, ποίημα τῆς Ρίτας Μπούμη Παπᾶ, μεταφρασμένο ἀπὸ τήν ἴδια, μὲ βιοβιβλιογραφικὸ εἰσαγωγικὸ σημείωμα ἀπὸ τὸ περιοδικό

Στὴν AUSONIA τῆς Σιένας, κριτικὸ ἄρθρο τοῦ καθηγητοῦ τῆς φιλοσοφίας Λορέντζο Τζοῦσο μὲ τίτλο «Σημερινοὶ κριτικοὶ καὶ δοκιμογράφοι», ποιήματα τῆς Σαπφῶς μεταφρασμένα καὶ προλογισμένα ἀπ' τὸ Γκουΐντο Φαβάτι, ποιήματα τοῦ Μωρὶς Καρέμ, Ἄντζολο Ὀρβιέττο, Τζ. Μ. Σαντζόρτζι, Μαριάνο Ρούγκο κλπ Ἀκόμα ἕνα ὡραῖο ποίημα τοῦ δενεζουελανοῦ Κάρλος Ἀουγοῦστο Λεόν, εἰδήσεις, βιβλιοκρισίες, χρονικά, ρουμπρίκες. Τὸ περιοδικὸ ἀναγγέλλει προσεχῆ μεταρρύθμιση στὴν τυπογραφική του ἐμφάνιση.

Στὸ ὡραιότατο καὶ μὲ τὸ κλασσικὸ ὄνομα περιοδικὸ τῶν Συρακουσῶν, TRIPODE (Τρίπους) κριτικὸ δοκίμιο τοῦ ποιητὴ Λιονέλλο Φιοῦμι μὲ τίτλο «Μιὰ μεγάλη νεοελληνίδα ποιήτρια—Ρίτα Μπούμη-Παπᾶ», ποὺ θὰ δώσομε προσεχῶς ὁλόκληρο στὰ ἑλληνικὰ ἀπὸ τοὺς «Ν. Ρ.», ἄρθρο τοῦ διευθυντὴ του ποιητὴ Κάρλο Ντὲ Φράνκις, γιὰ τὸ λυρικὸ Ρεαλισμό, κίνημα αἰσθητικὸ παράλληλο μὲ τὸ δικό μας Συναισθηματισμὸ στὸν ὁποῖο φαίνεται νὰ προσχωρεῖ ἡ ἀξιόλογη ἐπιθεώρηση, ἐξαιρετικὰ ζωντανὸ καὶ θεμελιωμένο ἄρθρο τῆς ἰταλίδας ποιήτριας Μαρία Λί-

λιθ, μὲ τίτλο : «Φῶς καὶ διαύγεια στὴν Ποίηση», γιὰ τὸ ἴδιο θέμα, ὅπου τονίζει τὴν ἀνάγκη ἡ ποίηση νὰ ξαναποκτήσει τὸ πυκνὸ πρωτινὸ κοινό της, ποὺ τὸ ἔτρεψε εἰς φυγὴν ὁ σουρεαλισμός, ἐπιστολὲς τῶν διακεκριμένων ἰταλῶν ποιητῶν Φεντερίκο Ντὲ Μαρία καὶ Τίτο Μαρρόνε, μὲ τὶς ὁποῖες προσχωροῦν στὸ Λυρικὸ Ρεαλισμό, ποιήματα τῶν Λιονέλλο Φιοῦμι, Πιὲρ Λουΐτζι Μαριάνι, Ἐντβίτζε Πέσσε Γκορίνι, Σέρτζιο Βιντσεντζόνι, Ζὲο Λίμπρεχτ, Τίτο Μαρρόνε, Κάρλο Ντὲ Φράνκις καὶ πλῆθος ἄλλων.

Στὸ ἴδιο τεῦχος Σαπφὼ καὶ Ἀλκαῖος, ἀκόμα ἀξιόλογο κριτικὸ ἄρθρο τοῦ Ἄλντο Καπάσσο γιὰ τὸ γάλλο ποιητὴ Φρανσὶς Γκὲ Γκασταμπίντ, ἄλλο γιὰ τὸν Ὑπαρξισμό, τοῦ Ἀντονίνο Ἀκκαποῦτο, μιὰ μελέτη τοῦ Νίνο Τζουκαρέλλο γιὰ τὸ Μαντζόνι, μιὰ ἄλλη ἐπιστημονικὴ τοῦ ἀστρονόμου Ε. Φ. Νικάστρο Ντὲλ Λάνγκο μὲ τίτλο : ἡ τριλογία τῆς ἀλήθειας, τὰ ἀποτελέσματα τοῦ Διαγωνισμοῦ Συρακουσῶν, βιβλιοκρισίες, πνευματικὰ καὶ τουριστικὰ τοπικὰ ζητήματα εἰδήσεις, σχόλια διάφορα ἄρθρα κλπ.

Ἐλάβαμε ἐπίσης τὸ γαλλικὸ περιοδικὸ MARCHES DE FRANCE, ἐκδιδόμενο ἀπὸ μιὰ ἐπιτροπὴ ποιητῶν καὶ λογίων, καὶ μὲ ἐνδιαφέρουσα συνεργασία ἀπὸ ποιήματα γάλλων, βέλγων, ἰταλῶν, ἑνὸς τουνιζιάνου γιὰ τὴ βομβαρδισμένη πόλη του Σούς, ἕνα αἰσθητικὸ μανιφέστο γιὰ τὴν Ποίηση τῆς Σχολῆς τοῦ Βερκόρ, κι' ἀκόμα ἕνα ἰδιότυπο γιὰ τὸν Παλαμᾶ, ἀπὸ τὸ Ντὸκ Ἀνδρέου, ποὺ μ' ἕναν τρόπο, ἀνάμεσα στὸ εὐτράπελο, καὶ στὸ σοβαρὸ (τόσο πολὺ φραντζέζος ἔγινε ὁ κ. Ἀνδρέου ;) ἀναλύει καὶ κρίνει τὴν «ἁρμονία» στὸν παλαμικὸ στίχο, τὶς συνηχήσεις, τὶς παρηχήσεις, τὶς συλλαβές, τὶς ρίμες, καὶ ὅλα τὰ στιχουργικὰ τερτίπια, σάμπως ὁ Παλαμᾶς νἄταν, ὄχι ὁ Ἐθνικὸς Ποιητής μας, δηλαδὴ τὸ ψωμὶ καὶ τὸ κρασὶ τῆς νεώτερης ἑλληνικῆς λυρικῆς οὐσίας, μὰ ἕνας καπάτσος στιχουργὸς μὲ καλοταιριασμένα κουδουνάκια !

Στὸ πρωτοποριακὸ παρισινὸ περιοδικὸ LA REVUE NEUVE, ποὺ διευθύνει ὁ φίλος ποιητὴς Φρανσὶς Γκὲ Γκασταμπίντ, καὶ βγαίνει σὲ σχῆμα βιβλίου, συνεργασίες σὲ κριτικὰ ἄρθρα, πρόζες καὶ ποιήματα πολλῶν γάλλων, βέλγων, ἰταλῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους οἱ : Ντανιὲλ Ρόπς, Φερνὰν Γκρέγκ, Μωρὶς Καρέμ, Φρανσὶς Καρκό, Λιονέλλο Φιοῦμι, Ἄλντο Καπάσσο, Πάολο Μπούτζι, Φρανσὶς Βιελὲ—Γκριφφέν, ἄρθρο τοῦ Φρανσὶς Γκὲ Γκασταμπίντ γιὰ τὸν ἰταλικὸ «Λυρικὸ ρεαλισμό», μεταφραστικὴ ἐργασία καὶ προλεγόμενα τοῦ Πασκὰλ Ρενού, γιὰ τὸ ρουμάνο ποιητὴ Λούσιαν Μπλάγκα, πού πρώτη φορὰ παρουσιάζει στὴ Γαλλία ὁ κ. Ρενού, μὲ δυό ὡραῖα ποιήματα, καὶ πλῆθος ἄλλης λογοτεχνικῆς συνεργασίας, βιβλιοκρισίας ἐπιθεώρησης φιλολογικοῦ τύπου, εἰδήσεων κλπ. Μὲ τὸ περιοδικὸ αὐτό, οἱ «N. P.» ἔχουν στενὰ συνδεθεῖ, μὲ σκοπὸ τὸ συντονισμὸ τῶν δυνάμεών τους γιὰ μιὰ κοινὴ αἰσθητικὴ ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων τῆς σύγχρονης ποιήσεως,

Στὶς PAGINE NUOVE τῆς Ρώμης (τεῦχος Νοεμβρίου) ποὺ διευθύνει ὁ φίλος ποιητὴς Λουτσιάνο Μαντζίνι, πυκνὴ κι' ἐκλεκτὴ ὅπως πάντα συνεργασία. Διαβάσαμε ἕνα ὡραῖο ποίημα τοῦ Λιονέλλο Φιοῦμι, ἕνα πορτραῖτο τῆς σύγχρονης ἀγγλικῆς λογοτεχνίας, ἀπ' τὸν Οὔγκο Μαρία Παλάντζα, ὅπου ἐξετάζεται καὶ τὸ ἀγγλικὸ πνευματικὸ μεταπολεμικὸ πρόβλημα, ποὺ δημιούργησε ὁ κατακλυσμὸς τοῦ ἔντυπου ἀμερικάνικου χαρτιοῦ στὴν Εὐρώπη, μιὰ μελέτη τοῦ Ντιέγκο Καρπιτέλλα γιὰ τὴν «Οὐγγαρέζικη μουσικὴ» καὶ τὴ μεταπολεμικὴ μεγάλη της ἀνάπτυξη, ἕνα ἐπιστημονικὸ ἄρθρο τοῦ Μάριου Βισκαρντίνι «Οἱ κοσμικὲς ἀκτῖνες», ἄλλο τοῦ Φρανσὶς Γκὲ - Γκασταμπίντ γιὰ τὸν Μὰξ Ζακόμπ καὶ τὸ ἔργο του, τεχνοκριτικὸ δοκίμιο γιὰ τὸ γνωστὸ ἰταλὸ ζωγράφο Ντὲ Πίζις, ἀπ' τὸν Μάριο Ποντσίνι, πολυσέλιδο γράμμα τοῦ Φεντερίκο Ντὲ Μαρία, ἀπ' ἀφορμὴ τὸ «Λυρικὸ Ρεαλισμό», στὸν ὁποῖο σὰν παληὸς πολέμιος τοῦ σουρεαλισμοῦ καὶ τῶν ἑρμητικῶν, προσχωρεῖ μὲ ὅλο τὸ σημαντικὸ βάρος τοῦ ὀνόματός του, ἄλλες μελέτες καὶ λογοτεχνικὰ κείμενα, ἀκόμα τἀποτελέσματα τοῦ Διαγωνισμοῦ Συρακουσῶν, πλῆθος εἰδήσεων ἀπ' τὸ διεθνῆ πνευματικὸ κόσμο καὶ εἴκοσι σελίδες πυκνῆς βιβλιοκρισίας.

Στὸ περιοδικὸ τῶν Βρυξελλῶν, «LE JOURNAL DES POÈTES», δυὸ πρωτοσέλιδα ὡραῖα ποιήματα τοῦ Μάο Τσὲ Τούνγκ, μὲ προσωπογραφία τοῦ ποιητή, ἀπ' τὸ διευθυντὴ τῆς ἐπιθεωρήσεως Πιὲρ Λουὶ Φλουκέ, συνέντευξη τοῦ ποιητὴ Μαρσὲλ Τιρὺ μὲ τὸν Λουὶ Ντυμπρὺ γιὰ τὰ προβλήματα τῆς σύγχρονης ποιήσεως, μελέτη τοῦ Μαρσὲλ Λεκὸντ γιὰ τὸν Φράντς Κάφκα, ἕνα πρωτότυπο κείμενο τοῦ Ζὰν Ντελαὲ, μὲ τίτλο «Ὁ θρῦλος τῶν φτερῶν», ἄρθρο τοῦ βέλγου φοκλορίστα Ροζὲ Πινὸν γιὰ τὰ λαϊκὰ τραγούδια τοῦ νανουρίσματος στὴ Βαλλονία, ὅπου γίνεται λόγος γιὰ καὶ τὸ ἑλληνικὸ δημοτικὸ νανούρισμα, καὶ ἀκόμα, ποιήματα τῶν Μισὲλ Μανόλ, Ὑμπὲρ Ζυέν, Πὼλ Σωλὸ κ. ἄ. Στὸ ἴδιο τεῦχος πλούσια βιβλιοκρισία καὶ εἰδήσεις γιὰ ὅ,τι ἀφορᾶ ἰδίως τὴν ποίηση.

Στὸ ἰταλικὸ περιοδικὸ «LA STRADA», ποὺ διευθύνει ὁ ποιητὴς Τζὰν Μπατίστα Φρότζιο, καὶ ποὺ ὡς φαίνεται ἀφιερώνεται κυρίως στὴν ποίηση καὶ τὰ προβλήματά της, διαβάσαμε ἕνο ὡραῖο ποίημα τοῦ Λιονέλλο Φιοῦμι «Ὁ λαθρέμπορος», ἀκόμα ποιήματα τῶν Βιλαρὸελ, Καπάσσο, Ἀλλόρι, Ἀλεσαντρίνι, Μαριάνι, Φρότζιο. Ἐπὶ πλέον μεταφρασμένοι στίχοι τοῦ Γκαῖτε, τοῦ κολομβιανοῦ Πασκουὰλ Ἐπιφάνιο Ζανίνι, τοῦ ἰταλοῦ Ζεράτσε, καὶ τοῦ βέλγου Ἀρμὰν Μπερνιέ. Στὸ ἴδιος τεῦχος, ἄρθρο τοῦ καθηγ. Τζούλιο Κόνι «Σημεῖα ἀνθρωπισμοῦ», ἄλλο τοῦ Ἀντόλφο Ντιάνα γιὰ τὸ ρεαλισμὸ στὴν ποίηση, καὶ μιὰ πολὺ ἐνδιαφέρουσα κι' ἐπίκαιρη μελέτη τοῦ Μάριο Γκορίνι μὲ τίτλο : «Ἀντιδημοτικότης στὴ σύγχρονη ποίηση». Ἀκόμα βιβλιοκρισίες, καθρέφτης περιοδικοῦ τύπου, εἰδησεογραφία κλπ. Τὸ τεῦχος στολίζεται μὲ ξυλογραφίες τῶν Σερβολίνι καὶ Βόλφ.

Στὸ γαλλόφωνο διμηνιαῖο «L'HELLENISME CONTEMPORAIN», ἐξακολουθοῦν οἱ ἱστορικοκοινωνικὲς μελέτες τοῦ Διον. Ζακυθινοῦ γιὰ τὸ «Δεσποτάτο τοῦ Μωρέως» καὶ τοῦ Brje Knos γιὰ τὴ «συμμετοχὴ σουηδῶν ἀξιωματικῶν στὸν ἀγῶνα τῆς Ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος», μελέτη τοῦ Ε. Κριαρᾶ γιὰ τὴν ἐπίδραση τοῦ Ρενὰν καὶ τοῦ Ταὶν πάνω στὸ Γιάννη Ψυχάρη, μιά ... «εἰκόνα» τῆς σημερινῆς ἑλληνικῆς λογοτεχνίας γραμμένη ἀπ' τὸν Κλ. Παράσχο, ἀπ' ὅπου ἀπουσιάζουν οἱ καλλίτεροι καὶ πιὸ ἄξιοι ἕλληνες ποιητὲς καὶ πεζογράφοι. Στὸ ἴδιο τεῦχος, καὶ πρὶν ἀπ' τὴν «εἰκόνα» τοῦ κ. Π., πέντε σελίδες ποιήματα τοῦ Γιάννη Σφακιανάκη ἀπὸ τὸ «Μῦθο τῶν Σταγόνων» μεταφρασμένα ἀπ' τὴ Γιάννα Χριστοφῆ, καὶ ἡ νουβέλλα «Κόβακας» τοῦ Γιάννη Μαγκλῆ. Στὸ ἴδιο τεῦχος χρονικά, βιβλιοκρισίες κλπ.

Ε Ι Δ Η Σ Ε Ι Σ

— Κυκλοφόρησε σὲ πολὺ ἐπιμελημένη ἔκδοση 280 σελίδων νέα Ἀνθολογία γαλλικῆς ποιήσεως, μεταφρασμένη στὰ ἑλληνικὰ καὶ μάλιστα σὲ ἀρδὴ δημοτική, ἀπὸ τὸν ποιητὴ κ. Νῖκο Στρατάκη, Οἱ «Ποιηταὶ τῆς Γαλλίας», ὅπως τιτλοφορεῖται τὸ ἔργο, περιλαμβάνουν εἰσαγωγὴ τοῦ ἀνθολόγου, γαλλιστὶ καὶ ἑλληνιστὶ καθὼς καὶ προλεγόμενα τοῦ γάλλου Ζὰν Σαβάν. Ἀνθολογοῦνται πολλοὶ γάλλοι ποιητές, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους ὁ Ἀπολλιναίρ, ὁ Καστανιού, ὁ Κοκτώ, ὁ Κορμπιέρ, οἱ Ντερέμ, ὁ Ντυζαρντέν, ὁ Ἐλσκάμπ, ὁ Ντυαμέλ, ὁ Γκερέν, ὁ Φρανσὶς Ζάμ, ἡ Μαντρύς, ὁ Ρεμπώ, ὁ Βαλερύ, ὁ Μαλαρμέ, ὁ Ζὺλ κ. ἄ. Κάθε ποιητὴς πλαισιώνεται ἀπὸ βιβλιογραφικὰ καὶ βιογραφικὰ σημειώματα, σκίτσα φιλοτεχνημένα ἀπ' τὸ ζωγράφο Νικολινάκο, καὶ ὑποδεικνύεται στὸ τέλος ἀπὸ ἑλληνογαλλικὸ εὑρετήριο. Τὸ ὡραιότατο ἐξώφυλλο ἀνήκει στὴ ζωγράφο Δέλα Πασχάλη. Θἄταν τοὐλάχιστο τυπικὸ ἂν μὴ καὶ περιττὸ νὰ ποῦμε, πὼς ὁ κ. Νῖκος Στρατάκης ἐπεχείρησε ἕναν ἄθλο, γιὰ τὸν ὁποῖον καὶ τὰ ἑλληνικὰ καὶ τὰ γαλλικὰ Γράμματα, τοῦ ὀφείλουν τιμητικὴ ἀναγνώριση.

—Ὁ βέλγος ποιητὴς Μωρὶς Καρὲμ κυκλοφόρησε ὀγκώδη λυρικὴ συλλογή, ποὺ περιλαμβάνει 80 ποιήματα καί, ποὺ τὴν τιτλοφορεῖ «Τὸ ἄσπρο σπίτι». Ὁ ποιητὴς τραγουδᾶ τοὺς πολυετεῖς ἀγῶνες του γιὰ ν' ἀποκτήσει ἕνα μικρὸ σπίτι — « τὸ ἄσπρο σπίτι » — καὶ νὰ στεγάσει τὴ μικρή του οἰκογένεια. Ἡ κριτικὴ χαρακτήρισε τὸ βιβλίο ὡς πρωτότυπο καὶ τὸ κρίνει γι' αὐτὸ μὲ εὐμένεια. Τρυφερὴ ἀτμόσφαιρα οἰκογενειακῆς ζωῆς καὶ ὀδυνηρῆς ἀνθρωπιᾶς, δίνει φτερὰ στὸ ρεαλιστικὸ αὐτὸ ποιητικὸ βιβλίο.

—Ὁ γνωστὸς ἰταλὸς ποιητὴς Τζιουζέππε Βιλλαρόελ, τιμήθηκε μὲ τὸ Διεθνὲς Βραβεῖο Colombus Day, γιὰ τὴν Ποίηση. Τὸ ἴδιο βραβεῖο ἔχει τιμήσει ὡς τώρα, τὸ στρατηγὸ Μάρσαλ, γιὰ τὴν πολιτική, τὸν Ἄνρὺ Μπορντὼ γιὰ τὸ μυθιστόρημα, τὸν Πὼλ Κλωντὲλ γιὰ τὸ θέατρο, τὸ Φάουστο Κόππι γιὰ τὸν ἀθλητισμό, τὸν Ντὲ Κίρικο γιὰ τὴ ζωγραφική, κλπ.

—Ὁ μεξικανὸς ποιητὴς Μανουὲλ Ἄρτσε Μάπλες, ποὺ ὡς τώρα ἦταν πρεσβευτὴς τῆς χώρας του στὴ Ρώμη, τοποθετήθηκε στὴν Πρεσβεία τοῦ Σαντιάγο (Χιλῆς). Ὁ Ἄρτσε Μάπλες θεωρεῖται ἀπ' τοὺς πιὸ πρωτότυπους μεξικάνους ποιητές, ἔχει ἐκδόσει πολλὲς συλλογές, Ἀνθολογίες καὶ τώρα τελευταῖα ἕνα περιοδικὸ μὲ τὸν τίτλο «Γράμματα καὶ Τέχνες». Εἶναι γνωστό, πὼς τὸ Μεξικὸ ἔχει ἐμπιστευθεῖ ὅλες σχεδὸν τὶς διπλωματικές του ὑπηρεσίες στὸ ἐξωτερικό, σὲ ποιητές.

—Ὁ Βιχέντε Ἀλεϊξάντρε, εἶναι ὁ τρίτος ποιητὴς ποὺ μπῆκε στὴν Ἱσπανικὴ Ἀκαδημία, ὕστερα ἀπὸ τὸν Νταμάζο Ἀλόνσο καὶ τὸ Γεράρδο Ντιέγο.

— Λίγο πολὺ παντοῦ μὲ πρωτοβουλία τῶν Ὑπουργείων τῆς Παιδείας καὶ τῶν λογίων, ἐπιτυγχάνεται ἡ ἁπλοποίηση τῆς ὀρθογραφίας σὲ διάφορες γλῶσσες. Μιὰ τέτοια ἁπλοποίηση ἐπετεύχθηκε στὴ Βραζιλία καὶ στὴ Χιλή. Τὸ πρόβλημα αὐτὸ συναντᾶ ἀκόμα ἀντιδράσεις στὴν Εὐρώπη, ὅπου τὰ προοδευτικὰ πνεύματα ὑποστηρίζουν τὴν ἐπείγουσα αὐτὴ ἀνάγκη. Τί θὰ ἔλεγαν ἐπὶ τοῦ προκειμένου οἱ ὑπέρμαχοι τῆς ἑλληνικῆς καθαρευούσας ; Ἀλλοῦ ἁπλοποιοῦν καὶ τὴν ὁμιλουμένη γλῶσσα, ἐνῶ ἐμεῖς ἐδῶ, συζητᾶμε, ἂν πρέπει νὰ γράφομε τὴ γλῶσσα ποὺ μιλᾶμε !

— Στὸ Παρίσι, ἡ δέκατη ἕνατη ἔκθεση τοῦ Γαλλικοῦ Βιβλίου εἶχε ἀνέλπιστη ἐπιτυχία. Ὁ Ἀντρὲ Μωρουὰ εἰσέπραξε 150 χιλιάδες φράγκα. Ὁ Ρομαὶν καὶ ὁ Ζεραλντὺ πάνω ἀπὸ ἑκατὸ χιλιάδες ὁ καθένας. Ἀκολουθοῦν ἄλλοι συγγραφεῖς ὅπως ὁ Σαντλαίν, ὁ Γκωτιὲ κλπ. Μὰ ὅλους τοὺς προηγούμενους ξεπέρασε ὁ Ντορζελές, μὲ εἰσπραξη 600 χιλιάδων φράγκων. Κι' ἀκόμα ἡ γραφικὴ πληροφορία ποὺ μεταδίδει ἡ λογοτεχνικὴ ἔκδοση τοῦ «Φιγκαρὼ» : Ὁ Ρολὰν Ντορζελές, τόσο κουράστηκε ὑπογράφοντας ἀφιερώσεις σὲ βιβλία ποὺ ἀγοράζονταν στὴν ἔκθεση, ὥστε ἔπαθε ἀγκύλωση καὶ κατέφυγε σὲ γιατρό !

—Ὁ Μωρὶς Μαίτερλινγκ, ὁρίζει στὴ διαθήκη του, ὅπως μὴ χρησιμοποιηθεῖ γιὰ κανένα λόγο ἡ ἀλληλογραφία του. Στὰ τελευταῖα πενῆντα χρόνια, ὁ Μαίτερλινγκ εἶναι ὁ τρίτος ποὺ ἀπαγορεύει τὴ χρήση τῆς ἀλληλογραφίας του, ὕστερα ἀπὸ τὸν Χούσμαν καὶ τὸ Μπουρζέ.

—Ἕνα μεγάλο θεατρικὸ βραβεῖο ἀπὸ ἑξακόσιες χιλιάδες λιρέττες ποὺ προκήρυξε στὴν Ἰταλία ὁ Διεθνὴς Θεατρικὸς Ὀργανισμός κερδήθηκε ἀπὸ τὸ γνωστὸ ποιητὴ καὶ δραματικὸ συγγραφέα Οὔγκο Μπέττι.

— Στὴν κωμόπολη Πεντραλίτα τῆς Ἄβιλας (Ἱσπανία) ἀνακαλύφθηκε ἕνα αὐθεντικὸ πορτραῖτο τοῦ ἱσπανοῦ ποιητὴ Γκόνγκορα, φτιαγμένο ἀ-

πὸ τὸ διάσημο ζωγράφο Βελάσκουεθ. Πρόκειται γιὰ ἕνα ἔργο μεγίστης καλλιτεχνικῆς ἀξίας.

— Στὴ Γαλλία ὁ Ἀντρὲ Ζὶντ (βραβεῖο Νόμπελ) γιορτάζει τὰ ὀγδόντα του χρόνια. Ὁ Ἀντρὲ Ζὶντ γεννημένος ἀπὸ μητέρα φανατικὴ καθολικὴ καὶ πατέρα φανατικὸ διαμαρτυρόμενο, δὲν ἦταν δυνατὸ παρὰ ν' ἀναπτυχθεῖ σὲ μιὰ ἰσχυρὴ προσωπικότητα, καὶ ν' ἀναδείξει μιὰ κραδαινόμενη πίστη. Τὸ πολύπλευρο ἔργο του, λογοτεχνικὸ καὶ φιλοσοφικὸ ἐπηρέασε βαθειὰ τὸ σύγχρονο γαλλικὸ πνεῦμα. Ὁ Ζὶντ ὕστερα ἀπὸ ταραχώδη πνευματικὴ ἀναζήτηση, καταστάλαξε σ' ἕνα καθολικὸ ἰδεαλισμό.

— Στὴν ἴδια χώρα γιορτάζονται τὰ ἑκατὸ χρόνια τοῦ ποιητὴ Ζὰν Ρισπέν, αὐτοῦ τοῦ ὑπέροχου γαλλοαλγερινοῦ ἀλήτη, ποὺ γεννήθηκε στὸ Μεντὲχ τὸ 1849. Δημοσιογράφος τῆς στιγμῆς, ἐλεύθερος σκοπευτὴς στὰ 1870, πέρασε μιὰ ζωὴ ἄτακτη καὶ τρικυμιώδη. Ἂν καὶ πέντε μπόρεσε νὰ ἐπιβληθεῖ μὲ τὸ ταλέντο του. Ὁ Ρισπὲν εἶχε μιὰ ἀρτιώτατη κλασικὴ μόρφωση, μισοῦσε καὶ περιφρονοῦσε τὶς κοινωνικὲς ἀντιθέσεις κι' ὅλες οἱ λαϊκὲς ἐξεγέρσεις τὸν εἶχαν ἐνθουσιαστὴ σημαιοφόρο. Οἱ παραδοξότητες καὶ ἡ τόλμη ποὺ συνόδευαν κάθε του ἐκδήλωση κι' ἐμφάνιση, τὸν ἔκαμαν ἀγαπητὸ καὶ διάσημο περισσότερο καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ τραγούδια του.

— Στὰ περίχωρα τῆς Πράγας, μισὴ ὥρα ἀπ' τὴν πόλη, καὶ στὶς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ Βλτάβα, μέσα σὲ ἕνα θαυμάσιο φυσικὸ τοπεῖο, ὑφώνεται σήμερα ἡ κινηματογραφικὴ πόλη τοῦ Μπαραντόβ, ὅπου συγκεντρώνονται τὰ τσεχοσλοβακικὰ Στούντιο, κινηματογραφικὲς Σχολὲς διαφόρων κλάδων, κ.λ.π. Ἀπ' αὐτὰ τὰ Στούντια ἔχουν βγεῖ ταινίες γιὰ λογαριασμὸ ὄχι μόνο τῆς Τσεχοσλοβακίας, μὰ καὶ ἄλλων εὐρωπαϊκῶν χωρῶν. Ἡ ἔξοχη πολωνικὴ ταινία «Ὁ δρόμος τῶν συνόρων», «Ἡ πτώση τοῦ Βερολίνου» καθὼς καὶ τὸ περίφημο ρούσικο «Πέτρινο λουλοῦδι», γυρίστηκαν στὸ Μπαραντόβ, ποὺ θεωρεῖται τὸ τελειότερο βιομηχανικὸ κινηματογραφικὸ συγκρότημα τῆς Εὐρώπης.

— Γιὰ λογαριασμὸ τοῦ γαλλικοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου Γκὺ Λὲ Πρά, κυκλοφόρησε στὰ γαλλικὰ τὸ ἀριστούργημα τῆς κινέζικης λογοτεχνίας «Κὶν Πίνγκ Μέϊ», ἀποδιδόμενο σὲ κάποιον Χτσοὺ Βέϊ (1520 1593), καὶ ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ τυπώθηκε στὸ Σκοὺ-Τσέου τὸ 1610. Εἶναι ἡ θαυμαστὴ ἱστορία τοῦ Χσοὺν Μὲν μὲ τὶς ἕξη γυναῖκες του. Ὁ Χσοὺ Μέν, πλούσιος ἔμπορος, σαγηνεύει μὲ τοὺς τρόπους καὶ τὰ μέσα ποὺ διαθέτει ὅλες τὶς γυναῖκες, μὲ τίς ὁποῖες συνάπτει συμβόλαια ποὺ ὕστερα σχίζει, καὶ εἶναι πρωταγωνιστὴς χίλιων παράξενων περιπετειῶν, ποὺ ὁ συγγραφέας τὶς ἀφηγεῖται κατὰ τρόπο θαυμάσιο καὶ τὶς πλέκει μὲ ἱκανότητα ἀπαράμιλλη.

—Ἡ Μαριάνα Τιμισχόβα ρωσσίδα φυσικομαθηματικὸς καὶ χορεύτρια, ἔγραψε τὸ πιὸ περίεργο βιβλίο ποὺ ἔδωσε ἴσως ἡ ἐποχή μας. Στὸ ἔργο της αὐτὸ ἐκθέτει τὰ συμπεράσματά της πάνω σὲ ἔρευνές της γιὰ τὸν παλμὸ τῆς ὕλης καὶ τὸ ρυθμὸ τοῦ χοροῦ! Ἡ πρωτότυπη μελέτη ἔχει τίτλο «Συμβολὴ στὰ προβλήματα τῆς ἐξωγονίας καὶ τῆς ἐνδογονίας τῶν παλμῶν ρυθμῶν τῆς ζώσης ὕλης», καὶ ἐντοπίζεται περισσότερο στὸ θαῦμα αὐτὸ τῆς ἁρμονίας, ποὺ ὀνομάζει: χορὸ τοῦ Σύμπαντος.

—Ὁ βέλγος ποιητὴς Ζέο Λίμπρεχτ ποὺ βραβεύτηκε στὸ Διεθνῆ Διαγωνισμὸ Ποιήσεως Συρακουσῶν, κατέθεσε τὸ χρηματικὸ ποσὸν ὁλόκληρο στὸ «Διεθνῆ Σύνδεσμο Ποιήσεως», μὲ τὴν ἐπιθυμία, ὅπως χρησιμοποιηθεῖ γιὰ τὴν ἔκδοση μιᾶς Ἰταλικῆς Ἀνθολογίας συγχρόνων ἰταλῶν ποιητῶν, σὲ δυὸ καὶ περισσότερες γλῶσσες.

— Οἱ Ἰνδὲς διόρισαν πρεσβευτὴ στὴ Μόσχα τὸ διάσημο ἰνδὸ φιλόσοφο Ραντχακρίσναν, γνωστὸ ἀπ' τὴ θεωρία του περὶ βαθειᾶς καὶ ἀπόλυτης ἑνότητας τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνα μὲ τοῦ Σοπενχάουερ, τῆς φιλοσοφίας τῆς Ἀνατολῆς μ' ἐκείνη τῆς Δύσης.

Ὁ Ραντακρίσναν, ἔχει διδάξει Ἀνατολικὲς Θρησκεῖες καὶ Ἠθικὴ στὰ Πανεπιστήμια τῆς Ὀξφόρδης, τοῦ Λονδίνου καὶ τοῦ Σικάγου. Τελευταῖα εἶχε ἐκλεγεῖ ἀντιπρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μπεναρές, ποὺ οὐσιαστικὰ διηύθυνε.

Ὁ νέος ἰνδὸς πρεσβευτὴς εἶναι φανατικὸς ἰδεαλιστὴς καὶ ζεῖ ἕνα αὐστηρὰ ἀσκητικὸ βίο, εἶναι δὲ φυσικό, ὁ διορισμός του σὲ μιὰ χώρα ὅπου δοκιμάζεται ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ὑλιστικῶν θεωριῶν, νὰ σχολιάζεται καὶ νὰ κεντρίζει τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν περιέργεια τοῦ διεθνοῦς πνευματικοῦ κόσμου.

—Ὁ συγγραφέας τοῦ ἄρθρου γιὰ τὴν ἀργεντινὴ ποίηση, ποὺ δημοσιεύομε σ' αὐτὸ τὸ φύλλο, Χοσὲ Λουὶ Μουνόζ Ἀζπίρι, εἶναι πνευματικὸς ἀκόλουθος τῆς Ἀργεντινῆς Πρεσβείας στὴ Ρώμη. Ποιητὴς κι' αὐτός, ἐργάζεται μὲ ζῆλο γιὰ νὰ γνωρίσει στοὺς ξένους τὴ λύρα τῆς χώρας του, καὶ μὲ μεγάλη χαρὰ παραχώρησε τὴν ἐργασία του αὐτὴ γιὰ τοὺς «Νέους Ρυθμούς», μέσω τοῦ ἐκλεκτοῦ περιοδικοῦ τῆς Ρώμης «Pagine Nuove», μὲ τὴν ὑπόσχεση νά μᾶς στείλει καὶ πρωτότυπο ἄρθρο γιὰ τὴν ἀργεντινὴ πεζογραφία.

— Στὴ Νέα Ὑόρκη ἀνεβάστηκε καὶ παίχτηκε μὲ πολλὴ ἐπιτυχία ἕνα ἔργο ἑλληνα συγγραφέα. Πρόκειται γιὰ τὸ δράμα «Λιμάνι στὰ σκοτεινά», ποὺ γραψε στὰ ἐγγλέζικα ὁ γνωστὸς ποιητὴς καὶ συγγραφέας Ἠὼλ Νὸρ καὶ ἀνεβήκε μὲ σκηνοθεσία τῆς κυρίας Ἀλίκης.

—Ἐλάβαμε τὸ Καταστατικὸ τοῦ «Διεθνοῦς Συνδέσμου Ποιήσεως», ποὺ ἑδρεύει στὴ Ρώμη καὶ ἀριθμεῖ ἑκατοντάδες μέλη ποιητὲς καὶ φίλους τῆς ποιήσεως στὴν Ἰταλία καὶ στὸ Ἐξωτερικό. Τὸ ἄρθρο 3 τοῦ Καταστατικοῦ καθορίζει, πὼς «σκοπὸς τοῦ Συνδέσμου, εἶναι, νὰ ξαναδώσει στὸν κόσμο ποὺ κατερείπωσε ἡ μανία τοῦ πολέμου, τὴ χαρὰ τῆς πνευματικῆς ἀδελφωσύνης μέσα ἀπ' τὴν καλλιέργεια τῆς ποιήσεως καὶ ν' ἀγκαλιάσει ὅσο τὸ δυνατὸ περισσότερους ποιητὲς κάθε ἐθνότητας, πάνω καὶ ἔξω ἀπὸ κάθε πολιτικὴ ἰδεολογία». Ὁ Σύνδεσμος ἐπιδιώκει ἀκόμα τὴν ἵδρυση πνευματικῶν ἐντευκτηρίων σὲ διάφορες πόλεις τῆς Εὐρώπης, ποὺ θὰ συμβάλλουν στὴν ἀμοιβαία γνωριμία τῶν μελῶν, τῆς ποιητικῆς τους ἐργασίας, τὴ μετάφραση ποιητικῶν κειμένων ἀπὸ τὴ δημοτικὴ ποίηση τῶν διαφόρων λαῶν, διαλέξεις, ταξίδια, γιορτὲς καὶ διαγωνισμούς. Ἱδρύτρια καὶ Πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου εἶναι ἡ ποιήτρια Ἐνρίτζε Πέσσε Γκορίνι.

— Οἱ δυὸ γαλλίδες Ὀντὲτ Ντελαμπικοτὼ καὶ Μαριὸν Σολλὸν γνωστὲς γιὰ τὶς ἐξερευνήσεις τους ἰδίως στὴν Ἀφρική, ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἐπροίκισαν τὶς Ἐθνολογικὲς Συλλογὲς τῆς Γαλλίας μὲ λογῆς-λογῆς ἀπτὸ καὶ γραπτὸ λαογραφικὸ ὑλικό, ξεκίνησαν καὶ πάλι γιὰ τ' ἀπότολμα ταξίδια τους, ποὖχε διακόψει ὁ πόλεμος. Οἱ δυὸ ἐξερευνήτριες ἀναχώρησαν ἀπὸ τὴν πατρίδα τους Βρεττάνη γιὰ τὸ Μαρόκο, μ' ἕνα φαροκάϊκο. Ἀπ' τούς προγόνους των ἔχουν κληρονομήσει τὴν ἀγάπη γιὰ τὴ θάλασσα καὶ τὴ ναυτικὴ τέχνη. Ἡ μιὰ μάλιστα ἔχει καὶ ναυτικὸ φυλλάδιο. Ἂν κι' ἔχουν γυρίσει ὅλο τὸν κόσμο, τὸ πάθος τους παραμένει ἡ ἀφρικανικὴ ἔρημος. Πρόκειται νὰ διασχίσουν τὴν ἔρημο τῆς Μαυριτάνιας μήκους 6,5.0 χιλιόμετρα, ἀπόσταση ποὺ περνοῦν μιὰ φορὰ τὸ χρόνο καραβάνια ἀπαρτιζόμενα ἀπὸ χιλιάδες ψυχές. Ἀφηφῶντας τὶς ἐπιδημίες ποὺ ἐνσκήπτουν ὕστερα ἀπ' τὴν περίοδο τῶν βροχῶν, οἱ γαλλίδες θὰ περάσουν τὴν ἔρημο, μὲ κατεύθυνση τὰ ὀροπέδια τῆς Νιγερίας ποὺ ἔχουν ἔκταση ὅση καὶ ἡ Γαλλία. Ἐκεῖ θὰ συναντήσουν τοὺς μαραμποὺ, τοὺς γέροντες σοφούς, ποὺ σὰν πλανόδια πανεπιστήμια, περιφέρονται ἀπὸ τόπο σὲ τόπο καὶ διδάσκουν στοὺς πληθυσμοὺς Ἀριθμητική, Ἀστρονομία καὶ Ποίηση, μακριὰ ἀπὸ κάθε τεχνικὸ πολιτισμό.

—Στὸ Παρίσι πέθανε ὁ διάσημος γάλλος ἠθοποιὸς Σάρλ Ντυλλέν, ποὺ ἀπὸ ἔφηβος ὑπηρέτησε μὲ ὅλες του τὶς δυνάμεις τὸ θέατρο καὶ πάλαιψε γιὰ τὴν ἀναμόρφωσή του, ἱδρύοντας τὸ θέατρο «Ἀτελιέ», γύρω ἀπ' τὸ ὁποῖο συγκέντρωσε ἕναν ἐσμὸ ἀπὸ ἀνήσυχους μαθητὲς καὶ θαυμαστές του. Ἀσθενικὸς καθὼς ἦταν καὶ παλεύοντας νὰ δημιουργήσει ὡς καλλιτέχνης καὶ νὰ ζήσει ὡς ἄνθρωπος, νικήθηκε ἀπ' τὴ σκληρὴ ζωὴ καὶ τὶς ἀδυσώπητες ἀνάγκες της.

—Στὴ σειρὰ τῶν διαλέξεων «Νέων Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν», ὁ κ. Δημ. Γιάκος ἐμίλησε στὴν αἴθουσα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, γιὰ τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργο τοῦ κ. Πέτρου Χάρη, μὲ τὴν εὐκαιρία ποὺ ὁ νεοέλληνας συγγραφέας συμπλήρωσε τριάντα χρόνια λογοτεχνικῆς ζωῆς. Γιὰ τὴν ἴδια ἐπέτειο εὐκαιρία ἡ «Ἕνωση Ἑλλήνων Κριτικῶν» ἐτίμησε τὸν ἐκλεκτὸ συνάδελφο, μὲ μιὰ δεξίωση, ποὺ δόθηκε ὕστερα ἀπὸ τὴν παραπάνω διάλεξη, στὸ ἑστιατόριο «Ἀβέρωφ».

—Ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνηση, ἐκτελῶντας πρόγραμμα γιὰ τὴ δημιουγία πνευματικῶν ἑλληνοϊταλικῶν σχέσεων, ὅπως ἡ πρόσφατη Συνθήκη ὁρίζει, ἐγκαινίασε ἑβδομαδιαῖες καὶ ἔκτακτες ἐκπομπὲς ἀπ' τὸ Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ τῆς Ρώμης στὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα, τὴ διεύθυνση τῶν ὁποίων ἐμπιστεύθηκε στὸ γνωστότατο ἑλληνιστὴ καὶ φίλο τῆς Ἑλλάδος, καθηγητὴ Ἀντωνέλλο Κόλλι. Οἱ τακτικὲς ἐκπομπὲς θὰ γίνονται τὶς κυριακὲς σὲ μῆκος κύματος 31,40, ὥρα 21, οἱ δὲ ἔκτακτες θὰ ἀνακοινώνονται ἐγκαίρως.

—Ἀπ' ἀφορμὴ τοῦ Διαγωνισμοῦ Διεθνοῦς Ποιήσεως Συρακουσῶν, «Ἡ Φωνὴ τῆς Ἀμερικῆς» ἀφιέρωσε στὴ ἑλληνικὴ ραδιοφωνικὴ ἐκπομπὴ τῆς 14ης Δεκεμβρίου, στὴ διακριθεῖσα ποιήτρια Ρίτα Μπούμη Παπᾶ καὶ στὸ ἔργο της, ἐξαίροντας τὴν ἀξία τῆς Ἑλληνικῆς Ποιήσεως ποὺ δὲν ἔπαψε στὸ μακραίωνα βίο της νὰ δίνει ποιητὲς πρώτου μεγέθους καί, ποὺ καὶ σήμερα συναγωνιζόμενη πρώτη φορὰ σὲ διεθνῆ στίβο, ἀπέσπασε τὴν πρώτη «δάφνη», μέσα σὲ ἑξακόσιους καὶ πλέον εὐρωπαίους καὶ νοτιαμερικανοὺς ποιητές.

—Γιὰ τὸ ἴδιο γεγονὸς καὶ σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴ συμπεριφορὰ τοῦ κ. Ποντάνι σὲ βάρος τῆς ἀξίας τῆς ἑλληνίδας ποιήτριας, οἱ ἐφημερίδες τῆς Ρώμης «Ἰλ Μομέντο» τῆς 19-11-49, καὶ «Ἰλ Νατσιονάλε» τῆς 25-11-49 δημοσιεύουν, ἡ πρώτη ἄρθρο ἐγκωμιαστικὸ τοῦ ἑλληνιστοῦ κ. Κόλλι, καὶ ἡ δεύτερη φιλολογικὸ σημείωμα τοῦ ἀνταποκριτῆ της ἀπ' τὴν Ἀθήνα, ποὺ κι' αὐτὸς μὲ τὴν ὑπογραφὴ «Ἡρόστρατος», ὑπεραμύνεται τῆς ποιητικῆς ἀξίας τῆς Ρίτας Μπούμη.

—Κυκλοφόρησε λυρικὴ συλλογὴ ποιημάτων τοῦ κινέζου ἡγέτη Μάο Τσὲ Τούνγκ, ἀφιερωμένη στὴ μόνη γυναίκα ποὺ ἀγάπησε, τὴ γυναῖκα του, φιλόσοφο καὶ ποιήτρια, ποὺ γνώρισε στὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Πεκίνου, ὅταν ἐργάζονταν μαζί, καὶ ποὺ τὴν ἐκτέλεσαν στὰ 1927. Ἡ ποιητικὴ συλλογὴ εἶναι μεγάλης λυρικῆς ἀξίας καὶ μεταφράζεται κι' ὅλας σὲ κάμποσες εὐρωπαϊκὲς γλῶσσες.

—Στὶς 18 Δεκεμβρίου, στὶς τακτικὲς ἐκπομπὲς τοῦ Ραδ. Σταθμοῦ τῆς Ρώμης, μίλησε ὁ ἀκούραστος κ. Ἀντονέλλο Κόλλι, ἑλληνιστής, συγγραφέας καὶ κριτικός, γιὰ τὸν ἕλληνα ζωγράφο κ. Τ. Βαλσάμ, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς προετοιμαζόμενης ἐκθέσεως ζωγραφικῶν ἔργων του στὴν ἰταλικὴ πρωτεύουσα.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Πρῶτα πρῶτα, κάνομε γνωστὸ σὲ μερικοὺς «βιαστικοὺς» φίλους μας, ποὺ μᾶς στέλνουν τὰ πρωτόλεια ποιήματά τους, καὶ θέλουν καὶ καλὰ νὰ τὰ ἰδοῦν τὸ ταχύτερο δημοσιευμένα, πὼς οἱ «Νέοι Ρυθμοὶ» δὲν εἶναι τίποτα αὐτόματο μηχά-

νημα, ποὺ ρίχνεις μέσα ἕνα ποίημα, κι' εὐθὺς εἰσπράττεις τή ... δόξα.

Β. Γ. «Τὸ οὐράνιο Τόξο», ἂν τὸ ἐλαφρώσετε ἀπὸ μερικὰ στολίδια, ἀσημοβρεμένα κλαδιά, ξινάρια, ὄργους, ἄλετρα, μπορεῖ νά γίνει δημοσιεύσιμο. Δοκιμάσετε καὶ ξαναστεῖλτε το. «Ἡ κάπα τοῦ βουνοῦ» ἀκόμα πιὸ ἀδύνατη.

Π ᾶ ν ο ν Π. Περισσότερο ἀπ' τὸ ποίημά σας, μαρτυρεῖ τὸ γράμμα σας πὼς εἶστε ποιητής. Ὁ κ. Παππᾶς σᾶς εὐχαριστεῖ συγκινημένος. Μπορεῖτε νὰ τὸν ζητήσετε στὰ γραφεῖα τοῦ περιοδικοῦ, Θεμιστοκλέους 11, τὰ βράδια.

Τ. Κ α ρ β. Ἔχετε ἀξιόλογο ὄραμα καὶ βρίσκεσθε στὸ σωστὸ δρόμο τοῦ συναισθηματισμοῦ. Καλλιεργήσετε τὴ δουλειά σας. Ἀποφεύγετε τοὺς μεγάλους στίχους. Καλλίτερα μακρύτερο ποίημα. Εἶναι καὶ τὸ πλάτος τῶν σελίδων, βλέπετε, ὁρισμένο ...

Φ ώ τ η ν Γ α λ ά ζ. Ἐπειδὴ ἡ ἐργασία σας μᾶς ἐνδιαφέρει ὅλως ἰδιαίτερα σᾶς παρακαλοῦμε περάσετε ἕνα βράδι ἀπ' τὶς 8 1]2 κι' ὕστερα ἀπ' τὰ γραφεῖα μας Θεμιστοκλέους 11, νὰ σᾶς γνωρίσουμε. Ἔχομε ὅλη τὴ μεταφραστικὴ ἐργασία σας, ποὺ θὰ χρησιμοποιήσομε μόνο ἀφοῦ σᾶς ἰδοῦμε προσωπικά, γιατὶ κάτι ἀπὸ σᾶς, μᾶς θυμίζει τὸν ἐφευρέτη τοῦ Μπενάρες... Ὁ κ. Σφακ. σᾶς εὐχαριστεῖ γιὰ τὰ καλά σας λόγια.

Γ ι ώ ρ γ. Σ ε λ β. Ἡ ἀνωμαλία προῆλθε ἀπὸ τὴν ἀλλαγὴ τυπογραφείων. Διαβάσαμε τὰ ποιήματά σας. Καὶ οἱ σκέψεις σας καὶ ὁ ἐκφραστικός σας τρόπος ἔχουν κάποια εὐγένεια κι' εὐαισθησία. Δὲ λένε ὅμως τίποτα τὸ καινούργιο. Παρακολουθεῖστε καὶ διαβάσετε νέα ποίηση, ἀσφαλῶς θὰ πεῖτε μιὰ μέρα πιὸ ἐνδιαφέροντα πράγματα.

Γ. Κ α ρ α μ. Μόλις σήμερα ἤρθε στὰ χέρια μας τὸ ἐνισχυτικὸ γράμμα σας, καὶ συγκινημένοι οἱ «Ν. Ρ.» σᾶς εὐχαριστοῦν, πολύτιμε φίλε! Ἴσως δημοσιεύσομε στὸ ἑπόμενο τεῦχος μας, τὴν τόσο αὐθόρμητη ἐπιστολή σας.

Δ η μ. Μ α τ σ. Ἀπὸ σᾶς περιμένομε κάτι πιὸ ὥριμο ἀπ' τὴ «Στεκούμενη πορεία». Λάβαμε καὶ τὸ βιβλίο σας. Εὐχαριστοῦμε.

Ἐ μ μ. Κ ο υ ρ ο υ π. Μὲ συγκίνηση διαβάσαμε τὸ γράμμα σας. Εὐχαρίστως θὰ σᾶς στέλνομε δωρεὰν τοὺς «Ν. Ρ.», γιὰ τοὺς ἄρρωστους τῆς Σπιναλόγκας.

Τ ά σ ο ν. Τὰ ποιήματά σας πολὺ καλὰ καὶ θὰ δημοσιευθοῦν. Περάσετε ἐν τῷ μεταξὺ ἀπ' τὰ γραφεῖα μας Θεμιστοκλέους 11, βραδινὲς ὧρες, γιὰ νὰ σᾶς γνωρίσομε. Γιατὶ μὲ ψευδώνυμο δὲν δημοσιεύομε συνεργασίες.

Γ. Σ τ ο γ. Μόλις σήμερα λάβαμε τὸ βιβλίο σας, ποὺ εἴχατε στείλει στὴν παληὰ διεύθυνση τοῦ περιοδικοῦ.

Μ ι χ. Π ο υ ρ. Σᾶς γράψαμε καὶ ταχυδρομικῶς. Ἀφορμὴ τῆς καθυστερήσεως ἦταν ἡ συσσώρευση τῆς ἀλληλογραφίας στὴν παληὰ διεύθυνση τοῦ περιοδικοῦ. Σᾶς ἐστείλαμε τὰ τεύχη ποὺ σᾶς ἐνδιαφέρουν. Γιστεύομε νὰ φθάνουν τώρα κανονικὰ οἱ «Ν. Ρ.» αὐτοῦ. Μᾶς χαροποιεῖ ἡ ἐπίμονη ζήτηση τοῦ περιοδικοῦ μας στὴν πόλη σας.

Π ε ρ. Χ ρ ο ν. Παρεξηγεῖτε. Τὰ ποιήματά σας δὲν εἶναι συναισθηματικὰ γιατὶ ὁ συναισθηματισμὸς εἶναι κίνημα πνευματικῆς ὑγείας. Ὁ σουρεαλισμός, κατηγορία στὴν ὁποία μᾶλλον ἀνήκουν τὰ ποιήματά σας, εἶναι νοσηρὴ κατάσταση, καὶ κοιτάξετε νἀπαλλαγεῖτε, γιατὶ ἀλλιῶς θυσιάζετε τὸ ταλέντο σας.

Β λ. Ἀ ν δ ρ. Οἱ ἀπόψεις σας μᾶς θυμίζουν κάποιο νεαρὸ καὶ ἐγωτραφῆ ποιητή, ποὺ πιστεύει, πὼς ὅσο ἀπομακρύνεται ἀπ' τὸ ἀναγνωστικὸ κοινό, τόσο ... πλησιάζει τὴν ποίηση! Ἔτσι, σὰν δὲ θἄχει οὔτ' ἕναν ἀναγνώστη, θὰ μπορεῖ νὰ φωνάξει : «ἔφτασα!» Καὶ θὰ εἶναι εὐτυχής. Ἂν πιστεύετε, ἀλήθεια τὸ ἴδιο, μὴ ματαιοπονεῖτε βομβαρδίζοντάς μας μὲ τέτοια σκοτεινὰ ποιήματα. Γιατὶ οἱ «Ν. Ρ.» δὲν εἶναι πανδοχεῖο, εἶναι ὄργανο ἑνὸς κινήματος ποὺ πολεμᾶ πρὸ παντὸς τό ... σκοτάδι.

Γ ε ω ρ. Σ τ. Οἱ «Συγνεφιές» σας περιέχουν πέντε ἕξη στίχους καλούς. Μὰ εἶναι ἀρκετὸ αὐτό ; Δουλέψετε ἀκόμα.

Φ ρ. Τ ζ. Ἐσᾶς σᾶς γνωρίζομε καὶ σᾶς ἐκτιμοῦμε ἀπὸ τὴν πρώτη σας συλλογή, ποὺ ἐκδόσατε προπολεμικά. Συνεπῶς δὲν σᾶς λογαριάζομε ἀνάμεσα στοὺς νεαροὺς ποιητὲς ποὺ παρουσιάζομε. Τὸ γράμμα σας, μᾶς συγκίνησε περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ἐλάβαμε τελευταῖα. Τό ὡραῖο ποίημά σας θὰ δημοσιευθεῖ. Σᾶς στέλλομε καὶ τὰ βιβλία μας.

ΟΙ «ΝΕΟΙ ΡΥΘΜΟΙ»

Τὸ δέκατο τεῦχος τῶν «Ν. Ρ.» ἀφιερωμένο στὸ Βαλσὰμ καὶ στὸ Συναισθηματισμὸ θὰ κυκλοφορήσει στὶς 5 Φεβρουαρίου ἀκριβῶς.

Τύποις : Α. ΜΑΥΡΙΔΗ — Θεμιστοκλέους 11